AGATOS KRISTI kolekcija

AGATHA CHRISTIE

Nekaltojo kankinimas

AGATA KRISTI

NEKALTOJO KANKINIMAS

LEIDYKLA

VILNIUS

UDK 820-3
CH 525

Agatha Christie
Ordeal by Innocence
HarperCollins, 1993

Iš anglų kalbos vertė *Jolanta Kriūnienė*

ISBN 9955-9528-8-1

Biliui Kolinsui,
su meile ir dėkingumu

Nors ir *sakyčiau, kad* esu nekaltas,
Mano lūpos pasmerktų mane.
Darosi baisu dėl visos mano kančios,
Nes žinau, kad tu manęs neišteisinsi.

Jobo knyga*

* Citata iš Biblijos Senojo Testamento Jobo knygos, 9 sk. 20 eil.

Pirmas skyrius

Kai jis atvažiavo į perkėlą, jau temo.

Būtų galėjęs atvažiuoti ir daug anksčiau. Tiesą sakant, atidėliojo, kiek galėjo.

Iš pradžių jis pietavo su draugais Redkvyje, šnekučiavosi apie šį bei tą, prisiminė gandus apie bendrus pažįstamus – visa tai tik dėl to, kad tiesiog gūžėsi nuo minties, ką teks padaryti. Draugai pakvietė pabūti, išgerti arbatos, ir jis sutiko. Tačiau pagaliau atėjo metas, kai jis suprato, jog atidėlioti negalima.

Prie durų jau stovėjo nusamdytas automobilis. Jis atsisveikino ir išvažiavo. Keliauti teko septynias mylias tankiai gyvenamu pakrantės keliu, paskui gilyn į sausumą besileidžiančiu miško taku, kuris atvedė į nedidelę akmenuotą upės prieplauką.

Vairuotojas įnirtingai paskambino dideliu varpu, kviesdamas iš kito upės kranto keltininką.

– Tikriausiai jūsų nelaukti, sere?

– Ne, – atsakė Artūras Kalgaris. – Aš jau užsisakiau automobilį, kuris maždaug po valandos pasitiks mane ten ir nuveš į Draimutą.

Vairuotojas pasiėmė užmokestį ir arbatpinigius. Žvelgdamas į tamsoje skendinčią upę, jis tarė:

– Valtis jau atplaukia, sere.

Tyliai palinkėjęs labos nakties, jis apsisuko ir nuvažiavo atgal į kalvą kylančiu keliu. Artūras Kalgaris liko vienas lauk-

ti prieplaukoje. Vienas su savo mintimis ir supratimu, kas jo laukia. „Kokia nyki vietovė“, – pagalvojo jis. Atrodė, kad esi toli, prie kažkokio Škotijos ežero. O vos už kelių mylių buvo viešbučiai, parduotuvės, kokteilių barai ir Redkvio minios. Jis jau nebe pirmą kartą pagalvojo apie keistus Anglijos kraštovaizdžio kontrastus.

Valčiai artinantis prie nedidelės prieplaukos kranto, jis išgirdo tyliai pliuškenant irklus. Artūras Kalgaris nulipo nuožulniu šlaitu ir įsėdo į valtį, o keltininkas kartimi atsistūmė nuo kranto. Tai buvo senas žmogus, ir Kalgariui susidarė įspūdis, kad jis ir jo valtis yra viena, nedaloma visuma.

Iriantis ūžtelėjo atšiaurus nuo jūros atlėkusio vėjo šuoras.

– Koks šaltas vakaras, – tarė keltininkas.

Kalgaris sutiko ir pridūrė, kad šiandien šalčiau negu vakar.

Keltininko akyse jis įžvelgė – o gal tik taip pasirodė – užslėptą smalsumą. Jis čia buvo svetimas. Svetimas po to, kai turistinis sezonas jau baigėsi. Maža to, šis nepažįstamasis kėlėsi per upę tokiu neįprastu metu – pernelyg vėlai, kad prie molo gurkšnotų arbatą ar kavą. Jis neturėjo su savimi lagamino, vadinasi, neketino apsistoti ilgesniam laikui. („Iš tiesų, – pagalvojo Kalgaris, – kodėl aš *taip vėlai* čia atvažiavau? Gal dėl to, kad nesąmoningai vis atidėliojau šį momentą? Gal taip jau turėjo įvykti?“) Kirsti Rubikoną* – upę... upę... jo mintys grįžo prie tos kitos upės – Temzės.

Kurį laiką Kalgaris sėdėjo įbedęs akis į upę (nejaugi tai įvyko tik vakar?), paskui vėl atsigręžė į žmogų, kuris sėdėjo kitoje stalo pusėje ir žvelgė į jį. Tos mąslios akys. Jose buvo kažkas, ko jis neįstengė visiškai suprasti. Paslaptis, šmėkštelėjusi, bet neišsakyta mintis...

„Jie niekada neparodo, ką galvoja“, – pamanė Kalgaris.

Gerai pasvarsčius, visas reikalas atrodė gana siaubingas. Jis privalo atlikti tai, kas turi būti atlikta, o paskui – *užmiršti*!

---

* Rubikonas – upė, kurią 49 m. pr. Kr. peržengė Julijus Cezaris, senatui ėmus reikalauti, kad Cezaris paleistų savo kariuomenę. Ši upė žymėjo jo provincijos sieną. *Peržengti Rubikoną,* – reiškia atlikti kažką negrįžtama.

Prisiminęs vakarykštį pokalbį, Kalgaris susiraukė. Tas malonus, ramus, neįpareigojantis balsas: „Ar jūs galutinai apsisprendėte pasielgti būtent taip, daktare Kalgari?“

„O ką aš dar *galiu* padaryti? – karštai atsakė jis. – Jūs, žinoma, suprantate? Tikriausiai sutiksite? Tai neišvengiama.“

Tačiau jis nesuprato to uždaro pilkų akių žvilgsnio, ir atsakymas jį šiek tiek suglumino.

„Reikia viską apsvarstyti – apgalvoti visus sprendimus.“

„Bet teisingumo požiūriu tegali būti vienintelis sprendimas, tiesa?“

Jis karščiavosi, ir kažkuriuo akimirksniu pats pagalvojo, jog negarbinga taip „skubinti“ reikalą.

„Tam tikra prasme, taip. Bet, žinote, yra ir dar kai kas. Ne vien... sakykime... teisingumas.“

„Nesutinku. Reikia pagalvoti ir apie šeimą.“

„O, taip... Taip, – skubiai atsakė pašnekovas. – Aš apie juos *jau* pagalvojau.“

Kalgariui tai pasirodė nesąmonė! Juk jeigu apie *juos* galvoji...

Tačiau tas kitas nedelsiant vis tuo pat maloniu balsu pridūrė: „Tai jūsų reikalas, daktare Kalgari. Savaime suprantama, elkitės taip, kaip manote, kad reikia.“

Valtis įsirėžė į paplūdimio smėlį. Rubikonas perkirstas.

Keltininkas tyliu Vakarų pakrantės gyventojų balsu tarė:

– Keturi pensai, sere. Gal norėsite ir grįžti?

– Ne, – atsakė Kalgaris. – Sugrįžimo nebus. (Kaip lemtingai nuskambėjo jo žodžiai!)

Jis atsiskaitė ir paklausė:

– Gal žinote, kur yra namas, vadinamas Sani Pointu*?

Smalsumą dengęs šydas akimirksniu dingo. Senukas jau nebeslėpė susidomėjimo.

– O taip, žinoma. Jis ten, dešinėje. Pamatysite pro medžius. Užlipkite kalniuku, pasukite į dešinę, paskui eikite skersgatviu pro statomą namą. Tai paskutinė sodyba – pačiame gale.

– Ačiū.

---

* Saulėtas ragas.

– Sakėte Sani Pointas, sere? Ten, kur misis Argil...

– Taip, taip, – pertraukė Kalgaris. Jis nenorėjo apie tai kalbėti. – Sani Pointas.

Keltininko lūpas lėtai perkreipė keistoka šypsenėlė. Staiga jis pasidarė panašus į klastingą senovės Fauną.

– Tai *ji* taip pavadino tą namą – dar per karą. Žinoma, tai buvo naujas, ką tik pastatytas namas... dar be pavadinimo. O sklypas, ant kurio jis pastatytas – tas ilgas miškingas ruožas, – vadinosi Vaiper Pointas*. Tad štai! Tačiau *jai* Vaiper Pointas nepatiko – bent jau kaip pavadinimas jos namui. Tad pavadino Sani Pointu. Bet *mes* visada jį vadiname Vaiper Pointu.

Kalgaris grubokai jam padėkojo, atsisveikino ir patraukė į kalvą. Visi jau buvo savo namuose, ir jam atrodė, kad pro langus slapčia žvelgia daugybė akių – visi stebi jį, žino, kur jis traukia, ir tyliai šnabžda vieni kitiems: „Jis eina į Vaiper Pointą..."

Vaiper Pointas. Koks siaubingai taiklus turėjo atrodyti šis pavadinimas...

Aštresnis ir už gyvatės dantį...

Staiga jis sutramdė savo minčių srautą. Reikia susiimti ir verčiau prisiversti pagalvoti, ką sakys...

II

Kalgaris priėjo naujai nutiesto kelio galą. Abiejose jo pusėse stovėjo nauji, prašmatnūs namai, kiekvieną supo maždaug aštuonių akrų** sodas, kuriame, pagal šeimininkų skonį, augo kalnų augmenija, chrizantemos, rožės, šalavijai, pelargonijos.

Kelio pabaigoje buvo vartai su užrašu gotiškomis raidėmis – SANI POINTAS. Kalgaris pravėrė vartus, įėjo ir nužingsniavo trumpa alėja. Ir štai priešais jau stūksojo namas – gerai pastatytas, beveidis šiuolaikinis namas, su frontonu ir

* Gyvatės ragas.

** Žemės ploto vienetas, lygus 4046,8 m^2, maždaug 0,4 ha

veranda. Jis galėjo stovėti prestižiniame priemiesčio rajone ar bet kur kitur tarp naujų namų. Kalgario nuomone, jis buvo nevertas čia atsiveriančio reginio. Didingo reginio. Šioje vietoje upė darė staigų vingį aplink ragą, kone apsisukdama tekėti į priešingą pusę. Kitame jos krante stūksojo miškingos kalvos. Aukštupio link, kairėje, upė vėl sukosi, apjuosdama tolumoje besidriekiančias pievas bei vaismedžių sodus.

Kalgaris minutėlę žvelgė tai į vieną, tai į kitą tėkmės pusę. „Čia būtų galima pasistatyti pilį, – pagalvojo jis, – nerealią, juokingą pasakų pilį!“ Ji galėtų būti iš imbierinių meduolių ir apibarstyta cukraus pudra. Tačiau tebuvo geras skonis, santūrumas, nuosaikumas, krūva pinigų ir jokios vaizduotės.

Žinoma, dėl to Argilai nekalti. Jie nestatė šio namo, tik nusipirko. Ir vis dėlto jie, ar vienas iš jų (gal madam Argil?) jį pasirinko...

„Daugiau atidėlioti negalima...“ – tarė sau Kalgaris ir paspaudė elektrinį durų skambutį.

Jis stovėjo ir laukė. Po kurio laiko paskambino vėl.

Nors jis neišgirdo jokių žingsnių viduje, staiga, niekam neperspėjus, durys atsidarė.

Apstulbęs Kalgaris žingtelėjo atgal. Jo įaudrintai vaizduotei pasirodė, tarsi pati Tragedija būtų pastojusi jam kelią. Tai buvo jaunas veidas, ir jame sustingęs skausmas liudijo apie įvykusią tragediją. „Tragiška kaukė, – dingtelėjo jam, – visada turi būti jaunystės kaukė... Bejėgė, iš anksto paženklinta lemties, kuri sėlina... iš ateities...“

Sutelkęs mintis, jis nusprendė: „Airiškas tipas“. Skaisčiai mėlynos akys, tamsūs šešėliai aplink jas, į viršų sušukuoti juodi plaukai, graudus veido formos grožis.

Mergina stovėjo čia pat – tokia jaunutė, atsargi ir priešiška.

– Klausau jūsų, – prabilo ji. – Ko jūs norite?

– Ar misteris Argilas namie? – paprastai paklausė jis.

– Taip. Bet jis nenori nieko matyti. Tai yra, jokių nepažįstamų. Juk jis jūsų nepažįsta, tiesa?

– Ne, nepažįsta. Bet...

Ji buvo beuždaranti duris.

– Tada geriau jam parašykite...

– Dovanokite, bet aš labai noriu su juo susitikti. Ar jūs... mis Argil?

Ji nenorom linktelėjo.

– Taip, aš Estera Argil. Tačiau mano tėvas su niekuo nesusitikinėja... bent jau iš anksto nesusitaręs. Geriau parašykite.

– Aš atvykau iš toli...

– Visi taip sako, – neatlyžo mergina. – Tikiuosi, kada nors tai baigsis. Juk jūs žurnalistas, ar ne? – smerkiančiai paklausė ji.

– Ne, ne, nieko panašaus.

Ji įtariai nužvelgė Kalgarį, negalėdama patikėti.

– Tad ko gi jūs norite?

Už jos, tolimajame prieškambario gale jis pastebėjo dar vieną veidą. Niekuo neišsiskiriantį, paprastą veidą. Jis pasirodė jam panašus į blyną. Tai buvo pusamžė moteris, garbanotais gelsvais ant viršugalvio surištais plaukais. Ji sukiojosi aplinkui ir tarsi lūkuriavo it budintis drakonas.

– Tai susiję su jūsų broliu, mis Argil.

Estera Argil giliai įkvėpė ir nepatikliai paklausė:

– Mišeliu?

– Ne, su jūsų broliu Džeku.

– Aš taip ir maniau! Aš *žinojau*, kad ateisite dėl Džeko! – pratrūko ji. – Kodėl negalite palikti mūsų ramybėje? Su tuo viskas baigta. Kam dar knaisiotis?

– Jūs niekada negalite būti tikra, kad kas nors jau baigta.

– Bet *dabar* – baigta! Džeko miręs. Kodėl nepaliekate jo ramybėje? Viskas *baigta*. Jeigu jūs ne žurnalistas, tai turbūt gydytojas, psichologas ar dar kas nors. Prašau, eikite iš čia. Netrukdykite mano tėvo. Jis užsiėmęs.

Ji jau uždarinėjo duris. Kalgaris paskutinę minutę padarė tai, ką turėjo padaryti pirmiausia, – išsitraukė iš kišenės laišką ir įbruko jai.

– Aš turiu laišką... Nuo misterio Maršalo.

Ji vėl pravėrė duris ir abejodama paėmė voką. Paskui neryžtingai paklausė:

– Nuo misterio Maršalo... iš Londono?

Dabar prie jos staiga priėjo ir pagyvenusi moteris, lig šiol tūnojusi tolimajame prieškambario kampe. Ji įtariai pažvelgė į Kalgarį ir pasirodė jam panaši į užsienio vienuoles. Na, žinoma, tai tikriausiai vienuolės veidas! Tetrūko standžiai veidą apgaubiančio balto iškrakmolyto gobtuvo – ar kaip jis ten? – juodo abito* ir vualio. Šis veidas priminė ne besimeldžiančią vienuolę, o seserį darbininkę, kuri nepatikliai pažiūri į jus per mažučiukę angą storose duryse ir tik paskui nenorom įsileidžia bei nuveda į svečių kambarį arba pas gerbiamąją motinėlę.

– Jūs atvykote nuo misterio Maršalo? – paklausė ji.

Tai nuskambėjo vos ne kaip kaltinimas.

Estera spoksojo į voką savo rankoje. Paskui, netarusi nė žodžio, apsisuko ir užbėgo laiptais.

Kalgaris liko stovėti tarpdury, prismeigtas kaltinančio ir įtaraus drakono-sesers darbininkės žvilgsnio. Jis norėjo ką nors pasakyti, bet nieko gero nesugalvojo. Todėl išmintingai liko tylėti.

Tuo metu iš viršaus atsklido ramus ir abejingas Esteros balsas:

– Tėvas kviečia užeiti.

Kalgarį it šuo saugojusi moteris kiek nenoriai atsitraukė, tačiau jos veidas išliko įtarus. Jis praėjo pro ją, pasidėjo ant kėdės skrybėlę ir užlipo laiptais, kur laukė Estera.

Namo viduje Kalgarį apstulbino kone ideali švara. „Gali pagalvoti, kad čia prabangūs slaugos namai," – dingtelėjo jam.

Estera nuvedė jį koridoriumi, nulipo trimis laipteliais žemyn. Paskui atidarė duris ir parodė jam užeiti. Pati įėjo iš paskos ir uždarė duris.

Tai buvo biblioteka, ir Kalgaris, pasijutęs jaukiau, pakėlė galvą. Šioje patalpoje tvyrojo visiškai kitokia atmosfera ne-

* Vienuolių drabužis.

gu visame name. Tai buvo kambarys, kuriame *gyveno* žmogus – ir dirbo, ir ilsėjosi. Palei sienas buvo sudėtos knygos, čia pat stovėjo dideli, gana aptrinti, bet vis dar siūlantys poilsį krėslai. Ant rašomojo stalo maloniai netvarkingai mėtėsi laikraščiai, ant stalų gulėjo knygos. Kalgaris spėjo pastebėti pro duris tolimajame kambario gale išeinančią jauną moterį – gana gražią jauną moterį. Paskui jo dėmesį patraukė vyras, kuris atsistojo ir, vis dar laikydamas rankoje išlankstytą laišką, priėjo pasisveikinti.

Iš pirmo žvilgsnio Kalgariui pasirodė, kad Leo Argilas neįtikėtinai išsekęs, tiesiog peršviečiamas. Ne žmogus, o tik jo šmėkla! Jis prabilo maloniu, nors ir neskambiu balsu:

– Daktaras Kalgaris? Prašau sėstis.

Kalgaris atsisėdo. Paėmė siūlomą cigaretę. Šeimininkas įsitaisė priešais. Visa tai buvo padaryta iš lėto, tarsi pasaulyje, kur laikas nieko nereiškia. Leo Argilas, vos pastebimai šypsodamasis ir švelniai tapšnodamas bekrauju pirštu per laišką, prabilo:

– Misteris Maršalas rašo, jog turite pranešti mums kažką svarbaus, nors nemini, ką būtent. Teisininkai visada stengiasi pernelyg neįsipareigoti, tiesa? – jau plačiau šypsodamasis paklausė jis.

Kalgariui dingtelėjo jį patį netikėtai nustebinusi mintis, kad šis priešais sėdintis žmogus yra laimingas. Tai pasireiškė ne žvalumu ir entuziazmu, kaip tai paprastai būna, – jis buvo laimingas kažkokioje iliuzinėje, bet malonioje savo paties vienumoje. Tai buvo žmogus, kurio išorinis pasaulis neveikė ir kuris buvo tuo patenkintas. Kalgaris nesuprato, kodėl jį tai nustebino – tačiau nustebino.

– Labai malonu, kad sutikote mane priimti, – tarė jis. Tai buvo tik mechaniškas prisistatymas. – Pamaniau, jog geriau atvykti asmeniškai, negu parašyti. – Jis patylėjo, paskui staiga nesuvaldė savo susijaudinimo: – Sunku... Labai sunku...

– Neskubėkite.

Leo Argilas vis dar buvo mandagus ir šaltakraujiškas. Jis palinko į priekį, tarsi norėdamas padėti.

– Kadangi atnešėte šį laišką nuo Maršalo, spėju, kad jūsų apsilankymas susijęs su mano vargšu sūnum Džeko – tai yra Džeku. Mes jį vadinome Džeko.

Kalgaris užmiršo visus savo iš anksto sugalvotus žodžius bei frazes. Prieš akis stovėjo kraupi realybė – tai, ką jis turėjo pasakyti. Jis vėl sudejavo.

– O, siaube, kaip sunku...

Akimirksnį buvo tylu, paskui Leo atsargiai tarė:

– Jeigu jums tai padėtų... Mes gerai žinome, koks buvo Džeko... Vargu, ar jį buvo galima pavadinti normaliu. Kad ir ką papasakotumėte, mūsų niekas nenustebins. Tiesa, toji tragedija siaubinga, bet aš nuo pat pradžių esu tikras, kad Džeko tikrai nebuvo atsakingas už savo veiksmus.

– Aišku, kad ne.

Tai buvo Estera. Išgirdęs jos balsą, Kalgaris krūptelėjo. Jis buvo ją užmiršęs. Ji prisėdo ant krėslo ranktūrio, jam už kairiojo peties. Kalgariui pasukus galvą, ji gyvai pasilenkė jo link.

– Džeko visada buvo siaubingas, – tvirtai tarė ji. – Visai toks, kaip vaikystėje – turiu galvoje, tada, kai netekdavo kantrybės. Tiesiog pagriebdavo, kas po ranka, ir droždavo tiesiai prie tavęs...

– Estera... Estera... mieloji. – Argilo balsas buvo kupinas sielvarto.

Mergina išsigandusi kilstelėjo prie lūpų ranką.

– Dovanokit, – staiga išraudusi, mergiotiškai baikščiai tarė ji. – Aš nenorėjau... Užsimiršau... Aš... Aš neturėjau taip kalbėti... ypač dabar, kai jis... tai yra, dabar, kai viskas baigta, ir... ir... ir...

– Baigta, ir taškas, – tarė Argilas. – Visa tai jau praeityje. Aš stengiuosi... mes visi stengiamės... manyti, kad tas vaikinas buvo neįgalus. Viena iš gamtos klaidų. Manau, tai viską geriausiai paaiškina. – Jis pažvelgė į Kalgarį. – Sutinkate?

– Ne, – atsakė Kalgaris.

Akimirkai stojo tyla. Abu klausytojai net loštelėjo atgal, išgirdę tokį griežtai neigiamą atsakymą. Jis išsprūdo kone

nevaldomai, kaip kulka. Mėgindamas sušvelninti jo poveikį, Kalgaris nedrąsiai pridūrė:

– Aš... atsiprašau. Matote, jūs dar visko nežinote.

– O! – Argilas, atrodė, susimąstė. Paskui pasuko galvą į dukters pusę. – Estera, gal paliktum mus vienus...

– Aš niekur neisiu! Aš turiu išgirsti ir sužinoti, ką čia kalbėsite.

– Tai gali būti nemaloni žinia...

– Argi svarbu, ką dar baisaus galėjo iškrėsti Džeko? – nekantriai sušuko Estera. – Viskas *baigta*.

– Prašau, patikėkite... visa problema yra ne tai, ką padarė jūsų brolis... veikiau priešingai... – greitai tarė Kalgaris.

– Nesuprantu...

Tolimajame kambario gale atsidarė durys ir įėjo jauna Kalgario jau matyta moteris. Dabar ji vilkėjo apsiaustą ir laikė rankoje nedidelį portfelį.

– Aš išeinu, – tarė ji Argilui. – Ar čia vėl kažkas...

Argilas minutėlę dvejojo (Kalgaris pagalvojo, kad jis visada dvejoja), paskui uždėjo delną jai ant rankos ir prisitraukė artyn.

– Sėskis, Gvenda, – tarė jis. – Čia... e... daktaras Kalgaris. O čia mis Vaugan, kuri... kuri yra... – Jis vėl dvejodamas patylėjo. – Kuri kelerius metus buvo mano sekretorė. Paskui jis pridūrė: – Daktaras Kalgaris atvyko mums kažką papasakoti... ar... kažko mūsų paklausti... apie Džeko...

– Kai ką jums papasakoti, – įsiterpė Kalgaris. – Ir nors jūs to nesuprantate, kas minutę man vis labiau apsunkinate šią užduotį.

Visi pažvelgė į jį kiek nustebę, o Gvendos Vaugan akyse jis pastebėjo kažką panašaus į supratimą. Akimirkai jiedu tarsi susivienijo, ir ji tarsi ištarė: „Taip... Aš žinau, kokie nepakenčiami gali būti Argilai“.

„Kokia patraukli, jauna moteris, – pagalvojo jis. – Nors ne tokia ir jauna – gal trisdešimt septynerių ar aštuonerių.“ Dailiai apvali figūra, tamsūs plaukai ir akys, gyvybingumą ir gerą sveikatą rodanti veido išraiška. Ji sudarė kompetentin-

gos ir protingos moters įspūdį.

– O aš nė nepajutau, kad būčiau jums sutrukdęs, daktare Kalgari, – šaltokai tarė Argilas. – Bent jau tikrai to nenorėjau. Jeigu jūs eitumėt prie reikalo...

– Taip, žinoma. Atleiskite, kad taip pasakiau. Bet vis tas atkaklumas, su kuriuo jūs... ir jūsų dukra nuolatos kartojate, kad *viskas baigta... viskas praeityje... padėtas taškas*. Būtent nebaigta. Kažkas yra pasakęs: „*Niekas nebus sutvarkyta, kol...*"

– „*...kol nebus sutvarkyta teisingai*", – užbaigė mis Vaugan ir pridūrė: – Kiplingas.

Paskui padrąsinančiai jam linktelėjo. Kalgaris pasijuto jai dėkingas.

– Bet dabar prie reikalo, – tęsė Kalgaris. – Išgirdę, apie ką aš noriu pakalbėti, jūs tikriausiai suprantate, kaip man... sunku. Maža to, aš tiesiog sukrėstas. Bet pirmiausia keletas žodžių apie save. Esu geofizikas, neseniai dalyvavau ekspedicijoje į Antarktidą. Grįžau į Angliją tik prieš kelias savaites.

– Hazo Bentlio ekspedicijoje? – paklausė Gvenda.

Jis dėkingai jai linktelėjo.

– Taip, Hazo Bentlio ekspedicijoje. Aš pasakoju tai, kad suprastumėte, jog maždaug dvejus metus nežinojau, kas... kas čia vyksta.

– Norėjote pasakyti – nežinojote apie teismus dėl nužudymo? – vėl paskubėjo padėti Gvenda.

– Taip, mis Vaugan, būtent tai aš ir norėjau pasakyti.

Jis atsigręžė į Argilą.

– Prašau man atleisti, jeigu tai sukels jums skausmą, bet turiu pasitikslinti tam tikrus įvykius ir datas. Užpernai, lapkričio 9 dieną, maždaug šeštą valandą vakaro jūsų sūnus Džekas Argilas (arba, kaip jūs vadinate, Džeko) parėjo namo ir kalbėjosi su savo motina, madam Argil.

– Taip. Su mano žmona.

– Jis pasakė, jog atsitiko nelaimė, ir reikia pinigų. Anksčiau taip jau buvo nutikę...

– Ir ne kartą, – atsidūsėdamas tarė Leo.

– Madam Argil atsisakė jų duoti. Jis pradėjo plūstis, grasinti. Galiausiai apsisuko ir išlėkė, šaukdamas, kad grįš ir ji „galų gale *turės* pakloti pinigus". Jis plyšojo: „Juk tu nenori, kad sėsčiau į kalėjimą?!" O ji atsakė: „Man pradeda atrodyti, kad taip būtų geriausia".

Leo Argilas pasijuto nesmagiai.

– Mudu su žmona apie tai pasikalbėdavom. Mes tiek prisikentėjome dėl to vaiko. Ne kartą mėginome jį gelbėti, padėjome jam atsistoti ant kojų. Kartais jau atrodydavo, kad kalėjime patirtas šokas... ir griežtas muštras... – Jo balsas nuslopo. – Bet prašau tęsti.

– Tą patį vakarą jūsų žmona buvo nužudyta, – tęsė Kalgaris. – Užpulta su žarstekliu ir užmušta. Ant žarsteklio liko jūsų sūnaus pirštų antspaudai, o iš komodos stalčiaus dingo jūsų žmonos padėta didelė pinigų suma. Policija sučiupo jūsų sūnų Draimute. Pinigus rado pas jį, daugiausia penkių svarų kupiūromis. Ant vienos iš jų buvo užrašyta pavardė ir adresas – tai padėjo bankui atpažinti, jog būtent šie pinigai tą rytą buvo išmokėti madam Argil. Jūsų sūnus buvo apkaltintas ir stojo prieš teismą. – Kalgaris patylėjo. – Nuosprendis skelbė, jog tai tyčinė žmogžudystė.

Pagaliau nuskambėjo tas lemtingas žodis. *Žmogžudystė*... Ne aidintis žodis, užgniaužtas žodis – žodis, kuris įsigėrė į užuolaidas, knygas, vilnonį kilimą... Žodį buvo galima užgniaužti, bet ne veiksmą...

– Advokatas Maršalas man leido suprasti, kad suimtas jūsų sūnus protestavo, sakė esąs nekaltas, ir tai darė ne tik užtikrintai, bet ir džiaugsmingai. Jis tvirtino, jog turi idealų alibi tam laikui, kai buvo įvykdyta žmogžudystė, o policijos duomenimis tai įvyko tarp septynių ir pusės aštuonių vakare. Tuo metu, pasak Džeko Argilo, jis keliavo autostopu į Draimutą, ir prieš pat septynias pagrindiniame kelyje nuo Redmino į Draimutą, maždaug per mylią* nuo čia, įsėdo į vieną automobilį. Jis nepastebėjo, kokios spalvos tas automobilis (jau buvo tamsu), bet prisiminė, jog salonas buvo

* Mylia – 1609 m

juodas ar tamsiai mėlynas, ir vairavo pusamžis vyras. Buvo dedamos visos pastangos surasti tą automobilį ir jį vairavusį žmogų, bet veltui. Be to, ir teisėjai buvo įsitikinę, kad visą šią istoriją vaikinas sukurpė paskubom, ir ne itin apgalvotai...

– Teisme pagrindinę gynybos liniją sudarė psichologų pateikti įrodymai, kad Džekas Argilas visada buvo nestabilios psichikos. Teisėjas kiek ironiškai pakomentavo šį faktą ir visą kaltę priskyrė suimtajam. Džekas Argilas buvo nuteistas kalėti iki gyvos galvos. Praėjus šešiems mėnesiams po nuosprendžio, jis mirė kalėjime nuo plaučių uždegimo.

Kalgaris nutilo. Į jį įsmigo trys poros akių. Gvendos Vaugan žvilgsnyje atsispindėjo susidomėjimas ir dėmesys, Esteros – vis dar įtarumas. Leo Argilas atrodė abejingas.

– Ar aš teisingai išdėsčiau faktus? – paklausė Kalgaris.

– Visiškai teisingai, – atsakė Leo, – nors nesuprantu, kam reikėjo vardyti tuos skaudžius faktus, kuriuos visi mes stengiamės užmiršti.

– Atleiskite. Aš turėjau tai padaryti. Su nuosprendžiu jūs, atrodo, sutikote?

– Pripažįstu, jog faktai lieka *faktais* – tai yra, jeigu nesistengsi aiškintis, kas slypi už jų, tai iš tiesų buvo paprasčiausia žmogžudystė. Bet pasigilinus, mano sūnų buvo galima daug kuo pateisinti. Jis buvo nestabilios psichikos, nors, deja, ne juridine to žodžio prasme. Maknoteno taisyklės ribotos ir nepakankamos. Esu tikras, daktare Kalgari, kad pati Rachelė, mano velionė žmona, būtų be kalbų atleidusi tam nelaimingam vaikui už šį grubų poelgį. Ji buvo tikrai humaniška bei išmintinga ir gerai išmanė apie psichologinius veiksnius. *Ji* nebūtų jo pasmerkusi.

– Ji žinojo, koks siaubingas gali būti Džeko, – įsiterpė Estera. – Jis visada toks buvo... Atrodė, kitaip jis negali.

– Vadinasi, jūs visi neabejojate? – iš lėto tarė Kalgaris. – Neabejojate, kad jis buvo kaltas?

Estera išpūtė akis.

– Kaip tai? Žinoma, jis buvo kaltas.

– Na, ne visai *kaltas*, – paprieštaravo Leo. – Man tas

žodis nepatinka.

– Būtent. Tai neteisingas žodis. – Kalgaris giliai įkvėpė. – Džekas Argilas buvo... nekaltas!

Antras skyrius

Tai turėjo būti jaudinanti žinia. Tačiau ji nepadarė jokio įspūdžio. Kalgaris tikėjosi, kad jie sutriks, be galo apsidžiaugs ir kartu negalės suprasti, puls klausinėti... Bet nieko panašaus neįvyko. Išliko atsargumas ir apdairumas. Gvenda Vaugan susiraukė. Estera spoksojo į jį išpūtusi akis. Ką gi, gal tai ir suprantama – tokią žinią buvo sunku iš karto perprasti.

Leo Argilas neryžtingai paklausė:

– Jūs norėjote, pasakyti, kad sutinkate su mano požiūriu? Jūs irgi manote, kad jis buvo neatsakingas už savo veiksmus?

– Aš manau, kad *jis to nepadarė*! Nejaugi nesuprantate? *Jis to nepadarė*. Jis *negalėjo* to padaryti. Bet itin keistai ir nesėkmingai susiklosčius aplinkybėms jis negalėjo *įrodyti*, kad buvo nekaltas. Bet *aš* galėjau tai įrodyti.

– Jūs?

– *Tai aš vairavau tą automobilį.*

Jis taip paprastai ištarė tuos žodžius, kad akimirksnį jie vėl neįstengė suprasti. Jiems dar nespėjus atsitokėti, prasivėrė durys ir įžengė moteris vienuolės veidu. Ji be užuolankų tarė:

– Praeidama išgirdau, jog šis žmogus tvirtina, kad Džeko nenužudė madam Argil. Kodėl jis taip sako? Iš kur jis žino?

Jos veidas, lig šiol toks karingas ir nuožmus, staiga pasirodė sumišęs.

– Aš taip pat noriu paklausyti, – gailiai kalbėjo ji. – Nega-

liu likti nuošaly ir nieko nežinoti.

– Žinoma, Kirsti. Juk tu mūsų šeimos narė, – atsakė Leo Argilas ir pristatė moterį: – Daktare Kalgari, čia mis Lindstrom. Daktaras Kalgaris kalba neįtikėtinus dalykus.

Kalgaris sutriko, išgirdęs škotišką Kirsti vardą. Moteris puikiai kalbėjo angliškai, nors su vos juntamu akcentu.

– Ir ko čia atsibeldėte taip kalbėti? – smerkiančiu tonu pareiškė ji. – Tik skaudinate žmones. Jie užtektinai prisikentėjo. O dabar dar jūs su savo kalbomis. Tai, kas įvyko, – Dievo valia.

Jos savimeiliška gražbylystė Kalgariui sukėlė pasibjaurėjimą. „Tikriausia ji viena iš tų žmogystų, kurios tiesiog džiaugiasi nelaime, – pagalvojo jis. – Ką gi, jai teks pasikeisti.“

– Tą vakarą, penkios po septynių, – abejingu balsu suskubo tęsti pasakojimą jis, – pagrindiniame kelyje iš Redmino į Draimutą aš paėmiau pavėžėti jauną vyruką. Pasišnekučiavome. Man jis pasirodė įdomus ir malonus žmogus.

– Džeko buvo žavingas, – pritarė Gvenda. – Jis visiems atrodė patrauklus. Tik temperamentas vis pakišdavo koją. Na, žinoma, jis buvo suktas, – susimąsčiusi pridūrė ji. – Bet žmonės kurį laiką to nepastebėjo.

– Jūs neturėtumėt taip kalbėti apie mirusį, – pertraukė atsigręžusi mis Lindstrom.

– Prašau tęsti, daktare Kalgari, – grubokai paragino Leo Argilas. – Kodėl jūs neatsišaukėte tada?

– Taip, – dusdama iš susijaudinimo, įsiterpė Estera. – Kodėl jūs išsisukote? Pilni laikraščiai buvo skelbimų, kviečiančių atsiliepti liudininkus. Kaip jūs galėjote būti toks savanaudis, toks niekšas...

– Estera... Estera... – sudraudė tėvas. – Daktaras Kalgaris dar nebaigė pasakoti.

– Aš labai gerai suprantu, kaip jūs jaučiatės, – atsakė Kalgaris merginai. – Tik aš vienas žinau, ką aš jaučiau... ką visada jaučiau...

Jis susivaldė ir tęsė:

– Tą vakarą kelyje buvo daug mašinų. Buvo jau gerokai

po pusės aštuonių, kai pusiaukelėje į Draimutą išleidau jaunuolį, kurio vardo tada nežinojau. Tai, mano nuomone, jį visiškai išteisina, nes policija nustatė, kad nusikaltimas buvo įvykdytas tarp septynių ir pusės aštuonių.

– Taip, – pritarė Estera. – Bet jūs...

– Prašau kantrybės. Kad suprastumėte, turiu šiek tiek grįžti į praeitį. Aš jau dvi dienas gyvenau Draimute, draugo bute. Mano draugas, jūrininkas, buvo išplaukęs. Jis buvo man paskolinęs ir automobilį, kurį laikė nuosavame garaže. Tą dieną, lapkričio 9-ąją, aš turėjau grįžti į Londoną. Nusprendžiau išvykti vakariniu traukiniu ir praleisti popietę pas savo seną auklę, kurią visa mūsų šeima labai mylėjo ir kuri gyveno mažame Polgarto kaimelyje, maždaug keturiasdešimt mylių į vakarus nuo Draimuto. Taip ir padariau. Nors jau labai sena ir dažnai pasiklystanti savo mintyse, ji mane pažino ir labai apsidžiaugė matydama, nes buvo skaičiusi laikraščiuose apie, pasak jos, „mano kelionę į polių". Nenorėdamas jos varginti, ilgai neužsibuvau. Atsisveikinęs nusprendžiau negrįžti tiesiai į Draimutą pakrantės keliu, kuriuo atvažiavau, bet važiuoti į šiaurę, į Redminą, ir susitikti su senuoju Kenonu Pesmaršu, kuris savo bibliotekoje turi labai retų knygų, įskaitant senovinį traktatą apie navigaciją. Norėjau persirašyti vieną tos knygos skyrelį. Tas senas džentelmenas nemėgo telefonų, laikė juos velnio prietaisais. Radiją, televiziją, kiną, reaktyvinius lėktuvus – lygiai taip pat. Taigi mėgindamas surasti jį namuose, rizikavau. Man nepasisekė. Durys buvo užrakintos. Aš kurį laiką praleidau katedroje, paskui pagrindiniu keliu patraukiau atgal į Draimutą, taip tarsi nubrėždamas trečiąją trikampio kraštinę. Turėjau pakankamai laiko pasiimti iš buto savo daiktus, nuvaryti į garažą automobilį ir įsėsti į traukinį.

– Kaip minėjau, grįždamas paėmiau pavežti nepažįstamą pakeleivį. Aš išleidau jį mieste ir toliau tvarkiau savo reikalus. Atvažiavęs į stotį, vis dar turėjau laiko, tad išėjau į pagrindinę gatvę nusipirkti cigarečių. Bėgant per kelią, iš už kampo dideliu greičiu išsuko sunkvežimis ir mane partrenkė.

– Praeiviai pasakojo, kad aš atsistojau, atrodė, jog buvau nesužeistas, ir elgiausi visai normaliai. Pasakiau, kad jaučiuosi gerai, kad turiu įsėsti į traukinį, ir nuskubėjau atgal į stotį. Tačiau kai į Padingtoną atvažiavo traukinys, buvau jau praradęs sąmonę. Mane nuvežė į ligoninę, kur nustatė smegenų sutrenkimą. Matyt, toks pavėluotas traumos pasireiškimas – nedažnas reiškinys.

– Kai po kelių dienų atgavau sąmonę, neprisiminiau nei avarijos, nei kelionės į Londoną. Paskutinis įvykis, kurį įstengiau prisiminti, buvo mano apsilankymas pas senąją auklę Polgarte. Toliau – visiška tuštuma. Mane ramino, kad tai gana įprastas reiškinys. Be to, nebuvo pagrindo manyti, kad tos kelios iš mano gyvenimo išnykusios valandos kuo nors reikšmingos. Nei aš pats, nei kas nors kitas neturėjo nė menkiausios nuojautos, kad tą vakarą aš pravažiavau Redmino-Draimuto keliu.

– Buvo likę labai nedaug laiko, kurį galėjau praleisti Anglijoje. Aš gulėjau ligoninėje, visiškoje ramybėje, be jokių laikraščių. Kai pagaliau išrašė, nuvažiavau tiesiai į oro uostą ir išskridau į Australiją, kur prisijungiau prie ekspedicijos. Tiesa, kiek paabejojau, ar atlaikysiu tokią kelionę, bet veikiai nuvijau tas mintis. Aš buvau pernelyg užsiėmęs pasiruošimo malonumais bei rūpesčiais, kad atkreipčiau dėmesį į pranešimus apie žmogžudystes. Be to, visas triukšmas, vos suėmus įtariamąjį, nurimo, o kai byla buvo perduota teismui ir plačiai aprašyta, aš jau buvau pakeliui į Antarktidą.

Jis nutilo. Visi įdėmiai klausėsi.

– Viską sužinojau maždaug prieš mėnesį, kai tik grįžau į Angliją. Norėdamas susipakuoti daiktus, paprašiau kambario šeimininkės atnešti senų laikraščių. Ji atnešė pluoštą iš katilinės. Vieną pasitiesiau ant stalo ir pamačiau jauno vyruko nuotrauką. Jis pasirodė man matytas. Stengiausi prisiminti, kur jį buvau sutikęs ir kas jis toks. Deja, man nepavyko. Ir vis dėlto, labai keista, bet aš prisiminiau savo pokalbį su juo – mes kalbėjomės apie ungurius. Jis labai susidomėjo ir susižavėjo mano pasakojimu apie ungurių gyvenimą. Bet kada

tai buvo? Ir kur? Aš perskaičiau skyrelį, perskaičiau, kad tas jaunuolis, vardu Džekas Argilas, kaltinamas žmogžudyste, perskaičiau apie jo parodymus policijai, kad jį vežė vienas vyras, kurio automobilio salonas buvo juodos spalvos.

– Ir tada, gana netikėtai, tas prarastas mano gyvenimo fragmentas sugrįžo. Tai *aš* vežiau tą jaunuolį, išleidau jį Draimute, grįžau atgal į butą... po to bėgau per gatvę pirkti cigarečių. Aš prisiminiau, kaip akies krašteliu dar spėjau pastebėti mane partrenkiantį sunkvežimį, o paskui – nieko iki pat ligoninės. Vis dar negalėjau prisiminti, kaip nuvažiavau į stotį ir laukiau traukinio į Londoną. Aš skaičiau ir skaičiau tą skyrelį. Teismas buvo įvykęs prieš metus, byla – jau kone užmiršta. „Čia apie kažkokį jaunuolį, kuris nužudė savo motiną, – abejingai prisiminė šeimininkė. – Nežinau, kuo ten viskas baigėsi... Atrodo, jį pakorė." Aš perskaičiau visus tų dienų laikraščius, paskui nuėjau į tos bylos advokatų kontorą „Maršal & Maršal". Ten sužinojau, kad mėginti išlaisvinti nelaimėlį jau per vėlu. Jis mirė kalėjime nuo plaučių uždegimo. Nors jis nebebus išteisintas, teisingumas *gali* būti sugrąžintas bent jo atminimui. Mudu su misteriu Maršalu nuėjome į policiją. Išdėstėme šį reikalą prokurorui. Maršalas kiek abejojo, kad prokuroras dėl to kreipsis į vidaus reikalų ministrą.

– Jūs, žinoma, gausite iš jo išsamų pranešimą. Dabar jis uždelsė tik dėl to, kad aš norėjau pirmasis išdėstyti jums visą tiesą. Man atrodo, jog privalau ištverti šią kančią. Suprantate, aš esu tikras, kad mane amžinai slėgs sunki kaltė. Jeigu aš tada būčiau atsargiau ėjęs per gatvę... – Jis nutilo. – Aš suprantu, kad visada jums kelsiu neapykantą... Ir nors teoriškai esu nekaltas... jūs, kiekvienas iš jūsų, *privalote* mane smerkti.

– Mes nė nemanome jūsų smerkti, – šiltai ir maloniai paskubėjo atsakyti Gvenda Vaugan. – Tai tik... vienas iš tų įvykių. Tragiškas... neįtikėtinas... bet taip jau buvo.

– Ar jie jumis patikėjo? – paklausė Estera.

Kalgaris nustebęs pažvelgė į ją.

– Ar jumis patikėjo... policija? O gal jūs tik pučiat miglą į akis?

Nors jautėsi prislėgtas, jis šyptelėjo ir švelniai atsakė:

– Aš labai garbingas liudininkas. Neturiu jokių savanaudiškų tikslų. Jie be galo atidžiai išanalizavo mano pasakojimą, buvo pateikti medicininiai įrodymai ir įvairios patvirtinančios detalės iš Draimuto. O, taip. Maršalas, žinoma, buvo atsargus kaip ir visi teisininkai. Jis nenorėjo suteikti jums viltį, kol pats visiškai neįsitikino sėkme.

Leo Argilas pasimuistė krėsle ir pirmą kartą prakalbo.

– Ką jūs turite galvoje, sakydamas „sėkme“?

– Dovanokite, – greitai atsakė Kalgaris. – Tai ne pats tinkamiausias žodis. Jūsų sūnus buvo apkaltintas žmogžudyste, kurios jis nepadarė, tardomas, nuteistas ir... mirė kalėjime. Teisybė išaiškėjo per vėlai. Tačiau teisingumas turi būti pasiektas, beveik garantuotai bus pasiektas, ir jūs tai matysite. Vidaus reikalų ministras tikriausiai patars karalienei paskelbti atleidimą.

Estera nusijuokė.

– Atleidimą... už tai, ko jis nepadarė?

– Žinau, terminai visada atrodo nerealistiški. Bet, kaip suprantu, ministerijoje paprastai iškeliamas klausimas, ir atsakymas į jį parodys, kad Džekas Argilas nepadarė nusikaltimo, už kurį buvo nuteistas. Laikraščiai plačiai aprašys tą faktą.

Jis nutilo. Niekas nepratarė nė žodžio. Kalgariui pasirodė, kad jo klausytojai sukrėsti. Bet tikriausiai maloniai.

Jis atsistojo ir neryžtingai tarė:

– Bijau, jog daugiau neturiu ką pasakyti... Kartoti, kaip aš apgailestauju, koks nelaimingas jaučiuosi, prašyti jūsų atleidimo... Visa tai jums turbūt jau ne kartą girdėta. Tragedija, nutraukusi jo gyvenimą, aptemdė ir manąjį. Bet tikiuosi... – jo balsas nuskambėjo maldaujančiai – jums *kai ką* reiškia tai, kad jis nepadarė to siaubingo nusikaltimo... kad jo vardas... jūsų vardas... bus apvalytas pasaulio akyse..?

Jei Kalgaris ir tikėjosi atsakymo, jo neišgirdo.

Leo Argilas murksojo susmukęs savo krėsle. Gvenda įdėmiai stebėjo jo veido išraišką. Estera išplėtusi akis tragišku žvilgsniu spoksojo priešais save. Mis Lindstrom kažką tyliai sumurmėjo ir papurtė galvą.

Kalgaris bejėgiškai stabtelėjo prie durų ir atsigręžė į juos.

Pirmoji šioje situacijoje atsakomybę prisiėmė Gvenda Vaugan. Ji priėjo prie jo, uždėjo delną ant jo rankos ir tyliai tarė:

– Dabar jums geriausia išeiti, daktare Kalgari. Jiems tai pernelyg didelis šokas. Reikia laiko, kad viską apmąstytų.

Kalgaris linktelėjo ir išėjo. Koridoriuje jį pasivijo mis Lindstrom.

– Aš jus išleisiu, – tarė ji.

Prieš užsidarant durims, Kalgaris dar spėjo pastebėti, kaip mis Gvenda Vaugan susmuko ant kelių šalia Leo Argilo krėslo. Tai jį šiek tiek nustebino.

Koridoriuje mis Lindstrom pažvelgė jam į veidą ir stovėdama kaip sargybinis griežtai tarė:

– Vis tiek jo nebeatgaivinsite. Tad kam reikėjo jiems priminti? Lig šiol jie tik liūdėjo. Dabar kentės. Tokiu atveju paprastai geriausia palikti viską ramybėje.

Jos balsas atrodė nepatenkintas.

– Turi būti apvalytas jo atminimas, – atsakė Artūras Kalgaris.

– Kokie gražūs sentimentai! Ką gi, suprantama. Bet jūs nepagalvojote, ką visa tai reiškia. Vyrai niekada negalvoja. – Ji treptelėjo koja. – Aš juos visus myliu. Apsigyvenau šiuose namuose dar 1940 metais, kad padėčiau madam Argil – ji buvo čia atidariusi prieglaudą vaikams, kurie per karą neteko namų. Jiems buvo nesaldu, ir mes darėme viską, ką galėjome. Tai buvo beveik prieš aštuoniolika metų. O dabar, nors ji jau mirusi, aš vis dar čia... kad juos prižiūrėčiau... kad tvarkyčiau namus ir rūpinčiausi juos skaniai pavalgydinti. Aš juos visus myliu... taip, myliu... O Džekas – jis buvo pavojingas! O taip, mylėjau ir jį. Bet... jis buvo pavojingas!

Moteris staigiai nusigręžė. Atrodė, jog ji užmiršo savo pažadą jį palydėti. Kalgaris pradėjo iš lėto lipti laiptais. Ne-

grabiai mėgindamas atidaryti užsklęstas lauko duris, jis nenugirdo lengvų žingsnių ant laiptų. Jais lėkte nulėkė Estera.

Ji atrakino ir atidarė duris. Jiedu stovėjo ir žvelgė vienas į kitą. Kalgaris niekaip negalėjo suprasti to tragiško priekaišto jos akyse.

– Kodėl jūs atėjote? – vos girdimai ištarė Estera. – O, ir kodėl jūs atėjote?

Jis bejėgiškai žvelgė į ją.

– Aš jūsų nesuprantu. Nejaugi jums nesvarbu jūsų brolio geras vardas? Nejau nenorite, kad jo atžvilgiu būtų sugrąžintas teisingumas?

– Ach teisingumas! – pašaipiai mestelėjo ji.

– Nesuprantu... – pakartojo Kalgaris.

– Ieškoti teisingumo! Kas dabar iš to broliui! Jis miręs. Dabar svarbu ne Džeko, o *mes*!

– Ką jūs turite galvoje?

– Svarbu ne nusikaltėlis. Svarbu nekaltas.

Ji sugriebė jo ranką, įspraudė pirštus į delną.

– Dabar svarbiausia – *mes*. Nejaugi nesuprantate, ką jūs mums padarėte?

Jis spoksojo į ją.

Iš lauke tvyrančios tamsos išniro vyro figūra.

– Daktaras Kalgaris? – paklausė jis. – Jūsų laukia taksi, sere. Nuvešiu jus iki Draimuto.

– O... e... ačiū.

Kalgaris dar kartą atsigręžė į Esterą, bet ji jau buvo nuėjusi vidun.

Lauko durys su trenksmu užsidarė.

Trečias skyrius

Nusibraukusi tamsius plaukus nuo aukštos kaktos, Estera lėtai užlipo laiptais. Viršuje ją pasitiko Kirsten Lindstrom.

– Išvažiavo?

– Taip.

– Tu taip sukrėsta, Estera. – Kirsten Lindstrom švelniai uždėjo ranką jai ant peties. – Eime su manim. Duosiu tau truputį brendžio. Tau jau viso to per daug.

– Atrodo, aš nenoriu jokio brendžio, Kirsti.

– Gal ir nenori, bet jis būtų naudingas.

Mergina nesipriešindama leidosi nuvedama koridoriumi į mažą Kirsten Lindstrom svetainę. Ji paėmė jai pastatytą taurelę brendžio ir lėtai gurkštelėjo. Kirsten Lindstrom suirzusiu balsu tarė:

– Viskas įvyko taip staiga. Galėjo bent perspėti. Kodėl misteris Maršalas pirmiau neparašė?

– Manau, kad jam neleido daktaras Kalgaris. Jis norėjo atvykti ir pats mums pasakyti.

– Atvykti ir pats pasakyti! Kaip, jo nuomone, mes turėjome sureaguoti į tokią naujieną?

– Man atrodo, – keistu, bespalviu balsu tarė Estera, – jis manė, kad mes apsidžiaugsime.

– Apsidžiaugėm ar ne, tai vis tiek buvo šokas. Jam nereikėjo to daryti.

– Tam tikra prasme jis pasielgė drąsiai, – atsakė Estera.

Jos išbalęs veidas paraudo. – Norėjau pasakyti, kad jam nebuvo *lengva* tai padaryti. Atvykti ir pasakyti artimiesiems, kad jų šeimos narys, kuris buvo nuteistas už žmogžudystę ir mirė kalėjime, iš tikrųjų yra nekaltas. Taip, manau, tai drąsus poelgis... Bet vis tiek geriau jis būtų to nedaręs, – pridūrė ji.

– Mums visiems būtų buvę geriau, – skubiai tarė mis Lindstrom.

Staiga lyg pažadinta iš savo apmąstymų, Estera smalsiai pažvelgė į ją.

– Vadinasi, ir tau taip atrodo, Kirsti? O aš maniau, kad tik man vienai.

– Aš ne kvailė, – atrėžė mis Lindstrom. – Aš numatau tam tikras pasekmes, apie kurias daktaras Kalgaris, atrodo, nepagalvojo.

Estera atsistojo.

– Turiu eiti pas tėvą, – tarė ji.

Kirsten Lindstrom sutiko.

– Taip. Dabar jis turės laiko pagalvoti, kaip geriau pasielgti.

Esterai įžengus į biblioteką, Gvenda Vaugan kalbėjo telefonu. Tėvas pamojo jai pirštu, ir Estera priėjusi atsisėdo ant jo krėslo ranktūrio.

– Bandom prisiskambinti Merei ir Mikui, – tarė jis. – Reikia tučtuojau jiems apie tai pranešti.

– Alio, – tarė Gvenda Vaugan. – Madam Durant? Merė? Čia Gvenda Vaugan. Su jumis nori pakalbėti tėvas.

Leo priėjo ir paėmė ragelį.

– Mere? Kaip laikotės? Kaip Filipas?.. Gerai. Įvyko kai kas netikėta... Nusprendžiau, kad reikia nedelsiant pranešti jums. Pas mus ką tik lankėsi toks daktaras Kalgaris. Jis atsinešė laišką nuo Andrejaus Maršalo. Apie Džeko. Pasirodo... nors ir labai keista... pasirodo, kad toji istorija, kurią Džeko pasakojo teisme, kad jį kažkas pavežėjo į Draimutą, yra tikra teisybė. Daktaras Kalgaris ir buvo tas jį pavežęs žmogus... – Jis nutilo, klausydamasis, ką sako duktė. – Taip, ką gi, Mere, dabar nesigilinsiu į detales, kodėl jis neatvyko laiku. Buvo

patekęs į avariją... sutrenkė smegenis. Visa tai atrodo labai tikėtina. Aš skambinu, norėdamas pasakyti, kad mums visiems reikėtų kuo greičiau susitikti. Gal pavyks prisikalbinti ir Maršalą atvažiuoti bei aptarti šį reikalą. Manau, mums reikalingas optimalus juridinis patarimas. Ar galėsite judu su Filipu?.. Taip... Taip, aš žinau. Bet, mieloji, manau, kad tai tikrai *svarbu*... Taip... Ką gi, jei norėsi, paskambink man vėliau. Dar turiu pamėginti susirasti Miką.

Jis padėjo ragelį.

Gvenda Vaugan žengė prie telefono.

– Skambinti Mikui?

– Jei tai užtruks, gal galėčiau aš paskambinti pirma, Gvenda? – įsiterpė Estera. – Noriu pakalbėti su Donaldu.

– Žinoma, – atsakė Leo. – Juk ketini šį vakarą su juo susitikti, ar ne?

– *Ketinau*, – tarė Estera.

Tėvas įdėmiai pažvelgė į ją.

– Turbūt visa tai tave labai nuliūdino, mieloji?

– Nežinau, – atsakė Estera. – Aš pati nežinau, kaip aš jaučiuosi.

Gvenda pasitraukė, leisdama jai prieiti prie telefono, ir Estera surinko numerį.

– Gal pakviestumėte daktarą Kregą? Taip, taip. Skambina Estera Argil.

Po minutės kitos ji tarė:

– Čia tu, Donaldai?.. Aš skambinu, kad pasakyčiau, jog šį vakarą negalėsiu eiti su tavimi į paskaitą... Ne, aš nesergu... Visiškai ne tai, tiesiog... tiesiog mes... mes sulaukėme gana keistų naujienų.

Klausydamasi daktaro Krego, Estera pasuko galvą į tėvo pusę, uždengė ranka ragelį ir paklausė:

– Juk tai ne paslaptis, tiesa?

– Ne, – iš lėto atsakė Leo. – Ne, tai jokia paslaptis, bet... na, norėčiau paprašyti Donaldo, kad jis kol kas to niekam nesakytų. Žinai, kaip sklinda gandai.

– Žinau, – atsakė Estera ir vėl prakalbo į ragelį: – Manau,

kad tu pavadintum tai gera naujiena, bet... ji gerokai sutrikdė. Geriau telefonu apie tai nekalbėti... Ne, ne, nevažiuok pas mane... Prašau, *nevažiuok*. Bent jau ne šį vakarą. Rytoj. Tai dėl Džeko. Taip... taip... mano brolio... Tiesiog pagaliau paaiškėjo, kad jis nenužudė mano motinos... Bet, prašau, Donaldai, nieko nesakyk ir su *niekuo* nesikalbėk. Aš tau viską papasakosiu rytoj... Ne, Donaldai, *ne*... Šį vakarą nenoriu nieko matyti – net tavęs. Prašau. Ir daugiau nieko nesakyk.

Ji padėjo ragelį ir pamojo Gvendai, kad skambintų. Gvenda paklausė Draimuto numerio. Leo švelniai tarė:

– Kodėl neini į paskaitą su Donaldu, Estera? Prasiblaškytum.

– Nenoriu, tėte. Negaliu.

– Kai kalbėjai... sudarei jam įspūdį, kad tai nėra gera naujiena. Bet žinai, Estera, juk yra ne taip. Tiesiog mes išsigandome. Bet labai tuo džiaugiamės – labai... Kaipgi kitaip?

– Taip ir pasakysim, ar ne? – paklausė Estera.

– Mano mielas vaike... – perspėjančiai pratarė Leo.

– Bet juk tai netiesa, ar ne? – paprieštaravo Estera. – Tai nėra gera žinia. Ji tiesiog siaubingai sukrėtė.

Gvenda tarė:

– Mikas klauso.

Leo vėl priėjo ir paėmė iš jos ragelį. Jis kalbėjosi su sūnum labai panašiai, kaip su dukra. Tačiau šią naujieną Mikas priėmė visiškai kitaip nei Merė Durant. Nei protestavo, nei nustebo, o iš karto patikėjo.

– Velniai griebtų! – sušuko Mikas. – Po tiek laiko? Prapuolęs liudininkas! Ką gi, tą vakarą Džeko nepasisekė.

Vėl prakalbo Leo, o Mikas klausėsi.

– Taip, – tarė jis, – sutinku. Mums reikia kuo greičiau susirinkti ir pasikviesti Maršalą, kad patartų. – Staiga Mikas nusijuokė. Leo taip gerai prisiminė tą sode už lango žaidusio mažo berniuko juoką. – Galime lažintis. *Kuris iš mūsų tai padarė?*

Leo staigiai numetė ragelį ir pasitraukė nuo telefono.

– Ką jis pasakė? – paklausė Gvenda.

Leo atsakė.

– Man tai atrodo kvailas juokelis, – tarė Gvenda.

Leo dvilktelėjo į ją.

– O gal tai joks juokelis, – tyliai tarė jis.

II

Merė Durant perėjo per kambarį ir surinko kelis nukritusius vazoje pamerktų chrizantemų žiedlapius. Paskui rūpestingai išmetė juos į šiukšlių dėžę. Tai buvo aukšta, romi dvidešimt septynerių metų moteris. Nors jos veide dar nesimatė raukšlių, ji atrodė vyresnė – galbūt dėl solidaus brandumo, kurį tarsi paryškino jos makijažas. Ji skleidė savitą žavesį. Taisyklingi veido bruožai, glotni oda, gyvos mėlynos akys, šviesūs viršugalvyje į kuodą susukti plaukai. Tokia šukuosena tuo metu buvo madinga, nors ji ne dėl to taip nešiojo. Tai buvo moteris, visada išsauganti savitą stilių. Jos išvaizda buvo lyg jos namas – tvarkinga, gerai prižiūrima. Ji pastebėdavo kiekvieną dulkelę ar netvarką.

Vežimėlyje sėdintis neįgalus vyras žiūrėjo, kaip ji rūpestingai išmeta žiedlapius, ir kreivokai šyptelėjo.

– Vis tie mažmožiai, – tarė jis. – Viskam yra vieta, ir viskas turi būti savo vietoje.

Jis kiek piktdžiugiškai nusijuokė. Tačiau Merė Durant nekreipė dėmesio.

– Man patinka tvarka, – sutiko ji. – Žinai, Filai, juk ir tau nepatiktų, jei namuose būtų jovalynė.

– Ką gi, *aš* bet kuriuo atveju neturiu galimybės tvarkytis, – su vos juntamu kartėliu atsakė jos vyras.

Neilgai trukus po judviejų vestuvių Filipas Durantas susirgo poliomielitu ir buvo paralyžiuotas. Jį dievinusiai Merei vyras tapo kartu ir vaiku. Patį Filą tokia egoistiška meilė šiek tiek varžė. O žmona nesuprato, kad jos pasitenkinimas, turint priklausomą vyrą, jį kartais erzina.

Jis paskubom kalbėjo toliau, tarsi bijodamas iš jos išgirsti užuojautos ar gailesčio žodį.

– Tai bent naujieną pasakė tavo tėvas! Po tiek laiko! Kaip tu gali būti tokia rami?

– Man sunku suprasti... Labai keista. Iš pradžių tiesiog negalėjau patikėti tėvo žodžiais. Jeigu būtų skambinusi Estera, pagalvočiau, kad ji prasimanė. Žinai tą Esterą.

Kartėlis Filipo Duranto veide išnyko. Jis švelniai tarė:

– Ta karštakošė išdykėlė tik ir ieško gyvenime problemų. Ir, žinoma, randa.

Merė numojo ranka, rodydama, kad kitų žmonių charakteriai jos nedomina. Paskui neryžtingai tarė:

– O jeigu tai *tiesa*? Juk negalėjo tas žmogus viską išsigalvoti?

– Tas besmegenis mokslininkas? Gerai, jei taip būtų, bet, atrodo, Andrejus Maršalas į šį reikalą žiūri rimtai. O Maršalas ir jo vyrukai itin galvoti teisininkai. Štai kas.

– Ką tai gali *reikšti*, Filai? – suraukusi kaktą paklausė Merė Durant.

– Tai reiškia, kad Džeko bus visiškai reabilituotas. Tai yra, jeigu pareigūnai liks patenkinti... O jiems, spėju, abejonių nekils.

– Puiku, – atsidūsėjusi tarė Merė. – Tikiuosi, viskas bus labai *gerai*.

Filipas Durantas vėl nusijuokė, taip pat keistai ir karčiai.

– Pole! Tu nuvarysi mane į kapus.

Pole ją kartais vadino tik jos vyras. Šis vardas absurdiškai nesiderino su jos didinga išvaizda. Merė kiek nustebusi pažvelgė į Filipą.

– Nesuprantu, ką aš pasakiau, kad taip tave pralinksminau.

– Tu kalbi taip gailestingai! Kaip kažkokia dama, parduodanti kaimo draugiją garsinantį rankdarbį.

– Bet juk tai *suprantama*! – sumišusi atsakė Merė. – Juk negali apsimesti, kad malonu turėti šeimoje žmogžudį.

– Na ne visai *šeimoje*.

– Praktiškai tas pats. Turiu galvoje, kad visa tai užvirė tokią košę! Visi tiesiog netvėrė smalsumu. Bjauru ir prisimin-

ti.

– Tu puikiai ištvėrei, – tarė Filipas. – Sustingdydavai juos savo lediniu mėlynų akių žvilgsniu. Priversdavai užsičiaupti ir susigėdus spūdinti šalin. Tu nuostabiai sugebi slėpti savo jausmus.

– Man visa tai labai nepatiko. Buvo tiesiog nepakenčiama, – prisipažino Merė Durant. – Bet pagaliau jis mirė, ir viskas baigėsi. O dabar... dabar turbūt prasidės iš naujo. Varge mano...

– Taip, – susimąstęs tarė Filipas Durantas. Jis kilstelėjo pečius, ir veidą perkreipė skausmo grimasa. Tuoj pat pribėgo žmona.

– Sutraukė mėšlungis? Palauk. Leisk, pataisysiu tą pagalvę. Štai ten. Geriau?

– Iš tavęs išeitų puiki slaugė, – tarė Filipas.

Už šių paprastai ištartų žodžių slypėjo gilūs jausmai.

Suskambo telefonas, ir Merė nuėjo atsiliepti.

– Alio... Taip... Klausau... O, tai tu...

Ji atsisukusi tarstelėjo Filipui:

– Tai Mikas.

– Taip... Taip, jau žinom. Tėvas skambino... Ką gi, savaime aišku... Taip... Taip... Filipas sako, kad jeigu teisininkai liks patenkinti, viskas turi būti gerai... Aš tikrai nesuprantu, Mikai, kodėl tu taip susijaudinai... Ne tokia aš jau ir kvaila... Iš tikrųjų, Mikai, man atrodo, kad tu... Alio?.. Alio?.. – Ji piktai susiraukė. – Padėjo ragelį. Žinai, Filipai, nesuprantu aš to Miko.

– Ką jis pasakė?

– Atrodo, jį ištiko šokas. Išvadino mane kvaile, atseit nesuprantu, kokios bus pasekmės. Velniai griebtų! Jis taip ir pasakė. Bet kodėl? Nesuprantu.

– Gal jis ką nugirdo? – susimąstęs tarė Filipas.

– Bet ką?

– Žinai, jis teisus. Tai šiaip sau nepraeis.

Merė kiek suglumo.

– Nori pasakyti, kad šia byla vėl susidomės? Aš, žinoma,

džiaugiuosi, kad Džeko reabilituotas, bet bus labai nemalonu, jei žmonės vėl paleis liežuvius.

– Ir liežuvaus ne tik kaimynai. Yra dar kai kas.

Ji klausiančiai pažvelgė į vyrą.

– Susidomės ir policija!

– *Policija*? – griežtai tarė Merė. – O jie čia kuo dėti?

– *Pagalvok*, mano mieloji, – tarė Filipas.

Merė iš lėto prisiartino ir atsisėdo šalia jo.

– Supranti, dabar tai vėl neišaiškintas nusikaltimas, – tarė Filipas.

– Bet juk jie nepradės knaisiotis... po tiek laiko?

– Geri tavo norai, tik, bijau, visiškai nepagrįsti.

– Betgi taip apsikvailinę, taip neteisingai nuteisę Džeko, jie tikrai nenorės imtis šios bylos iš naujo, – samprotavo Merė.

– Gal ir nenorės... bet tikriausiai turės! Pareiga yra pareiga.

– O, Filipai, esu tikra, kad tu klysti. Tiesiog truputį patriukšmaus, ir vėl viskas nurims.

– Ir mūsų gyvenimas laimingai tekės toliau, – pašaipiai tarė Filipas.

– O kodėl gi ne?

Jis papurtė galvą.

– Viskas ne taip paprasta... Tavo tėvas teisus. Mes turime susirinkti ir pasitarti. Kaip jis pasakė, priversti Maršalą imtis darbo.

– Nori pasakyti... grįžti į Sani Pointą?

– Taip.

– Bet mes negalim to padaryti.

– Kodėl?

– Tai neįmanoma. Tu neįgalus ir...

– Aš nesu neįgalus, – susierzinęs atšovė Filipas. – Aš gana stiprus ir gerai jaučiuosi. Tiesiog nevaldau kojų. Tereikia tinkamos transporto priemonės, ir galėčiau keliauti kad ir į Afriką.

– Ta kelionė į Sani Pointą tau tikrai blogai baigtųsi. Knai-

siotis po visą šį nemalonų reikalą...

– Bet mano protas tai sveikas.

– Be to, neįsivaizduoju, kaip paliktume tuščius namus. Anksčiau čia taip siautėjo vagys.

– Paprašyk, kad kas nors pernakvotų.

– Lengva sakyti... Atrodo, kad tai paprasčiausias dalykas pasaulyje.

– Senoji madam Vatserneim ateitų kad ir kasdien. Ir apskritai, liaukis prieštarauti, Pole. Tu tiesiog nenori važiuoti.

– Ne, kodėl gi.

– Mes ten ilgai nebūtume, – ramindamas tarė Filipas. – Bet, manau, turime nuvažiuoti. Tai gera proga parodyti pasauliui savo šeimos vienybę. Mums patiems reikia išsiaiškinti savo poziciją.

III

Draimuto viešbutyje Kalgaris anksti papietavo ir nuėjo į savo kambarį. Jis buvo sukrėstas to, ką teko ištverti Sani Pointe. Tiesa, jis nujautė, jog ši misija bus skausminga, ir prisireikė visos drąsos, kad ryžtųsi šiam žingsniui. Tačiau visas reikalas iškankino ir sukrėtė absoliučiai kita prasme, negu jis tikėjosi. Kalgaris išsitiesė ant lovos, užsidegė cigaretę ir pasinėrė į apmąstymus.

Aiškiausiai atmintyje išlikęs vaizdinys buvo Esteros veidas atsisveikinant. Ta panieka, su kuria ji atmetė jo maldavimą ieškoti teisingumo! Ką gi ji pasakė? „Svarbu ne nusikaltėlis. Svarbu nekaltas.“ O paskui: „Nejaugi nesuprantate, ką jūs mums padarėte?“ Bet ką gi jis padarė? Šito jis niekaip nesuprato.

O ir kiti. Toji moteris, vadinama Kirsti (kodėl Kirsti? Tai škotiškas vardas, o ji nebuvo škotė – gal danė, o gal norvegė). Kodėl ji kalbėjo taip griežtai... taip smerkiančiai?

Kažkoks keistas atrodė ir Leo Argilas – užsidaręs, atsargus. Nė minties, kad „ačiū Dievui, mano sūnus nekaltas!“ O juk būtent tokia turėtų būti natūrali reakcija!

Ir ta mergina, Leo sekretorė. Ji padėjo jam, buvo maloni. Bet taip pat elgėsi keistai. Jis prisiminė, kaip ji atsiklaupė prie Argilo krėslo. Tarsi... Tarsi... simpatizuotų jam ar užjaustų jį. Užjaustų? Dėl ko? Kad paaiškėjo, jog jo sūnus nieko nenužudė? Na, žinoma... savaime suprantama... ji jam daugiau negu sekretorė... sekretorė, pradirbusi net kelis metus... *Kas čia vyksta?* Kodėl jie visi...

Ant staliuko šalia lovos suskambo telefonas. Jis pakėlė ragelį.

– Alio?

– Daktaras Kalgaris? Su jumis nori susitikti vienas žmogus.

– Su manim?

Jis nustebo. Niekas nežinojo, kad jis tą naktį praleis Draimute.

– Kas?

Kurį laiką ragelyje buvo tylu. Paskui tarnautojas atsakė:

– Misteris Argilas.

– O! Pasakykite jam... – Artūras Kalgaris vos susivaldė nepasakęs, kad tuoj nusileis į apačią. Jeigu Leo Argilas atsekė paskui jį iki Draimuto ir sugebėjo surasti, kur jis apsistojo, vadinasi, reikalas svarbus, ir kalbėtis žmonių pilname laukiamajame bus nepatogu.

– Paprašykite, kad jis užeitų į mano kambarį, gerai?

Jis pakilo nuo lovos ir ėmė vaikštinėti pirmyn atgal, kol pasigirdo beldimas į duris.

Kalgaris perėjo per kambarį ir atidarė.

– Užeikite, misteri Argilai, aš...

Staiga jis nutilo ir žingtelėjo atatupstas. Tai buvo ne Leo Argilas. Prie durų stovėjo jaunas, į trečią dešimtį įžengęs vyras, kurio tamsiaodis, gražus veidas buvo kupinas kartėlio. Ryžtingas, nepatenkintas, piktas veidas.

– Jūs, žinoma, manęs nelaukėte, – tarė jaunuolis. – Laukėte mano tėvo. Aš Mišelis Argilas.

– Užeikite. – Kalgaris uždarė paskui jį duris. – Kaip jūs mane suradote? – paklausė jis, ištiesdamas vaikinui savo

portsigarą.

Mišelis Argilas paėmė vieną cigaretę ir trumpai nemaloniai nusijuokė.

– Visai paprastai! Spėdamas, kad būsite apsistojęs nakčiai, paskambinau į pagrindinius viešbučius. Pataikiau iš antro karto.

– O kodėl norėjote su manimi susitikti?

Mišelis Argilas iš lėto atsakė:

– Norėjau pamatyti, kas jūs per žmogus... – Jis skvarbiai nužvelgė Kalgarį, atkreipdamas dėmesį į kiek gunktelėjusius pečius, žylančius plaukus ir liesą švelnių bruožų veidą. – Tai jūs vienas iš tų, kurie su „Hazu Bentliu" nukeliavote į ašigalį? Neatrodote labai tvirtas.

Artūras Kalgaris šyptelėjo.

– Išvaizda kartais apgaulinga, – atsakė jis. – Jėgų man užteko. Tam reikia ne tik raumenų. Yra ir kitų svarbių savybių – ištvermė, kantrybė, techninės žinios.

– Kiek jums metų? Kokie keturiasdešimt penkeri?

– Trisdešimt aštuoneri.

– Atrodote vyresnis.

– Taip... Taip, gali būti. – Žvelgiant į šį energingą jaunuolį, akimirkai dilgtelėjo liūdesys.

Paskui jis grubokai paklausė:

– Kodėl manęs ieškojote?

Vaikinas susiraukė.

– Juk tai savaime suprantama, ar ne? Po to, kai išgirdau jūsų atneštą naujieną. Naujieną apie savo mirusį brolį.

Kalgaris nieko neatsakė.

Mišelis Argilas tęsė:

– Tiesa, jam ji atėjo truputį per vėlai, ar ne?

– Taip, – tyliai atsakė Kalgaris. – Jam per vėlai.

– Kodėl taip ilgai tylėjote? Kaip ten buvo su tuo smegenų sutrenkimu?

Kalgaris kantriai jam papasakojo. Keista, bet vaikino grubumas suteikė jam pasitikėjimo. Šiaip ar taip bent vienas žmogus tvirtai stojo už savo brolį.

– Suteikti broliui alibi, toks buvo jūsų tikslas, ar ne? Kaip jūs išsiaiškinote laiką, kada viskas įvyko?

– Dėl to esu tikras, – tvirtai atsakė Kalgaris.

– Galėjote ir suklysti. Jūs, proto bokštai, tokiose smulkmenose, kaip laikas ir vieta, kartais visai nesiorientuojate.

Kalgaris truputį pralinksmėjo.

– Jūs susikūrėte sau kvaištelėjusio profesoriaus vaizdinį – su senomis kojinėmis, nesusivokiantį, kokia dabar diena, ir apskritai, kur jis. Mano brangus drauge, techninis darbas reikalauja didelio kruopštumo, tikslių dozių, laiko apskaičiavimų. Būkite tikras, aš negalėjau suklysti. Jūsų brolis įsėdo į mano automobilį prieš pat septynias, o išleidau jį Draimute penkios po pusės aštuonių.

– Jūsų laikrodis galėjo blogai rodyti. Arba galėjote pažiūrėti į automobilio laikrodį.

– Abu laikrodžiai buvo tiksliai nustatyti.

– Džeko galėjo jus kaip nors apdumti. Jis mėgo krėsti kiaulystes.

– Nebuvo jokių kiaulysčių. Kodėl jūs taip norite įrodyti, kad aš klystu? – jau įsikarščiavęs paklausė Kalgaris. – Aš tikėjausi, kad gali būti sunku įtikinti pareigūnus, jog jie neteisingai pasmerkė nekaltą žmogų. Bet nė nemaniau, kad taip sunku bus įtikinti jo paties šeimą!

– Jums atrodo, kad mus visus sunku įtikinti?

– Taip, reakcija kiek... neįprasta.

Mikas įdėmiai į jį pažvelgė.

– Mano artimieji nenori jumis patikėti?

– Atrodo, taip...

– Ne tik atrodo. Taip ir yra. Ir gerai pagalvojus, tai savaime suprantama.

– Bet kodėl? Kodėl tai turėtų būti savaime suprantama? Nužudyta jūsų motina. Sunkiu nusikaltimu apkaltintas jūsų brolis. Dabar paaiškėjo, kad jis nekaltas. Jūs turėtumėte džiaugtis ir būti dėkingi. Juk tai jūsų brolis.

Mikas atsakė:

– Jis ne mano brolis. O ji ne mano motina.

– Kaip?!

– Nejaugi jums niekas nesakė? Mes visi buvome įvaikinti. Daugelis iš mūsų. Mano vyriausioji „sesuo“ Merė – iš Niujorko. Kitus paėmė per karą. Mano „motina“, kaip jūs ją vadinate, savo vaikų neturėjo. Taigi susilipdė gražią šeimynėlę įvaikindama. Merė, aš, Tina, Estera, Džeko. Jaukūs, prabangūs namai, kupini motiniškos meilės! Ilgainiui ji, atrodė, užmiršo, kad mes – ne jos vaikai. Bet kai ji pradėjo popinti Džeko, savo mylimiausią berniuką, jai nepasisekė.

– Nesuprantu, – tarė Kalgaris.

– Tai ir nekalbėkite – „jūsų motina“, „jūsų brolis“! Džeko buvo parazitas!

– Bet ne žmogžudys, – griežtai atrėžė Kalgaris.

Mikas pažvelgė į jį ir linktelėjo.

– Gerai. Jūs taip sakote... Ir tvirtai laikotės savo nuomonės. Džeko jos nenužudė. Puiku... Bet tada kas gi ją nužudė? Apie tai nepagalvojote? Tai pagalvokite dabar. Pagalvokite ir pradėsite suprasti, ką jūs su mumis visais darote...

Jis pašoko ir išlėkė iš kambario.

Ketvirtas skyrius

– Labai malonu, kad vėl sutikote mane priimti, misteri Maršalai, – tarsi atsiprašinėdamas tarė Kalgaris.

– Prašau, prašau, – atsakė teisininkas.

– Kaip žinote, buvau nuvykęs į Sani Pointą ir susitikau su Džeko Argilo šeima.

– Taip.

– Manau, jums jau pranešė apie mano apsilankymą?

– Taip, daktare Kalgari.

– Jums gali būti neaišku, kodėl vėl sėdžiu priešais jus... Suprantate, įvykiai klostosi ne visai taip, kaip tikėjausi.

– Gali būti, – tarė teisininkas. Jo balsas kaip paprastai buvo sausas ir abejingas, bet kažkokia jo gaida paskatino Artūrą Kalgarį tęsti.

– Matote, – tęsė Kalgaris, – aš maniau, jog tai padės tašką. Aš, žinoma, buvau nusiteikęs tam tikram jų... sakykime, savaime suprantamam pasipiktinimui. Nors įvykusi avarija ir mano smegenų sutrenkimas buvo, manyčiau, Dievo valia, jų nuomone, jiems už tą priešiškumą atleistina. Tačiau aš vis dėlto tikėjausi iš jų tam tikro dėkingumo už tai, kad Džeko Argilo vardas reabilituotas. Deja. Nieko panašaus.

– Suprantu.

– Misteri Maršalai, gal jūs numatėte tokią įvykių eigą? Prisimenu, kai buvau čia praeitą kartą, jūsų elgesys pasirodė keistas. Sakykit, ar *nujautėte* tokį jų požiūrį?

– Jūs man dar nepapasakojote, daktare Kalgari, koks tas požiūris.

Artūras Kalgaris prisitraukė kėdę arčiau.

– Aš maniau, jog kai ką užbaigsiu... Vaizdžiai tariant, suteiksiu kitokią pabaigą jau parašytam skyriui. Tačiau mane apėmė jausmas... Aš *supratau*, kad užuot kažką *užbaigęs*, aš *pradedu*. Kažką visiškai nauja. Kaip manote, ar teisingai apibūdinau situaciją?

Misteris Maršalas iš lėto linktelėjo galvą.

– Taip, – tarė jis, – galima taip sakyti. Manau... Turiu pripažinti... kad jūs nesupratote visų implikacijų. Ir negalėjote suprasti, nes, aišku, nieko nežinojote nei apie jų kilmę, nei kokių nors faktų, išskyrus tuos, kurie buvo pateikti teisininkų pranešimuose.

– Ne. Ne, dabar aš suprantu. Pernelyg gerai suprantu. – Susijaudinęs ir pakėlęs balsą Kalgaris tęsė: – Iš tikrųjų jiems nepalengvėjo, ir jie tikrai nepasijuto dėkingi. Jie išsigando. Juos apėmė siaubas – kas dabar bus. Teisingai?

– Manyčiau, jog, ko gero, esate visiškai teisus, – atsargiai atsakė Maršalas. – Bet norėčiau, kad atkreiptumėte dėmesį, jog aš nekalbu apie tai, ką pats žinau.

– Tokiu atveju, – tęsė Kalgaris, – aš negalėsiu ramiai grįžti prie savo darbų, jausdamasis padaręs viską, ką galiu. Aš vis dar esu šio įvykio dalyvis ir privalau įnešti naujos informacijos į žmonių gyvenimą. Juk *negaliu* tiesiog nusiplauti rankas.

Teisininkas atsikrenkštė.

– Tai gana nerealistiškas požiūris, daktare Kalgari.

– Aš taip nemanau... Anaiptol. Turi būti atsakingas už savo veiksmus, ir ne tik *veiksmus*, bet ir tų veiksmų *rezultatus*. Prieš dvejus metus aš pavežėjau jauną vyruką. Tas mano poelgis pakreipė įvykius tam tikra linkme. Tad nemanau, jog dabar turėčiau nuo jų atsiriboti.

Maršalas papurtė galvą.

– Gerai, – nekantriai tarė Artūras Kalgaris. – Jei norite, vadinkite tai fantazijomis. Bet mano sąžinė vis dar nerami. Aš

tenorėjau kompensuoti tai, ko nebuvo galima išvengti. Man nepavyko. Keista, bet aš tik dar labiau apsunkinau ir taip prisikentėjusių žmonių dalią. Bet vis dar gerai nesuprantu – *kodėl*.

– Ne, – iš lėto atsakė Maršalas, – ne, jūs ir negalite suprasti. Juk maždaug aštuoniolika mėnesių buvote toli nuo civilizacijos. Neskaitėte laikraščių, kur buvo rašyta apie tą šeimą. Gal ir taip nebūtumėte jų skaitęs, bet *kalbos* vis tiek būtų jus pasiekusios. Faktai labai paprasti, daktare Kalgari. Jokios paslapties nėra. Savo laiku jie buvo skelbiami viešai. Juos žinant, viskas kaip ant delno. Jei, kaip jūs tvirtinate, Džekas Argilas nepadarė nusikaltimo, *tada kas jį padarė*? Grįžkime prie aplinkybių, kuriomis buvo įvykdyta žmogžudystė. Tai atsitiko vieną lapkričio vakarą tarp septynių ir pusės aštuonių, namuose, kur velionę supo jos šeimos nariai ir tarnai. Durys buvo saugiai užrakintos, o jeigu kas ir įėjo iš lauko, tą žmogų turėjo įsileisti pati madam Argil arba jis turėjo turėti savo raktą. Tai kiek primena Bordenų bylą Amerikoje, kai vieną sekmadienio rytą misteris Bordenas su žmona buvo užkapoti kirviu. Niekas nieko namuose negirdėjo, niekas nematė prie namo svetimų žmonių. Dabar suprantate, daktare Kalgari, kodėl tos šeimos nariai, išgirdę jūsų atneštą naujieną, kaip jūs sakote, daugiau sunerimo, negu apsidžiaugė?

– Norite pasakyti, kad jiems kur kas labiau patiktų, jei kaltasis liktų Džekas Argilas? – susimąstęs paklausė Kalgaris.

– O, taip, – atsakė Maršalas. – Taip, būtent taip. Ciniškai tariant, Džekas Argilas buvo puikus atsakymas į nemalonų žmogžudystės toje šeimoje faktą. Jis buvo problemiškas vaikas, nusižengti linkęs paauglys, pašėlęs vyras. Šeimos ratelyje jį buvo galima pateisinti. Taip ir darė. Jo gedėjo, užjautė, kalbėjo sau, vieni kitiems ir visam pasauliui, kad tai *ne Džeko kaltė*, kad viską galėjo paaiškinti psichologai! Taip, taip, labai patogu.

– O dabar... – pratarė Kalgaris ir nutilo.

– O dabar, – tęsė misteris Maršalas, – padėtis, žinoma, pasikeitė. Visiškai pasikeitė. Tapo gal netgi pavojinga.

– Mano atnešta žinia buvo nelaukta ir jums, tiesa? – įžvalgiai paklausė Kalgaris.

– Turiu pripažinti, kad taip. Taip, prisipažinsiu, jog buvau... priblokštas. Byla, kuri buvo patenkinamai – taip, aš ir toliau vartosiu šį žodį „patenkinamai“ – išnagrinėta ir baigta, dabar vėl atnaujinta.

– Oficialiai? – paklausė Kalgaris. – Tai yra... ar į šią bylą gilinsis ir policija?

– Žinoma, – atsakė Maršalas. – Kai paaiškėjo svarbus Džeko Argilo kaltės įrodymas (prisiekusieji išėjo pasitarti tik penkiolikai minučių), byla buvo baigta, ir policijai neliko reikalo kištis. Bet dabar, kai atsirado pomirtinio reabilitavimo galimybė, byla vėl atnaujinta.

– Ir policija pradės tyrimą?

– Esu beveik tikras. Aišku, – susimąstęs ir trindamas smakrą pridūrė Maršalas, – kažin ar po tiek laiko jie atskleis kokias nors ypatingas bylos aplinkybes... Abejoju. Gal ir sužinos, kad nusikaltimą padarė vienas iš šeimos narių. Gal labai miglotai nujaus, kas tikrasis kaltininkas. Bet įrodyti bus nelengva.

– Suprantu, – tarė Kalgaris. – Suprantu... taip, būtent tai ji turėjo galvoje.

– Apie ką jūs kalbate? – kaipmat sukluso teisininkas.

– Apie tą merginą, – atsakė Kalgaris. – Esterą Argil.

– O, taip. Jaunoji Estera. – Jis smalsiai paklausė: – Ką ji jums kalbėjo?

– Kalbėjo apie nekaltąjį. Pasakė, kad svarbu ne nusikaltėlis, o nekaltas. Dabar aš suprantu, ką ji turėjo galvoje...

Maršalas įdėmiai pažvelgė į jį.

– Tikiuosi, jog suprantate.

– Ji turėjo galvoje tą patį, ką ir jūs, – tarė Artūras Kalgaris. – Ji norėjo pasakyti, kad šeimos nariai vėl bus įtarinėjami.

– Vargu ar „vėl“, – įsiterpė Maršalas. – Anksčiau šeima *nebuvo įtariama*. Džekas Argilas iš pat pradžių buvo aiškiai

įvardytas nusikaltėliu.

Kalgaris numojo ranka.

– Šeima bus įtariama, – tęsė jis, – ir tai gali trukti ilgai... gali niekada nesibaigti. Jeigu kaltas vienas iš šeimos narių, gali būti, kad jie patys nežino kuris. Jie žiūrės vienas į kitą ir galvos... Taip, štai kas blogiausia. Jie patys nežinos – *kuris*...

Stojo tyla. Maršalas ramiai ir įdėmiai žvelgė į Kalgarį, bet nieko nesakė.

– Žinota, tai siaubinga... – pagaliau tarė Kalgaris.

Jo liesas jautrus veidas išdavė vidinę sumaištį.

– Taip, siaubinga... Gyventi metai po metų nežinant, žvelgiant vieniems į kitus... Įtarimas griaus meilę, pasitikėjimą, santykius su kitais žmonėmis...

Maršalas atsikrenkštė.

– Ar jūs... e... ne per daug įsifantazavote?

– Ne, – atsakė Kalgaris, – nemanau. Dovanokite, misteri Maršalai, bet man atrodo, kad aš geriau suprantu negu jūs. Matote, aš sugebu įsivaizduoti, ką tai galėtų reikšti.

Vėl stojo tyla.

– Tai reiškia, – toliau kalbėjo Kalgaris, – jog egzistuoja nekaltas žmogus, kuris turės kentėti... O nekaltasis neturi kentėti. Tik kaltas. Štai kodėl... štai kodėl aš negaliu nusiplauti rankų. *Negaliu* pasakyti: „Viso gero. Aš pasielgiau teisingai, padariau, ką galėjau... Pasitarnavau teisingumui“, nes tai, ką aš padariau, iš tikrųjų *nepasitarnavo* teisingumui. Nusikaltėlis nepasmerktas, o nekaltasis neišvaduotas iš kaltės šešėlio.

– Man atrodo, kad jūs truputį persistengiate, daktare Kalgari. Jūsų žodžiuose, be abejo, yra tiesos, bet nesuprantu, ką galėtumėte dėl to padaryti.

– Taip... To ir aš kol kas nežinau, – prisipažino Kalgaris. – Bet turiu pamėginti. Todėl pas jus ir atėjau, misteri Maršalai. Norėčiau... Manau, jog turiu teisę sužinoti... tos šeimos narių kilmę.

– O taip, žinoma, – jau gyviau atsakė misteris Maršalas. –

Tai jokia paslaptis. Pateiksiu jums visus *faktus*, kokių tik norėsite. Nieko kito, išskyrus faktus, aš ir nežinau. Niekada nepalaikiau artimų ryšių su ta šeimyna. Mūsų firma dirbo madam Argil daug metų. Padėjome jai susitvarkyti įvairius vaikų globos dokumentus, kad verslas būtų juridiškai įteisintas. Aš gerai pažinojau ir madam Argil, ir jos vyrą. Tačiau apie atmosferą Sani Pointe, apie įvairių ten gyvenančių žmonių temperamentą ir charakterį aš sužinojau, galima sakyti, iš antrų lūpų – iš pačios madam Argil.

– Aš visiškai suprantu, – tarė Kalgaris, – bet nuo kažko reikia pradėti. Kiek žinau, vaikai buvo ne jos. Vadinasi, įvaikinti?

– Taip. Madam Argil, mergautine pavarde Rachelė Konstam, buvo vienintelė labai turtingo žmogaus Rudolfo Konstamo duktė. Jos motina buvo amerikietė, taip pat labai turtinga. Rudolfas Konstamas turėjo daugybę filantropinių* interesų ir skatino šiais gailestingumo darbais domėtis savo dukterį. Jis su žmona žuvo lėktuvo katastrofoje, ir Rachelė iš tėvų paveldėtą palikimą paskyrė vadinamosioms filantropinės pakraipos įstaigoms. Ji asmeniškai domėjosi šia labdaringa veikla ir kai kuriuos darbus atliko pati. Būtent tuo metu ji susipažino su Leo Argilu, kuris tada buvo Oksfordo koledžo dėstytojas, itin domėjęsis ekonomika bei socialine reforma. Kad geriau suprastumėte madam Argil, atkreipsiu jūsų dėmesį į didžiąją jos gyvenimo tragediją – ji negalėjo turėti vaikų. Kaip ir daugeliui moterų, ilgainiui šis trūkumas užtemdė visą jos gyvenimą. Apsilankiusi pas visus specialistus ir netekusi vilties kada nors tapti motina, ji turėjo sugalvoti, kaip palengvinti savo dalią. Pirmąjį vaiką jį parsivežė iš Niujorko lindynių kvartalo. Dabar tai madam Durant. Madam Argil kone visą savo gyvenimą pašventė su vaikais susijusiai labdarai. 1939 metais prasidėjus karui, sveikatos ministerijai parėmus, ji nusipirko Sani Pointą, kuriame jūs lankėtės, ir įsteigė prieglaudą nuo karo nukentėjusiems vaikams.

– Anksčiau tas namas vadinosi Vaiper Pointu, – įsiterpė

* Filantropija – iš graikų k. „labdarybė“.

Kalgaris.

– Taip. Taip, manau, jog iš pradžių jis vadinosi būtent taip. Ir galiausiai jis, mano supratimu, šis pavadinimas pasirodė tinkamesnis už jos išrinktąjį – Sani Pointas. 1940 metais ten gyveno maždaug dvylika ar šešiolika vaikų, daugiausia tokių, kurie neturėjo globėjų arba negalėjo evakuotis su savo šeima. Jų laukė šie prabangūs namai. Aš aiškinau madam Argil, kad po kelerių karo metų vaikams bus sunku grįžti iš tokios prabangios aplinkos į savo namus. Ji nekreipė dėmesio. Ji be galo mylėjo vaikus ir galiausiai sukūrė planą, kaip kai kuriuos iš jų – našlaičius arba iš itin asocialių šeimų – įsivaikinti. Taip susikūrė šeima su penkiais vaikais. Merė – dabar ištekėjusi už Filipo Duranto, Mišelis, kuris dirba Draimute, maišytos rasės Tina, Estera ir, žinoma, Džeko. Jie augo, vadindami Argilus tėčiu ir mama. Visi gavo geriausią išsilavinimą, kokį tik galima nupirkti už pinigus. Jeigu aplinka ką nors reiškia, jų laukė puiki ateitis. Jie turėjo visus privalumus. Tačiau Džekas, arba kaip jį vadino – Džeko, visada buvo nepakenčiamas. Mokykloje jis apsivogė ir buvo pašalintas. Universitete jam kilo problemų jau pirmaisiais metais. Jis du kartus tik per plauką išvengė kalėjimo. Vis prasiveržbeing tas jo nevaldomas karštakošiškumas. Bet tikriausiai apie tai jau esate girdėjęs. Du kartus pasisavino Argilų pinigus, tačiau tie atleido. Dusyk jie mokėjo nemenkas sumas, kad jį įdarbintų. Ir dusyk tos verslo įmonės žlugo. Po jo mirties buvo išmokėta pašalpa, kuri, tiesą sakant, ir dabar mokama jo našlei.

Kalgaris apstulbęs palinko į priekį.

– Jo *našlei*? Man niekas nesakė, kad jis buvo vedęs.

– Taip, taip. – Teisininkas suirzęs spragtelėjo pirštais. – Koks aš neatidus! Aišku, užmiršau, kad jūs neskaitėte laikraščių. Galiu pasakyti tik tiek – niekas iš Argilų šeimos nė nenutuokė, kad Džekas vedė. Vos tik jį suėmė, į Sani Pointą atlėkė šoko ištikta jo žmona. Misteris Argilas jai buvo labai malonus. Tai buvo jauna moteris, dirbusi šokėja Draimuto šokių rūmuose. Buvau užmiršęs apie ją pasakyti, nes praėjus

vos kelioms savaitėms po Džeko mirties, ji ištekėjo antrą kartą. Jos dabartinis vyras, atrodo, dirba elektriku Draimute.

– Turiu būtinai su ja susitikti, – tarė Kalgaris ir kiek priekaištingai pridūrė: – Pirmiausia turėjau pakalbėti būtent su ja.

– Žinoma, žinoma. Aš duosiu adresą. Tiesiog nesuprantu, kodėl jums to nepasakiau, kai buvote pas mane atėjęs anksčiau.

Kalgaris nieko neatsakė.

– Ji buvo toks... e... nereikšmingas veiksnys, – tarsi atsiprašinėdamas kalbėjo teisininkas. – Apie ją nedaug teužsiminė net laikraščiai... Ji nė karto neaplankė savo vyro kalėjime... Ir apskritai daugiau juo nesidomėjo...

Kalgaris sėdėjo, giliai susimąstęs. Pagaliau tarė:

– Ar galite man tiksliai pasakyti, kas tą vakarą, kai buvo nužudyta madam Argil, buvo namuose?

Maršalas įdėmiai pažvelgė į jį.

– Žinoma, Leo Argilas ir jauniausioji duktė Estera. Be to, svečiavosi Merė Durant su savo neįgaliu vyru. Jis buvo ką tik grįžęs iš ligoninės. Dar Kirsten Lindstrom, kurią tikriausiai jau matėte. Ji švedė, profesionali slaugė ir masažistė, atvykusi dar per karą padėti madam Argil vaikų prieglaudoje ir nuo tada pasilikusi. Mišelio su Tina nebuvo – Mišelis prekiauja automobiliais Draimute, o Tina dirba Redmino kaimo bibliotekoje ir turi ten butą.

Maršalas kiek patylėjo ir tęsė:

– Be to, namuose buvo misterio Argilo sekretorė mis Vaugan. Ji išėjo dar prieš tai, kai buvo aptiktas kūnas.

– Buvau sutikęs ir ją, – tarė Kalgaris. – Atrodo, ji labai... prisirišusi prie misterio Argilo.

– Taip... Taip. Manau, jog netrukus bus paskelbtos sužadėtuvės.

– O!

– Po žmonos mirties jis jautėsi labai vienišas, – tarsi teisindamas jį tarė Maršalas.

– Suprantama, – atsakė Kalgaris.

Paskui jis staiga paklausė:

– Kaip jūs manote, misteri Maršalai, koks tos žmogžudystės motyvas?

– Gerbiamasis daktare Kalgari, ką aš galiu apie tai pasakyti!

– Manau, galite. Pats sakėte, kad faktai patikimi.

– Tiesioginės finansinės naudos negalėjo tikėtis *nė vienas*. Madam Argil buvo sudariusi seriją neriboto disponavimo patikėtosios nuosavybės sutarčių. Kaip žinote, dabar taip daro daugelis. Šios sutartys buvo palankios jos vaikams. Turtą perėmė valdyti trys patikėtiniai. Vienas iš jų – aš, kitas – Leo Argilas, trečias – vienas amerikietis teisininkas, tolimas madam Argil pusbrolis. Mums patikėta labai didelė pinigų suma, kurios dalį galime skirti tiems turto paveldėtojams, kuriems jos reikia labiausiai.

– O kaip misteris Argilas? Ar jam finansiškai buvo naudinga žmonos mirtis?

– Neypatingai. Kaip jau sakiau, didžioji jos pinigų dalis buvo pavesta patikėtiniams. Tiesa, ji paliko savo vyrui namą, bet jis nėra labai brangus.

– O mis Lindstrom?

– Prieš kelerius metus madam Argil išrūpino jai padorią rentą*, – atsakė Maršalas ir susierzinęs pridūrė: – Motyvas? Man atrodo, nebuvo jokio motyvo. Bent jau finansinio.

– O emocinėje srityje? Ar nebuvo kokios nors ypatingos... trinties?

– Bijau, jog šiuo atžvilgiu negalėsiu jums padėti, – tvirtai atsakė Maršalas. – Į šeimyninį gyvenimą aš nesikišau.

– Gal žinote, kas galėtų?

Maršalas minutėlę kitą pagalvojo. Paskui gana nenoriai atsakė:

– Galėtumėte pakalbėti su vietiniu gydytoju. Daktaru... e... atrodo, jo pavardė Makmasteris. Dabar jis jau pensininkas, bet vis dar gyvena kaimynystėje. Karo metais jis dirbo

---

* Pajamos, reguliariai gaunamos be darbinės veiklos iš kapitalo, žemės, kitokio turto.

toje prieglaudoje. Turbūt nemažai matė ir žino apie gyvenimą Sani Pointe. Ar įtikinsite jį atsiverti – priklauso nuo jūsų. Manau, panorėjęs jis gali padėti. Tik... dovanokite, bet ar jums neatrodo, kad tai, dėl ko taip stengiatės, daug greičiau padarys policija.

– Nežinau, – atsakė Kalgaris. – Galbūt. Žinau tik viena – aš turiu pamėginti. Taip, turiu pamėginti.

Penktas skyrius

Policijos viršininko antakiai iš lėto pakilo į viršų, veltui mėgindami pasiekti tolstančią jo žilų plaukų liniją. Jis žvilgtelėjo į lubas, paskui vėl į laikraščius ant stalo.

– Tai tiesiog būtina aprašyti! – pareiškė jis.

Jaunuolis, kurio pareiga buvo tinkamai atsakinėti policijos viršininkui, tarė:

– Taip, sere.

– Na ir istorija, – sumurmėjo majoras Finis. Paskui pabarbeno pirštais į stalą ir paklausė: – Ar yra Hušas?

– Taip, sere. Vyresnysis inspektorius Hušas atėjo maždaug prieš penkias minutes.

– Gerai, – tarė policijos viršininkas. – Pakviesk jį, aišku?

Vyresnysis inspektorius Hušas aukštas, liūdno veido vyras. Jo melancholija buvo tokia gili, jog niekas nebūtų patikėjęs, kad jis galėtų būti vaikų vakarėlių siela, krėsti juokus ir dideliam berniūkščių džiaugsmui traukti jiems iš ausų pensus. Policijos viršininkas tarė:

– Labas rytas, Hušai. Tai bent istoriją sužinojom. Ką apie ją manote?

Vyresnysis inspektorius Hušas sunkiai atsiduso ir atsisėdo ant nurodytos kėdės.

– Atrodo, prieš porą metų būsime suklydę, – atsakė jis. – Tas vyrukas... Kaip jis ten...

Policijos viršininkas pasirausė laikraščių šūsnyje.

– Kaloris... Ne, Kalgaris. Kažkoks profesorius. Gal koks pusprotis? Tokie žmonės paprastai miglotai nutuokia apie panašius dalykus.

Jo balse nuskambėjo vos jaučiama prašymo gaida, bet Hušas į tai nesureagavo ir tarė:

– Kaip suprantu, jis kažkoks mokslininkas.

– Manote, turime pripažinti tai, ką jis sako?

– Na, – tarė Hušas, – seras Redžinaldas, atrodo, pripažino, o *jam* pro akis niekas nepraslysta.

Tai buvo duoklė vyriausiajam prokurorui.

– Ką gi, – nenoriai tarė majoras Finis, – jeigu vyriausiasis prokuroras taip įsitikinęs, manau, turėsim pripažinti ir mes. Vadinasi, byla bus atnaujinta. Atnešėte man duomenis, kurių prašiau?

– Taip, sere.

Vyresnysis inspektorius paskleidė ant stalo įvairius dokumentus.

– Peržiūrėjote juos? – paklausė policijos viršininkas.

– Taip, sere, vakar vakare peržiūrėjau. Viską gerai prisimenu. Juk tai įvyko ne taip seniai.

– Ką gi, pažiūrėkime, Hušai. Nuo ko pradėsime?

– Nuo pat pradžių, sere, – atsakė vyresnysis inspektorius Hušas. – Matote, visa problema, kad *tada* mums nekilo jokių abejonių.

– Iš tikrųjų, – sutiko policijos viršininkas. – Viskas atrodė kaip ant delno. Tik nepagalvokite, kad jus kaltinu, Hušai. Buvau šimtu procentų už jus.

– O ką mes dar galėjome sugalvoti? – susimąstęs tarė Hušas. – Gavome pranešimą, kad nužudyta moteris. Informacija, kad tas vaikinas jai grasino, jo pirštų antspaudai ant žarsteklio ir pinigų. Suėmėm jį beveik iš karto ir radom pas jį pinigus.

– Kokį jis jums tada padarė įspūdį?

Hušas pagalvojo.

– Blogą. Pernelyg įžūlus ir mokantis įtikinėti. Tik ir pyškino savo nustatytą laiką bei savo alibi. Įžūlus. Žinote tokius.

Paprastai visi žudikai įžūlūs. Tariasi labai protingi. Savo akyse *jie* bet kuriuo atveju teisūs, o kaip susiklosto kitiems – nesvarbu. Bet kuriuo atveju jis buvo bjaurus tipas.

– Taip, – sutiko Finis, – jis buvo bjaurus. Tai liudija visa jo charakteristika. Bet ar jūs iš karto buvote tikras, kad nužudė jis?

Vyresnysis inspektorius vėl susimąstė.

– Dėl to niekada negali būti tikras. Tiesiog jis buvo iš tokių, kurie, sakyčiau, labai dažnai galiausiai griebiasi žmogžudystės. Kaip Harmonas 1938 metais. Jo ilgoje charakteristikoje atsispindi, kaip jis vogdavo dviračius, sukčiaudavo ir išviliodavo pinigus, apgaudinėdavo pagyvenusias moteris, kol pagaliau prisiviliojo vieną moterį, apipylė ją rūgštimi ir liko toks patenkintas savimi, kad tai tapo jo įpročiu. Prie tokių priskirčiau ir Džeko Argilą.

– Ir vis dėlto, atrodo, mes suklydome, – lėtai ištarė policijos viršininkas.

– Taip, – atsakė Hušas, – taip, mes suklydome. O tas vaikinas gavo galą. Prasti popieriai. Bet žinote, – staiga atgijęs pridūrė vyresnysis inspektorius, – jis bet kuriuo atveju buvo bjaurybė. Gal jis ir ne žudikas – kaip dabar paaiškėjo, jis tikrai nieko nenužudė, – bet bjaurybė.

– Tad kas gi ją *nužudė*, žmogau? – spragtelėdamas pirštais paklausė Finis. – Sakėte, jog vakar vakare peržiūrėjote bylą. Juk kažkas pakėlė prieš ją ranką. Negalėjo toji moteris pati sau skelti žarstekliu per pakaušį. Tai padarė kažkas kitas. Kas gi?

Vyresnysis inspektorius Hušas atsiduso ir atsilošė kėdėje.

– Kažin, ar kada nors tai sužinosime, – suabejojo jis.

– Sudėtinga, a?

– Taip, nes jau ir pėdsakai ataušę – tegalėsime surasti tik labai mažai įrodymų. Tuo labiau, kad jų, kaip suprantu, niekada nebuvo daug.

– Svarbiausia, kad tai buvo kažkas iš jos šeimos, kažkas jai artimas.

– Neįsivaizduoju, kas kitas tai galėtų būti, – tarė vyresnysis inspektorius. – Ir ar tas žmogus buvo namuose, ar ji pati atidarė duris ir įsileido? Argilai – gana uždara šeima. Skląsčiai nuo įsilaužėlių ant langų, grandinės, papildomos spynos lauko duryse. Prieš porą metų juos buvo apvogę, ir nuo tol jie itin atsargūs. – Jis patylėjo ir tęsė: – Visa problema, sere, kad tada mes per daug nesigilinom. Byla prieš Džeko Argilą buvo baigta. Dabar aišku, kad tikrasis žudikas tuo pasinaudojo.

– Pasinaudojo tuo faktu, kad vaikinas tada buvo namuose, susiginčijo su motina ir jai pagrasino?

– Taip. Jam tereikėjo įeiti į kambarį, pirštinėta ranka pagriebti Džeko numestą žarsteklį, prišokti prie stalo, kur rašė madam Argil, ir tvoti jai per galvą.

Majoras Finis ištarė vienintelį žodelį:

– Kodėl?

Vyresnysis inspektorius Hušas iš lėto linktelėjo.

– Taip, sere, būtent tai mes ir turime išsiaiškinti. Bus nelengva. Motyvo kaip ir nėra.

– Iš pirmo žvilgsnio ir aš nematau jokios akivaizdžios priežasties, taip sakant, ją numušti. Kaip daugelis pasiturinčių moterų, ji buvo sudariusi įvairių sutarčių, juridiškai įgalinančių išvengti palikimo mokesčio. Jau egzistavo neriboto disponavimo patikėtosios nuosavybės sutartis, visi vaikai iš anksto buvo aprūpinti, dar jai gyvai esant. Jai mirus, jie nieko daugiau negalėjo tikėtis gauti. Be to, madam Argil nebuvo nemaloni, priekabi, vaidinga ar pikta. Ji visada rūpinosi vaikais ir nieko jiems negailėjo. Puikus išsilavinimas, kapitalinės sumos, kad jie gautų darbus, visiems solidūs kišenpinigiai. Meilė, gerumas, dosnumas.

– Tai tiesa, sere, – sutiko vyresnysis inspektorius Hušas. – Turint visa tai galvoje, tiesiog nesuprantama, kodėl kažkas norėjo ją pašalinti. Nors, žinoma... – Jis nutilo.

– Taip, Hušai?

– Kiek žinau, misteris Argilas rengiasi vėl vesti – mis Gvendą Vaugan, kuri daug metų buvo jo sekretorė.

– Taip, – susimąstęs tarė majoras Finis. – Manau, jog kažkoks motyvas vis dėlto yra, tik tada mes apie jį nenutuokėm. Sakote, ji kelerius metus pas jį dirbo? O gal žmogžudystės metu tarp jų kažkas mezgėsi?

– Abejoju, sere, – atsakė vyresnysis inspektorius Hušas. – Kaime apie tokius dalykus greitai pasklinda gandai. O šiuo atveju jokių, taip sakant, nuotykių nebuvo. Madam Argil nebuvo nei ko išsiaiškinti, nei dėl ko krimstis.

– Ir vis dėlto, – paprieštaravo policijos viršininkas, – jis galėjo trokšti trūks plyš vesti Gvendą Vaugan.

– Ji patraukli jauna moteris, – sutiko vyresnysis inspektorius Hušas. – Nepasakyčiau, kad žavinga, bet graži ir patraukianti akį.

– Tikriausiai ji buvo jam atsidavusi ne vienerius metus, – tarė majoras Finis. – Tos sekretorės visada atrodo įsimylėjusios savo bosus.

– Ką gi, štai ir turime šių dviejų motyvą, – tarė Hušas. – O dabar pakalbėkime apie tą tarnaitę švedę. Gali būti, kad ji ne taip jau žavėjosi madam Agril, kaip atrodė. Galėjo būti nepagarbos ar įsivaizduojamos nepagarbos atvejų ir jai nepatikusių dalykų. Šeimininkės mirtis jai jokios finansinės naudos nebūtų atnešusi, nes madam Argil jau buvo jai išrūpinusi padorią rentą. Ji *atrodo* miela, jautri moteris – tikrai ne tokia, kuri galėtų kam nors žiebti per galvą su žarstekliu! Bet ką gali žinoti... Prisiminkite Lizos Borden bylą.

– Iš tikrųjų, – pritarė policijos viršininkas, – niekada nesakyk niekada. O koks nors pašalietis negalėjo užeiti?

– Nebuvo jokių požymių, – atsakė vyresnysis inspektorius. – Stalčius, kur šeimininkė laikė pinigus, buvo ištrauktas. Tarsi kažkas būtų bandęs sukurti įsilaužimo įspūdį, bet labai jau neprofesionaliai. Atrodo, taip pasidarbuoti galėjo tik jaunasis Džeko.

– Keistai susiklostė su tais pinigais, – tarė policijos viršininkas.

– Taip, – atsakė Hušas. – Tiesiog nesuprantama. Vienas iš penkių svarų banknotų, rastų per Džeką Argilą, buvo tas

pats, kurį tą rytą madam Argil gavo banke. Ant jo buvo užrašyta „Madam Botlberi“. *Džekas* tvirtino, kad tą pinigą jam davė motina, tačiau ir misteris Argilas, ir Gvenda Vaugan paliudijo, jog tą vakarą, po šešių penkiolika, į biblioteką įėjo madam Argil ir pasakė, kad Džeko reikalauja pinigų, bet ji kategoriškai atsisakiusi jam duoti.

– Pagal tai, ką mes jau žinome, gali būti, kad misteris Argilas ir panelė Vaugan melavo, – tarė policijos viršininkas.

– Taip, gali būti... arba... – vyresnysis inspektorius nutilo.

– Taip, Hušai? – paskatino jį Finis.

– Sakykime, kažkas – kol kas pavadinkime jį ar ją nežinomuoju – nugirdo ginčą bei Džeko grasinimus. Ir įžvelgė savo šansą. Pasiglemžė pinigus, pasivijo vaikiną ir pasakė, kad motina pagaliau sutiko juos duoti. Taip padėjo pagrindą vienam iš sėkmingiausių melagingų apkaltinimų kriminalistikos istorijoje. Paskui nepalikdamas pirštų antspaudų pasinaudojo žarstekliu, kuriuo Džeko grasino savo motinai.

– Velniop tai, – piktai burbtelėjo policijos viršininkas. – Nė viena iš šių versijų nesiderina su tuo, ką aš žinau apie tą šeimą. Kas dar tą vakarą buvo namuose be misterio Argilo, Gvendos Vaugan, Esteros ir tarnaitės Lindstrom?

– Svečiavosi vyriausia ištekėjusi duktė Merė Durant su vyru.

– Jis neįgalus, ar ne? Vadinasi, atkrenta. O kaip Merė Durant?

– Tikras ramybės įsikūnijimas, sere. Tiesiog neįsivaizduoju jos supykusios ar... ką nors žudančios.

– O tarnai? – toliau klausinėjo policijos viršininkas.

– Jie visi ateinantys, sere. Ir iki šeštos valandos jau buvo išsivaikščioję po namus.

– Peržvelkime, kaip viskas klostėsi nuo pradžių.

Vyresnysis inspektorius padavė jam protokolą.

– Hmm... Taip, suprantu. Po šešių penkiolika madam Argil atbėgo į biblioteką ir pasakė vyrui, kad Džeko jai grasina. Gvenda Vaugan tuo metu buvo šalia. Ji išėjo namo truputį po

septynių. Estera Argil matė savo motiną gyvą maždaug dvi ar trys minutės po šešių. Po to madam Argil niekas nebematė iki pusės aštuonių, kai ją negyvą rado mis Lindstrom. Tarp septynių ir pusės aštuonių galėjo nutikti daug kas. Ją galėjo nužudyti Estera arba Gvenda Vaugan, prieš išeidama namo. Mis Lindstrom ją galėjo nužudyti tada, kai „rado kūną". Leo Argilas nuo dešimt minučių po septynių iki tada, kai mis Lindstrom pakėlė triukšmą, buvo likęs vienas bibliotekoje. Per tas dvidešimt minučių jis bet kuriuo metu galėjo ateiti į žmonos svetainę ir ją nužudyti. Antrame aukšte buvusi Merė Durant per tą pusvalandį taip pat galėjo nulipti ir nužudyti savo motiną. Be to, – susimąstęs pridūrė Finis, – pati madam Argil galėjo ką nors įsileisti į namus, kaip, mūsų manymu, ji įsileido ir Džeką Argilą. Jei prisimenate, Leo Argilas minėjo, kad vienu metu jam *pasirodė*, jog kažkas paskambino, atsidarė ir užsidarė durys, tik jis negali tiksliai pasakyti kada. Mes nusprendėme, jog tai Džeko grįžo ir nužudė savo motiną.

– Jis nebūtų skambinęs, – atsakė Hušas. – Turėjo raktą. Jie visi turėjo raktus.

– Yra dar vienas brolis, tiesa?

– Taip, Mišelis. Dirba Draimute automobilių pardavėju.

– Verčiau išsiaiškinkite, ką jis veikė tą vakarą, – tarė policijos viršininkas.

– Po dvejų metų? Kažin ar kas nors tai prisimintų...

– Ar tuo metu jis buvo užsiėmęs?

– Kiek žinau, jis buvo darbe, tikrino kliento automobilį. Nėra jokio pagrindo jį įtarti, nors... Jis turėjo raktą ir *galėjo* ateiti bei nužudyti.

Policijos viršininkas atsiduso.

– Nežinau, kaip jūs išnarpliosit šią bylą, Hušai. Ir apskritai, ar mes kada nors ją išspręsim.

– Aš pats norėčiau sužinoti, kas ją nužudė, – atsakė Hušas. – Iš visko sprendžiant, ji buvo puiki moteris. Padarė daug gero, rūpinosi beglobiais vaikais. Toks žmogus neturėjo būti nužudytas. Taip. Aš noriu išsiaiškinti. Net jeigu mes

niekada nesurinksime pakankamai įrodymų, kad vyriausiasis prokuroras liktų patenkintas, vis tiek noriu *sužinoti*.

– Ką gi, linkiu kuo geriausios kloties, Hušai, – tarė policijos viršininkas. – Laimė, mūsų niekas labai neskubina. Ir nenusiminkite, jei pamesite pėdsakus. Jie jau pernelyg ataušę. Taip, pernelyg ataušę.

Šeštas skyrius

Kino teatro salėje užsidegė šviesa. Ekrane sumirgėjo reklama. Aplinkui vaikštinėjo bilietų pardavėjos, siūlydamos limonadą ir ledus. Artūras Kalgaris atidžiai jas stebėjo. Apkūni rudaplaukė, aukšta juodukė ir žema šviesiaplaukė. Būtent su pastarąja jis ir atėjo susitikti. Džeko žmona. Džeko našlė, dabar žmogaus, vardu Džo Klegas, žmona. Dailaus, bet kvailoko veidelio, gerokai prisidažiusi, išsipešiojusi antakius, ant galvos – neskoninga ir pigi ilgalaikė šukuosena. Artūras Kalgaris nusipirko iš jos ledų. Jis turėjo jos namų adresą ir ketino užeiti, bet pirmiau norėjo pamatyti, jai nežinant. Ką gi, pamatė. „Pagal visus pasakojimus, tokia marti madam Argil ne itin rūpėtų“, – pagalvojo jis. Todėl Džeko ir tylėjo.

Kalgaris atsiduso, atsargiai paslėpė puodelį su ledais po kėde ir atsilošė. Šviesa užgeso, prasidėjo naujas filmas. Jis atsistojo ir išėjo iš salės.

Kitą rytą, vienuoliktą valandą, jis nuvyko turimu adresu. Duris atidarė maždaug šešiolikos metų vaikinas ir į Kalgario klausimą atsakė:

– Klegai? Antrame aikšte.

Kalgaris užlipo laiptais ir pasibeldė. Atidarė Maurina Kleg. Be įmantrios uniformos ir nepasidažiusi ji atrodė visai kitaip. Kvailokas, geraširdiškas, bet niekuo neįdomus veidelis. Ji dvejodama pažvelgė į jį ir įtariai susiraukė.

– Mano pavardė Kalgaris. Tikiuosi, jūs gavote nuo misterio Maršalo laišką apie mane.

Jos veidas nušvito.

– A, tai jūs! Prašau užeiti. – Ji pasitraukė, kviesdama vidun. – Atleiskite už betvarkę. Dar neturėjau laiko apsitvarkyti. – Ji nutraukė nuo fotelio kelis suglamžytus drabužius ir vikriai paslėpė nuo pusryčių likusį maistą. – Sėskite. Kaip gerai, kad atėjote.

– Nemaniau, kad man tai pavyks, – tarė Kalgaris.

Ji sutrikusi nusijuokė, tarsi ne visai supratusi, ką jis norėjo pasakyti.

– Misteris Maršalas man parašė, – tarė Maurina. – Apie tą istoriją, į kurią buvo įsipainiojęs Džekis, ir tai, jog pagaliau viskas pasitvirtino. Tą vakarą kažkas vis dėlto jį pavežė iki Draimuto. Vadinasi, tai buvote jūs?

– Taip, – atsakė Kalgaris. – Tai buvau aš.

– Negaliu patikėti, – tarė ji. – Mudu su Džo apie tai kalbėjome visą naktį. Tikrai būtų galima pastatyti filmą. Juk praėjo dveji metai, ar ne?

– Taip, maždaug.

– Tokius dalykus matome filmuose ir sakome sau, kad tai prasimanymas, kad tikrovėje taip nebūna. Ir še tau! Pasirodo, būna! Tam tikra prasme tai išties jaudinanti istorija, ar ne?

– Manau, galima taip sakyti, – tarė Kalgaris. Žvelgiant į Mauriną, jam suspaudė širdį.

Ji čiauškėjo ir atrodė visai patenkinta.

– Vargšelis Džekis mirė ir niekada to nesužinos. Turbūt žinote, kad kalėjime jis susirgo plaučių uždegimu. Ar jums neatrodo, kad ten turėjo būti labai drėgna?

Kalgaris pagalvojo, kad ji kažkaip romantiškai įsivaizduoja kalėjimą. Drėgnos požėmių vienutės ir kojų pirštus graužiančios žiurkės.

– Turiu prisipažinti, – tęsė ji, – jog kartais man atrodydavo, kad bus geriausia, jeigu jis numirs.

– Taip... Taip, manau, jog taip ir turėjo būti.

– Norėjau pasakyti, kad jis būtų sėdėjęs ten, o metai bėg-

tų ir bėgtų... Džo man patarė išsiskirti, ir aš jau buvau pradėjusi tam rengtis.

– Norėjote su juo išsiskirti?

– Juk nelengva būti susaistytai su žmogumi, kuris metų metus sėdės kalėjime. O be to, nors aš mylėjau Džekį, jis, žinote, buvo ne iš ramiųjų. Visada nujaučiau, kad mūsų santuoka ilgai netruks.

– Ir, jam mirus, jūs pradėjote tvarkyti skyrybų dokumentus?

– Taip, kai ko ėmiausi. Buvau pas teisininką. Džo mane nuvedė. Džo, žinoma, visada nekentė Džekio.

– Džo – jūsų vyras?

– Taip. Jis dirba elektriku. Labai geras darbas, daug žadantis. Džo man nuolatos kartodavo, kad Džekis netikša, bet aš tada buvau dar tokia jauna ir kvaila. O Džekis, žinote, mokėjo saldžialiežuvauti.

– Tai pastebėjo visi apie jį pasakoję.

– Jis puikiausiai sugebėjo apsukti moterims galvą... Aš net nesuprantu kodėl. Juk tikrai nebuvo gražuolis. Vadindavau jį beždžioniuku. Bet vis dėlto jis sugebėjo patraukti. Nejučia pradėdavai šokti pagal jo dūdelę. Tiesa, kartą ar du tai išėjo į naudą. Netrukus po mūsų vedybų jam iškilo nemalonumų darbe. Tuo metu jis dirbo garaže, taisė automobilius. Aš niekada nesupratau tų klientų teisių. Šiaip ar taip, jo viršininkas tada labai įsiuto. O Džekis nepasimetė – pradėjo rėžti sparną apie jo žmoną, tokią senę. Jai buvo jau beveik penkiasdešimt, bet Džekis meilikavo, čiulbėjo gražius žodelius, kol ji visai pametė protą. Buvo pasiryžusi bet ką dėl jo padaryti. Taigi ji pasigerino savo vyrui ir išgavo jo pažadą, kad šis nekels bylos, jei Džekis grąžins pinigus. Vargšas viršininkas taip ir nesužinojo, iš kur Džekis gavo tuos pinigus! Juos parūpino jo paties žmona. Tai bent prisijuokėm su Džekiu!

Kalgaris priekaištingai pažvelgė į ją.

– Nejaugi tai iš tikrųjų buvo... labai juokinga?

– O, taip. Jums taip neatrodo? Tikras cirkas! Sena boba, pametusi galvą dėl Džekio ir vagianti jam savo pačios san-

taupas!

Kalgaris atsiduso. „Reikalai niekada nesiklosto taip, kaip norėtum“, – pagalvojo jis. Žmogus, kurio vardą jis taip stengėsi išteisinti, kasdien rodėsi vis mažiau patrauklus. Dabar Kalgaris jau beveik suprato ir pritarė tam požiūriui, kuris jį taip apstulbino Sani Pointe.

– Aš atvykau čia, madam Kleg, tik tam, kad išsiaiškinčiau, kuo galėčiau... jums padėti dėl to, kas atsitiko.

Maurina Kleg kiek sutriko.

– Tai, žinoma, iš jūsų pusės labai kilnu, – atsakė ji. – Bet kam to reikia? Mes puikiausiai laikomės. Džo gerai uždirba, susiradau darbą ir aš. Dirbu kino teatre bilietų kontroliere.

– Taip, žinau.

– Kitą mėnesį rengiamės nusipirkti televizorių, – pasigyrė moteris.

– Aš labai džiaugiuosi... – tarė Artūras Kalgaris. – Neapsakomai džiaugiuosi, kad šis... šis nelaimingas atvejis nepaliko jokio... na, ilgalaikio šešėlio.

Jam darėsi vis sunkiau ir sunkiau rasti tinkamą žodį, kalbant su šia moterimi, kuri buvo ištekėjusi už Džeko. Kiekviena jo frazė nuskambėdavo pompastiškai, dirbtinai. Kodėl nepasikalbėjus su ja paprastai?

– Bijojau, kad jums tai bus skaudi tema.

Ji įsispoksojo į Kalgarį didelėmis mėlynomis nieko nesuprantančiomis akimis.

– Iš pradžių buvo baisu, – pagaliau atsakė Maurina. – Kaimynai malė liežuviais ir kaišiojo savo trigrašius... Nors policija buvo labai maloni, į viską atsižvelgė. Labai mandagiai pasikalbėjo su manim, viską kuo gražiausiai aptarėme.

„Įdomu, ar ji puoselėjo velioniui bent kokius šiltesnius jausmus?“ – pagalvojo jis. Paskui staiga paklausė:

– Kaip manote, ar jis galėjo taip padaryti?

– Turite galvoje – ar galėjo nužudyti savo motiną?

– Taip, būtent.

– Ką gi, žinoma... Ką gi... Taip, manau, tam tikra prasme taip. Jis, aišku, *tvirtino*, kad yra nekaltas, bet negalėjai tikėti

nė vienu Džekio žodžiu, ir atrodė, jog tai jo darbas. Matote, jei kas nors pastodavo jam kelią, jis tapdavo agresyvus. Aš žinojau, kad jis kažkur įsivėlė. Daug nepasakojo, tik paklaustas prisiekinėjo, kad nekaltas. Tą dieną prieš išeidamas pasakė, kad viskas bus gerai. Dar pridūrė, kad vis tiek palauš savo motiną. Ji turinti nusileisti. Taigi aš, žinoma, maniau, jog tai padarė jis.

– Kaip suprantu, jis niekada nepasakojo savo šeimai, kad yra vedęs. Jūs nė nebuvote su jais susipažinus?

– Ne. Matote, jie turtingi žmonės, turi didelį namą. Nebūčiau tarp jų gerai jautusis. Tad Džekis nusprendė verčiau tylėti. Be to, jis sakydavo, kad jo motina pradėtų tvarkyti mano gyvenimą lygiai taip pat kaip ir jo. Pasakojo, kad ji mėgo vadovauti kitiems, o jam to jau buvo per akis. „Susitvarkysim patys“, – sakydavo jis.

Ji kalbėjo be jokio priešiškumo, tarsi savo buvusio vyro elgesį laikytų savaime suprantamu.

– Kai jį suėmė, jums turbūt buvo siaubingas šokas?

– Taip, žinoma. Nesupratau, kaip jis *galėjo* taip pasielgti. Bet nuo tikrovės nepabėgsi. Supykdytas jis visiškai nesivaldydavo.

Kalgaris palinko į priekį.

– Paklausiu tiesiai. Ar jums iš tikrųjų nepasirodė keista, kad jūsų vyras smogė savo motinai per galvą žarstekliu ir pavogė iš jos didelę sumą pinigų?

– Na, misteri... e... Kalgari, prašau atleisti, bet nemalonu net kalbėti. Aš nemanau, kad jis norėjo jai suduoti taip stipriai. Kažin, ar ketino ją nužudyti. Tiesiog ji nesutiko duoti jam pinigų, jis griebė žarsteklį ir pagrasino, o ji pasipriešino. Tada jis prarado savitvardą ir smogė. Nemanau, kad norėjo ją nužudyti. Paprasčiausia jam nepasisekė. Suprantate, jam labai reikėjo pinigų. Priešingu atveju grėsė kalėjimas.

– Vadinasi... jūs jo nekaltinate?

– Na... Žinoma, aš jį kaltinau... Ir man ne prie širdies toks žiaurumas. Ir dar su savo motina! Ne, aš nemaniau, kad jis pasielgė teisingai. Man jau net buvo pradėję atrodyti, kad

Džo teisus, sakydamas, jog turiu nutraukti ryšius su Džekiu. Bet žinote, kaip būna. Moteriai visada sunku apsispręsti. Matote, Džo visą laiką buvo lėtapėdis vyrukas. Džekis kitoks. Išsilavinęs, viską. Labai gerai apie save galvojo, mėgo pasišvaistyti pinigais. Ir, žinoma, kaip sakiau, žodžio neieškojo. Galėjo apdumti bet ką. Susuko galvą ir man. „Dar pasigailėsi, mano mieloji“, – sakydavo Džo. O man tai atrodė neįmanomas dalykas, jei suprantate, apie ką kalbu. Bet galiausiai Džo pasirodė esąs teisus.

Kalgaris pažvelgė į ją. „Tikriausiai ji dar ne visiškai supranta, ką reiškia ši istorija“, – pagalvojo jis.

– Kuria prasme teisus? – paklausė Kalgaris.

– Na, mano vyras buvo įstūmęs mane į keblią padėtį. Tai yra, mes visada buvome gerbiami. Mama mus auklėjo labai rūpestingai. Viskas klostėsi kuo puikiausiai, nebuvo jokių apkalbų. Ir staiga policija suima mano vyrą! Sužinojo visi kaimynai. Prapliupo laikraščiai. Tai tapo *pasauline naujiena*. Pradėjo eiti žurnalistai, klausinėti. Jaučiausi tiesiog šlykščiai.

– Bet mano mielas vaike, – tarė Artūras Kalgaris, – ar dabar suprantate, kad Džekas to nepadarė?

Akimirksnį jos šviesus, dailus veidelis atrodė suglumęs.

– Žinoma! Buvau užmiršusi. Bet vis tiek... Jis ėjo pas savo motiną, draskė akis, grasino. Jei nebūtų taip elgęsis, juk nebūtų buvęs suimtas, tiesa?

– Taip, – atsakė Kalgaris. – Tikra tiesa.

„Atrodo, šis miela kvaila mergytė – didesnė realistė už mane“, – pagalvojo jis.

– O, tai buvo siaubinga, – tęsė Maurina. – Nežinojau, nė *ką* daryti. Mama patarė kuo greičiau išvažiuoti ir susitikti su Džekio šeima. Ji buvo tikra, kad jie man padės. „Šiaip ar taip, tu turi tam tikrų teisių, todėl parodyk jiems, jog moki jais rūpintis“, – sakė ji. Taigi aš išvažiavau. Duris atidarė ta užsienietė, ir iš pradžių ji nieko nesuprato. Atrodo, negalėjo patikėti. „Negali būti, – kartojo. – Negali būti.“ „Negali būti, kad Džeko *tave* vedė.“ Tai šiek tiek mane žeidė. „Taip, mes esame susituokę, – atsakiau. – Ir ne metrikacijos biure, o bažnyčio-

je.“ Būtent taip norėjo mano mama! O toji užsienietė vis kartojo: „Netiesa. Netikiu“. Tada priėjo misteris Argilas. *Jis* buvo toks malonus. Pasakė, kad per daug nesirūpinčiau, nes jis padarys viską, kad apgintų Džekį. Paklausė, ar man reikia pinigų... ir pradėjo siųsti kiekvieną savaitę. Dar ir dabar siunčia. Džo nenori, kad juos imčiau, bet aš sakau: „Nebūk kvailas. Juk jie vis tiek neturi kur jų dėti, ar ne?“ Kai mudu su Džo tuokėmės, atsiuntė padorią sumą, kad nusipirktume vestuvinę dovaną. Be to, pasakė, jog labai džiaugiasi ir tikisi, kad ši santuoka bus laimingesnė už pirmąją. Taip, jis visada labai malonus, tas misteris Argilas.

Atsidarė durys, ir ji pasuko galvą.

– O štai ir Džo.

Džo buvo jaunas, siaurų lūpų, šviesiaplaukis vyrukas. Jis kiek susiraukęs išklausė Maurinos paaiškinimus ir pristatymus.

– O aš tikėjausi, kad šiuo klausimu jau viskas baigta, – nepatenkintas burbtelėjo jis. – Atleiskite, kad taip kalbu, sere. Bet nemėgstu knaisiotis po praeitį. Tegaliu pasakyti, kad Maurina nebuvo laiminga...

– Taip, – atsakė Kalgaris. – Aš visiškai suprantu jūsų požiūrį.

– Jai apskritai nereikėjo prasidėti su tokiu tipu, kaip jis, – tęsė Džo Klegas. – *Aš* žinojau, kad iš to nieko gero nebus. Apie jį sklandė visokie gandai. Du kartus buvo nuteistas lygtinai. Pasukę į tokį kelią, paskui ir eina. Iš pradžių vagiliauja arba vilioja iš moterų pinigus, o galiausiai ką nors nužudo.

– Bet šiuo atveju nenužudė, – atsakė Kalgaris.

– Tai jūs taip manote, sere, – visiškai įsitikinęs savo teisumu, pareiškė Džo Klegas.

– Džekas Argilas turi puikų alibi. Tuo metu, kad buvo padarytas nusikaltimas jis važiavo mano automobiliu į Draimutą. Taigi, kaip matote, misteri Klegai, jis negalėjo to padaryti.

– Gal ir ne, sere, – atsakė Klegas. – Bet vis tiek – kam dabar aiškintis? Juk jis jau miręs, ir jam nė motais. Tik kaimy-

nai vėl pradės burnas aušinti ir visko prasimanys.

Kalgaris atsistojo.

– Ką gi, gal jums taip ir atrodo. Bet, žinote, misteri Klegai, yra toks dalykas, kaip teisingumas.

– Aš visada maniau, kad teisingiausias pasaulyje yra Anglijos teismas, – atrėžė Klegas.

– Suklysti gali ir tobuliausia instancija, – nenusileido Kalgaris. – Šiaip ar taip, teisingumas yra žmonių rankose, o žmonės klysta.

Išėjęs iš Klegų namų ir žingsniuodamas šaligatviu, jis jautėsi labiau susijaudinęs negu bet kada. „Gal iš tikrųjų būtų buvę geriau, jei nebūčiau prisiminęs tos dienos?“ – klausė jis savęs. Juk, kaip pasakė tas siauralūpis pasipūtėlis, Džekio jau nebėra. Jis mirė anksčiau už neklystančius teisėjus. Ir dabar jam nebesvarbu, kaip jį prisimins – kaip žudiką ar tik kaip niekingą vagišių.

Staiga Kalgarį užliejo pykčio banga. „Bet kažkam tai turi būti svarbu! – pagalvojo jis. – *Kažkas* juk turi apsidžiaugti. Kodėl jie nesidžiaugia? Na, šią jauną moterį aš pakankamai gerai suprantu. Tikriausiai ji buvo susižavėjusi Džeku, bet niekada jo nemylėjo. Ji turbūt apskritai nesugeba nieko mylėti. Bet kiti? Jo tėvas, sesuo, auklė... Šie žmonės turėjo apsidžiaugti. Turėjo bent pagalvoti apie jį, prieš pradėdami būgštauti dėl savęs... Taip, kažkam turėtų tai rūpėti.“

II

– Mis Argil? Prie antrojo stalo.

Minutėlę Kalgaris stovėjo ir žvelgė į ją.

Tvarkinga, mažučiukė, itin rami ir stropi. Ji vilkėjo tamsiai mėlyną suknelę su balta apykakle ir rankogaliais. Ant sprando tvarkingai susegti melsvai juodi plaukai. Tamsi oda, tamsesnė už bet kurio anglo. Sudėjimas taip pat smulkesnis. Tai buvo toji maišytos rasės mergaitė, kurią madam Argil įsidukrino ir priėmė į savo šeimą.

Į jį įsmigo tamsos, kone matinės akys. Tai buvo nieko

nesakantis žvilgsnis.

Jos balsas nuskambėjo tyliai ir gailiai.

– Kuo galiu jums padėti?

– Ar jūs mis Argil? Mis Kristina Argil?

– Taip.

– Mano pavardė Kalgaris, Artūras Kalgaris. Jūs tikriausiai girdėjote...

– Taip. Aš apie jus jau žinau. Tėvas parašė.

– Labai norėčiau su jumis pasikalbėti.

Ji dirstelėjo į laikrodį.

– Biblioteka užsidaro už pusvalandžio. Gal galėtumėte palaukti?

– Žinoma. Gal norėtumėte kur nors išgerti su manimi puodelį arbatos?

– Ačiū. – Ji nusisuko nuo jo į ką tik įėjusį klientą. – Taip. Kuo galiu jums padėti?

Artūras Kalgaris pasitraukė. Jis vaikštinėjo po biblioteką, apžiūrinėjo ant lentynų išdėliotas knygas, bet akies krašteliu visą laiką stebėjo Tiną Argil. Ji išliko tokia pat – rami, pasitikinti savimi, nesutrikdoma. Tas pusvalandis Kalgariui slinko lėtai, bet pagaliau suskambo varpelis, ir Tina jam linktelėjo.

– Norėčiau kelioms minutėms su jumis išeiti pasikalbėti.

Ji nepriverte jo ilgai laukti. Tina nenešiojo skrybėlės, tik šiltą tamsų paltą. Kalgaris paklausė, kur jie galėtų nueiti.

– Aš nelabai gerai žinau Redminą, – paaiškino jis.

– Prie katedros yra arbatinė. Nelabai kokia, bet šiuo atveju tiks, nes joje būna mažiau žmonių negu kitur.

Ir štai jie susėdo prie nedidelio staliuko, o nuobodžiaujanti padavėja be jokio entuziazmo priėmė jų užsakymą.

– Geros arbatos nesitikėkite, – tarsi atsiprašinėdama perspėjo Tina, – bet manau, jums kur kas svarbiau netrukdomai pasikalbėti.

– Taip, tai tiesa. Norėčiau paaiškinti, kodėl jūsų ieškojau. Jau buvau susitikęs su kitais jūsų šeimos nariais, įskaitant jūsų brolio Džeko žmoną – našlę. Beliko pasikalbėti su jumis.

Tiesa, dar su jūsų ištekėjusia seserimi.

– Manote, kad reikėjo susitikti su mumis visais?

Tai buvo pasakyta gana mandagiai, bet jos balsas dvelkė tam tikru abejingumu, ir Kalgaris pasijuto nejaukiai.

– Vargu, ar tai buvo socialinė būtinybė, – šaltai atsakė jis. – Ir lėmė ne vien smalsumas. (Bet argi ne tai?) Svarbiausia, ką aš norėjau asmeniškai jums visiems išreikšti, tai mano didžiulis apgailestavimas, kad negalėjau patvirtinti jūsų brolio nekaltumo teisme.

– Suprantu...

– Jeigu jį mylėjote... Ar mylėjote savo brolį?

Ji minutėlę pagalvojo ir atsakė:

– Ne. Aš nemylėjau Džeko.

– O visi tik ir kalba, kad jis... buvo žavingas.

– Aš nepasitikėjau ir nemėgau jo, – aiškiai, tačiau bejausmiu balsu atsakė ji.

– Ir jūs niekada... atleiskite... nesuabejojote, kad galbūt ne jis nužudė savo motiną?

– Man niekada nekilo mintis, kad galėtų būti kitas sprendimas.

Padavėja atnešė arbatą. Duona ir sviestas buvo nešvieži, vietoj džemo – kažkokie keisti drebučiai, neskoningi pyragėliai užuot žadinę apetitą, tik rėžė akį. Arbata buvo silpna.

Kalgaris gurkštelėjo ir tarė:

– Atrodo... Man buvo leista suprasti... kad mano atnešta informacija, išteisinanti jūsų brolį, nebuvo labai laukiama. Ji gali jums visiems vėl užtraukti... nerimą.

– Kadangi bus atnaujinta byla?

– Taip. Jūsų tėvas apie tai jau turbūt pagalvojo?

– Mano tėvas mano, jog tai neišvengiama.

– Apgailestauju. Aš tikrai apgailestauju.

– Kodėl, daktare Kalgari?

– Nenorėjau užtraukti jums naujų rūpesčių.

– Bet ar būtumėte galėjęs tylėti?

– Jūs galvojate apie teisingumą?

– Taip. O jūs?

– Žinoma. Teisingumas ir man atrodė labai svarbus. Bet dabar... Aš vis pagalvoju, ar nėra dar svarbesnių dalykų.

– Kokių?

Jis prisiminė Esterą.

– Pavyzdžiui, nekaltumas.

Tinos akys pasidarė dar tamsesnės.

– Kaip jūs manote, mis Argil?

Ji patylėjo minutę ar dvi ir atsakė:

– Aš prisiminiau žodžius iš Didžiosios laisvių chartijos*: *„Neuždrausime niekam siekti teisingumo“*.

– Suprantu, – tarė Kalgaris. – Tai jūsų atsakymas...

---

* Chartija – politinis dokumentas, kuriame skelbiami pagrindiniai kurios nors politinės grupuotės ar klasės reikalavimai. Didžioji anglų laisvių chartija įsigaliojo nuo karaliaus Džono laikų, 1215 m.

Septintas skyrius

Daktaras Makmasteris buvo senyvas žmogus vešliais antakiais, įžvalgiomis pilkomis akimis ir kovingai atsikišusiu smakru. Jis atsilošė apspurusiame fotelyje ir įdėmiai įsistebeilijo į savo svečią. Šis jam patiko.

Kalgaris taip pat pajuto šiam žmogui simpatiją. Jis bene pirmą kartą po to, kai grįžo į Angliją, kalbėjosi su žmogum, kuris pritarė jo jausmams bei požiūriui.

– Esu jums labai dėkingas, kad sutikote priimti, daktare Makmasteri, – tarė Kalgaris.

– Menkniekis, – atsakė daktaras. – Po to, kai išėjau į pensiją, man mirtinai nuobodu. Jauni mano profesijos kolegos sako, kad turiu sėdėti kaip manekenas ir rūpintis savo išgverusia širdimi. Bet nemanykite, kad man tai labai lengva. Anaiptol. Klausausi to bla-bla-bla, o mano ūkvedė įkalbinėja verčiau pažiūrėti televizorių klik-klik-klik. Aš visą gyvenimą buvau užsiėmęs žmogus, vis bėgte ir bėgte. Ir dabar negaliu ramiai nusėdėti. Skaityti nemėgstu – pavargsta akys. Tad neatsiprašinėkite, kad sutrukdėte.

– Pirmiausia norėčiau paaiškinti, kodėl vis dar rūpinuosi šiuo reikalu, kai viskas baigta. Logiškai mąstant, atrodytų, kad aš jau padariau tai, dėl ko čia atėjau, – pasakiau tą nemalonų faktą, jog buvau patyręs smegenų sutrenkimą bei praradęs atmintį, ir išteisinau vaikiną. Po viso šito vienintelis savaime suprantamas sprendimas būtų išeiti ir pasistengti vis-

ką užmiršti. A? Ar aš teisingai mąstau?

– Kaip čia pasakius, – tarė daktaras Makmasteris. – Jums kažkas kelia nerimą? – po kurio laiko paklausė jis.

– Taip, – atsakė Kalgaris. – Man kelia nerimą viskas. Matote, mano atneštą žinią žmonės priėmė ne taip, kaip aš tikėjausi.

– Ką gi, nieko keista, – atsakė daktaras Makmasteris. – Tai vyksta kasdien. Mes dažnai repetuojame mintyse kokią nors situaciją, kad ir kas tai būtų – konsultacija pas kitą gydytoją, pasipiršimas jaunai panelei, pašnekesys su savo vaikinu prieš einant į mokyklą. Tačiau niekada neįvyksta taip, kaip, jūsų manymu, turėjo. Mat *jūs* iš anksto būnate susigalvojęs, ką sakysite, ir paprastai numatote, kokie bus atsakymai. Būtent tai kiekvieną syk ir išmuša jus iš pusiausvyros. Atsakymai niekada nebūna tokie, kokių tikitės. Juk kaip tik tai jus ir trikdo, ar ne?

– Taip, – atsakė Kalgaris.

– Ko jūs tikėjotės? Kad jie puls jums pataikauti?

– Aš tikėjausi... – Jis minutėlę pagalvojo. – Kaltinimų? Galbūt. Pasipiktinimo? Ir dar kaip. Bet tikėjausi ir dėkingumo.

Makmasteris krenkštelėjo.

– O dabar – jokio dėkingumo ir ne toks jau didelis pasipiktinimas, kaip laukėte?

– Panašiai, – prisipažino Kalgaris.

– Taip yra dėl to, kad prieš pasibelsdamas į tuos namus, jūs nežinojote aplinkybių. O kodėl kreipėtės į mane?

Kalgaris iš lėto atsakė:

– Norėčiau sužinoti daugiau apie tą šeimą. Girdėjau tik patvirtintus faktus. Labai geros širdies ir nesavanaudiška moteris, daranti viską, ką gali dėl savo įvaikių, visuomenininkė, puikaus charakterio. Ir prieš ją – vadinamasis problemiškas vaikas, klystkeliais nuėjęs vaikas. Jaunasis nusikaltėlis. Tai viskas, ką aš žinau. Daugiau nieko. Nieko nežinau apie pačią madam Argil.

– Jūs visiškai teisus, – tarė Makmasteris. – Pataikėte į dešimtuką. Gerai pagalvojęs, suprasite, kad tai visada įdo-

miausia bet kokios žmogžudystės dalis. Koks gi buvo nužudytas žmogus? Juk visi dažniausiai gilinasi į žudiko psichologiją. Jūs turbūt manote, kad madam Argil buvo ne iš tų moterų, kurią reikėtų nužudyti?

– Manau, visiems taip atrodo.

– Etikos požiūriu, jūs absoliučiai teisus, – atsakė Makmasteris. – Bet žinote... – Jis pasitrynė nosį. – Ar tik ne kinų patarlė sako, kad labdarystė turi būti laikoma veikiau nuodėme negu dorybe? Ir žinote, čia yra dalis tiesos. Labdara keičia žmones. Supančioja juos. Mes visi žinome, kokia ta žmogiška prigimtis. Padarai vaikinukui gera ir jau jauti jam simpatiją. Jis pradeda tau patikti. O jis? Ar ir jis tave pamilsta? Taip, žinoma, turėtų būti, bet ar būna?

– Tad štai, – kiek patylėjęs tarė daktaras. – Madam Argil buvo nuostabi motina. Tačiau su ta labdara persistengė. Dėl to nekyla abejonių. O gal ji to norėjo. Gal sąmoningai taip elgėsi.

– Savo vaikų jie neturėjo, – atkreipė daktaro dėmesį Kalgaris.

– Ne, – atsakė Makmasteris. – Nuo to, manau, ir prasidėjo visa problema. Užtenka pastebėti bet kurią normalią katę. Atsivedusi kačiukų, ji įnirtingai juos gina, pasirengusi apdraskyti kiekvieną, kuris prisiartins. Bet po savaitės kitos vėl grįžta prie savo pačios gyvenimo. Pradeda išeidinėti, truputį pamedžioja, pailsi nuo jauniklių. Ji vis dar gintų savo kačiukus, jei kas nors užpultų, bet jau nebesėdi prie jų visą laiką. Šiek tiek su jais pažaidžia, tačiau mažyliams įsisiautėjus, kerta letena ir pareiškia norinti pabūti viena. Kaip matote, ji elgiasi pagal savo prigimtį. Kačiukams augant, ji vis mažiau jais rūpinasi ir vis labiau susidomi kaimynų katinais. Tai būtų galima pavadinti normaliu moters gyvenimo modeliu. Aš mačiau daug moterų ir merginų, turinčių stiprų motinystės instinktą ir trokštančių ištekėti tik dėl to, kad taptų motinomis (nors pačios to gal ir nesuvokia). Jos pagimdo kūdikius, būna laimingos ir patenkintos. Po kurio laiko gyvenimas vėl atgauna pusiausvyrą. Jos domisi ir savo vyrais, ir vietiniais

reikalais, ir sklandančiais gandais, ir, žinoma, savo vaikais. Viskam skiria dėmesio proporcingai, kadangi jų motinystės instinktas grynai fizine prasme jau būna patenkintas.

– Ką gi, madam Argil atveju motinystės instinktas buvo labai stiprus, bet tikro pasitenkinimo, kurį moteriai suteikia vaiko ar vaikų gimdymas, ji niekada nepatyrė. Taigi jos motiniškų jausmų antplūdis taip ir neatlėgo. Ji troško vaikų, daugybės vaikų. Jai niekada nebūtų jų užtekę. Visos jos mintys dieną ir naktį buvo skirtos vaikams. Vyras jai nieko nebereiškė. Jis buvo tik maloni antro plano abstrakcija. O vaikai buvo viskas. Jų maitinimas, rengimas, žaislai – viskas, kas susiję su jais. Dėl jų buvo padaryta pernelyg daug. Vienintelis dalykas, kurio ji jiems nedavė ir kurio jiems reikėjo, buvo truputis kančios, truputis geranoriško nepaisymo. Jų niekada neišleisdavo į sodą pažaisti kaip eilinių vaikų. Ne, jie turėjo įrenginius – dirbtines kopėtėles laipioti ir akmenėlius palypėti, tarp medžių pastatytą namelį, atvežtą smėlį ir ant upės kranto įrengtą mažytį paplūdimį. Jų maistas taip pat nebuvo paprastas, kasdieniškas. O, tiems vaikams beveik iki penkerių metų atskirai sėjo daržoves, sterilizavo pieną, tikrino vandenį, skaičiavo jų kalorijas bei vitaminus! Noriu atkreipti dėmesį, kad aš nepažeidžiu profesinės etikos, jums tai pasakodamas. Madam Argil niekada nebuvo mano pacientė. Jeigu jai ir prisireikdavo gydytojo, kreipdavosi į Harlei Stritą. Bet tai būdavo nedažnai. Ji buvo labai tvirta ir sveika moteris.

– Tačiau aš buvau vietinis gydytojas, prižiūrėjęs tuos vaikus, nors jai ir atrodė, kad jų atžvilgiu esu kiek nerūpestingas. Aš liepdavau jai leisti jiems suvalgyti kelis juoduosius serbentus nuo krūmelio. Sakydavau, jog neatsitiks nieko bloga, jeigu jie kartais sušlaps kojas ir truputį peršals. Aiškindavau, kad, jeigu vaikui pakilo temperatūra virš 37,20C, tai dar ne pasaulio pabaiga, ir kol nėra 38,30C, nereikia kraustytis iš proto. Tuos vaikus popino, maitino iš šaukštuko, apie juos visaip šokinėjo bei tupinėjo, ir tai, aišku jiems neišėjo į gera.

– Norite pasakyti, kad tai pakenkė ir Džeko? – paklausė Kalgaris.

– Na, aš turėjau galvoje ne vien Džeko. O Džeko man iš pat pradžių pasirodė problemiškas vaikas. Jam tiktų šiuolaikinis „psichopato“ pavadinimas. Galima priklijuoti ir bet kokią kitą etiketę. Argilai nėrėsi dėl jo iš kailio, darė viską, ką galėjo. Vėliau tokio šunkeliais nuėjusio sūnelio tėvai sako: „O kad būčiau buvęs griežtesnis su juo vaikystėje!“ arba: „Buvau per daug griežtas. Kad būčiau buvęs švelnesnis!“ O man atrodo, kad tai neturi reikšmės. Iš kelio išklysta tie, kurie namuose nebuvo laimingi ar jautėsi nemylimi. Yra ir tokių, kurie atleidžia vadžias, nes ištikus menkiausiam stresui, jie bet kuriuo atveju suskystų. Būtent toks man atrodo Džeko.

– Vadinasi, jūs nenustebote, kai jį suėmė dėl žmogžudystės? – paklausė Kalgaris.

– Tiesą sakant, nustebau. Ne dėl to, kad žmogžudystės idėja būtų buvusi nesuderinama su Džeko. Jis buvo jaunuolis be sąžinės. Mane nustebino tos žmogžudystės *pobūdis*. O, aš žinau, jis buvo karštakošis ir visa kita. Vaikystėje jis dažnai užsipuldavo kitus vaikus, primušdavo juos kokiu nors sunkiu žaislu ar pagaliu. Bet paprastai tai būdavo už jį mažesni vaikai, o be to, jis ne tiek aklai įtūždavo, kiek norėdavo ką nors nuskriausti ar atimti kokį daiktą. Jeigu Džeko ir būtų galėjęs ką nors nužudyti, šią situaciją aš įsivaizduoju taip. Du vaikinai suplanuoja įsilaužimą. Užklupus policijai, tokie džekai sakytų: „Trenk jam per galvą, vyruti. Kad žinotų. Pribaik jį“. Jie nori nužudyti, yra pasirengę inspiruoti žmogžudystę, bet nedrįsta to padaryti savo rankomis. Sakyčiau taip. Ir dabar atrodo, – pridūrė daktaras, – kad būčiau teisus.

Kalgaris įsistebeilijo į kilimą, kuris buvo toks nutrintas, kad jau beveik nebesimatė raštų.

– Aš nežinojau, – tarė jis, – kokį sutiksiu pasipriešinimą. Nesupratau, ką jiems tai reikš. Nepagalvojau, kad tai galėtų... kad tai tikriausiai...

Daktaras nežymiai linktelėjo galva.

– Taip, – tarė jis. – Pasirodo, taip ir yra, ar ne? Pasirodo, jūs sukiršinote juos kaip širšių lizdą.

– Manau, būtent dėl to man ir reikėtų su jumis pasikalbė-

ti, – atsakė Kalgaris. – Juk iš pirmo žvilgsnio, atrodo, nebuvo jokio realaus motyvo ją nužudyti.

– Iš pirmo žvilgsnio, taip, – sutiko daktaras. – Bet pažvelgus truputį giliau... O taip, manau, atrastumėte ne vieną priežastį, kodėl kas nors galėjo trokšti madam Argil mirties.

– Tad kodėl gi? – paklausė Kalgaris.

– Manote, tai tikrai jūsų reikalas?

– Manau, taip. Tiesiog negaliu kitaip galvoti.

– Gal ir aš taip jausčiausi jūsų vietoje... Nežinau. Ką gi, galiu pasakyti, kad nė vienas iš jų nebuvo laisvi. Bent jau kol buvo gyva jų motina – kad būtų patogiau, vadinsiu ją taip.

– Kuria prasme?

– Ji aprūpino juos finansiškai. Padoriai aprūpino. Gaudavo dideles pajamas. Tiesa, kaip jas paskirstyti, spręsdavo patikėtiniai. Ir nors madam Argil jiems nepriklausė, į jos norus buvo atsižvelgiama.

Daktaras minutėlę patylėjo ir tęsė.

– Savitai buvo įdomu stebėti, kaip jie visi stengėsi išsisukti nuo jos globos ir primesto gyvenimo būdo. O ji buvo sukūrusi planą, labai gerą planą. Ji norėjo suteikti jiems gerus namus, gerą išsilavinimą, gerą išlaikymą ir gerą jos parinkto profesinio kelio pradžią. Ji norėjo elgtis su jais taip, tarsi jie būtų buvę tikri jos ir Leo Argilo vaikai. O jų instinktai, jausmai, polinkiai ir poreikiai buvo visiškai kitokie. Jaunasis Mikas dabar dirba automobilių pardavėju. Estera buvo pabėgusi iš namų, norėdama pradėti savo karjerą scenoje. Tačiau įsimylėjo itin nepageidautiną tipą, o aktorystei, pasirodė, neturinti talento. Teko grįžti namo. Teko pripažinti – o ji to labai nemėgo, – kad motina buvo teisi. Merė Durant per karą panūdo ištekėti už žmogaus, apie kurį jos motina nenorėjo nė girdėti. Tai buvo drąsus ir protingas jaunuolis, bet nieko neišmanantis verslo reikaluose. Paskui jis susirgo poliomielitu. Jam jau sveikstant, jį atvežė į Sani Pointą. Madam Argil primygtinai siūlė jiems pasilikti visam laikui. Merės vyras sutiko, bet ji desperatiškai priešinosi. Ji norėjo turėti savo namus ir kad jos vyras priklausytų tik jai. Bet ji, žinoma, būtų nusilei-

dusi, jei tik motina nebūtų mirusi.

– Kitas įvaikis, Mikas, paauglystėje visada buvo priešgina. Jis negalėjo pakęsti minties, kad jį paliko jo paties motina. Širdo dėl to nuo pat vaikystės, ir šis pyktis niekada neatlėgo. Manau, širdyje jis visada nekentė savo įmotės.

– Toliau toji švedė masažistė. Ji taip pat nemėgo madam Argil. Ji mylėjo vaikus ir yra įsimylėjusi Leo. Madam Argil jai buvo padariusi daug gero, ir ji tikriausiai mėgino būti dėkinga, bet neįstengė. Ir vis dėlto man sunku įsivaizduoti, kad jos antipatija būtų paskatinusi ją žiebti su žarstekliu savo geradarei per pakaušį. Šiaip ar taip, *ji* galėjo bet kuriuo metu išeiti. Kai dėl Leo Argilo...

– Taip. O kaip jis?

– Jis rengiasi vėl vesti, – tarė daktaras Makmasteris. – Ir sėkmės jam. Labai gražią jauną moterį. Nuoširdžią, malonią, mėgstančią bendrauti ir karštai jį mylinčią. Ji pas juos jau seniai. Kokie jos jausmai madam Argil atžvilgiu? Kaip ir aš, tikriausiai galite įsivaizduoti. Taigi, savaime suprantama, madam Argil mirtis viską gerokai supaprastino. Leo Argilas ne iš tų vyrų, kurie gali regzti meilės romaną su savo sekretore, kai tuose pačiuose namuose yra jo žmona. Nemanau, kad jis būtų ir palikęs žmoną.

Kalgaris iš lėto tarė:

– Mačiau juos abu. Kalbėjausi. Negaliu patikėti, kad kuris nors iš jų...

– Žinau, – atsakė Makmasteris. – Niekas negalėtų patikėti, tiesa? Ir vis dėlto... Žinote, vienas iš tos šeimos narių tai padarė.

– Jūs tikrai taip manote?

– Nežinau, ką šiuo atveju dar būtų galima manyti. Policija yra beveik tikra, kad tai ne pašalinio darbas, ir ji turbūt neklysta.

– Bet kuris iš jų? – paklausė Kalgaris.

Makmasteris patraukė pečiais.

– Kol kas tiesiog neaišku.

– Jūs nesusidarėte savo nuomonės iš to, ką apie juos

žinote?

– Jei ir būčiau susidaręs, jums nesakyčiau, – pareiškė Makmasteris. – Ir apskritai, ko aš čia įsikalbėjau? Nė vienas iš jų man neatrodo panašus į žudiką – nebent būčiau ko nors nepastebėjęs. Ir vis dėlto... Negalėčiau atmesti nė vieno iš jų. Taip, – mąsliai pridūrė jis, – mano pozicija tokia: niekada nesakyk niekada. Policija apklaus, išsiaiškins. Jie padarys viską, ką gali, bet surinkti įrodymus po tiek laiko, kai beveik nėra už ko užsikabinti... – Jis papurtė galvą. – Ne, nemanau, kad kada nors išaiškės tiesa. Žinote, pasitaiko tokių bylų. Būna aprašytos spaudoje. Prieš penkiasdešimt ar... šimtą metų trijų, keturių ar penkių žmonių padaryti nusikaltimai, kuriems išaiškinti pritrūko įrodymų, ir dabar jau niekas negali pasakyti, kaip ten buvo.

– Manote, taip bus ir dabar?

– Na taip, – atsakė daktaras Makmasteris, – manau, kad taip... – Jis vėl įdėmiai pažvelgė į Kalgarį. – Bet juk tai siaubinga, ar ne?

– Siaubinga, – pritarė Kalgaris. – Dėl to, kad nukentės nekaltas žmogus. Taip man pasakė ji.

– Kas? Kas jums taip sakė?

– Ta mergina... Estera. Ji pasakė, kad aš nesuprantu, jog svarbiausia – nekaltieji. Juk būtent tai ką tik pasakėte ir jūs. Kad mes niekada nesužinosime...

– ...kas yra nekalti? – užbaigė daktaras. – Taip, jeigu mes galėtume išsiaiškinti tiesą! Net jeigu tai nesibaigtų suėmimu, teismu ar nuosprendžiu. Papraščiausiai kad *sužinotume*. Mat priešingu atveju... – jis nutilo.

– Kas būtų priešingu atveju? – paklausė Kalgaris.

– Pagalvokite pats, – atsakė Makmasteris. – Ne... Nereikia nė sakyti... Jūs jau žinote.

Po kurio laiko jis tęsė:

– Žinote, man tai primena Bravo bylą... Tai įvyko gal prieš šimtą metų, bet dar lig šiol rašomos knygos. Esą tai puikiausiai galėjo padaryti jo žmona arba madam Koks, o gal daktaras Gulis... ar net pats Čarlzas Bravo išgėrė nuodų,

nepaisydamas Koronerio nuosprendžio. Visos tos versijos gana tikėtinos, bet... šiandien jau niekas nebegali sužinoti tiesos. O Florencija Bravo, palikta savo šeimos, prasigėrė ir mirė. Madam Koks buvo visų atstumta su trim mažais berniukais ir gyveno iki žilos senatvės, daugeliui manant, kad žudikė – būtent ji. Daktaro Gulio profesinis ir socialinis gyvenimas taip pat žlugo... Kažkas buvo kaltas, bet išsisuko. O kiti – nekalti, bet turėjo kentėti.

– Dabar to neturi įvykti! – sušuko Kalgaris. – Neturi!

Aštuntas skyrius

Estera Argil žvelgė į save veidrodyje. Jos žvilgsnyje buvo šiek tiek tuštybės ir nerimo, už kurio slėpėsi niekada savimi nepasitikinčio žmogaus nuolankumas. Ji nusibraukė nuo kaktos plaukus, sušukavo ant šono ir nepatenkinta susiraukė. Staiga veidrodyje už savęs išvydusi dar vieną veidą, ji krūptelėjo ir išsigandusi atsigręžė.

– Ach, – tarė Kirsten Lindstrom, – išsigandai!

– Ką nori tuo pasakyti, Kirsti?

– Tu manęs bijai. Manai, kad tylutėliai prisėlinsiu tau už nugaros ir galbūt smogsiu.

– Ó, Kirsti, nekalbėk nesąmonių. Aš taip nepagalvočiau.

– Bet pagalvojai, – atrėžė antroji. – Ir iš dalies esi teisi. Savaime suprantama, kad pamačiusi nepažįstamą šešėlį, krūpteli. Šiuose namuose yra ko bijoti. Dabar mes tai žinome.

– Bet kuriuo atveju, mieloji Kirsti, – atsakė Estera, – *tavęs* neturėčiau bijoti.

– O iš kur tu žinai? – paklausė Kirsten Lindstrom. – Pati ką tik skaičiau laikraštyje apie dvi moteris, kurios daug metų gyveno kartu, ir staiga viena iš jų nužudė kitą. Pasmaugė. Ir pamėgino išlupti jai akis. Kodėl? Policijai ji labai švelniai paaiškino, kad vienu momentu išvydo tą moterį apsėdusį šėtoną. Jis pažvelgė per jos akis, tad ji nusprendė būti tvirta bei drąsi ir užmušti velnią!

– O taip, prisimenu *tą istoriją*, – atsakė Estera. – Tačiau

toji moteris buvo pamišėlė.

– Ach, – atsidusėjo Kirsten. – Bet ji pati to nežinojo. Ir aplinkiniams ji neatrodė pamišėlė, nes niekas nė nenujautė, kas dedasi jos liguistoje vaizduotėje. Tai va, tu irgi nežinai, kas vyksta *mano* galvoje. O gal ir *aš* pamišėlė. Gal vieną dieną pažvelgiau į tavo motiną, išvydau joje antikristą ir nužudžiau ją.

– Kokia nesąmonė, Kirsti! Visiška nesąmonė.

Kirsten Lindstrom vėl atsiduso ir atsisėdo.

– Taip, – sutiko ji, – nesąmonė. Aš labai mylėjau tavo motiną. Ji man visada buvo tokia gera. Bet aš stengiuosi, kad tu, Estera, suprastum ir įsitikintum, jog nieko negali vadinti „nesąmone". Nepasitikėk nei manimi, nei kuo kitu.

Estera atsigręžė ir pažvelgė į moterį.

– Manau, tu kalbi rimtai, – tarė ji.

– Visiškai rimtai, – atsakė Kirsten. – Mes visi turime surimtėti ir pasikalbėti atvirai. Negerai apsimetinėti, kad nieko neįvyko. Tas žmogus... geriau jis būtų nesirodęs... Bet jis atėjo, ir dabar, kaip suprantu, neliko abejonių, kad Džeko – ne žudikas. Vadinasi, žmogžudystę padarė kažkas kitas, ir tas kažkas yra vienas iš mūsų.

– Ne, Kirsti, ne. Tai galėjo būti...

– Kas?

– Na, vagis arba kas nors, nuo seno griežęs dantį ant mamos.

– Manai, tavo motina būtų tokį žmogų įsileidusi?

– Galėjo įsileisti, – atsakė Estera. – Juk žinai, kokia ji būdavo, kai kas nors pasibelsdavo papasakoti kokią graudžią istoriją ar pranešti apie apleistą ir skriaudžiamą vaiką. Ar tau neatrodo, kad mama galėjo tokį žmogų įsileisti, nusivesti į savo kambarį ir išklausyti?

– Nesinori tikėti, – atsakė Kirsten. – Bent jau neįsivaizduoju, kaip tavo motina galėjo sėdėti prie stalo ir leisti, kad tas žmogus pagriebęs žarsteklį kirstų jai per pakaušį. Ne, ji buvo atsipalaidavusi ir pasitikinti savimi. Vadinasi, kambaryje buvo kažkas jai pažįstamas.

– O, kad tai būtum buvusi ne tu, Kirsti! – sušuko Estera. – O, kad būtum buvusi ne tu! Tu taip susiaurinai įtariamųjų ratą, jog, atrodo, jie visai arti, tiesiog šalia.

– Jie ir yra *arti*, jie ir yra *šalia*. Ne, dabar aš tau daugiau nieko nesakysiu, tik noriu perspėti, kad, jeigu manai, jog kažką gerai pažįsti ir gali jais pasitikėti, nebūk tuo tikra. Saugokis. Saugokis manęs, Merės, savo tėvo ir Gvendos Vaugan.

– Kaip man čia gyventi, visus įtarinėjant?

– Patarčiau tau verčiau palikti šiuos namus.

– Dabar pat?

– O kodėl gi ne? Bijai palikti jaunąjį daktarą?

– Nesuprantu, apie ką tu kalbi, Kirsti. – Esteros skruostai paraudo.

– Aš kalbu apie daktarą Kregą. Labai gražus jaunuolis. Pakankamai geras daktaras, draugiškas, sąžiningas. Jūsų santykiams tai, žinoma, pakenktų. Bet vis tiek, manau, tau būtų geriau išvykti iš čia.

– Visa tai nesąmonė! – piktai sušuko Estera. – Nesąmonė, nesąmonė, nesąmonė! O, ir nešė čia velnias tą daktarą Kalgarį!

– Pritariu tau, – tarė Kirsten. – Iš visos širdies.

II

Leo Argilas pasirašė paskutinįjį iš laiškų, kurį Gvenda Vaugan buvo padėjusi priešais jį.

– Paskutinis? – paklausė jis.

– Taip.

– Šiandien neblogai padirbėjom.

Po minutės kitos, kai Gvenda užantspaudavo laiškus ir sudėjo juos į krūvą, ji paklausė:

– Ar ne laikas tau būtų... išvažiuoti į užsienį?

– Į užsienį?

Leo Argilo balsas nuskambėjo labai tyliai.

– Taip, – atsakė Gvenda. – Prisimeni, juk keliaudavai tai į Romą, tai į Sieną.

– O, taip, taip, keliaudavau.

– Ketinai peržiūrėti tuos archyvinius dokumentus, apie kuriuos rašė kardinolas Masilinis.

– Taip, prisimenu.

– Gal man užsakyti lėktuvo bilietus? Ar labiau norėtum keliauti traukiniu?

Tarsi atsitokėjęs iš savo gilių apmąstymų, Leo pažvelgė į ją ir šyptelėjo.

– Tu, atrodo, tiesiog nenustygsti manimi atsikratyti, Gvenda, – tarė jis.

– O ne, mielasis, ne.

Ji greitai perėjo per kambarį ir priklaupė šalia jo.

– Aš niekada nenorėjau, kad mes išsiskirtume, niekada. Bet... Man atrodo... O, man atrodo, kad tau būtų geriau iš čia išvažiuoti po to, kai...

– Po praeitos savaitės? – paklausė Leo. – Po daktaro Kalgario apsilankymo?

– Ir ko jis čia atsibastė? – tarė Gvenda. – O, kad viskas būtų buvę, kaip yra.

– Kad Džeko būtų likęs neteisingai apkaltintas tuo, ko jis nepadarė?

– Jis galėjo tai padaryti, – atšovė Gvenda. – Galėjo tai bet kada padaryti ir, manau, tik visiškai atsitiktinai nepadarė.

– Keista, – susimąstęs tarė Leo. – Niekada netikėjau, kad tai padarė jis. Žinoma, turėjau atsižvelgti į faktus... Bet visa tai man atrodė taip neįtikėtina.

– Kodėl? Juk jis visada buvo siaubingo charakterio.

– Taip. O, taip. Jis puldinėjo kitus vaikus. Paprastai mažesnius už save. Todėl nė nepagalvojau, kad galėtų užpulti Rachelę.

– Kodėl gi ne?

– Jis jos bijojo, – atsakė Leo. – Žinai, ji turėjo didelį autoritetą. Džeko tai jautė kaip ir visi kiti.

– Bet ar tau neatrodo, kad būtent todėl... Norėjau pasakyti... – Ji nutilo.

Leo klausiančiai pažvelgė į Gvendą. Nuo šio žvilgsnio

jos skruostus užliejo raudonis. Ji nusisuko, nuėjo prie židinio, priklaupė ir ištiesė rankas į liepsną. „Taip, – pagalvojo Gvenda. – Rachelė turėjo didžiulį autoritetą. Tokia patenkinta savimi, tokia pasitikinti, kaip bitė motinėlė, valdanti mus visus. Ar to neužtenka, kad kažkam kiltų noras griebti žarsteklį ir taip jai kirsti, kad nutiltų visiems laikams? Rachelė visada buvo teisi, Rachelė visada viską žinojo geriausiai, Rachelė visada pasielgdavo savaip."

Ji staigiai pašoko.

– Leo, – tarė Gvenda, – ar negalėtume mes... ar negalėtume susituokti tuojau pat, nelaukdami kovo?

Leo pažvelgė į ją, kurį laiką patylėjo, paskui atsakė:

– Ne, Gvenda, ne. Nemanau, kad tai geras planas.

– Bet kodėl?

– Manau, dabar nereikėtų kur nors pulti stačia galva, – atsakė Leo.

– Ką nori tuo pasakyti?

Gvenda priėjo prie jo ir vėl atsiklaupė.

– Leo, ką tuo *nori* pasakyti? Turi man paaiškinti.

– Mieloji, aš tiesiog manau, kad neturėtume mestis į ką nors stačia galva.

– Bet kovą mes *susituoksime*, kaip *ketinome*, ar ne?

– Tikiuosi... Taip, tikiuosi.

– Kalbi taip, lyg nebūtum tikras... Leo, gal manęs nebemyli?

– O, brangioji, – jis uždėjo rankas jai ant pečių, – aišku, myliu. Tu man viskas pasaulyje.

– Ką gi, tada... – nekantriai tarė Gvenda.

– Ne. – Jis atsistojo. – Ne. Kol kas ne. Reikia palaukti. Turime įsitikinti.

– Kuo įsitikinti?

Jis nieko neatsakė.

– Juk tu nemanai... Negali manyti... – tarė Gvenda.

– Aš... Aš nieko nemanau, – atsakė Leo.

Atsidarė durys, ir įėjo Kirsten Lindstrom su padėklu rankose. Ji pastatė jį ant stalo.

– Jūsų arbata, misteri Argilai. Ar atnešti puodelį ir jums, Gvenda? O gal išgersite arbatos kartu su kitais apačioje?

– Nusileisiu į valgomąjį, – atsakė Gvenda. – Paimsiu tuos laiškus. Juos reikia išsiųsti.

Kiek negrabiai ji paėmė Leo ką tik pasirašytus laiškus ir išėjo iš kambario. Kirsten Lindstrom žvelgė jai įkandin, paskui nukreipė akis į Leo.

– Ką jūs jai pasakėte? – paklausė ji. – Kuo ją taip nuliūdinot?

– Niekuo, – pavargusiu balsu atsakė Leo. – Visiškai niekuo.

Kirsten Lindstrom patraukė pečiais. Paskui, netarusi nė žodžio, išėjo iš kambario. Vis dėlto jos neišsakyta kritika tvyrojo ore. Leo atsiduso, atsilošė krėsle. Jis jautėsi labai pavargęs. Įsipylė arbatos, bet negėrė. Tik sėdėjo, įsmeigęs nieko nematantį žvilgsnį į tolimąjį kambario kampą, o mintys plaukė praeitin.

Socialinės paramos klubas, kurį jis lankė rytiniame Londono pakraštyje... Būtent ten pirmą kartą sutiko Rachelę Konstam. Dabar ji aiškiai stojo prieš akis. Vidutinio ūgio, dailaus sudėjimo, apsirengusi neskoningai, bet itin brangiais drabužiais, kurių vertės jis tada dar nesuprato. Apskritaveidė, rimta, nuoširdi mergina, kurios uolumas ir naivumas jį tiesiog sužavėjo. Laukia tiek darbų, kurių verta imtis! Ji kalbėjo užsidegusi, gana nerišliai, o jo širdį užliejo šiluma. Mat ir jam atrodė, jog reikia daug ką padaryti, daug nuveikti. Tiesa, jis iš prigimties buvo ironiškas ir kartais suabejodavo, ar darbas, kurio verta imtis, bus toks jau sėkmingas, kaip turėtų būti. Tačiau Rachelė niekuo neabejojo. Jei kažką padarei, jei parėmei kokią nors įstaigą, geri rezultatai ateis automatiškai.

Dabar jis suprato, jog ji niekada neatkreipdavo dėmesio į žmogaus prigimtį. Į žmones ji visada žiūrėjo kaip į atvejus ar problemas, kurias reikia išspręsti. Ji niekada nepagalvodavo, kad kiekvienas žmogus yra kitoks, kad jis kitaip reaguos, kad turi savo ypatingų bruožų. Jis prisiminė, kaip tada jai pasakė,

kad per daug nesitikėtų. Bet ji visada tikėdavosi pernelyg daug ir nedelsiant atmesdavo jo priekaištus. Ji visada tikėdavosi pernelyg daug ir todėl visada nusivildavo. Jis gana greitai ją įsimylėjo ir maloniai nustebo, sužinojęs, kad ji – turtingų tėvų dukra.

Jie kūrė nežemiškas bendro gyvenimo svajones. Tačiau dabar jis suprato, kas būtent taip traukė prie jos. Tai buvo jos šilta širdis. Tik, deja, toji širdies šiluma buvo skirta ne jam, ir tai virto tragedija. Tiesa, ji mylėjo jį. Bet iš tikrųjų iš jo ir iš gyvenimo tenorėjo vieno – vaikų. O vaikų vis nebuvo.

Jie lankėsi pas gydytojus – žinomus, nežinomus gydytojus, net pas šundaktarius, ir galiausiai ji turėjo susitaikyti su nuosprendžiu. Ji niekada neturės savo vaikų. Jam buvo jos gaila, labai gaila, ir jis mielai priėmė jos pasiūlymą įsivaikinti. Jie jau buvo susisiekę su įvaikinimo tarnybomis, kai kartą lankydamiesi Niujorke, važiavo per vargšų kvartalą ir partrenkė netikėtai iš namo išbėgusį vaiką.

Rachelė iššoko iš automobilio ir atsiklaupė ant gatvės šalia vaiko, kuris buvo nesužeistas, tik nusibrozdino. Tai buvo graži, geltonplaukė, mėlynakė mergaitė. Rachelė užsispyrė nuvežti ją į ligoninę ir įsitikinti, ar viskas gerai. Ji pasikalbėjo su mergaitės giminėmis – suskretusia teta ir jos akivaizdžiai prasigėrusiu vyru. Paaiškėjo, kad jiems visai nerūpi vaikas, kurį pasiėmė gyventi kartu, nes mergaitės tėvai buvo mirę. Rachelė pasisiūlė paimti mergaitę kelioms dienoms, ir moteris kaipmat sutiko.

– Čia neįstengiame ja deramai pasirūpinti, – tarė ji.

Taigi jie nusivežė Merę į viešbutį. Vaikas negalėjo atsidžiaugti minkšta lova ir prabangiu vonios kambariu. Rachelė nupirko jai naujus drabužius. Pagaliau atėjo momentas, kai mergaitė pareiškė:

– Nenoriu namo. Noriu likti su jumis.

Rachelė pažvelgė į jį, jos žvilgsnis buvo kupinas ilgesio bei palaimos. Vos tik jiedu liko vieni, ji tarė:

– Pasilikime ją. Dokumentus lengvai susitvarkysim. Mes ją įsivaikinsim. Ji bus mūsų vaikas. Ta moteris tik džiaugsis ja

atsikračiusi.

Jis neprieštaravo. Mergaitė atrodė rami, gerai išauklėta, paklusni. Ji akivaizdžiai nemylėjo tetos ir dėdės, su kuriais gyveno. Jis pagalvojo, kad, jeigu tai padės Rachelei, verta pamėginti. Jie pasitarė su teisininkais, pasirašė dokumentus, ir Merė O'Šaunesi tapo Mere Argil bei išplaukė su jais į Europą. Jis manė, kad pagaliau vargšelė Rachelė bus laiminga. Ji ir buvo laiminga. Jos laimė pasireiškė kone karštligišku emocijų protrūkiu, ji tūpčiojo aplink Merę, pirkinėjo brangiausius žaislus. O Merė visa tai ramiai, maloniai priimdavo. Ir vis dėlto, pagalvojo Leo, visada buvo kažkas, kas jam šiek tiek kėlė nerimą. Tas lengvai laimėtas vaiko paklusnumas. Atrodė, mergaitė visiškai nesiilgi namų ir savo artimųjų. Jis tikėjosi, jog tikras prisirišimas ateis vėliau. Kol kas jo nebuvo nė ženklo. Merė tik priiminėjo dovanas, patenkinta ir džiaugdamasi tuo, kas duodama. O meilė savo įmotei? Ne, to jis nepastebėjo.

Leo prisiminė, jog nuo tada jis pradėjo po truputį perprasti, kas yra Rachelės gyvenimo esmė. Ši moteris iš prigimties buvo motina – ne žmona. Ir dabar, kai namuose atsirado Merė, jos motiniški jausmai buvo ne tiek patenkinti, kiek dar labiau stimuliuojami. Vieno vaiko jai nepakako.

Nuo šiol visa jos veikla buvo susijusi su vaikais. Vaikų namai, neįgalių vaikų šalpos fondai atsilikusiems protiškai, paralitikams, turintiems ortopedinių problemų – vis vaikams. Tai buvo nuostabu. Jis visą laiką tuo žavėjosi, bet tai pradėjo tapti jos gyvenimo ašimi. Po truputį jis pradėjo pasinerti į savo veiklą – gilinosi į visada dominusį istorinį ekonomikos pagrindą. Vis dažniau užsidarydavo bibliotekoje. Tyrinėjo, rašė trumpas iškalbingas monografijas. Jo žmona, užsiėmusi, uoli, laiminga, tvarkėsi namuose ir neatsiplėšė nuo darbų. Jis buvo paslaugus ir nuolankus. Skatino ją. „Koks puikus planas, mano mieloji.“ „Taip, taip, aš būtinai to imčiausi.“ Kartais išsprūsdavo ir perspėjantis žodis. „Manau, prieš įsipareigojant, vertėtų išsiaiškinti padėtį. Neišklysk iš kelio.“

Ji ir toliau tarėsi su juo, bet kartais jau tik atsainiai. Ilgai-

niui ji įgijo vis didesnį autoritetą. Ji žinojo, kas teisinga, ir žinojo, kas geriausia. Jam teko atsargiai trauktis su savo kritika bei patarinėjimais.

Jis nusprendė, jog Rachelei nebereikia nei jo pagalbos, nei jo meilės. Ji buvo užsiėmusi, laiminga, stulbinančiai energinga.

Keista, bet už nuoskaudos, kurios jis negalėjo nejausti, slypėjo ir gailestis žmonai. Jis tarsi nujautė, jog kelias, kuriuo ji eina, gali būti pražūtingas.

1939 metų karo išvakarėse madam Argil veikla dar labiau išsiplėtė. Nusprendusi atidaryti prieglaudą vaikams iš Londono lūšnynų, ji užmezgė ryšius su daugeliu įtakingų Londono žmonių. Bendradarbiauti pareiškė norą sveikatos ministras, ir ji ėmėsi ieškoti tinkamo pastato. Naujas, modernus namas atokiame Anglijos pakrašty turėjo išvengti bombardavimo. Ten ji galėjo apgyvendinti iki aštuoniolikos vaikų nuo dvejų iki septynerių metų. Vaikai buvo surankioti ne tik iš neturtingų, bet ir iš nedarnių šeimų. Tai buvo našlaičiai arba nesantuokiniai vaikai, kurių motinos nenorėjo su jais evakuotis ir jais rūpintis. Vaikai iš namų, kuriuose juos skriausdavo ir neprižiūrėdavo. Trys ar keturi mažyliai buvo neįgalūs. Ortopediniam gydymui ji įdarbino visą tarnaičių brigadą, švedę masažistę ir dvi profesionalias slauges. Prieglauda buvo įrengta ne tik patogiai, bet ir prabangiai.

Kartą jis jai papriekaištavo: „Neužmiršk, Rachele, kad tie vaikai turės grįžti ten, iš kur juos paėmei. Neturėtum jiems to apsunkinti“.

„Persistengti dėl šių vargšų mažylių tiesiog neįmanoma. Neįmanoma!“ – šiltai atsakė ji.

„Taip, bet neužmiršk, kad jie turės *grįžti*“, – neatlyžo jis.

Tačiau ji tik numojo ranka. „Nebūtinai. Gali būti... Ateitis parodys.“

Karo sunkumai įnešė permainų. Netrukus teko atsisakyti slaugių, kurios uoliai prižiūrėjo sveikutėlaičius vaikus, kai aplinkui buvo pilna tikrų ligonių. Pagaliau liko tik viena pagyvenusi slaugė ir Kirsten Lindstrom. Tarnaitės taip pat išsi-

lakstė, tad Kirsten Lindstrom teko pavaduoti ir jas. Ji plušo be galo pasišventusi ir visiškai užmiršusi save.

Rachelė Argil taip pat sukosi kaip išmanydama, bet buvo laiminga. Leo prisiminė, jog pasitaikydavo ir nevilties minučių. Kaip tądien, kai Rachelė, pastebėjusi, kad vienas mažas berniukas, Mikas, akyse nyksta ir nieko nevalgo, pakvietė gydytoją. Šis jokios ligos nerado, bet prasitarė madam Argil, kad vaikas gali ilgėtis namų. Ji karštai paprieštaravo.

„Negali būti! Jūs nežinote, iš kokių jis namų! Jį mušė, skriaudė. Jam tai turėjo būti tikras pragaras."

„Ir vis dėlto, – atsakė daktaras Makmasteris, – reikėtų jį prakalbinti."

Ir vieną dieną Mikas prakalbo. Kūkčiodamas savo lovoje, jis stūmė Rachelę sugniaužtais kumšteliais nuo savęs ir šaukė: „Aš noriu namo! Noriu pas mamą ir Ernį".

Rachelė sutriko, negalėjo patikėti.

„Jis *negali* norėti pas mamą. Ji dėl sūnaus neišleisdavo nė dviejų pensų. Tik prisigėrusi lupdavo kaip šunytį."

O jis švelniai atsakė: „Bet tu prieštarauji prigimčiai, Rachele. Ji yra jo motina, ir jis ją myli".

„Kokia ji motina?!"

„Jis – jos kūnas ir kraujas. Būtent taip tas vaikas jaučia. Motinos jam niekas nepakeis."

„Ir vis dėlto dabar jis jau turėtų *mane* laikyti savo motina", – atsakė ji.

Vargšė Rachelė, pagalvojo Leo. Vargšė Rachelė, galėjusi nupirkti daugelį dalykų... Tiesa, ne sau. Ji galėjo suteikti niekam nereikalingiems vaikams meilę, globą, namus. Visa tai ji galėjo jiems nupirkti, bet pati negalėjo nusipirkti jų meilės.

Pagaliau karas baigėsi. Pareikalavus tėvams ar giminėms, vaikai vienas po kito pradėjo grįžti į Londoną. Bet ne visi. Kai kurie taip ir liko nereikalingi. Tada Rachelė pasakė: „Žinai, Leo, dabar jie jau kaip ir mūsų vaikai. Išmušė metas, kai galime susikurti tikrą šeimą. Keturi penki iš šių mažylių gali pasilikti pas mus. Mes juos įvaikinsim, rūpinsimės jais, ir jie iš tikrųjų *bus* mūsų vaikai".

Jį kažkodėl apėmė negera nuojauta. Ne, jis neprieštaravo įvaikinimui, bet visa tai atrodė kažkaip netikra. Tas įsivaizdavimas, jog galima lengvai ir dirbtinai sukurti savo šeimą.

„Ar tau neatrodo, kad tai pavojinga?“ – paklausė jis.

Tačiau ji atsakė: „Pavojinga? Na tai kas, jei ir pavojinga? To verta imtis“.

Taip, ir jis manė, jog verta žengti šį žingsnį, tik nebuvo toks užtikrintas, kaip ji. Lig šiol jis jau buvo taip nutolęs nuo žmonos užsiėmimų, taip užsidaręs savo šaltoje ir ūkanotoje vienumoje, kad nenorėjo nė prieštarauti. Tad atsakė, kaip ir visada: „Daryk, kaip išmanai, Rachele“.

Ji triumfavo, nesitvėrė džiaugsmu, kūrė planus, tarėsi su teisininkais ir kaip įprastai tvarkė verslo reikalus. Taip ji susikūrė šeimą. Merė, vyriausia mergaitė, atsivežta iš Niujorko; Mikas, namų išsiilgęs berniukas, kuris verkdavo naktimis savo apleistų namų ir nevalyvos, piktos motinos; Tina, dailutė tamsiaodė mišrios rasės mergaitė, kurios motina buvo prostitutė, o tėvas – indas jūrininkas; Estera, kurios jauna motina airė, pagimdžiusi nesantuokinį vaiką norėjo pradėti gyvenimą iš naujo; ir Džeko, žavus berniūkštis beždžioniuko veidu, kurio maivymasis prajuokindavo visus, kuris visada mokėjo išsisukti nuo bausmės ir išvilioti papildomai saldainių net iš tos paniurėlės drausmintojos mis Lindstrom. Džeko, kurio tėvas sėdėjo kalėjime, o motina pabėgo su kitu.

Taip, mąstė Leo, tikriausiai vertėjo paimti tuos vaikus, suteikti jiems malonumą gyventi jaukiuose namuose, meilę, tėtį ir mamą. Rachelė turėjo teisę triumfuoti. Tik viskas susiklostė ne visai taip, kaip tikėtasi... Mat šie vaikai nebuvo tikri judviejų su Rachele vaikai. Jų gyslomis tekėjo ne darbščių ir taupių Rachelės protėvių kraujas, jie neturėjo nei tos ugnelės, nei užsispyrimo, kurie padėjo ir mažiau žinomiems jos giminaičiams užsitikrinti vietą visuomenėje. Jie nedvelkė tuo gerumu bei dvasios tvirtybe, kuriuos jis prisiminė, galvodamas apie savo paties tėvą, senelį ir senelę. Ir nė krislo to skvarbaus proto, kuriuo pasižymėjo jo motinos tėvai.

Jiems buvo sukurtos idealios sąlygos. Tai galėjo daug ką

pakeisti, bet ne viską. Egzistavo silpnybės sėklos, atvedusios juos į prieglaudą, ir sunkioje situacijoje tos sėklos galėjo bet kada išleisti daigus. Tai akivaizdžiai atsiskleidė Džeko charakteryje. Džeko, žavusis, guvusis Džeko, su savo linksmais juokeliais ir sugebėjimu lengvai apsukti kiekvieną aplink pirštą, iš esmės buvo linkęs nusikalsti. Jo netikusių tėvų auklėjimo rezultatai išryškėjo dar ankstyvoje vaikystėje – jis vagiliavo, melavo. Rachelė sakydavo, kad šias ydas galima nesunkiai išgyvendinti. Deja, jos taip ir liko.

Mokykloje Džeko sekėsi nekaip. Iš universiteto jį pašalino, ir nuo tada prasidėjo ilga virtinė skausmingų incidentų, kai jiedu su Rachele nėrėsi iš kailio, stengdamiesi parodyti vaikinui savo meilę bei pasitikėjimą juo ir surasti jam darbą, kuris jam patiktų ir kuriame jis galėtų tikėtis sėkmės. Dabar Leo pagalvojo, kad jie tikriausiai buvo jam pernelyg atlaidūs. Bet ne. Atlaidūs ar griežti, Džeko atveju rezultatas būtų buvęs tas pats. Ko nors užsimanęs, jis turėjo tai gauti. Negavęs to leistinu būdu, jis griebdavosi kitų priemonių. Tiesa, jis nebuvo pakankamai gudrus, kad įvykdytų nusikaltimą – nors ir menką. Ir štai atėjo toji diena, kai jis atvažiavo palaužtas, išsigandęs kalėjimo, ir grasindamas ėmė piktai reikalauti pinigų, tarsi tie jam teisėtai priklausytų. Jis trenkė durimis, šaukdamas, kad dar grįš ir kad verčiau ji pasiruoštų pinigus *arba...*

Taigi Rachelė buvo nužudyta. Kokia tolima dabar jam atrodė ta praeitis. Visi tie ilgi karo metai, berniukų ir mergaičių auginimas. O jis pats? Taip pat nutolęs, bespalvis. Visa ta energija ir gyvenimo džiaugsmas, kuriuo jį maitino Rachelė, tarsi išsikvėpė. Jis liko suglebęs, pervargęs ir išsiilgęs, oi, kaip išsiilgęs šilumos bei meilės.

Dabar jis jau nebeprisiminė, kada pirmą kartą pastebėjo, kaip visa tai arti jo. Tiesiog ranka pasiekiama... Niekas jam to nesiūlė, bet tai buvo čia pat.

Gvenda... Puiki sekretorė, dirbanti jam, visada šalia, maloni, uoli padėti. Ji kažkuo priminė Rachelę – tokią, kokia ji buvo, kai jis ją pamatė pirmą kartą. Ta pati šiluma, tas pats

entuziazmas, tas pats nuoširdumas. Tik Gvendos šiluma, entuziazmas ir nuoširdumas buvo skirti *jam*. Ne hipotetiškiems vaikams, kurių ji vieną dieną galinti susilaukti, o būtent jam. Tai tarsi šildytis rankas prie ugnies... Rankas, kurios nejudinamos sušalo ir sustingo. Kada jis pirmąkart suprato, kad ji juo rūpinasi? Sunku pasakyti. Tai nepaaiškėjo staiga.

Bet būtent staiga – vieną dieną – jis suprato, kad ją myli. Ir kad jie negalės susituokti – kol Rachelė gyva.

Leo atsiduso, atsisėdo savo fotelyje ir gurkštelėjo ataušusios arbatos.

Devintas skyrius

Kalgariui išėjus, po kelių minučių daktaras Makmasteris sulaukė kito lankytojo. Jį gerai pažinojo, tad sutiko itin maloniai.

– Ach, Donai, džiaugiuosi tave matydamas. Užeik ir papasakok, kokie rūpesčiai prislėgė. Juk matau, kad prislėgė. Man tai visada išduoda tos ypatingos raukšlelės tavo kaktoje.

Daktaras Donaldas Kregas liūdnai šyptelėjo. Tai buvo gerai atrodantis, solidus jaunuolis, rimtai žiūrintis į save ir savo darbą. Senasis daktaras be galo didžiavosi savo pasekėju, nors retsykiais pagalvodavo, jog Donaldui Kregui būtų lengviau gyventi, jei jis sugebėtų suprasti humorą.

Kregas atsisakė išgerti ir ėmė tiesiai dėstyti reikalą.

– Aš labai sunerimęs, Makai.

– Tikiuosi, ne dėl vitaminų trūkumo, – tarė daktaras Makmasteris. Jo nuomone, vitaminų trūkumas buvo geras juokelis. Kartą vienas veterinaras įrodinėjo jaunajam Kregui, kad dėl šios priežasties jo gydomo vaiko katinas jau seniai serga trichofilija*.

– Tai neturi nieko bendra su mano pacientais, – atsakė Donaldas Kregas. – Tai asmeniškas reikalas.

Makmasterio veido išraiška kaipmat pasikeitė.

– Atsiprašau, mano berniuk. Labai atsiprašau. Turi blo-

* Grybelių sukeliama odos liga.

gų naujienų?

Jaunuolis papurtė galvą.

– Ne visai taip. Tai yra... Klausyk, Makai, man reikia su kažkuo pasikalbėti, o tu juos visus pažįsti, gyvenai čia ilgus metus, viską apie juos žinai. Aš taip pat noriu sužinoti. Noriu sužinoti savo situaciją, su kuo aš susidūriau.

Vešlūs Makmasterio antakiai iš lėto pakilo.

– Nagi, nagi. Išklausysiu tavo problemą, – tarė jis.

– Tai vis Argilai. Žinai... Manau, visi žino... kad mudu su Estera Argil...

Senasis daktaras linktelėjo galvą.

– Gražiai susiuostėte, – maloniai tarė jis. – Tai pasenęs žodis, bet labai tinkamas.

– Aš ją karštai myliu, – paprastai tarė Donaldas, – ir manau... o, esu tikras... kad ji man taip pat neabejinga. O čia visa ta istorija.

Senasis daktaras su palengvėjimu atsiduso.

– O taip! Džeko Argilo išteisinimas. Išteisinimas, kurio jis nesulaukė.

– Taip. Būtent dėl to aš ir manau... Žinau, kad negerai taip galvoti, bet nieko negaliu padaryti... Manau, kad būtų buvę geriau, jeigu... Jei šie nauji faktai nebūtų iškilę į šviesą.

– O, atrodo, taip manai ne tu vienas, – atsakė Makmasteris. – Kiek žinau, tokios mintys persekioja ir policijos viršininką, ir visą Argilų šeimą, ir patį liudininką, kuris sugrįžęs iš Antarktidos pateikė šiuos faktus. – Jis patylėjo ir pridūrė: – Šiandien jis buvo čia.

Donaldas Kregas pastatė akis.

– Jis? Ką jis pasakė?

– O ko tikiesi?

– Ar jis turi kokią nors prielaidą, kas galėjo...

Daktaras Makmasteris iš lėto papurtė galvą.

– Ne, – atsakė jis. – Jokių prielaidų. Iš kur tos prielaidos, nukritus kaip iš dangaus ir susitikus su visais pirmą kartą? Atrodo, niekas nieko nežino.

– Taip, ir man taip atrodo.

– Kas tave taip sukrėtė Kregai?

Donaldas Kregas giliai įkvėpė.

– Tą vakarą, kai pas Argilus lankėsi Kalgaris, man paskambino Estera. Buvome susitarę man pabaigus darbą važiuoti į Draimutą pasiklausyti paskaitos apie nusikaltėlių paveikslus Šekspyro kūryboje.

– Tiesiai į dešimtuką, – tarė Makmasteris.

– Taigi paskambino ji. Pasakė, kad niekur nevažiuos, kad turi labai nemalonių naujienų.

– Ach. Daktaro Kalgario atneštų naujienų.

– Taip. Taip, nors ji tada jo pavardės neminėjo. Tačiau ji buvo labai susijaudinusi. Jos balsas... Negaliu net paaiškinti, koks buvo jos balsas.

– Airiškas kraujas, – tarė Makmasteris.

– Ji buvo sukrėsta, apimta siaubo. O, trūksta žodžių.

– O ko gi tu tikėjaisi? – paklausė daktaras. – Juk jai dar nėra nė dvidešimties, ar ne?

– Bet *kodėl* ji taip susijaudino? Sakau, Makai, ji kažko mirtinai išsigando.

– Mm, taip... Ką gi, manau, jog taip galėjo būti... – tarė Makmasteris.

– Manai... Ką tu manai?

– Dabar kur kas svarbiau, ką tu pats manai, – atsakė Makmasteris.

– Jei nebūčiau gydytojas, aš net nepradėčiau apie tai galvoti, – su kartėliu atsakė jaunasis daktaras. – Ji būtų mano mergina, o mano mergina negali padaryti nieko bloga. Bet dabar...

– Taip... Nagi, nepasiduok slogioms mintims.

– Supranti, aš šiek tiek nutuokiu, kas dedasi Esteros galvoje. Ji... Ji yra dar ankstyvoje vaikystėje patirto nesaugumo auka.

– Būtent, – atsakė Makmasteris. – Būtent taip mes tai vadiname šiandien.

– Ji dar buvo nespėjusi deramai įsijungti į tą šeimą. Prieš pat žmogžudystę ją buvo apėmęs savaime suprantamas jau-

nos merginos nenoras paklusti, pastangos išsivaduoti iš dusinančios meilės, kuri šiandien pridaro tiek žalos. Ji maištavo, mėgino ištrūkti. Pati man pasakojo. Pagaliau pabėgo ir prisijungė prie kažkokios trečiarūšės keliaujančios teatro trupės. Tokiomis aplinkybėmis jos motina pasielgė, manau, labai protingai. Ji pasiūlė Esterai važiuoti į Londoną, stoti į Karališkąją teatro meno akademiją ir studijuoti aktorystę kaip pridera, jei taip jau nori. Tačiau Esterai rūpėjo ne tai. Tas jos pabėgimas vaidinti tebuvo paauglės iššūkis. Iš tikrųjų ji nenorėjo nei rengtis darbui scenoje, nei apskritai įgyti kokią nors profesiją. Tik pademonstruoti, kad gali būti savarankiška. O Argilai jos ir nevertė. Jie paskyrė jai padorią pašalpą.

– Labai protingai padarė, – įsiterpė Makmasteris.

– Tada ji įsivėlė į tą kvailą meilės romaną su pagyvenusiu trupės nariu. Pagaliau pati suprato, kad jis jai ne pora. Madam Argil atvažiavo, pasikalbėjo su juo, ir Estera grįžo namo.

– Išmoko savo pamoką, kaip sakydavo mano jaunystės dienomis, – tarė Makmasteris. – Bet, žinoma, tokių pamokų mokytis niekas nemėgsta. Estera irgi.

Donaldas Kregas susijaudinęs tęsė:

– Tačiau ji vis dar gniaužė pagiežą. Maža to, ji slapčia, jei ne atvirai, turėjo pripažinti, kad motina visiškai teisi, kad ji neturi jokių aktorinių sugebėjimų ir kad vyras, kurį ji mėgino sugundyti, buvo to nevertas. Ji jam net nerūpėjo. „Mama geriau žino“ – šis posakis visada erzina geltonsnapes.

– Taip, – pritarė Makmasteris. – Tai buvo viena iš vargšės madam Argil problemų, nors ji niekada apie tai nepagalvojo. Faktas, kad ji *iš tiesų* beveik visada buvo teisi ir geriau už kitus žinojo, ką daryti. Jeigu ji būtų buvusi viena iš tų moterų, kurios prasiskolina, pameta raktus, nespėja į traukinius, pridaro kitų kvailysčių, iš kurių jas turi traukti kiti žmonės, visa jos šeima būtų ją daug labiau mylėjusi. Liūdna ir žiauru, bet toks jau gyvenimas. O ji nebuvo pakankamai gudri, kad skintųsi kelią klasta. Žinai, ji pernelyg džiaugėsi tuo, ką pasiekė. Buvo patenkinta savo valdžia ir teise priiminėti sprendimus bei visiškai pasitikėjo savimi. Jaunam žmogui su

tuo susitaikyti labai sunku.

– O, aš žinau, – atsakė Donaldas Kregas. – Aš visa tai suprantu. Suprantu labai gerai, nes manau... nes man atrodo... – Jis nutilo.

Makmasteris švelniai tarė:

– Galiu pasakyti tai už tave, gerai, Donai? Tu bijai, kad būtent jaunutė Estera išgirdo savo motinos ginčą su Džeko ir, genama priešiškumo savo motinos autoritetui bei pranašumui, įbėgo į tą kambarį, griebė žarsteklį ir užmušė ją. Štai ko tu bijai, ar ne?

Jaunuolis bejėgiškai linktelėjo.

– Ne visai. Aš tuo netikiu, bet... man atrodo... man atrodo, kad taip *galėjo* nutikti. Nemanau, kad Estera išlaikytų pusiausvyrą... Ji jauna, nepasitikinti savimi, emocijų blaškoma. Aš žiūriu į tos šeimos narius, ir man atrodo, kad niekas negalėjo to padaryti, kol nepagalvoju apie Esterą. Ir tada... tada aš nežinau.

– Suprantu, – tarė Makmasteris. – Taip, suprantu.

– Aš tikrai jos nekaltinu, – paskubėjo užtikrinti Donas Kregas. – Nemanau, kad vargšė mergaitė suprato, ką daro. Nepavadinčiau to žmogžudyste. Tai buvo emocijų proveržis, maištas, troškimas išsivaduoti, įsitikinimas, kad ji niekada nebus laisva, kol... kol šalia bus jos motina.

– Ir šis pastarasis veiksnys, ko gero, pakankamai realus, – tarė Makmasteris. – Čia yra tik vienas motyvas, ir jis gana specifiškas. Įstatymo požiūriu, jis nėra svarus. Troškimas išsivaduoti. Išsivaduoti iš stipresnės asmenybės įtakos. Tik dėl to, kad nė vienas iš jų madam Argil mirties atveju neturėjo galimybės paveldėti didesnės sumos pinigų, teisininkai laiko, jog jokių motyvų ir nebuvo. Tačiau aš spėju, kad madam Argil, darydama įtaką patikėtiniams, šeimą gerokai kontroliavo net finansine prasme. O taip, jos mirtis išvadavo juos visus. Ne tik Esterą, mano berniuk. Leo tapo laisvas vesti kitą moterį. Merė galėjo laisvai ir kaip nori prižiūrėti savo vyrą, Mikas – gyventi savo gyvenimą. Laisvės tikriausiai ilgėjosi net mažoji tamsiaodė Tina, sėdinti savo bibliote-

koje.

– Aš atėjau su tavim pasikalbėti, – tarė Donaldas. – Norėjau sužinoti tavo nuomonę. Ar manai, kad... kad tai gali būti tiesa?

– Apie Esterą?

– Taip.

– Manau, tai gali būti tiesa, – lėtai ištarė Makmasteris. – Tiksliai nežinau.

– Manai, galėjo nutikti, kaip aš sakau?

– Taip. Tai, ką tu įsivaizduoji, nėra pernelyg nutolę nuo realybės ir turi tikimybės elementą. Tačiau jokiu būdu negali būti tuo tikras, Donaldai.

Jaunuolis sunkiai atsiduso.

– Bet aš *turiu* būti tikras, Makai. Man tai tiesiog būtina. Turiu *žinoti*. Jei Estera man pasakys, jei pati pasakys, tada... tada viskas bus gerai. Mes kuo skubiai susituoksime. Aš ją prižiūrėsiu.

– Vyresnysis inspektorius Hušas gali tavęs neklausyti, – sausai atsakė Makmasteris.

– Aš paprastai laikausi įstatymų, – tarė Donaldas, – bet tu pats puikiausiai žinai, Makai, kaip teismuose žiūri į psichologinius veiksnius. Mano nuomone, tai buvo nelaimingas atsitikimas, o ne šaltakraujiška žmogžudystė ir net ne karštakošiškas poelgis.

– Tu myli tą merginą, – tarė Makmasteris.

– Manau, galiu tavimi pasitikėti.

– Aš viską suprantu, – atsakė Makmasteris.

– Tenorėjau pasakyti, kad jeigu Estera man prisipažins ir aš sužinosiu tiesą, mes drauge ištversime. Bet ji turi prisipažinti. Aš negaliu gyventi nežinodamas.

– Vadinasi, nenori jos vesti, kol viską gaubia nežinios šešėlis?

– O tu mano vietoje norėtum?

– Nežinau. Jeigu mano jaunystėje taip būtų nutikę ir aš mylėčiau tą merginą, tikriausiai būčiau įsitikinęs, kad ji nekalta.

– Ne tiek svarbu kalta ar nekalta, kiek man svarbu *žinoti.*

– O jeigu ji iš tikrųjų nužudė savo motiną, tu vis tiek pasirengęs ją vesti ir, kaip sakoma, laimingai gyventi?

– Taip.

– Netikėk tuo! – tarė Makmasteris. – Kitaip visą laiką galvosi, ar tas kartokas kavos skonis nieko nereiškia ir ar ne per didelis žarsteklis kabo prie židinio. O ji tai pastebės ir jaus. Nebus gera...

Dešimtas skyrius

– Esu tikras, Maršalai, kad priimsite mano kvietimą atvykti ir dalyvauti mūsų susitikime.

– Taip, žinoma, – atsakė misteris Maršalas. – Tiesą sakant, jeigu nebūtumėte man pasiūlęs, būčiau pats pasisiūlęs atvažiuoti. Skelbimas buvo visuose rytiniuose laikraščiuose, ir tai, be jokių abejonių, atgaivins žurnalistų susidomėjimą ta byla.

– Keli jau skambino ir prašė duoti interviu, – tarė Merė Durant.

– Manau, to buvo galima tikėtis. Patarčiau niekam nieko nežadėti. Kalbėkite maloniai ir parodykite dėkingumą, bet stenkitės šio klausimo neaptarinėti.

– Vyresnysis inspektorius Hušas, kuris tada buvo atsakingas už tą bylą, pakvietė mus atvykti rytoj ryte pokalbiui, – tarė Leo.

– Taip. Taip, bijau, jog byla bus iš dalies atnaujinta, nors nemanau, kad policija puoselėtų daug vilčių pasiekti kokių nors apčiuopiamų rezultatų. Šiaip ar taip, prabėgo dveji metai, ir viskas, ką žmonės – turiu galvoje kaimo žmones – tuo metu žinojo, dabar jau užmiršta. Tam tikra prasme, žinoma, gaila, bet nieko nepadarysi.

– Visas šis reikalas atrodo pakankamai aiškus, – tarė Merė Durant. – Durys buvo saugiai užrakintos nuo vagių, bet jeigu kas nors atėjo pas mano motiną su prašymu dėl kokio

nors ypatingo atvejo arba apsimetė jos draugu, neabejoju, kad tas žmogus buvo įleistas. Manau, taip ir įvyko. Mano tėvui pasirodė, jog truputį po septynių kažkas paskambino į duris.

Maršalas klausiančiai pažvelgė į Leo.

– Taip, manding, aš tai minėjau, – tarė Leo. – Žinoma, dabar jau aiškiai nebeprisimenu, bet tada man pasirodė, jog išgirdau skambtelėjimą. Jau norėjau leistis į apačią, kai tarsi išgirdau atsidarant ir užsidarant duris. Nesigirdėjo jokių balsų, niekas nieko neklausė, nemėgino įsiveržti vidun ir netriukšmavo. Tai jau tikrai būčiau išgirdęs.

– Gali būti, gali būti, – tarė Maršalas. – Taip, manau, nekyla abejonių, jog veikiausiai taip ir buvo. Deja, mes pernelyg gerai žinome, kaip dažnai plėšikai įsigauna į namus, papasakoję kokią nors tikėtiną istoriją, paskui pritrenkia šeimininką ir pasprunka su rastais pinigais. Taigi dabar galime drąsiai spėti, jog taip ir įvyko.

Jis kalbėjo, tarsi būtų tuo visiškai tikras ir įdėmiai žvelgė į susirinkusius, stengdamasis iki smulkmenų įsiminti kiekvieno veido išraišką. Merė Durant, gražiai atrodanti, nesusimąsčiusi ir nesusirūpinusi, netgi šiek tiek abejinga, akivaizdžiai pasitikinti savimi. Už jos vežimėlyje sėdintis jos vyras. „Inteligentiškas vyrukas, tas Filipas Durantas“, – pagalvojo Maršalas. Toks žmogus galėtų daug ką padaryti ir toli nueiti, jei geriau susigaudytų verslo reikaluose. Maršalui jis pasirodė ne toks ramus kaip jo žmona. Jo žvilgsnis buvo budrus ir mąslus. Jis pakankamai gerai suprato viso šio įvykio implikacijas. Žinoma, ir Merė Durant gali būti ne tokia rami, kaip atrodo. Ji ir vaikystėje, ir dabar visada sugebėjo slėpti savo jausmus.

Filipas Durantas krustelėjo kėdėje, nenuleisdamas nuo teisininko savo spindinčių, protingų, kiek pašaipiai žvelgiančių akių, ir Merė staigiai pasuko galvą. Teisininkas kone apstulbo, pastebėjęs jos žvilgsnį, kupiną susižavėjimo savo vyru. Jis, aišku, žinojo, jog Merė Durant yra atsidavusi žmona, bet jau seniai ją laikė ramia, beaistre būtybe, kuri nei kuo

pernelyg žavisi, nei ko neapkenčia. Taigi dabar jis staiga nustebo – štai ką ji jaučianti tam vyrukui! O Filipas Durantas, atrodo, pasijuto nepatogiai. „Tikriausiai būgštauja dėl ateities, – pagalvojo Maršalas. – Galėtų būti ir jis!“

Priešais teisininką sėdėjo Mikas. Jaunas, gražus, kupinas kartėlio. „Ko jis toks įsiskaudinęs? – tarp kita ko pagalvojo Maršalas. – Tarsi nebūtų buvę tenkinami visi jo norai. Kodėl jis atrodo, kaip amžinai nusistatęs prieš pasaulį?“ Šalia jo sėdėjo Tina it maža elegantiška juoda katė. Juodukė, švelniabalsė, didelėmis juodomis akimis ir grakščiais kaip gyvatės judesiais. Rami, nors gal už to slėpėsi audringos emocijos? Maršalas iš tikrųjų apie Tiną žinojo labai mažai. Ji dirbo madam Argil jai pasiūlytą darbą – kaimo bibliotekininke. Redmine turėjo butą, o savaitgaliais parvažiuodavo namo. Iš pirmo žvilgsnio romi ir patenkinta šeimos narė. Bet ką gali žinoti? Bet kuriuo atveju, ji su tuo nesusijusi ar bent jau neturėtų. Tą vakarą jos čia nebuvo. Nors, antra vertus, Redminas vos už dvidešimt penkių mylių. Ir vis dėlto Tina ir Mikas, ko gero, niekuo dėti.

Maršalas greitai dirstelėjo į Kirsten Lindstrom, kuri kaip įpratusi stebėjo jį kiek priešiškai. „O ką, jeigu tai *ji* sužvėrėjo ir puolė savo darbdavę?“ – pagalvojo Maršalas. Jis tikrai nebūtų nustebęs. Kai tiek metų dirbi teisininku, niekas nebestebina. Yra net toks šiuolaikinio žargono posakis. Sutramdyta senmergė. Pavydi, pagiežinga, puoselėjanti tikras ar įsivaizduotas nuoskaudas. O, taip, jie turi tam terminą. „Ir kaip tai būtų patogu!“ – leido sau pagalvoti misteris Maršalas. Taip, labai jau patogu. Užsienietė. Ne šeimos narė. Bet ar galėjo Kirsten Lindstrom tyčia apšmeižti Džeko? Nugirsti barnį ir pasinaudoti juo? Tuo patikėti buvo kur kas sunkiau. Mat Kirsten Lindstrom dievino Džeko. Ji visada buvo atsidavusi visiems vaikams. Ne, jis negalėjo tuo patikėti. Gaila, kad... bet jis neturi duoti valios savo mintims.

Maršalo žvilgsnis nukrypo į Leo Argilą ir Gvendą Vaugan. Jų sužadėtuvės nebuvo paskelbtos, ir tai taip pat buvo teisinga. Išmintingas sprendimas. Jis pats apie tai kiek kartų

rašė ir užsiminė. Aišku, tai tikriausiai buvo visiems aplinkiniams žinoma paslaptis, ir policija neabejotinai už jos užsikabino. Policijos akimis, tai tinkamas atsakymas. Tokių atvejų begalė. Vyras, žmona ir dar viena moteris. Tik Maršalui kažkodėl nesinorėjo tikėti, kad Leo Argilas galėjo užpulti savo žmoną. Ne, jis tikrai negalėjo tuo patikėti. Šiaip ar taip jis pažįsta Leo Argilą jau daug metų ir turi apie jį kuo geriausią nuomonę. Intelektualas. Nuoširdus, apsiskaitęs žmogus, kiek atitolęs nuo gyvenimo, žvelgiantis į jį filosofiškai. Tokie neužmušinėja savo žmonų žarstekliais. Nors... sulaukęs tam tikro amžiaus vyras, kuris karštai įsimylėjo... Bet ne! Tai vis žurnalistų paistalai. Tikriausiai jų straipsniai buvo skirti maloniems sekmadieniniams pasiskaitymams visame Britų salyne! Bet iš tikrųjų sunku įsivaizduoti Leo...

O kaipgi toji moteris? Apie Gvendą Vaugan jis žinojo nedaug. Maršalas nužvelgė jos apvalią figūrą ir putnias lūpas. Ji buvo be proto įsimylėjusi Leo. O taip, tikriausiai tai tęsiasi jau ilgą laiką. Įdomu, ar jie galvojo apie skyrybas? Ar tokia mintis buvo kilusi madam Argil? Tai atspėti dabar buvo nebeįmanoma, tačiau jam pasirodė, kad ši idėja senamadiškajam Leo Argilui nebūtų buvusi patraukli. Ir kažin ar Gvenda Vaugan buvo Leo Argilo meilužė. Vadinasi, jeigu Gvenda Vaugan įžvelgė galimybę pašalinti madam Argil taip, kad jos niekas neįtartų... Maršalas sustabdė savo minčių srautą. Bet ar galėjo ji be sąžinės priekaištų paaukoti Džeko? Tiesa, jis nemanė, kad ji kada nors labai žavėjosi vaikinu. Džeko kerai jos neveikė. O moterys juk negailestingos – tai misteris Maršalas žinojo pernelyg gerai. Taigi atmesti Gvendos Vaugan negalima. Nors kažin ar policija po tiek laiko ras įrodymų. O ir kokie įrodymai prieš ją galėtų būti? Tą dieną ji buvo Argilų namuose, sėdėjo Leo bibliotekoje, paskui palinkėjo jam labos nakties ir nulipo laiptais. Dabar jau niekas nepasakys, ar ji užsuko į madam Argil svetainę ir ar pagriebusi žarsteklį artinosi iš už nugaros prie nieko neįtariančios ties rašomuoju stalu palinkusios moters. O kai madam Argil, nespėjusi nė šūktelėti, buvo nužudyta, Gvendai Vaugan tebūtų likę nu-

mesti žarsteklį, sprukti pro duris ir kaip visada patraukti namo. Maršalas neįžvelgė jokios galimybės, kaip policija ar dar kas nors būtų galėję išsiaiškinti, ką ji padarė.

Jo akys nukrypo į Esterą. Miela mergaitė. Ne tik miela, bet ir graži. Gana keistai, nejaukiai graži. Įdomu, kas jos tėvai? Atrodo kaip nesutramdoma laukinukė. Galėtum pasakyti – viskam pasiryžusi. Bet kam jai reikėjo ryžtis? Kvailai pabėgo iš namų, panūdo tapti aktore, ir kvailai įsimylėjo netinkamą vyrą. Paskui atėjo į protą, su madam Argil grįžo namo ir vėl apsiramino. Ir vis dėlto suvaldyti Esterą neįmanoma, nes neaišku, kas vyksta jos galvoje. Nežinia, kada jos protelį apniauks keista neviltis. Bet to nesužinos ir policija.

„Iš tikrųjų, – pagalvojo Maršalas, – atrodo labai jau neįtikėtina, kad policija – net jeigu ir išsiaiškins, kas čia kaltas – galės ką nors padaryti.“ Vadinasi, apskritai situacija patenkinama. Patenkinama? Pagalvojęs apie šį žodį, jis vos pastebimai krūptelėjo. Ar tikrai? Ar tokia aklavietė tikrai patenkinama išeitis iš viso šio reikalo? Įdomu, ar patys Argilai žino tiesą. Jis nusprendė, kad ne. Jie nežino. Žinoma, išskyrus vieną iš jų, kuris turėtų pernelyg gerai žinoti... Ne, jie nežino, bet ar įtaria? Ką gi, jei dar nieko neįtaria, greitai pradės įtarinėti, nes kai nežinai, pradedi svarstyti, stengiesi prisiminti... Nepavydėtina. Taip, taip, itin nepavydėtina situacija.

Visi šie apmąstymai netruko labai ilgai. Atsitokėjęs nuo savo minčių, misteris Maršalas sutiko į jį įsmeigtą pašaipų Miko žvilgsnį.

– Vadinasi, toks jūsų nuosprendis, misteri Maršalai? – paklausė jis. – Pašalietis, nepažįstamas įsiveržėlis, nenaudėlis, kuris nužudė, apiplėšė ir išnešė kailį?

– Atrodo, taip ir buvo, – atsakė misteris Maršalas.

Mikas atsilošė fotelyje ir nusikvatojo.

– Tai mūsų istorija, kurios turime laikytis įsitvėrę, a?

– Na, taip, Mišeli, patarčiau. – Misterio Maršalo balse aiškiai nuskambėjo perspėjanti gaida.

Mikas linktelėjo galvą.

– Suprantu, – tarė jis. – Tai jūsų patarimas. Taip. Taip,

drįstu sakyti, kad esate visiškai teisus. Bet juk pats tuo netikite, ar ne?

Misteris Maršalas šaltai dėbtelėjo į jį. Tikras vargas su tais, kurie neturi jokio supratimo apie taktą. Jie visada nori išgirsti tai, ko geriau nesakyti.

– Bent jau tokia mano nuomonė, ir į ją verta atsižvelgti, – tarė jis.

Jo tvirtas atsakymas neleido prieštarauti. Mikas apžvelgė sėdinčius aplink stalą.

– Ką mes manome? – paklausė visų. – Ei, Tina, mano mieloji, sėdi kaip visada nukabinusi nosį. Ar turi kokių idėjų? Taip sakant, kokių nors neoficialių versijų? O tu, Mere? Nepratarei nė žodžio.

– Aš, žinoma, sutinku su misteriu Maršalu, – gana griežtai pareiškė Merė. – Koks gi dar galėtų būti sprendimas?

– Filipas su tavim nesutinka, – atrėžė Mikas.

Merė staigiai grįžtelėjo į savo vyrą. Filipas Durantas ramiai tarė:

– Verčiau prikąstum liežuvį, Mikai. Negerai taip daug taukšti ankštoje vietelėje. O kaip tik tokioje mes ir esam.

– Tai niekas nenori pareikšti savo nuomonės? – paklausė Mikas. – Gerai. Tiek to. Bet pagalvokim apie tai šį vakarą eidami gulti. Žinote, tai gali išeiti į naudą. Juk ne pro šalį, taip sakant, išsiaiškinti, kur esi. Gar tu, Kirsti, žinai vieną kitą dalykėlį? Paprastai taip būdavo. Kiek prisimenu, visada žinojai, kas vyksta, nors nepasakyčiau, kad daug kalbėjai.

Kirsten Lindstrom ne be pasididžiavimo atsakė:

– Man atrodo, Mikai, geriau patylėtum. Misteris Maršalas teisus. Neprotinga per daug kalbėti.

– Galime balsuoti, – pasiūlė Mikas. – Surašykime ant popieriaus lapelių vardus ir sumeskime į skrybėlę. Juk būtų įdomu pamatyti, kas surinko daugiausia balsų, ar ne?

Šįsyk Kirsten Lindstrom balsas nuskambėjo garsiau.

– Užsičiaupk! Nebūk kvailas neklaužada, koks buvai visada. Tu jau suaugęs.

– Aš tik pasiūliau pagalvoti, – atsakė Mikas, nesitikėjęs

tokio išpuolio.

– Mes pagalvosime, – pareiškė Kirsten Lindstrom.

Ir jos balsas buvo kupinas kartėlio.

Vienuoliktas skyrius

Sani Pointą apgaubė naktis. Už jo sienų septyni žmonės sugulė ilsėtis, bet nė vienas gerai nemiegojo...

Nuo to laiko, kai Filipas Durantas susirgo ir nebegalėjo būti aktyvus fiziškai, jam vis didesnę paguodą teikė intelektualinė veikla. Jis visada buvo labai išprusęs ir ypač dabar pradėjo gerai suvokti, kokius šaltinius atveria protiniai sugebėjimai. Kartais jis pramogaudavo, spėliodamas, kokios bus aplinkinių reakcijos į atitinkamus stimulus. Jo žodžiai ir veiksmai dažnai būdavo ne natūralūs, o iš anksto suplanuoti, turint vienintelį tikslą – stebėti reakciją į juos. Tai buvo savitas žaidimas. Sulaukęs tokios reakcijos, kokios tikėjosi, jis užsirašydavo rezultatą.

Ši pramoga jam bene pirmą kartą gyvenime leido stebėti žmogaus asmenybės specifiką ir būdingus bruožus.

Anksčiau žmonių charakteriai patys savaime jo labai nedomino. Aplinkiniai ar sutikti žmonės jam patikdavo arba nepatikdavo, su jais būdavo linksma ar nuobodu. Jis pats visada buvo labiau linkęs veikti, o ne mąstyti. Jo pakankamai lakią vaizduotę lavino nebent kuriami įvairiausi planai, kaip uždirbti pinigus. Visi šie planai turėdavo svarų pagrindą, tačiau juos sužlugdydavo visiškas nesugebėjimas tvarkyti verslą. Lig šiol žmones jis laikė tik pėstininkais žaidimo lentoje. Dabar, savo negalios atribotas nuo buvusios veiklos, jis bu-

vo priverstas atkreipti dėmesį į žmonių charakterį.

Visa tai prasidėjo ligoninėje, kai jo akį patraukė seselių meilės nuotykiai, slapti darbuotojų nesutarimai ir smulkios nuoskaudos – mat daugiau nebuvo kuo užsiimti. O dabar tai vis labiau darėsi įpročiu. Žmonės... Dabar gyvenime jį labiausiai domino būtent jie. Tiesiog žmonės. Jis tyrinėjo jų charakterius, aiškinosi, apibendrindavo. Keldavo sau klausimus, kas jiems svarbiausia, ir aiškindavosi, ar jo spėlionės teisingos. Tai iš tiesų buvo labai įdomu...

Ir štai tą vakarą, sėdėdamas bibliotekoje, jis staiga suprato, kaip mažai žino apie savo žmonos šeimą. Kas tai per žmonės? Jis gerai žinojo, kaip jie atrodo, bet kokie jie viduje?

Keista, bet kaip mažai tu žinai apie žmones. Net apie savo paties žmoną.

Jis susimąstęs pažvelgė į Merę. Kiek jis iš tikrųjų pažįsta Merę?

Jis pamilo ją dėl gražios išvaizdos ir ramaus, rimto būdo. Be to, ji turėjo pinigų, o jam tai irgi buvo svarbu. Vargu ar būtų vedęs neturtingą merginą. Taigi viskas tiko, ir jis vedė. Jis erzindavo žmoną, vadindavo ją Pole ir džiaugdavosi jos sutrikusia veido išraiška, jam krečiant pokštus, kurių ji negalėjo pakęsti. Bet ką jis *iš tikrųjų* apie ją žinojo? Ar žinojo, ką ji mąsto, ką jaučia? Jis tikrai žinojo, kad Merė karštai, aistringai jį myli ir yra atsidavusi. Nuo minties apie tą jos atsidavimą jis pasijuto kiek nejaukiai ir pakraipė pečius, tarsi norėdamas nusimesti naštą. Atsidavimas yra labai gerai, kai devynias ar dešimt valandų per dieną gali nuo jo pabėgti. Tada tokie jaukūs atrodo namai. Bet dabar jis buvo tiesiog tuo apsuptas – prižiūrimas, globojamas, puoselėjamas. Kiekvienas užsinorėtų, kad jį nors trumpam paliktų ramybėje... Deja, paspukti nebuvo kaip. Nebent psichologiškai. Galėjai paspukti į savo fantazijos ar apmąstymų karalystę.

Apmąstymai. Pavyzdžiui, apie tai, kas nužudė jo uošvę. Savo uošvės jis nemėgo, ji jo – taip pat. Ji nenorėjo, kad Merė už jo tekėtų (kažin ar apskritai norėjo, kad Merė ištekėtų?), bet nieko negalėjo padaryti. Jiedu su Mere pradėjo sa-

vo gyvenimą laimingi ir nuo nieko nepriklausomi, bet po kurio laiko įvykiai ėmė klostytis nekaip. Iš pradžių ta Pietų Amerikos kompanija... paskui dviračių priedus gaminanti firma... geros judviejų idėjos... bet netinkamai įvertintas jų finansavimas... pagaliau Argentinos geležinkeliečių streikas. Tai tik nesėkmių virtinė, nors jam atrodė, kad prie jų kažkuo prisidėjo madam Argil. Ji nelinkėjo jiems sėkmės. Maža to, jis dar susirgo. Atrodė, jog vienintelė išeitis – grįžti į Sani Pointą, kur bus užtikrintas jų gerbūvis. Jis pernelyg neprieštaravo. Argi svarbu, kur gyventi neįgaliam vyrui, tik pusei vyro? Tačiau Merė priešinosi.

Ką gi, amžinai gyventi Sani Pointe nereikėjo. Madam Argil buvo nužudyta. Patikėtiniai pagal sutartį padidino Merei išmokas, ir jiedu vėl įsikūrė atskirai.

Dėl madam Argil mirties jis per daug nesisielojo. Žinoma, būtų buvę maloniau, jeigu ji būtų mirusi savo lovoje nuo plaučių uždegimo ar kažko panašaus. Žmogžudystė – bjaurus reikalas: tuoj pat pasklinda žinia ir pasipila straipsniai su klykiančiomis antraštėmis. Vis dėlto, kaip žmogžudystė, ji buvo atlikta visai pakenčiamai – nusikaltėliui aiškiai trūko vieno šulo, ir tai buvo galima puikiausiai apibūdinti įvairiausiais psichologiniais žargonizmais. Netikras Merės brolis. Vienas iš tų „įvaikintų“, kurie kilę iš blogų šeimų ir dažnai nueina klystkeliais. Bet dabar viskas klostėsi ne taip jau gerai. Rytoj atvažiuos vyresnysis inspektorius Hušas ir pradės klausinėti savo švelniu Vakarų pakrantei būdingu balsu. Kažkam tikriausiai reikėtų pagalvoti apie atsakymus...

Merė prieš veidrodį šukavosi savo ilgus šviesius plaukus. Jos ramumas jį kažkodėl suerzino.

– Susigalvojai, ką rytoj sakysi, Pole? – paklausė jis.

Ji apstulbusi pažvelgė į vyrą.

– Atvažiuoja vyresnysis inspektorius Hušas. Jis dar kartą jus visus paklausinės, ką veikėte tą lapkričio devintosios vakarą.

– O, suprantu. Praėjo tiek laiko. Sunku ir prisiminti.

– Bet *jis* prisimins, Pole. Štai kur esmė. *Jis* gali prisiminti.

Viskas pažymėta gražioje mažoje policijos užrašų knygelėje.

– Tikrai? Nejaugi jie išsaugo tokius dalykus?

– Man atrodo, jie viską saugo trimis egzemplioriais dešimt metų! Ką gi, tavo veiksmai buvo labai paprasti, Pole. Tiesą sakant, tu nieko neveikei. Buvai su manimi čia, šiame kambaryje. Ir tavo vietoje neužsiminčiau, kad tarp septintos ir septintos trisdešimt buvai išėjusi.

– Bet aš buvau nuėjusi tik išsimaudyti. Juk kiekvienam reikia nueiti į vonios kambarį, – samprotavo Merė.

– Tada tu jam to nesakei. Aš prisimenu.

– Turbūt buvau užmiršusi.

– O man atrodo, instinktyviai saugojaisi... Dar prisimenu, kaip tave palaikiau. Mes buvome kartu čia ir nuo pusės septynių žaidėme piketą*, kol Kirsti sukėlė triukšmą. Tokia mūsų istorija, ir turime jos laikytis.

– Puiku, mielasis. – Ji sutiko ramiai, tarsi jos tai visai nedomintų.

„Nejaugi ji neturi jokios vaizduotės? – pagalvojo Filipas. – Nejaugi nesupranta, kad pakliuvome į keblią situaciją?“

Jis palinko į priekį.

– Žinai, įdomu... Argi *tau* neįdomu, kas ją nužudė? Mes visi žinome, kad tai vienas iš mūsų – šiuo atžvilgiu Mikas buvo absoliučiai teisus. Nejaugi nenorėtum sužinoti – kuris?

– Tai jau tikrai, kad ne tu ir ne aš, – atšovė Merė.

– Ir tavęs daugiau niekas nedomina? Pole, tu nuostabi!

Ji švelniai paraudo.

– O kas čia keista?

– Ne, aš suprantu, kad tu ne... Tiek to, man tas pats. Tiesiog smalsu.

– Nemanau, kad kada nors tai sužinosime. Ir policija taip pat.

– Gal ir ne. Jie beveik neturi už ko užsikabinti. Bet mes – kas kita.

– Ką tu turi galvoje, Filipai?

– Na, mes turime šiokią tokią vidinę nuojautą. Pažįstame

---

* Senovinis kortų lošimas.

saviškių būdą, gerai žinome, kuo jie gyvena. Bent jau tu turėtum žinoti. Juk augai su jais. Norėčiau išgirsti tavo nuomonę? Kaip *tu* manai, kas tai padarė?

– Neturiu jokios nuomonės, Filipai.

– Tada tiesiog paspėliok.

– Aš ir nenorėčiau sužinoti, kieno čia darbas, – piktokai nukirto Merė. – Nenoriu apie tai net pagalvoti.

– Kaip strutis, – pašiepė jos vyras.

– Atvirai kalbant, nematau prasmės... spėlioti. Daug geriau nieko nežinoti. Tada visi galime ir toliau gyventi kaip įprastai.

– O ne, negalime, – paprieštaravo Filipas. – Čia tai tu klysti, mano mergyte. Pelėsis jau įsimetė.

– Ką tuo nori pasakyti?

– Na, pavyzdžiui, Estera ir jos vaikinas – tas nuoširdus jaunasis daktaras Donaldas. Dailus vyrukas, rimtas, rūpestingas. Jis tikrai nemano, kad tai jos darbas... bet nėra ir tikras, kad ji to nepadarė! Taigi, manydamas, kad ji nepastebi, žiūri į ją su nerimu. O ji viską pastebi. Tad štai! Gal tai jos darbas – tau geriau žinoti negu man. Bet jeigu ne, kaip jai, po velnių, elgtis? Kartoti: „Prašau, patikėk, tai ne aš"? Nors tai jai bet kuriuo atveju teks sakyti.

– Liaukis, Filipai. Man atrodo, tu viską tik įsivaizduoji.

– Tai *tu* neturi jokios vaizduotės, Pole. Pagalvok ir apie vargšą senuką Leo. Kažkur jau girdėti santuokos su Gvenda varpai. Mergina dėl to siaubingai kremtasi. Nejaugi nepastebėjai?

– Nemanau, kad tokių metų sulaukęs tėvas norėtų vesti antrą kartą.

– Užtat jis taip mano! Be to, jis mano, kad ir menkiausia romano su Gvenda tikimybė suteikia jiems abiem idealų motyvą žmogžudystei. Siaubas!

– Negaliu nė akimirkai įsivaizduoti, kad tėvas nužudytų mamą! – sušuko Merė. – Taip nebūna.

– Ir dar kaip būna. Paskaityk laikraščius.

– Mūsų rato žmonės taip nesielgia.

– Žmogžudystė nėra snobizmas, Pole. Pagaliau Mikas. Kažkas jį gerokai graužia. Jis toks keistas, pilnas kartėlio. Tina atrodo rami, abejinga. Bet jos veidas visada nieko nesakantis. Ir dar vargšė senoji Kirsti...

Merės veidas vos pastebimai pagyvėjo.

– Štai kur *gali* būti sprendimas!

– Kirsti?

– Taip. Juk ji svetimšalė. Ir man atrodo, per pastaruosius metus ar dvejus ją vargino didžiuliai galvos skausmai... Panašiau, kad tai jos darbas, o ne kurio iš mūsų.

– Velniai rautų, – tarė Filipas. – Nejaugi nesupranti, jog būtent tai ji ir pati sau sako? Kad mes visi susitarėme kaltinti ją? Esą tai patogu. Mat ji nėra šeimos narė. Ar matei, kokia ji šį vakarą buvo susirūpinusi? Ji tokioje pat padėtyje kaip Estera. Ką ji gali pasakyti ar padaryti? Pasakyti mums visiems: „Aš nežudžiau savo draugės ir darbdavės“? Argi tai būtų įtikinama? Jos situacija turbūt blogesnė už bet kurio kito... Mat ji viena. Ji perkratys mintyse kiekvieną savo pasakytą žodį, kiekvieną piktą žvilgsnį į tavo motiną, manydama, jog tai gali atsigręžti prieš ją. Ji yra bejėgė įrodyti savo nekaltumą.

– Nusiramink, Filipai. Pagaliau ką *mes* galime padaryti?

– Tik pasistengti išsiaiškinti tiesą.

– Bet kaip?

– Surastume būdų. Norėčiau pamėginti.

Merė atrodė sutrikusi.

– Kokių būdų?

– O, pasakytume ką nors... stebėtume, kaip žmonės reaguoja... Galima sugalvoti... – Jis patylėjo. – Galima sugalvoti dalykų, kurie reikšmingi nusikaltėliui, bet nieko nereiškia nekaltajam... – Jis vėl nutilo, pasvarstė. Paskui pakėlė akis ir tarė: – Nejaugi tu nenori padėti nekaltiesiems, Mere?

– Ne. – Šis žodis išsprūdo kaip kulka. Merė priėjo ir atsiklaupė prie jo kėdės. – Nenoriu, kad tu į visa tai painiotumeisi, Filai. Nepradėk nieko kalbėti ir spęsti spąstų. Palik ramybėje. O, dėl Dievo, palik *ramybėje*!

Filipas pakėlė antakius.

– Ge-erai, – tarė jis ir uždėjo ranką ant švelnios auksaspalvės galvos.

II

Mišelis Argilas gulėjo, negalėdamas užmigti, ir spoksojo į tamsą.

Jo mintys sukosi ratais kaip voverė narvelyje ir vis grįžinėjo į praeitį. Kodėl jis negali jos palikti? Kodėl turi temptis praeitį kartu per visą savo gyvenimą? Argi ji tokia svarbi? Kodėl jis turi taip aiškiai prisiminti tvankų triukšmingą kambarį Londono lūšnynuose ir tą „mūsų Mikutis"? Kokia tai buvo paprasta ir jaudinanti atmosfera! Linksmybės gatvėse! Lakstymas su kitais berniūkščiais! Mama šviesiais, geltonais plaukais (dabar, jau suaugęs, jis nusprendė, jog tai buvo pigūs plaukų dažai), jos staigūs pykčio protrūkiai, kai ji užsipuldavo ir išvanodavo jam kailį (žinoma, tai vis degtinė!), ir pašėlęs linksmumas, kai būdavo geros nuotaikos. Vakarienei skani žuvis su traškučiais, ir tos jos dainos – sentimentalios baladės. Kartais jie traukdavo į kiną. Žinoma, visada kartu eidavo ir dėdžiai – taip jis juos vadindavo. Kada jo paties tėtis paliko namus, jis neprisiminė... Tačiau mama nepakęsdavo vienadienio dėdės, kuris paliesdavo jį bent pirštu. „Palik mūsų Miką ramybėje", – sakydavo ji.

Paskui užgriuvo karas. Sirenos, laukiant Hitlerio bombonešių. Dejuojančios motinos. Slapstymasis metro, kur praslinkdavo naktys. Vienas malonumas! Visa gatvė primėtyta sumuštinių ir gazuotų gėrimų butelių. Ištisą naktį dundantys traukiniai. Tai bent gyvenimas, tai bent! Pačiame įvykių sūkury!

Po to jis atvažiavo čia, į kaimą. Pusgyvį užkampį, kur nieko nevyko.

„Kai viskas baigsis, tu grįši, mielasis", – pasakė mama, bet taip lengvabūdiškai, tarsi kalbėtų netiesą. Atrodė, kad jai tai visai nerūpi. Ir kodėl ji nevažiavo kartu? Daugybė gatvės

vaikų buvo evakuoti su savo mamytėmis. Bet jo mama nenorėjo važiuoti. Ji išvyko į šiaurę (su naujuoju dėde, dėde Hariu!) dirbti karinėje gamykloje.

Nors atsisveikinant ji buvo tokia švelni, jis turėjo suprasti jau tada. Jis jai iš tikrųjų nerūpėjo... „Jai terūpėjo degtinė, – pagalvojo jis, – degtinė ir dėdės..."

Taigi jis liko čia, šitame kalėjime, valgyti beskonį, nepažįstamą maistą. Jis turėdavo eiti miegoti – neįtikėtina! – šeštą valandą vakaro, po kvailos vakarienės – pieno su pyragaičiais (pieno su pyragaičiais!). Jis gulėdavo ir verkdavo, įsikniaubęs į antklodę, prašydavosi pas mamą ir namo.

Tai vis toji moteris! Ji pasiėmė jį ir nepaleido. Čiulbėjo sentimentalius žodelius. Vertė žaisti kvailus žaidimus. Kažko norėjo iš jo. Kažko, ko jis užsispyrė neduoti. Jis nekreips dėmesio. Jis palauks. Bus kantrus! Ir vieną dieną, vieną šlovingą dieną grįš *namo*. Namo į gatves, kur berniukai, nuostabūs raudoni autobusai ir metro, kur žuvis su traškučiais, kur daug mašinų ir vietinių vagišių – jo mintys ilgesingai vartė malonumų katalogą. Tereikia palaukti. Karas nesitęs amžinai. Kol jis tūno čia, šioje kvailoje skylėje, Londone krenta bombos ir pusė miesto liepsnoja – o-o! Kokia ten turėtų būti šviesa! Ir dar žūvantys žmonės, griūvantys namai.

Jo vaizduotėje tai iškilo kaip šlovingas ir spalvingas šou.

Tiek to. Kai baigsis karas, jis grįš pas mamą. Ji nustebs pamačiusi, kaip jis išaugo.

Mikas Argilas tamsoje sunkiai, švokščiančiai atsiduso.

Karas *baigėsi*. Jie sutriuškino Hitlerį ir Musolinį... Kai kurie vaikai grįžo į savo namus. Atrodė, jau nebeilgai... Bet tada *ji* grįžo iš Londono ir pareiškė, kad jis liks Sani Pointe ir bus jos mažas berniukas...

Jis paklausė: „Kur mano mama? Gal žuvo nuo bombos?"

Jeigu ji būtų žuvusi – ką gi, būtų buvę ne taip jau blogai. Berniukų mamoms kartais taip atsitinka.

Tačiau madam Argil atsakė – „Ne, ji nežuvo". Esą ji kažkur sunkiai dirbanti ir negalinti tinkami pasirūpinti vaiku –

kažkas panašaus, nieko nereiškiantis muilinimas... Mama jo nebemyli ir nenori, kad jis grįžtų. Todėl jis turės likti čia visam laikui...

Po to jis sukiojosi aplinkui, stengdamasis klausytis pokalbių, kol pagaliau kai ką nugirdo – madam Argil ir jos vyro pokalbio nuotrupą. „Ji tik džiaugėsi juo atsikračiusi... vaikas jai absoliučiai nerūpi" ir kažką apie šimtą svarų sterlingų. Taip jis suprato – mama jį pardavė už šimtą svarų...

Koks pažeminimas ir skausmas – jis niekada to neįveikė.... Ir dar kas jį nusipirko! *Ji*. Kažkokios jėgos įsikūnijimas, prieš kurią jis – silpnas ir bejėgis. Bet jis užaugs ir vieną dieną taps stipriu vyru. Tada jis ją nužudys...

Priėmęs tokį sprendimą, jis pasijuto geriau.

Vėliau, kai jis pradėjo eiti į mokyklą, viskas klostėsi ne taip jau blogai. Tačiau jis nepakentė atostogų – dėl jos. Ji viską organizuodavo, planuodavo, apipildavo jį įvairiausiomis dovanomis. Ir be galo stebėdavosi, kad jis toks abejingas. Jis negalėjo pakęsti jos bučinių... Vėliau jis su didžiausiu malonumu griaudavo jos kvailus planus. Eiti į banką! Į naftos kompaniją. Tik ne jis. Jis išsisukdavo ir susirasdavo kitą užsiėmimą.

Studijuodamas universitete jis pamėgino susirasti savo motiną. Išsiaiškino, kad jau keleri metai kaip ji mirusi – žuvo automobilio avarijoje kartu su vyru, kuris vairavo visiškai girtas...

Tad kodėl gi viso to neužmiršus? Kodėl tiesiog gerai nepraleidus laiko ir nesusitaikius su gyvenimu? Jis nežinojo.

O dabar... kas bus dabar? Juk *ji* mirusi, ar ne? Prisiminus, kad ji nusipirko jį už kažkokį apgalėtiną šimtą svarų sterlingų. Prisiminus, kad ji galėjo nusipirkti bet ką – namus, automobilius ir... vaikus, nes savų neturėjo. Prisiminus, kad ji buvo visagalis Dievas!

Ne, nebuvo. Užteko smūgio per pakaušį žarstekliu, ir ji – toks pat lavonas, kaip bet kuris kitas! (Pavyzdžiui, geltonplaukis lavonas sumaitotame automobilyje Great North kelyje...)

Ji mirusi, ar ne? Tad ko nerimauti?

Kas jam darosi? Gal... jis nebegali jos nekęsti, nes ji mirusi?

Vadinasi, tai buvo Mirtis...

Jis jautėsi pasimetęs be savo neapykantos – pasimetęs ir apimtas baimės.

Dvyliktas skyrius

Savo švarutėliame miegamajame Kirsten Lindstrom pynėsi žylančius plaukus į dvi jai netinkančias kasas ir rengėsi gulti.

Ji buvo susirūpinusi ir išgąsdinta.

Policija nemėgsta svetimšalių. Tiesa, ji gyvena Anglijoje jau taip seniai, kad nebesijaučia užsienietė. Tačiau policija to gali nežinoti.

Tas daktaras Kalgaris... Ir ko jis čia atsibeldė? Kodėl pridarė jai tiek nemalonumų?

Teisingumas patenkintas. Ji pagalvojo apie Džeko ir pakartojo sau, kad teisingumas patenkintas.

Ji prisiminė jį tokį, kokį pažinojo nuo vaikystės.

Amžinas, taip, amžinas melagis ir sukčius! Bet koks žavingas, koks patrauklus. Negalėjai jam neatleisti. Visada stengdavaisi apsaugoti jį nuo bausmės.

Jis taip puikiai melavo. Tai buvo siaubinga tiesa. Melavo taip gerai, jog visi juo patikėdavo – negalėjai nepatikėti. Nedorėlis, žiaurusis Džeko.

Daktaras Kalgaris tikriausiai tarėsi žinąs, apie ką kalba. Bet jis klydo! Vieta, laikas ir alibi. Džeko galėjo labai lengvai visa tai suorganizuoti. Niekas nepažinojo Džeko taip, kaip *ji*.

Ar kas nors patikėtų, jeigu ji papasakotų, koks iš tikrųjų buvo Džeko? Ir pagaliau... kas bus rytoj? Atvažiuos policija. Visi bus tokie prislėgti, tokie įtarūs. Dairysis vieni į kitus...

Nežinos, kuo tikėti.

O ji juos visus taip mylėjo... taip mylėjo. Ji žinojo daugiau apie juos negu bet kas kitas. Daug daugiau negu madam Argil. Mat madam Argil apakino jos motiniškos nuosavybės jausmas. Tai buvo jos vaikai – ji buvo įsitikinus, kad jie visada priklausys jai. O Kirsten žvelgė į juos kaip į individus, kaip į savarankiškas asmenybes su savo ydomis ir dorybėmis. Galbūt ir ji būtų žiūrėjusi į savo vaikus kaip į nuosavybę, jei būtų jų turėjusi. Tačiau jai, kaip moteriai, svarbiausia buvo ne motinystė. Visų pirma ji būtų mylėjusi savo vyrą, kurio niekada neturėjo.

Kirsten sunkiai suprato tokias moteris, kaip madam Argil. Pamišusi dėl pulko vaikų, kurie nėra jos, ir pamiršusi savo vyrą, tarsi jis būtų tuščia vieta! Gerą vyrą, geresnio ir nerasi, bet apleistą ir atstumtą. Be to, madam Argil buvo taip pasinėrusi į savo reikalus, kad nepastebėjo, net kas vyksta jai po nosimi. Ta sekretorė – dailučiukė mergina, kuri vis labiau moteriškėjo. Ką gi, Leo dar nebuvo per senas. O ir dabar – argi jau būtų vėlu? Tik vargu, ar jiedu drįs susieiti, žudikui keliant galvą iš grabo?

Kirsten liūdnai atsiduso. Kas jų visų laukia? Miko, kuris virė karčia, kone patologiška pagieža savo įmotei. Esteros, tokios nepasitikinčios savimi, tokios pašėlusios. Esteros, kuri jau buvo besurandanti ramybę ir saugumą su tuo gražiu, santūriu, jaunu gydytoju. Leo ir Gvendos, kurie turėjo motyvą ir – taip, reikia pripažinti – galimybę, apie kurią jie patys tikriausiai nutuokė. Tinos, tos grakščios katytės. Savanaudės, kietaširdės Merės, kuri, kol neištekėjo, niekada nieko nemylėjo.

Ji pagalvojo, jog kitados pati nuoširdžiai mylėjo savo darbdavę ir ja žavėjosi. Kirsten nebeprisiminė, kada pradėjo jos nemėgti, kritikuoti jos veiksmus ir pastebėti jos ydas. Tokia pasitikinti savimi, geranorė tironė – kažkoks vaikščiojantis MAMA GERIAU ŽINO įsikūnijimas. O iš tikrųjų jokia mama! Jeigu ji *būtų* pagimdžiusi bent vieną vaiką, gal būtų buvusi nuolankesnė.

Bet kam galvoti apie Rachelę Argil? Rachelė Argil mirusi.

Verčiau pagalvoti apie save... ir kitus.
Ir tai, ką gali atnešti rytojus.

II

Merė Durant krūptelėjo ir pabudo.

Ji sapnavo – sapnavo save vaikystėje, Niujorke.

Kaip keista. Ji jau daug metų nebeprisiminė tų dienų.

Keista, kad ji apskritai gali ką nors prisiminti. Kiek jai tada buvo? Penkeri? Šešeri?

Ji sapnavo, kad ją parsivedė iš viešbučio namo, į nuomojamą kambarėlį. Argilai išplaukė į Angliją ir jos nepasiėmė. Akimirksniui kitam širdį suspaudė pyktis, kol ji suprato, jog tai tik sapnas.

Kaip buvo nuostabu. Ji važiavo automobiliu, pasikėlė viešbučio liftu į aštuonioliktą aukštą. Erdvūs apartamentai, nepakartojamas vonios kambarys. Ir tas supratimas, kaip atrodo pasaulis – kai esi turtingas! O, kad ji būtų galėjusi ten pasilikti, kad būtų galėjusi visa tai išsaugoti – amžinai...

Tiesą sakant, tam niekas netrukdė. Tereikėjo pademonstruoti savo meilę. Jai nelengvai sekėsi, nes ji iš prigimties nebuvo meili, bet pasistengus pavyko. Ir štai ji įsitvirtino gyvenime! Turtingas tėvas ir motina, drabužiai, automobiliai, laivai, lėktuvai, jos laukiantys tarnai, brangios lėlės ir kiti žaislai. Pasaka virto tikrove...

Gaila tik, kad šalia turėjo būti ir kiti vaikai. Na, žinoma, karas. O gal taip būtų susiklostę bet kuriuo atveju? Ta nepasotinama motiniška meilė! Tokia nenatūrali. Tokia *gyvuliška*.

Ji visada jautė tam tikrą panieka savo įmotei. Kaip kvaila taip susirankioti vaikus. Tokius padugnes! Linkusius į nusikaltimus kaip Džeko. Be pusiausvyros kaip Estera. Žiaurius kaip Mikas. O Tina, ta mišrūnė! Nenuostabu, kad jie visi taip išklydo iš kelio. Nors ji negalėjo jų kaltinti už maištavimą. Juk ir pati buvo sukilusi. Ji prisiminė, kaip susipažino su Filipu, šauniu, jaunu pilotu. Ir kaip prieštaravo motina. „Vis tos skubotos vedybos. Palauk, kol baigsis karas." Bet ji nenorėjo

laukti. Ji turėjo tokią pat tvirtą valią, kaip motina, o be to, ją užtarė tėvas. Jie susituokė, ir netrukus baigėsi karas.

Ji troško, kad Filipas priklausytų tik jai vienai, troško ištrūkti iš motinos šešėlio. Ją įveikė ne motina, o Likimas. Iš pradžių žlugo Filipo finansiniai planai, o paskui tas siaubingas smūgis – poliomielitas ir paralyžius. Vos tik Filipą išrašė iš ligoninės, jie grįžo į Sani Pointą. Tai buvo neišvengiama. Atrodo, su tuo susitaikė ir Filipas. Jis išleido visus savo pinigus, o patikėtinių jai mokama pašalpa nebuvo didelė. Ji prašė didesnės, bet buvo atsakyta, kad verčiau kurį laiką pagyventų Sani Pointe. Tačiau ji norėjo, kad Filipas priklausytų jai ir tiktai jai. Ji nenorėjo, kad jis taptų paskutiniuoju Rachelės Argil „vaiku". Pati ji vaikų nenorėjo – jai buvo reikalingas tik Filipas.

Vis dėlto pats Filipas nė nemanė priešintis ir sutiko važiuoti į Sani Pointą. „Tau bus lengviau, – tikino jis. – Prasiblaškysim – ten apsilanko daug žmonių. Be to, man visada patiko pabendrauti su tavo tėvu."

Kodėl jis nenorėjo gyventi tik su ja, kaip ji? Kodėl jam buvo reikalinga kitų draugija – jos tėvo, Esteros?

Merę užliejo įniršis. Jos motina kaip visada būtų padariusi savaip.

Bet ji nepadarė savaip... Ji mirė.

O dabar vėl pradės knaisiotis. Kam to reikia, kam?

Ir ko tas Filipas taip nerimsta? Klausinėja, stengiasi išsiaiškinti, kišasi ne į savo reikalus?

Spendžia spąstus...

Kokius spąstus?

III

Leo Argilas stebėjo, kaip kambarį iš lėto užlieja blausi ir pilkšva rytmečio šviesa.

Jis viską labai rūpestingai apgalvojo.

Jam buvo aišku, kas jų priešininkas – jo ir Gvendos.

Jis gulėjo ir žvelgė į visą reikalą taip, kaip į jį pažiūrės

vyresnysis inspektorius Hušas. Įėjusi Rachelė papasakojo apie Džeko siautėjimą ir grasinimus. Gvenda taktiškai išėjo į kitą kambarį, o jis stengėsi paguosti žmoną, sakydamas, kad nenusileisdama ji buvo visiškai teisi, kad anksčiau pagalba Džeko į gera neišėjo, kad jis turi tenkintis tuo, ką gauna. Rachelė palengvėjusia širdimi išėjo.

Gvenda sugrįžo į kambarį, susirinko išsiųsti parengtus laiškus ir paklausė – gal dar ką nors reikia padaryti. Jos balsas pasakė daugiau negu žodžiai. Jis padėkojo ir atsakė, kad ne. Ji palinkėjo labos nakties ir išėjo iš kambario. Patraukė koridoriumi, nulipo laiptais, perėjo per kambarį, kur Rachelė sėdėjo prie rašomojo stalo ir išėjo per lauko duris, niekam nepastebėjus...

Jis pats liko sėdėti bibliotekoje, ir niekas nematė, ar jis išėjo iš jos, ar nusileido į Rachelės kambarį.

Taip ir buvo – galimybė kiekvienam iš jų.

Ir motyvas, nes tada jis jau mylėjo Gvendą, o ji mylėjo jį.

Ir nebuvo nieko, kas būtų galėjęs įrodyti kurio nors iš jų kaltę ar nekaltumą.

IV

Už ketvirčio mylios, savo namuose Gvenda gulėjo, nesudėdama bluosto.

Sugniaužusi kumščius, ji prisiminė, kaip neapkentė Rachelės Argil.

Ir dabar tamsoje ataidėjo Rachelės Argil žodžiai: *„Manai, man mirus, galėsi ištekėti už mano vyro? To nebus. Jis niekada nebus tavo“.*

V

Estera sapnavo. Sapnavo, kad buvo su Donaldu Kregu, ir jis staiga paliko ją ant bedugnės krašto. Ji klykė iš siaubo, kol kitoje pusėje pamatė Artūrą Kalgarį, kuris tiesė į ją rankas.

„Kodėl tu taip padarei?“ – su priekaištu sušuko ji. Jis atsakė:

„Aš tik norėjau tau *padėti*…“

Ji prabudo.

VI

Ramiai gulėdama savo mažoje kuklaus kambarėlio lovoje, Tina kvėpavo švelniai ir tolygiai, bet miegas neėmė.

Ji galvojo apie madam Argil be dėkingumo ir be priešiškumo – paprasčiausiai su meile. Madam Argil suteikė jai maistą, gėrimą, šilumą, žaislus ir jaukumą. Ji mylėjo savo įmotę. Ir gailėjo, kad ji žuvo…

Bet viskas buvo ne taip paprasta.

Kol buvo Džeko, tai nebuvo svarbu…

O dabar?

Tryliktas skyrius

Vyresnysis inspektorius Hušas atsargiai ir mandagiai juos visus apžvelgė. Paskui prabilo, tarsi įtikinėdamas ir atsiprašinėdamas:

– Suprantu, kad jums tikriausia bus labai nelengva vėl viską išgyventi. Bet šiuo atveju kitos išeities nėra. Tikiuosi, matėte pranešimą? Jis išspausdintas visuose rytiniuose laikraščiuose.

– Reabilitacija, – tarė Leo.

– Ta frazeologija visada erzina žmones, – atsakė Hušas. – Anachronizmas, kokių juridinėje terminologijoje begalės. Bet jo prasmė pakankamai aiški.

– Jis reiškia, kad jūs suklydote, – tarė Leo.

– Taip, – paprastai prisipažino Hušas. – Mes suklydome. – Po minutės jis pridūrė: – Be daktaro Kalgario parodymų, tai buvo tiesiog neišvengiama.

– Kai suėmėte mano sūnų, jis jums sakė, kad tą vakarą jis važiavo pakeleivingu automobiliu.

– O, taip. Sakė. Ir mes kaip įmanydami tikrinome, bet... neradome jokių įrodymų. Aš visiškai suprantu, misteri Argilai, kad jums visas šis reikalas jau įgriso iki gyvo kaulo. Bet nesiaiškinsiu ir neatsiprašinėsiu. Viskas, ką mes, policijos pareigūnai, turime padaryti, tai surinkti faktus. Faktai siunčiami vyriausiajam prokurorui, ir jis sprendžia, ar kelti bylą. Šiuo atveju, jis nusprendė, kad reikia kelti. Norėčiau papra-

šyti jūsų kiek įmanoma atsikratyti savo kartėliu ir paprasčiausiai dar kartą peržvelgti faktus bei datas.

– Kokia dabar prasmė? – neišlaikė Estera. – Kaltininko jau ir pėdos ataušo. Jūs niekada jo nerasite.

Vyresnysis inspektorius Hušas atsigręžęs pažvelgė į ją.

– Galbūt... O gal ir ne, – švelniai atsakė jis. – Jūs net nežinote, kaip dažnai mes sučiumpam tą, kurio reikia, – kartais net po kelerių metų. Tereikia kantrybės... kantrybės ir atkaklumo.

Estera nusisuko nuo jo, o Gvendos kūnu perbėgo šiurpas, lyg būtų padvelkęs šaltas vėjas. Už tų ramių žodžių jos gyva vaizduotė pajuto slypinčią grėsmę.

– O dabar malonėkite, – paragino Hušas ir laukdamas pažvelgė į Leo. – Pradėsime nuo jūsų, misteri Argilai.

– Ką būtent jūs norite sužinoti? Jums reikalingas mano ankstesnis liudijimas? Dabar jis tikriausiai jau nebebus toks tikslus. Praėjo pakankamai laiko, kad išblėstų prisiminimai.

– O, mes tai suprantame. Bet visada tikimės, kad paaiškės koks nors anksčiau pražiūrėtas faktelis.

– Argi gali būti, kad po kelerių metų viską prisimintum dar geriau? – paklausė Filipas.

– Gali, – atsakė Hušas, atsigręždamas ir įdėmiai pažvelgdamas į Filipą.

„Protingas vyrukas, – pagalvojo jis. – Gal turi kokių nors savo idėjų apie šį reikalą..."

– Taigi, misteri Argilai, ar galėtumėte tiesiog peržvelgti, kaip klostėsi įvykiai. Jūs išgėrėte arbatos?

– Taip. Arbata buvo patiekta valgomajame, kaip paprastai penktą valandą. Mes susirinkome išgerti jos visi, išskyrus misterį ir madam Durant. Madam Durant nusinešė arbatą sau ir savo vyrui į svetainę antrame aukšte.

– Tada aš buvau dar didesnis luošys negu dabar, – įsiterpė Filipas. – Ką tik išrašytas iš ligoninės.

– Suprantama, – tarė Hušas ir vėl atsigręžė į Leo. – Jūs visi – tai...?

– Aš ir mano žmona, mano dukra Estera, mis Vaugan ir

mis Lindstrom.

– O kas buvo po to? Papasakokite savais žodžiais.

– Išgėrę arbatos, aš ir mis Vaugan grįžome čia, į biblioteką. Mes tvarkėme vieną mano knygos apie viduramžių ekonomiką skyrių. Mano žmona nuėjo į savo svetainę ir darbo kabinetą, kuris yra pirmame aukšte. Kaip žinote, ji labai užsiėmusi moteris. Ji peržiūrinėjo naujos vaikų žaidimų aikštelės planus, kuriuos ketino pateikti vietinei tarybai.

– Ar girdėjote, kad būtų atėjęs jūsų sūnus Džekas?

– Ne. Tai yra, aš nežinau, kas tai buvo. Aš girdėjau... Mes abu girdėjome, kaip kažkas paskambino į duris. Bet kas atėjo, mes nežinojome.

– Ką jūs pagalvojote, misteri Argilai?

Leo šiek tiek sutriko.

– Tuo metu aš buvau penkioliktame amžiuje, ne dvidešimtajame. Aš nieko nepagalvojau. Tai galėjo būti bet koks gyvas ar negyvas padaras. Apačioje buvo mano žmona, mis Lindstrom, Estera ir, atrodo, viena iš mūsų tarnaičių. Niekas niekada nelaukdavo, kad duris atidaryčiau būtent *aš*, – paprastai paaiškino jis.

– O paskui?

– Nieko. Kol gerokai vėliau neatėjo mano žmona.

– Kiek vėliau?

Leo susiraukė.

– Dabar jau tiksliai nebepasakysiu. Anksčiau tikriausiai buvau jums sakęs. Po pusvalandžio... ne, ko gero, po keturiasdešimt penkių minučių.

– Mes baigėme gerti arbatą truputį po pusės šešių, – tarė Gvenda. – Manau, jog buvo be dvidešimt septynios, kai madam Argil įėjo į biblioteką.

– Ir ką ji pasakė?

Leo atsiduso ir nenorom prabilo:

– Visa tai mes buvome patyrę jau ne kartą. Ji sakė, kad buvo atėjęs Džeko, kad jis turi problemų, kad buvo grubus ir ją įžeidinėjo – reikalavo pinigų, sakydamas, kad jeigu ji tučtuojau neduos, jis sės į kalėjimą. Ji esą griežtai atsisakiusi

duoti jam bent pensą. Ir dabar nerimavo, ar pasielgė teisingai.

– Misteri Argilai, norėčiau jums užduoti vieną klausimą. Kodėl, kai vaikinas reikalavo pinigų, jūsų žmona nepakvietė jūsų? Kodėl viską papasakojo jums tik vėliau? Ar jums tai neatrodo keista?

– Ne, neatrodo.

– Manau, tai būtų buvę savaime suprantama. Juk jūsų santykiai nebuvo... blogi?

– O, ne. Paprasčiausiai mano žmona buvo pripratusi visus praktiškus sprendimus priiminėti savarankiškai. Ji dažnai iš anksto pasitardavo su manimi, o paskui papasakodavo, ką nusprendė. Šiuo atveju mudu labai rimtai pasišnekėjome apie Džeko problemą – kaip ją geriausia būtų išspręsti. Lig tol mums nesisekė susitvarkyti su tuo vaikinu. Norėdama apsaugoti jį nuo jo elgesio pasekmių, ji jau kelis kartus buvo išleidusi didžiules sumas pinigų. Taigi mes buvome nusprendę, kad jei tai vėl pasikartos, Džeko turės srėbti košę pats.

– Ir vis dėlto ji buvo sukrėsta?

– Taip. Ji buvo sukrėsta. Jeigu jis nebūtų buvęs toks įžūlus ir nebūtų grasinęs, manau, ji būtų atsileidusi ir padėjusi jam dar kartą. Tačiau jo elgesys tik sutvirtino žmonos apsisprendimą.

– Ar tuo metu Džeko jau buvo išėjęs?

– O taip.

– Ar matėte tai pats, ar pasakė madam Argil?

– Ji pasakė. Pasak jos, jis išėjo prisiekinėdamas ir grasindamas grįžti. Esą pareiškė, kad verčiau ji paruoštų jam pinigų.

– Ar jums – tai labai svarbu – kėlė nerimą mintis, kad vaikinas gali grįžti?

– Žinoma, ne. Mes buvome seniai pripratę prie vadinamųjų Džeko siautėjimų.

– Ir jums niekada netoptelėjo mintis, kad grįžęs jis gali užpulti jūsų žmoną?

– Ne. Aš jau tada sakiau. Buvau priblokštas.

– Ir, atrodo, jūs buvote visiškai teisus, – tyliai tarė Hušas. – Ją užpuolė *ne jis*. Madam Argil išėjo iš jūsų kabineto... Kelintą valandą?

– Tai prisimenu tiksliai. Mes taip dažnai apie tai kalbėjome. Prieš pat septynias – maždaug be septynių septynios.

Hušas atsigręžė į Gvendą Vaugan.

– Jūs tai patvirtinate?

– Taip.

– Ir visas pokalbis vyko taip, kaip ką tik papasakojo misteris Argilas? Gal norite ką nors pridurti? Ar jis nieko neužmiršo?

– Aš negirdėjau jo viso. Kai madam Argil papasakojo apie Džeko reikalavimus, pamaniau, kad man geriau išeiti ir netrukdyti jiems pasikalbėti. Nuėjau ten. – Ji parodė į duris bibliotekos gale. – Tai mažas kambarėlis, kur aš spausdinu. Kai išgirdau, kad madam Argil išėjo, sugrįžau.

– Ir kas buvo be septynių minučių septintą?

– Taip, šiek tiek anksčiau negu be penkių septynios.

– Taigi, kas buvo po viso šito, mis Vaugan?

– Aš paklausiau, ar misteris Argilas norėtų tęsti darbą, bet jis atsakė, kad jo minčių grandinė nutrūko. Paklausiau, ar galiu dar kuo nors pasitarnauti. Jis atsakė, kad ne. Taigi aš susirinkau savo popierius ir išėjau.

– Kelintą valandą?

– Penkios po septynių.

– Jūs nulipote laiptais ir išėjote per pagrindines duris?

– Taip.

– Madam Argil svetainė buvo čia pat į kairę nuo jų?

– Taip.

– Ar jos durys buvo atviros?

– Nebuvo uždarytos – praviros per pėdą.

– Jūs neužėjote ir nepalinkėjote jai labos nakties?

– Ne.

– Ar visada taip elgdavotės?

– Ne. Būtų buvę kvaila trukdyti ją vien tam, kad palinkė-

čiau labos nakties.

– Jei būtumėte užėjusi... gal būtumėte radusi ją gulint negyvą.

Gvenda patraukė pečiais.

– Gali būti... Bet aš maniau... Mes visi tada manėme, kad ji buvo nužudyta vėliau. Vargu, ar Džeko būtų galėjęs...

Ji nutilo.

– Jūs vis dar manote, kad ją nužudė Džeko. Bet dabar paaiškėjo, kad taip nėra. Vadinasi, tada ji jau *galėjo* būti negyva?

– Turbūt taip.

– Jūs išėjote iš Argilų ir patraukėte tiesiai namo?

– Taip. Mano buto šeimininkė viską papasakojo, vos įžengiau per duris.

– Tikra teisybė. O pakeliui jūs nieko nesutikote – prie namo?

– Atrodo... ne. – Gvenda susiraukė. – Dabar jau nebeprisimenu... Buvo šalta ir tamsu. Be to, tas kelias yra aklagatvis. Atrodo, nesutikau nė gyvos dvasios iki pat Red Liono*. Ten stoviniavo keletas žmonių.

– Gal pro jus pravažiavo kokie automobiliai?

Staiga Gvendos veide šmėkštelėjo išgąstis.

– O taip, aš prisimenu automobilį. Jis aptaškė mano sijoną. Grįžusi turėjau jį skalbti.

– Koks tai buvo automobilis?

– Nebeprisimenu. Nepastebėjau. Jis pravažiavo prie pat įsukimo į jūsų kelią. Galėjo važiuoti į bet kurią iš aplinkui esančių sodybų.

Hušas vėl atsigręžė į Leo.

– Sakėte, jog jūsų žmonai išėjus iš kambario, po kurio laiko išgirdote skambtelint į duris?

– Na... man taip pasirodė. Niekada nebuvau tuo tikras.

– Kelinta buvo valanda?

– Neturiu supratimo. Nepažiūrėjau į laikrodį.

– Ar nepagalvojote, kad galėjo grįžti jūsų sūnus Džeko?

---

* Raudonas liūtas (angl.)

– Nepagalvojau. Aš vėl buvau... įsigilinęs į savo darbą.

– Dar vienas dalykas, misteri Argilai. Ar bent žinojote, kad jūsų sūnus vedęs?

– Nieko panašaus.

– Jo motina taip pat nežinojo? O gal žinojo, bet jums nesakė?

– Esu visiškai tikras, kad to nežinojo ir ji. Būtų man iš karto pasakiusi. Man buvo toks šokas, kai kitą dieną po nužudymo atėjo Džeko žmona. Tiesiog negalėjau patikėti, kai mis Lindstrom įėjusi į šį kambarį pranešė: „Apačioje laukia jauna moteris. Sakosi esanti Džeko žmona. *Negali būti.*“ Ji buvo siaubingai sukrėsta, ar ne Kirsti?

– Negalėjau tuo patikėti, – atsakė Kirsten. – Paprašiau jos pakartoti antrą kartą ir to po to užlipau pas misterį Argilą. Man tai atrodė neįtikėtina.

– Kaip suprantu, buvote jai labai malonus, – tarė Hušas Leo.

– Padariau, ką galėjau. Žinote, ji ištekėjo antrą kartą. Aš labai džiaugiuosi. Jos vyras atrodo rimtas, patikimas žmogus.

Hušas linktelėjo. Paskui atsisuko į Esterą.

– O dabar, mis Argil, papasakokite man dar kartą, ką veikėte tą dieną, išgėrusi arbatą.

– Nebeprisimenu, – niūriai burbtelėjo Estera. – Ir kaip galėčiau prisiminti? Praėjo dveji metai. Daug ką galėjau veikti.

– Bent jau man atrodo, kad jūs padėjote mis Lindstrom suplauti arbatos puodelius.

– Visiškai teisingai, – atsakė Kirsten. – O paskui, – pridūrė ji, – tu užlipai laiptais į savo miegamąjį. Vėliau, jei prisimeni, išėjai pažiūrėti Draimuto teatre pastatyto mėgėjų spektaklio „Godo laukimas“.

Estera vis dar atrodė paniurusi ir nenusiteikusi bendradarbiauti.

– Jūs viską užsirašėte jau anksčiau, – tarė ji Hušui. – Kam vėl kartoti?

– Niekada nežinai, kas gali išaiškėti. Taigi, mis Argil, kelintą valandą *jūs* išėjote iš namų?

– Septintą... Maždaug.

– Ar girdėjote motinos barnį su jūsų broliu Džeku?

– Ne, nieko negirdėjau. Buvau antrame aukšte.

– Bet prieš išeidama dar matėte madam Argil?

– Taip. Man reikėjo pinigų. Išeidama prisiminiau, kad mano automobilyje baigiasi degalai. Pakeliui į Draimutą turėjau įsipilti. Taigi užėjau pas mamą ir paprašiau pinigų. Man tereikėjo poros svarų sterlingų.

– Ir ji jums davė?

– Davė Kirsti.

Hušas kiek nustebo.

– Anksčiau jūs to neminėjote.

– O buvo kaip tik taip, – įžūliai atrėžė Estera. – Aš įėjau ir pasakiau, kad man reikia pinigų. Kirsten išgirdo iš prieškambario ir šūktelėjo, kad ji truputį turi ir man duos. Ji nuėjo į savo kambarį, o mama pasakė: „Taip, paimk iš Kirsti".

– Pasiėmusi kelias knygas apie gėlių komponavimą, aš kaip tik rengiausi eiti į Moterų institutą, – įsiterpė Kirsten. – Žinojau, jog madam Argil užsiėmusi ir nenori, kad ją trukdytų.

– Argi dabar svarbu, kas man davė tų pinigų? – piktokai paklausė Estera. – Jūs norėjote sužinoti, kada aš paskutinį kartą mačiau mamą gyvą. Tai va tada. Ji sėdėjo prie stalo, įnikusi į begales savo planų. Aš pasakiau, kad man reikia pinigų, ir Kirsten šūktelėjo, jog ji duos. Paėmiau iš jos pinigus ir, dar kartą užėjusi į mamos kambarį, palinkėjau jai labos nakties. Ji pasakė, jog tikisi, kad pjesė man patiks, ir perspėjo būti atsargiai kelyje. Ji visada taip sakydavo. Aš nuėjau į garažą, sėdau į automobilį ir išvažiavau.

– O mis Lindstrom?

– O, ji išėjo, vos tik davusi man pinigų.

– Estera pralenkė mane automobiliu, kai buvau pasiekusi mūsų kelio pabaigą, – paskubėjo papildyti Kirsten. – Turbūt ji išėjo tuoj pat paskui mane. Ji užvažiavo į kalvą, į pagrindinį

kelią, o aš pasukau kairėn, į kaimą.

Estera prasižiojo, tarsi norėdama kažką sakyti, bet tuč-tuojau užsičiaupė.

Hušas nustebo. Ar tik Kirsten Lindstrom nenori sukurti įspūdžio, kad Estera nebūtų turėjusi laiko padaryti nusikaltimą? O gal Estera, užuot ramiai palinkėjusi motinai labos nakties, su ja susikivirčijo ir griebėsi žarsteklio?

Jis ramiai atsigręžė į Kirsten ir tarė:

– O dabar, mis Lindstrom, paklausysime, ką prisimenate jūs.

Ji nervinosi. Jos rankos virpėjo.

– Mes išgėrėme arbatą. Aš suploviau puodelius. Estera man padėjo. Paskui ji užlipo į antrą aukštą. Tada atėjo Džeko.

– Jūs tai girdėjote?

– Taip. Aš pati jį įleidau. Jis sakė, kad pametė raktą. Nuėjo tiesiai pas savo motiną ir iš karto pareiškė: „Įkliuvau. Turėsi gelbėti". Daugiau nieko negirdėjau. Nuėjau atgal į virtuvę. Reikėjo paruošti vakarienę.

– Ar girdėjote, kaip jis išėjo?

– Taip, gerai girdėjau. Jis laidė gerklę. Aš išėjau iš virtuvės. Jis perpykęs stovėjo prieškambary ir plyšojo, kad dar grįš ir kad motina verčiau paruoštų pinigus. „Priešingu atveju!.." Jis taip ir pasakė: „Priešingu atveju!" Tai buvo grasinimas.

– O paskui?

– Jis trenkė durim ir išlėkė. Madam Argil išėjo į prieškambarį. Ji buvo visa išbalusi ir susinervinusi. „Tu girdėjai?" – paklausė manęs. Aš pasidomėjau: „Ar jis turi problemų?" Ji linktelėjo. Paskui užlipo laiptais ir nuėjo pas misterį Argilą į biblioteką. Aš padengiau stalą vakarienei ir nuėjau rengtis. Kitą dieną Moterų institute turėjo vykti gėlių komponavimo varžybos. Mes buvome žadėję jiems paskolinti ta tema kelias knygas.

– Taigi jūs nunešėte knygas į institutą. Kelintą valandą grįžote namo?

– Buvo maždaug pusė aštuonių. Atsirakinau duris savo

raktu. Iš karto įėjau į madam Argil kambarį... Norėjau perduoti jai padėką ir raštelį... Ji gulėjo užsikniaubusi ant rašomojo stalo, padėjusi galvą ant ištiestų rankų. Čia pat mėtėsi žarsteklis... Stalčiai buvo ištraukyti. Man iš karto dingtelėjo, kad kažkas įsilaužė. Kad ją užpuolė. Ir aš buvau teisi. *Dabar* jūs žinote, kad buvau teisi! Tai buvo *įsilaužėlis* – kažkas svetimas!

– Kažkas, ką madam Argil įsileido?

– O kodėl gi ne? – iššaukiančiai paklausė Kirsten. – Ji buvo tokia maloni... Visada labai maloni. Ji nebijojo... nei žmonių, nei dar ko nors. Be to, ji nebuvo viena namuose. Čia buvo jos vyras, Gvenda, Merė. Tereikėjo pašaukti.

– Bet ji nepašaukė, – įgėlė Hušas.

– Nepašaukė. Matyt, tas žmogus papasakojo labai įtikėtiną istoriją. Ji visada išklausydavo. Taigi ji vėl atsisėdo prie stalo – gal norėjo pažiūrėti į savo kvitų knygelę, – nes nebuvo įtari. O atėjūnas turėjo puikią progą griebti žarsteklį ir smogti jai. Gal jis net nenorėjo jos nužudyti. Gal ketino tik apsvaiginti, pasigrobti pinigus, brangenybes ir dingti.

– Toli ieškoti nereikėjo... Teišrausė kelis stalčius.

– Gal išgirdo kokius nors garsus namuose arba... neatlaikė nervai. O gal pastebėjo, kad ją nužudė. Tada, apimtas panikos, viską metė ir spruko.

Kirsten palinko į priekį. Jos akyse atsispindėjo ir išgąstis, ir maldavimas.

– Taip ir buvo... Taip ir *turėjo* būti!

Jos atkaklumas, peršant savo versiją, Hušą sudomino. Gal tai baimė dėl savo kailio? Ji galėjo nužudyti savo darbdavę ir, ištraukiusi stalčius, sukurti įsilaužimo įspūdį. Medicinos ekspertai negalėjo nustatyti mirties laiko tiksliau kaip tarp septintos ir septintos trisdešimt.

– Atrodo, taip ir buvo, – maloniai sutiko jis.

Kirsten išsprūdo vos girdimas atodūsis. Ji atsisėdo. Hušas atsigręžė į Durantus.

– O jūs? Kuris nors iš jūsų ką nors girdėjote?

– Ničnieko.

– Aš nusinešiau padėklą su arbata į mūsų kambarį antrame aukšte, – tarė Merė. – Jis gerokai atskirtas nuo likusios namo dalies. Mes buvome ten, kol išgirdome kažką šaukiant. Tai buvo Kirsten. Ji buvo ką tik radusi mamą negyvą.

– Lig tol jūs nebuvote išėję iš kambario?

– Ne. – Jis tyros akys sutiko jo žvilgsnį. – Mes lošėme piketą.

Filipą apėmė vos juntamas nerimas, ir jis tuo nusistebėjo. Polė kalbėjo taip, kaip jis jai liepė. Gal tą jaudulį sukėlė jos tobulos manieros, ramybė, lėta, absoliutų įsitikinimą liudijanti kalbėsena.

„Pole, mieloji, tu nuostabi melagė!“ – pagalvojo jis.

– Aš taip pat ten buvau, vyresnysis inspektoriau, – įsiterpė jis. – Matote, aš vis dar nesugebu nei įeiti, nei išeiti.

– Bet jums jau daug geriau, ar ne, misteri Durantai? – linksmai paklausė Hušas. – Vieną dieną vėl matysime jus vaikštantį.

– Ilgai teks laukti.

Hušas atsigręžė į likusius du šeimos narius, kurie lig šiol sėdėjo, nepratardami nė žodžio. Mikas – susidėjęs rankas ant krūtinės ir nutaisęs kiek pašaipią miną. Tina, mažutė ir grakšti, atsilošusi kėdėje ir kartkartėmis nukreipianti žvilgsnį tai į vieno, tai į kito veidą.

– Kiek žinau, nė vienas iš judviejų nebuvote namuose, – tarė jis. – Gal malonėtumėte man priminti, ką tą vakarą veikėte?

– Nejaugi jums iš tiesų reikia priminti? – paklausė Mikas, ir jo pašaipa dar labiau prasikišo. – Ką gi, pakartosiu savo istoriją. Aš tikrinau automobilį. Buvo problemų su sankaba. Nuvažiavau ilgą kelio ruožą: nuo Draimuto iki Minčin Hilo, Mur Roudu ir atgal per Ipslį. Deja, automobiliai nemoka kalbėti ir negali paliudyti.

Tina pagaliau pasuko galvą. Ji žvelgė tiesiai į Miką. Jos veidas vis dar buvo bereikšmis.

– O jūs, mis Argil? Dirbote Redmino bibliotekoje?

– Taip. Ji užsidaro pusę šešių. Truputį apsipirkau Hai

Strite ir grįžau namo. Mokombo rūmuose turiu butą – tiksliau, butelį. Išsiviriau vakarienę ir, klausydamasi gramofono, mėgavausi vakaro ramybe.

– Nebuvote niekur išėjusi?

Trumpam stojo tyla. Paskui ji atsakė:

– Ne, nebuvau.

– Esate tuo tikra, mis Argil?

– Taip. Visiškai.

– Juk jūs turite automobilį, tiesa?

– Taip.

– Turi tokį laužą, – įsiterpė Mikas. – Tikrą laužą, su kuriuo vienos problemos.

– Taip, laužą, – santūriai pritarė Tina.

– Kur jį laikote?

– Gatvėje. Garažo neturiu. Prie mano namų yra skersgatvis. Ten visi ir stato automobilius.

– Tai negalite mums pasakyti nieko... naudinga?

Hušas pats nesuprato, kodėl klausinėjo taip primygtinai.

– Kažin ar yra kažkas, ką galėčiau jums papasakoti.

Mikas greitai dirstelėjo į ją.

Hušas atsiduso.

– Bijau, ši apklausa jums nelabai padėjo, vyresnysis inspektoriau, – tarė Leo.

– Ką gali žinoti, misteri Argilai. Tikiuosi, jūs jau atkreipėte dėmesį į vieną iš didžiausių keistenybių šioje byloje?

– Aš..? Nelabai jus suprantu.

– Pinigai, – tarė Hušas. – Pinigai, kuriuos madam Argil pasiėmė iš banko. Tarp jų buvo ir toji penkių svarų kupiūra su užrašu ant antros pusės: „Madam Botlberi, 17 Bangor Roud“. Ši penkinė ir kiti pinigai buvo rasti pas Džeką Argilą, kai jį suėmė. Jis prisiekinėjo, kad pinigus gavo iš madam Argil, bet dabar aiškėja, jog madam Argil sakiusi jums ir mis Vaugan, kad nedavė Džekui jokių pinigų. Tai iš kur jis gavo tuos penkiasdešimt svarų? Grįžti čia jis negalėjo – tai patvirtina ir daktaro Kalgario liudijimas. Vadinasi, pinigus turėjo su savimi, jau išeidamas. Kas juos jam davė? Gal jūs?

Jis staigiai atsisuko į Kirsten Lindstrom, kuri net išraudo iš pasipiktinimo.

– Aš? Kurgi ne! Įdomu, kaip aš galėjau juos paduoti?

– Kur buvo padėti tie pinigai, kuriuos madam Argil parsinešė iš banko?

– Paprastai ji juos laikydavo savo rašomojo stalo stalčiuje, – atsakė Kirsten.

– Užrakintame?

Kirsten pagalvojo.

– Prieš eidama gulti, ji turbūt užrakindavo stalčių.

Hušas pažvelgė į Esterą.

– Gal jūs paėmėte pinigus iš stalčiaus ir atidavėte broliui?

– Aš net nežinojau, kad jis buvo atėjęs. Ir kaip galėjau juos paimti be mamos žinios?

– Labai lengvai – kai jūsų motina nuėjo į biblioteką pasikalbėti su jūsų tėvu, – tarė Hušas.

„Įdomu, ar ji pastebės šiuos spąstus ir ar išsisuks iš jų?“ – pagalvojo jis.

Tačiau ji įkliuvo.

– Bet Džeko tada jau buvo išėjęs. Aš... – Estera sutrikusi nutilo.

– Kaip matau, jūs vis dėlto *žinojote*, kada jūsų brolis išėjo, – tarė Hušas.

Ji greitai ir karštai išbėrė:

– Aš... Aš... dabar žinau... Tada nežinojau. Sakiau, kad buvau antrame aukšte, savo kambaryje. Nieko negirdėjau. O be to, ir nebūčiau norėjusi duoti Džeko pinigų.

– Ir dar pasakysiu jums štai ką, – vis dar išraudusi piktai pareiškė Kirsten. – Jeigu ir būčiau davusi Džeko pinigų... Tai būtų buvę mano pinigai! Nebūčiau jų vogusi!

– Aš tuo neabejoju, – atsakė Hušas. – Bet matote, kur tai veda? Nors madam Argil *jums* – Jis pažvelgė į Léo – kalbėjo vienaip, pasielgė visai priešingai – *pati* jam davė pinigų.

– Negaliu patikėti. Kodėl ji turėjo man nesakyti, jei taip būtų padariusi?

– Nieko nuostabaus. Ji nebūtų buvusi pirma motina pa-

saulyje, pasielgusi su sūnumi švelniau, negu norėjo pripažinti.

– Klystate, Hušai. Mano žmona niekada neslėpė tiesos.

– O šiuo atveju, atrodo, pasielgė būtent taip, – pareiškė Gvenda Vaugan. – Iš tikrųjų, labai gali būti, kad ji taip ir padarė... kaip sako vyresnysis inspektorius. Tai vienintelis atsakymas.

– Pagaliau, – švelniai tarė Hušas, – mes turime pažvelgti į visą reikalą iš kito taško. Kai Džekas Argilas buvo suimtas, mes manėme, kad jis meluoja. Bet dabar aišku, kad jis nedūmė akių – kad Kalgaris jį iš tiesų pavežėjo. Vadinasi, jis galėjo sakyti tiesą ir apie pinigus. Jis tvirtino, kad pinigus gavo iš motinos. Taigi galime daryti prielaidą, kad taip ir buvo.

Stojo tyla, nejauki tyla.

Hušas pakilo eiti.

– Ką gi, ačiū jums. Bijau, kad pėdsakai jau ataušę, bet ką gali žinoti.

Leo palydėjo jį iki durų. Grįžęs atsiduso ir tarė:

– Ką gi, baigta. Bent jau kol kas.

– Visiems laikams, – atšovė Kirsten. – Jie niekada nesužinos.

– O mums kas iš to? – sušuko Estera.

– Mieloji. – Leo priėjo prie dukters. – Nusiramink, vaikeli. Nebūk tokia įsitempusi. Laikas viską užgydo.

– Kai ko ir neužgydo. Ką mes darysim? O, ką mes *darysim*?

– Estera, eime su manim. – Kirsten uždėjo jai ant peties ranką.

– Nenoriu nieko matyti.

Estera išbėgo iš kambario. Po akimirkos jie išgirdo trinktelint lauko duris.

– Varge mano! – tarė Kirsten. – Jai tai neišeis į gera.

– Nemanau, kad tai būtų teisybė, – susimąstęs tarė Filipas Durantas.

– Kas? – paklausė Gvenda.

– Kad mes niekada nesužinosime tiesos... Jaučiu, kaip

dilgčioja mano nykščiai.

Jo kone šelmiškame, į Fauno* panašiame veide, įsižaidė keista šypsenėlė.

– Filipai, prašau, būk atsargus, – tarė Tina.

Jis nustebęs pažvelgė į ją.

– Mažoji Tina. Ką gi tu apie visa tai žinai?

– Tikiuosi, nieko, – itin aiškiai ir išraiškingai atsakė Tina.

*Senovės romėnų laukų, kalnų ir miškų dievas, piemenų ir kaimenių globėjas.

Keturioliktas skyrius

– Nemanau, kad ką nors sužinojai, – tarė policijos viršininkas.

– Nieko konkretaus, sere, – atsakė Hušas. – Ir vis dėlto... laiką sugaišau ne veltui.

– Paklausysim apie tai.

– Ką gi, pagrindiniai įvykiai ir prielaidos tie patys. Prieš pat septynias madam Argil dar buvo gyva, kalbėjosi su savo vyru bei Gvenda Vaugan. Paskui apačioje ją matė Estera Argil. Negalėjo juk visi trys susitarti. Kadangi paaiškėjo, jog Džeko Argilas nekaltas, vadinasi, bet kuriuo metu tarp penkios po septynių ir pusės aštuonių ją galėjo nužudyti jos vyras, penkios po septynių, išeidama namo tai galėjo padaryti Gvenda Vaugan, šiek tiek anksčiau – Estera ir vėliau įėjusi Kirsten Lindstrom – sakykim, prieš pat puse aštuonių. Duranto paralyžius suteikia jam alibi, tačiau jo žmonos alibi priklauso nuo jo žodžių. Norėdama ji galėjo nulipti laiptais ir nužudyti savo motiną tarp septynių ir pusės aštuonių, jei jos vyras buvo pasirengęs ją užtarti. Nors nesuprantu, kodėl ji turėtų tai daryti. Tiesą sakant, mano manymu, tik du žmonės turėjo realų motyvą šiam nusikaltimui. Leo Argilas ir Gvenda Vaugan.

– Manote, vienas iš jų... ar abu kartu?

– Vargu ar jie buvo kartu. Mano galva, tai buvo impulsyvus nusikaltimas – nesuplanuotas iš anksto. Madam Argil

ateina į biblioteką ir papasakoja, kad Džeko grasina bei reikalauja pinigų. Sakykime, vėliau Leo Argilas nusileidžia pas ją pakalbėti apie Džeko ar dar ką nors. Namuose tylu, nieko nėra. Jis įeina į jos svetainę. Ji sėdi prie rašomojo stalo, nugara į jį. Žvilgsnis užkliūva už žarsteklio, kuris galbūt vis dar guli ten, kur jį numetė motinai grasinęs Džeko. Tie ramūs, užguiti vyrai kartais pratrūksta. Jis griebia žarsteklį su nosine, kad nepalinktų pirštų antspaudų, smogia jai per galvą, ir baigta. Išverčia vieną kitą stalčių, kad sukurtų įspūdį, jog neva kažkas ieškojo pinigų. Paskui užbėga laiptais ir būna ten, kol kažkas randa lavoną. Galima ir kita versija. Išeidama namo, į madam Argil kambarį dirsteli Gvenda Vaugan, ir ją apima nesuvaldomas noras išsivaduoti. Juk Džeko pasitarnaus kaip puikus atpirkimo ožys, ir niekas nebetrukdys susituokti su Leo Argilu.

Majoras Finis susimąstęs linktelėjo.

– Taip. Gali būti. Jie, žinoma, pasistengė neskubėti girtis sužadėtuvėmis. Bent jau kol tas velniūkštis Džeko nebuvo saugiai apkaltintas žmogžudyste. Taip, atrodo labai tikėtina. Visi nusikaltimai labai nuobodūs. Vis tie patys meilės trikampiai. Bet ką *mes* galime padaryti, Hušai, a? Ką mes galime padaryti?

– Nežinau, sere, – iš lėto atsakė Hušas, – ko galėtume imtis. Mes gal ir tvirtai žinome... bet kur įrodymai? Neturime ko pateikti teismui.

– M-m, taip. Bet ar tu įsitikinęs savo versija, Hušai? Tvirtai įsitikinęs?

– Na, ne taip tvirtai, kaip norėčiau, – liūdnai atsakė vyresnysis inspektorius Hušas.

– Aha! Kodėl ne?

– Jis ne toks žmogus... Turiu galvoje misterį Argilą.

– Nepanašus į žudiką?

– Neypatingai... Be to, nepastebėjau, kad jis būtų sąmoningai kaltinęs tą berniūkštį.

– Neužmiršk, kad Džeko nebuvo jo tikras sūnus. Galbūt jis juo pernelyg nesirūpino... Gal jam net kėlė pasibjaurėjimą

žmonos primesta meilė.

– Gali būti. Vis dėlto jis, atrodo, mylėjo visus vaikus. Ir tebemyli.

– Žinoma, – susimąstęs atsakė Finis. – Jis žinojo, kad berniūkštis nebus pakartas... O tai galėjo turėti reikšmės.

– Ach, reikėtų atsižvelgti dar į vieną dalyką, sere. Jam galėjo atrodyti, kad dešimt metų kalėjime – toks laiko tarpas panašus į bausmę iki gyvos galvos – vaikinui nepakenks.

– O kaip ta jauna moteris – Gvenda Vaugan?

– Jeigu tai jos darbas, – tarė Hušas, – nemanau, kad ją būtų graužusi sąžinė dėl Džeko. Moterys tokios žiaurios.

– Bet kuriuo atveju, tu įsitikinęs, kad tai vienas iš judviejų?

– Taip, pakankamai įsitikinęs.

– Ir nieko daugiau nenori pasakyti? – mygė policijos viršininkas.

– Na, ne visai taip. *Kažkas* vyksta. Cirkuliuoja tarsi požeminės srovės.

– Paaiškink, Hušai.

– Norėčiau sužinoti, ką jie patys mano vienas apie kitą.

– O, suprantu, dabar tave suprantu. Tau įdomu, ar jie patys žino, kas tai padarė?

– Taip. Tuo klausimu dar neturiu tvirtos nuomonės. Ar jie *visi* žino? Ir ar visi susitarė tai slėpti? Nemanau. Jie gali netgi turėti skirtingas nuomones. Ten yra tokia švedė – tikras nervų kamuolys. Balansuoja kaip ant peilio ašmenų. Gal dėl to, kad pati tai padarė. Ji jau tokio amžiaus, kai moterims atsisuka vienas kitas varžtelis. Ji gali drebėti dėl savęs ar ko nors kito. Man susidarė įspūdis, nors galiu klysti, kad dėl kito.

– Leo?

– Ne, manau, kad ji susirūpinus ne dėl Leo. Veikiau dėl jaunėlės – Esteros.

– Hm, Esteros? Argi tai galėjo būti Estera?

– Jokių akivaizdžių motyvų. Tačiau ji karštakošė, kartais, atrodo, prarandanti pusiausvyrą.

– Lindstrom turbūt žino apie tą merginą daug daugiau negu mes.

– Taip. Be to, yra dar mažutė tamsiaodė, dirbanti kaimo bibliotekoje.

– Bet juk tą vakarą jos nebuvo namuose, tiesa?

– Taip. Tačiau, man atrodo, kad ji kažką žino. Galbūt žino, kas tai padarė.

– Galbūt.

– Ji sunerimusi. Nemanau, kad tik dėl kažkokių savo prielaidų.

Jis patylėjo ir tęsė:

– Kalbėjausi ir su dar vienu vaikinu, Miku. Tą vakarą jo taip pat nebuvo namie, *bet* jis važinėjosi automobiliu – vienas. *Sakė*, kad tikrindamas sankabą važiavo viržynės ir Minčin Hilo link. Tačiau tai tik žodžiai. Jis galėjo parvažiuoti namo, užeiti, nužudyti savo motiną ir išrūkti vėl. Gvenda Vaugan prasitarė tai, ko anksčiau neminėjo. Esą prie įsukimo į nuosavą kelią ją pralenkė automobilis. Palei tą kelią stovi keturiolika namų, taigi jis galėjo važiuoti į bet kurį iš jų, ir po dvejų metų niekas nebeprisimins... Vis dėlto yra tikimybė, kad tame automobilyje sėdėjo Mikas.

– Kam jam žudyti savo įmotę?

– Priežasties tiksliai nežinome, nors... tokia gali būti.

– Kas galėtų žinoti?

– Jie visi, – atsakė Hušas. – Bet jie nesakys. Tai yra, jeigu žinotų, nesakytų.

– Dabar suprantu tavo velnišką sumanymą, – tarė majoras Finis. – Su kuo ketini dirbti?

– Manau, su Lindstrom. Jeigu man pavyks pralaužti jos gynybą... Be to, tikiuosi išsiaiškinti, ar tik ji pati negriežė danties ant madam Argil.

Po kurio laiko Hušas pridūrė:

– Dar yra toks paralyžiuotas vyrukas. Filipas Durantas.

– O kaip jis?

– Ką gi, kiek supratau, jis pradeda mąstyti šiuo klausimu. Nemanau, kad savo idėjomis pasidalys su manim, bet gal

pavyks perprasti, kas jo galvoje. Jis inteligentiškas ir, sakyčiau, pastabus. Galėjo pastebėti vieną kitą įdomią detalę.

II

– Einam pasivaikščioti, Tina. Pakvėpuosim grynu oru.

– Oru? – Tina dvejodama pažvelgė į Miką. – Bet juk taip šalta, Mikai. – Ji suvirpėjo.

– Man atrodo, tu tiesiog nekenti gryno oro, Tina. Štai kodėl gali ištūnoti užsidariusi toje bibliotekoje visą dieną.

Tina šyptelėjo.

– Žiemą visai nieko pabūti užsidarius. Bibliotekoje jauku ir šilta.

Mikas pažvelgė į ją.

– Tai ir sėdi ten, visa susirietusi į kamuoliuką kaip miela katytė priešais ugnį. Bet vis tiek tau ne pro šalį būtų pasivaikščioti. Eime, Tina. Noriu su tavim pasikalbėti. Noriu... o, įkvėpti į plaučius oro, užmiršti visą tą kruviną policijos reikalą.

Tina tingiai ir grakščiai pakilo nuo savo kėdės – visai kaip ta katė, su kuria ją ką tik palygino Mikas. Koridoriuje ji užsivilko tvido paltą kailinę apykakle, ir jie išėjo.

– Tu net neužsivilksi palto, Mikai?

– Ne. Man niekada nešalta.

– Brr, – švelniai tarė Tina. – Koks bjaurus man šis kraštas žiemą. Norėčiau išvažiuoti į užsienį. Norėčiau gyventi ten, kur visada šviečia saulė, kur klimatas drėgnas, švelnus ir šiltas.

– Viena naftos kompanija man ką tik pasiūlė darbą Persijos Įlankoje, – tarė Mikas. –Reikėtų rūpintis variklių transportavimu.

– Važiuosi?

– Ne, nemanau... Kokia iš to nauda?

Jie užėjo už namo ir pradėjo leistis tarp medžių zigzagais besiranganČiu taku, kuris vedė į paplūdimį prie apačioje tekančios upės. Pusiaukelėje stovėjo maža vasaros pavėsinė –

priedanga nuo vėjo. Jie neskubėjo atsisėsti, tik stovėjo priešais ją ir žvelgė į upę.

– Gražu, tiesa? – tarė Mikas.

Tina abejingai apžvelgė kraštovaizdį.

– Taip, – atsakė ji. – Taip, atrodo.

– Bet iš tikrųjų nežinai, ar ne? – paklausė Mikas, meiliai žvelgdamas į ją. – Tu nesupranti grožio, Tina. Niekada nesupratai.

– Neprisimenu, kad per visus tuos metus, kai čia gyvenome, būtum grožėjęsis šia vietove, – atšovė Tina. – Tave viskas erzino, tik troškai grįžti į Londoną.

– Tai buvo kas kita, – trumpai atsakė Mikas. – Aš čia buvau svetimas.

– Čia ir visa esmė, ar ne? Tu visur svetimas.

– Aš visur svetimas, – apstulbęs pakartojo Mikas. – Gal ir tiesa. Dieve mano, Tina, kokia baisi mintis. Prisimeni tą seną dainą? Atrodo, ją mums dainuodavo Kirsten. Kažkas apie meilę. *O gražusis balandi, o mielasis balandi, o baltakrūtini balandi.* Prisimeni?

Tina papurtė galvą.

– Gal ji tau ir dainavo, bet... ne, neprisimenu.

Pusiau kalbėdamas, pusiau niūniuodamas Mikas tęsė toliau:

– *O mieliausioji mergele, išėjau aš jau į kelią. Neturiu namų, pastogės nei pakrantėj, nei kely – tik tavoj mieloj širdy.* – Jis pažvelgė į Tiną. – Atrodo, taip.

Tina maža rankute įsikibo jam į parankę.

– Eime, Mikai, prisėsim. Čia užuovėja. Ne taip šalta.

Ji pakluso.

– Tu tikriausiai visada toks nelaimingas? – paklausė ji.

– Mano miela mergyte, tu nieko nesupranti.

– Aš daug ką suprantu, – atsakė Tina. – Kodėl negali jos užmiršti, Mikai?

– Užmiršti ją? Apie ką tu kalbi?

– Apie tavo motiną, – atsakė Tina.

– Užmiršti ją! – karčiai sušuko Mikas. – Tikrai nesunku ją

užmiršti po šio ryto – po visų tų klausimų! Po tokios žmogžudystės tau niekas neleis „jos užmiršti“!

– Turėjau galvoje ne tai, – tarė Tina. – Aš kalbu apie tavo tikrą motiną.

– Kodėl turėčiau apie ją galvoti? Nemačiau jos nuo šešerių metų.

– Bet, Mikai, tu apie ją galvoji. Visą laiką.

– Ar aš tau kada nors tai sakiau?

– Kartais ir taip aišku, – atsakė Tina.

Mikas atsigręžė ir pažvelgė į ją:

– Tu tokia rami, tyli mažutė būtybė, Tina. Kaip maža juoda katytė. Taip ir maga paglostyti tavo kailį paplaukiui. Graži katytė! Maža miela katytė! – Jo ranka perbraukė jos palto rankovę.

Tina, sėdėdama labai ramiai, nusišypsojo.

– Juk *tu* nejautei jai neapykantos, ar ne, Tina? Ne taip, kaip mes visi.

– Tai buvo labai negerai. – Ji atsigręžusi į Miką papurtė galvą ir jau energingiau tęsė: – Tik paklausyk, kiek ji tau ir visiems jums davė! Namus, šilumą, gerumą, skanų maistą, žaislus, žmones, kurie jus prižiūrėjo ir saugojo...

– Taip, taip, – nekantriai nutraukė Mikas. – Pripildavo pilnas lėkštutes grietinėlės ir tik glostydavo paplaukiui, tik glostydavo... Juk tai viskas, ko tau reikėjo, ar ne mažoji katyte?

– Buvau ir už tai dėkinga, – atsakė Tina. – O jūs nė vienas nejautėte dėkingumo.

– Nejaugi nesupranti, Tina, kad per prievartą negali būti dėkingas? Kai tau užkrauna pareigą būti dėkingam, pasijauti tikrai bjauriai. Aš *nenorėjau*, kad mane čia atvežtų. *Nenorėjau* prabangos. *Nenorėjau* palikti savo namų.

– Tave galėjo subombarduoti, – priminė Tina. – Galėjai žūti.

– Na ir kas? Aš nebijau mirties. Geriau būčiau žuvęs savo namuose, su savo artimaisiais. Ten, kur buvau nesvetimas. Taigi, kaip matai, mes vėl grįžtame prie to paties. Nėra nieko

blogiau, kaip nerasti sau vietos ir visur jaustis svetimam. Bet tau, maža švelni katyte, rūpi tik materialūs dalykai.

– Tam tikra prasme gal tu ir teisus, – sutiko Tina. – Gal todėl aš nesijaučiau taip, kaip jūs. Nepuoselėjau to keisto priešiškumo, kurį, atrodo, kurstėte savyje jūs visi – labiausiai tu, Mikai. Man buvo lengva jausti dėkingumą, nes, supranti, aš *nenorėjau* būti *savimi*. *Nenorėjau* būti ten, kur gimiau. Norėjau pabėgti nuo savęs. Norėjau būti kažkuo kitu. Ir ji padėjo man tapti tuo kitu žmogumi. Ji pavertė mane Kristina Argil, turinčia namus ir meilę. Saugią ir saugomą. Mylėjau mamą, nes ji man visa tai suteikė.

– O kaip tavo tikra mama? Nejaugi apie ją niekada nepagalvoji?

– Kodėl turėčiau galvoti? Beveik jos neprisimenu. Kai atvažiavau čia, man buvo vos treji metai. Ji visada mane gąsdino... kėlė siaubą. Visi tie triukšmingi vaidai su jūreiviais, ir ji pati... Dabar jau esu pakankamai suaugusi, kad suprasčiau, jog dažniausiai ji, ko gero, buvo girta. – Tina kalbėjo abejingu balsu. – Ne, aš negalvoju apie ją ir neprisimenu jos. Mano mama buvo madam Argil. O čia – mano namai.

– Kaip tau lengva, Tina, – tarė Mikas.

– O kodėl tau sunku? Todėl kad pats viską susigalvojai! Tu nekentei ne madam Argil, Mikai, o savo tikros motinos! Taip, esu tikra. Ir jeigu tu nužudei madam Argil – o taip galėjo būti, – tai tik dėl to, kad norėjai nužudyti savo tikrą motiną.

– Tina! Ką tu čia, velniai rautų, kalbi?

– O dabar, – ramiai tęsė Tina, – tu nebeturi ko neapkęsti. Ir todėl jautiesi gana vienišas, ar ne? Bet tu turi išmokti gyventi be neapykantos, Mikai. Gali būti sunku, bet tai įmanoma.

– Nesuprantu, apie ką tu kalbi. Ką turi galvoje, sakydama, kad aš galėjau ją nužudyti? Juk puikiausiai žinai, kad tą dieną manęs nebuvo namie. Aš tikrinau kliento automobilį ir važiavau Mur Roudu iki Minčin Hilo.

– Argi?

Ji atsistojo ir nuėjo iki apžvalgos aikštelės, nuo kurios

atsivėrė apačioje tekančios upės reginys.

– Ką ten matai, Tina? – paklausė priėjęs Mikas.

Tina parodė žemyn į paplūdimį.

– Kas tie du žmonės?

Mikas įsižiūrėjo.

– Atrodo, Estera ir jos draugužis daktaras, – tarė jis. – Bet, Tina, kas tau užėjo? Dėl Dievo, nestovėk ant paties krašto.

– O ką?.. Gal norėtum mane nustumti? Pajėgtum. Juk žinai, aš tokia mažutė...

– Kodėl sakai, kad tą vakarą aš galėjau būti čia? – grubiai paklausė Mikas.

Tina neatsakė. Ji apsisuko ir patraukė taku namų link.

– Tina!

Tina tyliai, ramiai atsakė:

– Man neramu, Mikai. Man labai neramu dėl Esteros ir Dono Krego.

– Nesuk sau galvos dėl Esteros ir jos draugužio.

– Negaliu. Man atrodo, Estera labai prislėgta.

– Dabar mes kalbam ne apie juos.

– O *aš* kalbu apie juos. Supranti, jie svarbūs.

– Tai tu, Tina, visą laiką buvai įsitikinus, kad tą vakarą, kai buvo nužudyta motina, aš buvau čia?

Tina neatsakė.

– Tada tu nieko nesakei.

– Kodėl turėjau sakyti? Nebuvo reikalo. Tai yra, buvo aišku kaip dieną, kad ją nužudė Džeko.

– O dabar lygiai taip pat aišku, kad ją nužudė ne Džeko?

Tina linktelėjo.

– Tai kas iš to? – paklausė Mikas. – Kas iš to?

Ji nieko neatsakė, tik toliau žingsniavo taku namo.

III

Mažame paplūdimyje netoli apžvalgos aikštelės Estera rausė bato galiuku smėlį.

– Nesuprantu, ką čia kalbėti, – tarė ji.

– Turėtum papasakoti, – atsakė Donas Kregas.

– Nematau reikalo... Kas iš tų kalbų? Geriau nebus.

– Galėtum bent paaiškinti, kas nutiko šį rytą.

– Nieko, – atsakė Estera.

– Kaip tai – nieko? Juk buvo policija, ar ne?

– O taip, buvo.

– Tai apklausė jus?

– Apklausė, – atsakė Estera.

– Ko klausinėjo?

– Įvairių dalykų. Iš tikrųjų, to paties, ko ir anksčiau. Kur buvome, ką darėme ir kada paskutinį kartą matėme mamą gyvą. Donai, aš tikrai nebenoriu apie tai kalbėti. Dabar jau viskas baigta.

– Betgi nebaigta, mieloji. Čia ir visa esmė.

– Nesuprantu, ko *tu* jaudiniesi, – tarė Estera. – Juk *tu* čia niekuo dėtas.

– Mieloji, noriu tau padėti. Nejaugi nesupranti?

– Tos kalbos man tikrai nepadeda. Noriu paprasčiausiai viską užmiršti. Jei padėtum man užmiršti, būtų kitas reikalas.

– Estera, mieloji, negerai taip bėgti nuo problemos. Turi drąsiai pažvelgti į ją.

– Aš žvelgiau į ją visą rytą.

– Estera, aš tave myliu. Juk tu žinai, ar ne?

– Tikiuosi, myli, – atsakė Estera.

– Ką reiškia „tikiuosi, myli“?

– Nuolatinį grįžinėjimą prie šios nemalonios temos.

– Bet aš turiu tai daryti.

– Nesuprantu, kodėl. Juk *tu* ne policininkas.

– Kas buvo paskutinis žmogus, matęs tavo motiną gyvą?

– Aš ir buvau, – atsakė Estera.

– Žinau. Tai buvo prieš pat septynias, ar ne? Prieš tau išeinant susitikti su manim?

– Prieš pat man išeinant važiuoti į Draimutą, į teatrą, – tarė Estera.

– Ką gi, aš juk buvau teatre, ar ne?

– Taip, žinoma, buvai.

– Juk tu jau tada žinojai, Estera, kad tave myliu?

– Nebuvau tuo tikra, – atsakė Estera. – Tada dar nesuvokiau net savo pačios jausmų.

– Juk tu neturėjai priežasties, jokios realios priežasties taip pasielgti su savo motina, tiesa?

– Ne, iš tikrųjų ne, – atsakė Estera.

– Ką reiškia „iš tikrųjų ne“?

– Man dažnai kildavo noras ją nužudyti, – abejingai tarė Estera. – Aš sakydavau: „O, kad ji mirtų. O, kad ji mirtų“. Kartais įsivaizduodavau, kaip ją žudau.

– Ir kaip tu ją žudydavai savo vaizduotėje?

Akimirksniui Donas Kregas iš įsimylėjėlio virto pacientą klausinėjančiu jaunu daktaru.

– Kartais nušaudavau, – linksmai atsakė Estera. – O kartais trenkdavau per galvą.

Daktaras Kregas sunkiai atsiduso.

– Tai buvo tik svajonės, – tarė Estera. – Svajodama aš dažnai būnu *itin* žiauri.

– Paklausyk, Estera. – Jaunuolis delnais suėmė jos ranką. – Tu turi pasakyti man tiesą. Turi manimi pasitikėti.

– Nesuprantu, ką tu kalbi, – atsakė Estera.

– Tiesą, Estera. Aš noriu *tiesos*. Aš tave myliu... Ir visada būsiu su tavimi. Jeigu... jeigu ją nužudei tu... aš sugebėsiu suprasti tokio poelgio priežastis. Nemanau, kad tai buvo tik tavo kaltė. Supranti? Aš tikrai niekada neisiu į policiją to papasakoti. Tai liks tarp mūsų. Daugiau niekas nenukentės. Kadangi nėra įrodymų, viskas po truputį nurims. Bet aš turiu *žinoti*. – Jis ypač pabrėžė paskutinį žodį.

Estera žvelgė į jį. Plačiai išplėstomis ir, atrodė, nieko nereginčiomis akimis.

– Ką norėtum, kad tau pasakyčiau? – paklausė ji.

– Norėčiau, kad pasakytum tiesą.

– Manai, kad ją jau žinai? Manai, ją nužudžiau aš?

– Estera, mieloji, nežiūrėk taip į mane. – Jis suėmė ją už pečių ir švelniai krestelėjo. – Aš gydytojas. Aš suprantu,

kodėl taip atsitinka. Žinau, kad žmonės ne visada būna atsakingi už savo veiksmus. Pažįstu tave tokią, kokia esi – švelnią, mielą ir gerą. Aš tau padėsiu. Rūpinsiuosi tavimi. Mes susituoksime ir būsim laimingi. Tu niekada nebesijausi pamesta, nemylima, skriaudžiama. Mūsų poelgius dažnai inspiruoja daugeliui nesuprantamos priežastys.

– Labai panašiai mes visi kalbėjome apie Džeko, ar ne? – tarė Estera.

– Užmiršk Džeko. Aš galvoju tik apie tave. Aš taip tave myliu, Estera, bet turiu sužinoti tiesą.

– Tiesą? – paklausė Estera.

Jos lūpų kampučiai iš lėto pakilo į viršų, iškreipti pašaipios šypsenėlės.

– Prašau, mieloji.

Estera nusuko galvą ir pažvelgė aukštyn.

– Mane šaukia Gvenda. Turbūt pietų.

– Estera!

– Ar patikėtum, jei pasakyčiau, kad aš jos nežudžiau?

– Žinoma, pa... patikėčiau.

– Nemanau, – atsakė Estera.

Ji staigiai nusisuko nuo jo ir leidosi bėgti taku. Jis buvo besivejąs, bet sustojo.

– O, velnias, – nusikeikė Donaldas Kregas. – O, *velnias*!

Penkioliktas skyrius

– Bet aš dar nenoriu namo, – aiškiai susierzinęs pareiškė Filipas Durantas.

– Bet, Filipai, nėra jokio reikalo čia pasilikti. Taip, mes turėjome susitikti su misteriu Maršalu ir viską aptarti, o paskui palaukti policijos apklausos. Tačiau dabar niekas mums netrukdo tuojau pat grįžti namo.

– O man atrodo, tavo tėvui visai patiktų, kad mes truputį pabūtume, – atsakė Filipas. – Vakarais jis mėgsta su kuo nors palošti šachmatais. Garbės žodis, jis tikras didmeistris. Aš maniau, kad pats neblogai lošiu, bet dar nemačiau, kad kas nors loštų geriau už jį.

– Tėvas ras su kuo palošti šachmatais, – trumpai nukirto Merė.

– Ką... Gal kam švilptelti iš Moterų instituto?

– Mums vis tiek reikia važiuoti namo, – neatlyžo Merė. – Rytoj madam Karden eilė blizginti žalvarines statulėles.

– Pole, tu nuostabi namų šeimininkė! – juokdamasis tarė Filipas. – Ir vis dėlto ta kažkokia madam išblizgins statulėles ir be tavęs, tiesa? O jeigu ne, nusiųsk jai telegramą ir liepk palikti jas pelyti iki kitos savaitės.

– Tu nieko nesupranti, Filipai, apie namų ruošos darbus ir kokie jie sunkūs.

– Nė vienas iš jų nėra sunkus, jei pati sau neapsisunkini. Bet kuriuo atveju *aš* noriu pabūti.

– O, Filipai, – piktai tarė Merė, – aš taip nekenčiu šių namų.

– Bet kodėl?

– Jie tokie niūrūs, tokie nejaukūs ir... ir dar tas įvykis. Žmogžudystė ir panašiai.

– Nagi, Pole, tik nesakyk, kad dėl viso to labai jaudiniesi. Esu tikras, ta žmogžudystė tau nė motais. Ne, tu nori namo, nes nori pamatyti statulėles, nušluostyti dulkes ir patikrinti, ar į tavo kailinius neįsimetė kandys...

– Žiemą kandys kailinių neliečia, – atšovė Merė.

– Vis tiek žinai, ką turiu galvoje, Pole. Juk supranti mano mintį. Bet man atrodo, čia daug įdomiau.

– Įdomiau negu savo namuose? – Merė atrodė apstulbusi ir įsižeidusi.

Filipas dirstelėjo į ją.

– Atleisk, brangioji. Aš ne taip pasakiau. Nėra nieko mielesnio už mūsų namus, ir tu juos sutvarkei tikrai jaukiai. Jie patogūs, tvarkingi, gražūs. Supranti, viskas būtų kitaip, jeigu... jeigu aš būčiau toks kaip anksčiau. Tai yra, aš visą dieną turėčiau daugybę darbų. Būčiau iki ausų užsivertęs planais. Ir būtų taip gera grįžti pas tave, turėti savo namus, pasikalbėti apie tai, kas nutiko per dieną. Bet, kaip matai, dabar yra kitaip.

– O, aš suprantu, kad *ta prasme* viskas pasikeitė, – atsakė Merė. – Nemanyk, kad kada nors buvau tai užmiršusi, Filai. Aš prisimenu. Labai gerai prisimenu.

– Taip, – pro sukąstus dantis iškošė Filipas. – Tu prisimeni pernelyg gerai, Mere. Taip gerai, kad kartais man tenka prisiminti dar geriau. Aš tenoriu prasiblaškyti ir... ne... – Jis pakėlė ranką. – Nesakyk, kad galiu prasiblaškyti, dėliodamas paveikslėlius bei kitokius niekniekius, priiminėdamas gydytojus ir skaitydamas nesibaigiančias knygas. Kartais man taip knieti į ką nors suleisti dantis! O čia, šiuose namuose, *yra* kai kas, kuo galėčiau pasimėgauti.

– Filipai... – Merė giliai įkvėpė. – Tu *vis dar* laikaisi tos... tos savo idėjos?

– Tu kalbi apie žaidimą „Žudiko medžioklė“? – paklausė Filipas. – Žudikas, žudikas, kas gi žudikas? Taip, Pole, beveik pataikei. Aš žūtbūt noriu sužinoti, kieno tai darbas.

– Bet kodėl? Ir kaip tu sužinosi? Jeigu kas nors įsilaužė arba rado duris praviras...

– Vis dar laikaisi įsilaužimo teorijos? Žinai, ji nepasitvirtins. Senasis Maršalas gražiai ją išdėstė. Bet iš tikrųjų jis tik norėjo padėti *mums* neprarasti pusiausvyros. Iš tikrųjų ta gražia teorija niekas netiki. Ji neteisinga.

– Jeigu ji neteisinga, – pertraukė Merė, – jeigu, kaip tu sakai, tai padarė vienas iš mūsų, tada aš nieko nenoriu žinoti. Kam mums to reikia? Nejaugi mes... nejaugi mes nesame šimtą kartų geresni nieko nežinodami?

Filipas Durantas nustebęs pažvelgė į žmoną.

– Slepi galvą smėlyje, a, Pole? Nejaugi tau visai nesmalsu?

– Sakau tau, nenoriu žinoti! Man visa tai atrodo siaubinga. Tenoriu užmiršti ir apie tai negalvoti.

– Nejaugi tu taip nemylėjai savo motinos, kad net nenori sužinoti, kas ją nužudė?

– Kokia nauda, jei sužinosi? Mes dvejus metus buvome visai patenkinti, kad Džeko ją nužudė.

– Taip, – atsakė Filipas. – Buvome tokie patenkinti.

Žmona nustebusi pažvelgė į jį.

– Aš ne... Aš tikrai nesuprantu, ką tu turi galvoje, Filipai.

– Kaip tu nesupranti, Pole, kad man tai tam tikras iššūkis? Iššūkis mano protui. Aš nenoriu pasakyti, kad labai sielojausi dėl tavo motinos mirties ar kad be galo ją mylėjau. Ne, taip nebuvo. Ji padarė viską, kad tik neištekėtum už manęs. Bet aš ant jos nepykstu, nes man vis tiek pavyko tave pagrobti. Ar ne, mano mergyte? Ne, tai nėra noras keršyti ir net ne teisingumo alkis. Manau, tai... taip, tik smalsumas, nors jis galbūt atneš naudos.

– Tai toks reikalas, į kurį neturėtum kištis, – tarė Merė. – Nieko gero iš to nebus. O, Filipai, prašau, prašau *nedaryk to*. Važiuojam namo ir užmiršk viską.

– Ką gi, – atsakė Filipas. – Tu gali puikiausiai mane nusivežti kur tik nori, ar ne? Bet aš norėčiau likti čia. Ar tau kartais nekyla noras leisti man daryti tai, ką *aš* noriu?

– Aš noriu, kad tu turėtum viską pasaulyje, ką tik tu nori, – atsakė Merė.

– Ne, mieloji. Tu nori tik nešioti mane ant rankų kaip kūdikį ir kiekvieną dieną, kiekvienoje įmanomoje situacijoje spręsti, kas man geriausia. – Jis nusijuokė.

– Nesuprasi, kada tu kalbi rimtai, kada ne, – žvelgdama į jį suglumusi tarė Merė.

– Žinai, čia ne vien smalsumas, – atsakė Filipas Durantas. – Juk kažkas turi atskleisti tiesą.

– Kam? Kas iš to? Kad dar vienas žmogus atsisėstų į kalėjimą? Baisu ir pagalvoti.

– Tu ne visai supranti, – atsakė Filipas. – Aš nesakau, kad paskųsiu tą žmogų policijai (jeigu išsiaiškinsiu, kas jis). Nemanau, kad taip padaryčiau. Žinoma, priklauso nuo aplinkybių. Tikriausia nebūtų jokios prasmės pranešti policijai, nes aš vis dar manau, kad įkalčių nėra.

– Jei nėra įkalčių, kaip tu rengiesi išsiaiškinti? – paklausė Merė.

– Yra daugybė būdų kartą ir visiems laikams gana tiksliai sužinoti, kaip buvo. Ir žinai, man atrodo, tai darosi tiesiog būtina. Šiuose namuose ne viskas klostosi gerai ir greitai eis tik blogyn.

– Ką tuo nori pasakyti?

– Nejaugi nieko nepastebėjai, Pole? Pavyzdžiui, savo tėvo su Gvenda Vaugan?

– O ką jie? Argi mano tėvas tokio amžiaus užsinorėtų vėl vesti...

– Man tai suprantama, – atsakė Filipas. – Šiaip ar taip, santuokoje su juo buvo pasielgta negarbingai. Dabar jis turi tikros laimės šansą. Jei nori, rudeninės laimės. Bet turi. Arba, sakykime, turėjo. Dabar jų santykiai klostosi ne itin gerai.

– Manau, visas šis reikalas... – sumurmėjo Merė.

– Būtent, – pertraukė Filipas. – Visas šis reikalas. Jis kiek-

vieną dieną vis labiau atitolina juos vieną nuo kito. Ir tai galėtų paaiškinti dvi priežastys. Įtarinėjimas arba kaltės jausmas.

– Kieno įtarinėjimas?

– Kad ir vienas kito. Arba įtarinėjimas iš vienos pusės ir kaltės jausmas iš kitos ir atvirkščiai, ir kaip tik nori, ir kaip tau patinka.

– Baik, Filipai, tu man viską supainiojai. – Staiga Merės veidas kiek pagyvėjo. – Vadinasi, manai, kad tai buvo Gvenda? Gal ir taip. O, kokia būtų laimė, jeigu tai būtų Gvenda.

– Vargšė Gvenda. Todėl, kad ji ne šeimos narė. Tu tai turėjai galvoje?

– Taip, – atsakė Merė. – Aš norėjau pasakyti, kad tada žudikas nebūtų vienas iš *mūsų*.

– Tau tiek ir terūpi, tiesa? Kokią tai turės įtaką *mums*?

– Žinoma, – tarė Merė.

– Žinoma, žinoma, – susierzinęs pamėgdžiojo Filipas. – Visa bėda, kad tu neturi jokios vaizduotės, Pole. Negali įsivaizduoti savęs kito vietoje.

– O kam man to reikia?

– Taip, kam tau to reikia? – pakartojo Filipas. – Tiesą sakant, man būtų įdomu taip praleisti laiką. Ar gali save įsivaizduoti tavo tėvo arba Gvendos vietoje, ir, jeigu jie nekalti – tikras pragaras. Kokia kančia turėtų būti Gvendai, kai staiga jis pradeda jos per atstumą neprisileisti. Ir žinoti, kad negalės ištekėti už vyro, kurį vis dėlto myli. Paskui galiu įsijausti į tavo tėvo kailį. Jis žino, negali nežinoti, kad jo mylima moteris turėjo ir galimybę, ir motyvą nužudyti jo žmoną. Jis *tikisi*, kad ji to nepadarė, jis *mano*, kad ji nekalta, bet nėra *tikras*. Ir maža to, niekada nebus tikras.

– Jo amžiuje... – pradėjo Merė.

– O, jo amžiuje, jo amžiuje, – nekantriai pamėgdžiojo Filipas. – Kaip tu nesupranti, kad tokio amžiaus žmogui dar sunkiau? Tai paskutinioji jo gyvenimo meilė. Kitos nebebus. Ji persmelkė viską. O be to, – tęsė jis, – sakykim, Leo išniro iš savo susikurtojo pasaulio, kuriame jis buvo priverstas taip

ilgai gyventi, miglų ir ūkų. Sakykim, tai jis smogė savo žmonai. Darosi kone gaila to vargšo kipšo, ar ne? Nors... – susimąstęs pridūrė jis, – man sunku įsivaizduoti, kad jis būtų galėjęs taip pasielgti. Bet neabejoju, kad policijai tokia mintis gali kilti. O dabar, Pole, išklausykime tavęs. Kaip manai, kas tai padarė?

– Iš kur man žinoti?

– Gerai, gal ir nežinai, – tarė Filipas, – bet tau gali kilti puiki idėja... Jei pagalvotum.

– Aš jau sakiau – nenoriu net galvoti.

– Įdomu, kodėl... Ar tai tik paprastas nenoras? O gal... taip yra dėl to, kad tu *žinai*? Gal tavo ramus, šaltakraujiškas protas yra užtikrintas... Toks užtikrintas, kad nenori apie tai galvoti, kad nenori pasakyti *man*? Ar tik ne Esterą turi galvoje?

– Kam tai Esterai žudyti mamą?

– Nematai realios priežasties? – mąsliai paklausė Filipas. – Bet juk žinai, juk skaitei, kaip būna. Koks nors gerai prižiūrimas, lepinamas sūnelis arba dukrytė, ir staiga vieną dieną atsitinka kokia nors kvailystė. Mylintys tėveliai atsisako duoti pinigų kinui ar nupirkti naujus batus, arba liepia grįžti iš pasimatymo su vaikinu dešimtą vakaro. Tai atrodo tikras menkniekis, bet staiga maištingam paaugliui aptemsta protas – jo rankose atsiduria plaktukas, kirvis, o gal žarsteklis. Taigi. Sunku paaiškinti kodėl, bet taip būna. Tai ilgą laiką gniaužto priešiškumo kulminacija. Toks modelis tiktų ir Esterai. Matai, su Estera pagrindinė problema, kad nežinai, kas dedasi jos mieloje galvelėje. Ji, žinoma, silpna, ir ją pačią tai erzina. O tavo motina buvo toks žmogus, kuris visada jai primindavo jos silpnumą. Taip, – tarė Filipas ir pagyvėjęs pasilenkė į priekį, – manau, galėčiau iškelti Esterai gana gerą bylą.

– O, ar tu vienąsyk nustosi?! – sušuko Merė.

– Gerai jau, nustosiu, – atsakė Filipas. – Kalbos niekur nenuves. Nors gal? Šiaip ar taip, reikia pačiam nuspręsti, koks tai galėjo būti žudikas, ir taikyti tą modelį įvairiems įtartiniems žmonėms. Tada, pramynus kelią, bus galima pradėti

spęsti savo mažus spąstukus ir žiūrėti, kas įklius.

– Namuose buvo tik keturi žmonės, – tarė Merė. – Kalbi, tarsi čia būtų buvęs pustuzinis ar daugiau. Sutinku, kad tėvas tikriausiai negalėjo taip pasielgti. Ir absurdiška manyti, jog kažką panašaus galėjo iškrėsti Estera. Lieka Kirsti ir Gvenda.

– Kurią iš jų pasirinktum? – pašaipiai paklausė Filipas.

– Sunku įsivaizduoti, kad tai Kirsti darbas, – tarė Merė. – Ji visada buvo tokia kantri ir geranoriška. Visiškai atsidavusi mamai. Manau, jai *galėjo* staiga aptemti protas. Prisiklausai apie tokius atvejus. Nors, *atrodo*, jai niekada neužeidavo...

– Ne, – susimąstęs tarė Filipas, – sakyčiau, Kirsti yra labai normali moteris – tokia, kokios mėgsta normalų moters gyvenimą. Tam tikra prasme ji panaši į Gvendą, tik Gvenda visada gražiai atrodo ir yra patraukli, o vargšelė senoji Kirsti – paprasta kaip bandelė su razinomis. Kažin ar koks vyras pažvelgtų į ją antrą kartą. Nors ji to norėtų. Norėtų įsimylėti ir ištekėti. Turėtų būti tikras pragaras gimti moterimi, ir dar tokia paprasta bei negražia, ypač kai to nekompensuoja joks ypatingas talentas ar protas. Visa esmė, kad ji čia užsibuvo per ilgai. Ji turėjo išvažiuoti tuoj po karo ir toliau verstis masažistės darbu. Juk galėjo užkabinti kokį nors sukriošusį pacientą.

– Tu kaip visi vyrai, – tarė Merė. – Manai, moterims niekas daugiau nerūpi – tik ištekėti?

Filipas šyptelėjo.

– Aš vis dar manau, kad visoms moterims tai svarbiausia, – atsakė jis. – Beje, ar Tina neturi jokių vaikinų?

– Šito aš nežinau, – tarė Merė. – Ji taip mažai pasakoja apie save.

– Taip, ji tyli maža pelytė, ar ne? Ne itin graži, bet labai grakšti. Įdomu, ką ji žino apie visą šį reikalą?

– Nemanau, kad ką nors žinotų, – atsakė Merė.

– Tikrai? O man atrodo, žino.

– O, tu vis prisigalvoji.

– Šito aš neišsigalvojau. Žinai, ką mergina pasakė? Pasa-

kė, kad jai atrodo, jog ji nieko nežino. Gana keista mintis. Galvą guldau, ji kažką *žino*.

– Ką būtent?

– Galbūt yra kažkas, kas susietų atskirus faktus, bet ji pati nežino, kur ta detalė turėtų būti. Tikiuosi iš jos išpešti.

– Filipai!

– Tai negerai, Pole. Aš radau savo gyvenimo tikslą. Įtikinau save, kad tai be galo naudinga visuomenei ir turiu nedelsiant imtis darbo. Taigi nuo ko man pradėti? Manau pirmiausia imtis Kirsti. Ji daugeliu atžvilgių – paprasta mirtingoji.

– Kaip aš norėčiau... O, kaip aš norėčiau, – sudejavo Merė, – kad išmestum iš galvos visą šią kvailystę ir grįžtume namo. Mes tokie laimingi. Viskas klostosi taip gerai... – Jai užgniaužė gerklę, ir ji nusisuko.

– Pole! – sunerimęs sušuko Filipas. – Tau tikrai taip skaudu? Aš nemaniau, kad tave įžeisiu.

Merė vėl atsisuko. Jos akyse įsižiebė viltis.

– Vadinasi, važiuosim namo, ir tu viską užmirši?

– Aš negalėsiu to užmiršti, – tarė Filipas. – Man ir toliau tai rūpės, todėl mąstysiu ir narpliosiu šią mįslę. Vis tiek pabūkim čia iki savaitgalio, Mere, o paskui matysim.

Šešioliktas skyrius

– Ar tu nieko prieš, jei truputį pas tave paviešėsiu, tėte? – paklausė Mikas.

– Ne, žinoma, ne. Labai džiaugiuosi. Kaip reikalai tavo firmoje? Gerai?

– Taip, – atsakė Mikas. – Ką tik jiems skambinau. Maloniai sutiko, kad grįžčiau tik po savaitgalio. Tina irgi pasilieka savaitgaliui.

Jis priėjo prie lango, pažvelgė į kiemą, paskui susikišęs rankas į kišenes perėjo per kambarį, dairydamasis į knygų lentynas. Po to nedrąsiai, trūkčiojančiu balsu prabilo:

– Žinai, tėte, aš tikrai esu labai dėkingas už viską, ką dėl manęs padarei. Tik visai neseniai supratau... Na, supratau, koks visą laiką buvau nedėkingas.

– Niekada to nereikalavau, – atsakė Leo Argilas. – Tu mano sūnus, Mikai. Visada žiūrėjau į tave kaip į sūnų.

– Kaip su sūnum elgeisi keistai, – tarė Mikas. – Niekada man neįsakinėjai.

Leo Argilas nusišypsojo, savo mąslia, užsisvajojusio žmogaus šypsenėle.

– Nejaugi tu tikrai manai, kad tai vienintelė tėvo funkcija? – paklausė jis. – Šokdinti savo vaikus.

– Ne, – atsakė Mikas, – ne. Manau, kad ne. – Paskui greitakalbe išbėrė: – Buvau prakeiktas kvailys. Taip. Prakeiktas kvailys. Tam tikra prasme juokinga. Žinai, ką norėčiau

padaryti, ką ketinu daryti? Įsidarbinti naftos kompanijoje, Persijos įlankoje. Būtent tokį darbą man buvo numačiusi mama – naftos kompanijoje. Bet tada man ne tas rūpėjo! Griebiausi kitų dalykų.

– Buvai tokio amžiaus, – tarė Leo, – kai jaunuoliai nori rinktis patys ir nė už ką nesutinka, kad jiems ką nors išrinktų kiti. Tu visada toks buvai, Mikai. Kai norėdavome tau nupirkti raudoną megztinį, rėkdavai, kad nori mėlyno, bet iš tikrųjų visada turbūt norėdavai raudono.

– Tikra teisybė, – nusijuokęs atsakė Mikas. – Aš visada buvau nepatenkintas padaras.

– Kaip ir visi vaikai, – tarė Leo. – Versdavais kūliais. Nesutramdomas, nesuvaldomas. Visi mes patiriame tokį gyvenimo tarpsnį, bet galiausiai vis tiek turim apsiraminti.

– Taip, manau, kad taip, – sutiko Mikas.

– Aš taip džiaugiuosi, – tarė Leo, – kad turi šį planą savo ateičiai. Žinai, nemanau, jog tau užtektų paprasto automobilių pardavėjo ir demonstratoriaus darbo. Gal jis ir geras, bet niekur neveda.

– Man patinka automobiliai, – atsakė Mikas. – Mėgstu išsirinkti geriausius. Kai reikia, galiu daug apie tai kalbėti. Tauški, tauški įvairius saldžius dalykėlius, bet manęs tai nedžiugina, velniai rautų. O čia darbas su variklių transportavimu. Automobilių priežiūros kontrolė. Pakankamai svarbios pareigos.

– Žinai, – tarė Leo, – tu bet kada gali gauti finansinę paramą ir įsitaisyti į šiltą vietelę – ten, kur tau patinka. Pinigų yra. Juk girdėjai apie patikėtąją nuosavybę. Išdėsčius reikalą, jeigu jis priimtinas, aš visada pasirengęs skirti bet kokią sumą. Šiuo klausimu pasitarsime su ekspertu. Bet pinigų yra, ir, jei tau reikia, gali gauti.

– Ačiū, tėte, bet nenoriu tavęs išnaudoti.

– Koks čia išnaudojimas, Mikai! Tai *tavo* pinigai. Specialiai uždirbti tau ir kitiems. Man tereikia nurodyti kada ir kaip. Bet tai ne mano pinigai, ir negalvok, kad aš juos tau duodu. Tai tavo pinigai.

– Iš tikrųjų tai mamos pinigai, – pataisė Mikas.

– Patikėtoji nuosavybė buvo sukurta prieš kelerius metus, – tarė Leo.

– Man jų nereikia! – pratrūko Mikas. – Neprikišiu nė piršto! Negaliu! Tokioj situacijoj *negaliu*. – Judviejų žvilgsniai susitiko, ir Mikas išraudo. Paskui neryžtingai pridūrė: – Aš nenorėjau... Aš nenorėjau to pasakyti.

– Kodėl negali jų paimti? – paklausė Leo. – Mes tave įsivaikinom. Tai yra, prisiėmėm visą atsakomybę už tave – finansinę ir kitokią. Mes ėmėmės verslo, kad tu augtum kaip mūsų sūnus ir būtum tinkamai aprūpintas gyvenimui.

– Aš noriu stovėti ant savo kojų, – pakartojo Mikas.

– Taip... Suprantu... Gerai, Mikai. Bet jeigu persigalvosi, atmink, jog pinigai tavęs laukia.

– Ačiū, tėte. Džiaugiuosi, kad supratai. O jeigu nesupratai, tai bent leidai man gyventi savarankiškai. O, kad galėčiau paaiškinti... Supranti, aš nenoriu pasinaudoti... Negaliu pasinaudoti... Velnias, kaip sunku apie tai kalbėti.

Kažkas stipriai pabeldė į duris.

– Turbūt tai Filipas, – tarė Leo Argilas. – Gal įleistum jį, Mikai.

Mikas nuėjo ir atidarė duris. Filipas įriedėjo su savo vežimėliu į kambarį. Maloniai šypsodamasis, su abiem pasisveikino.

– Ar jūs labai užsiėmęs, sere? – paklausė jis Leo. – Jei taip, sakykite. Pasistengsiu netriukšmauti ir jums netrukdyti. Tik pasirausiu knygų lentynose.

– Ne, – atsakė Leo. – Šįryt neturiu ką veikti.

– Gvendos nėra? – paklausė Filipas.

– Ji paskambinusi pasakė, kad skauda galvą, todėl šiandien neateis, – abejingu balsu atsakė Leo.

– Suprantu.

– Ką gi, einu, paieškosiu Tinos, – tarė Mikas. – Pakalbinsiu pasivaikščioti. Ta mergiotė taip nemėgsta gryno oro.

Jis lengvai, kone pasišokinėdamas išėjo iš kambario.

– Ar man tik atrodo, ar Mikas tikrai pasikeitė? – paklausė

Filipas. – Atrodo, jis jau taip nebegriežia danties ant pasaulio kaip anksčiau, ar ne?

– Suaugo, – atsakė Leo. – Jo atveju tam prisireikė gana ilgo laiko.

– Keistu metu jis sumanė pramogauti, – tarė Filipas. – Vakarykštis pokalbis su policija nebuvo toks jau malonus. Ar jums taip neatrodo?

– Aišku, nemalonu, kad byla vėl atnaujinta, – ramiai atsakė Leo.

– Kaip manote, ar toks vyrukas, kaip Mikas, gali turėti sąžinę? – paklausė Filipas, stumdamasis vežimėliu tarp knygų lentynų ir išsitraukdamas pirmą pasitaikiusią.

– Keistas klausimas, Filipai.

– Ne, anaiptol. Tiesiog pagalvojau apie jį. Tai kažkas panašaus kaip neturėti muzikinės klausos. Kai kurie žmonės nejaučia kaltės dilgčiojimų ar sąžinės graužaties. Jie nesugeba net gailėtis dėl savo veiksmų. Kaip, pavyzdžiui, Džeko.

– Taip, – tarė Leo. – Džeko iš tikrųjų to neįstengė.

– Tad aš ir pagalvojau apie Miką, – tęsė Filipas. Jis patylėjo, paskui abejingu balsu paklausė: – Ar jūs nieko prieš, jei užduočiau vieną klausimą, sere? Ką jūs tiksliai žinote apie savo įvaikintos šeimos kilmę?

– Kodėl jus tai domina, Filipai?

– Paprasčiausia smalsu. Juk visada įdomu sužinoti, ką esi paveldėjęs.

Leo neatsakė. Filipas įdėmiai jį stebėjo.

– Gal jums nemalonu atsakinėti į tokius klausimus, – tarė jis.

– Ką gi, – stodamasis atsakė Leo, – kodėl ir nepaklausus? Juk jūs mūsų šeimos narys. Neslėpsiu, jog vienu momentu šie klausimai buvo labai vietoje. Tačiau mūsų šeima, kaip ją pavadinote, nebuvo įvaikinta tiesiogine to žodžio prasme. Jūsų žmona Merė iš tiesų buvo oficialiai ir teisėtai įvaikinta, bet kiti atėjo gyventi į šiuos namus kur kas paprasčiau. Džeko buvo našlaitis. Jį mums davė pagloboti jo sena močiutė. Bombarduojant miestą ji žuvo ir berniukas liko čia. Labai

paprasta. Mikas – nesantuokinis vaikas. Jo motiną domino tik vyrai. Ji norėjo 100 svarų ir juos gavo. Mes taip ir nesužinojome, kas nutiko Tinos motinai. Ji niekada dukrai nerašė, niekada jos nesiteiravo po karo, ir surasti ją buvo neįmanoma.

– O Estera?

– Estera taip pat nesantuokinė. Jos motina – jauna airė, ligoninės slaugė. Neilgai trukus po to, kai mergaitė atvažiavo gyventi pas mus, jos motina ištekėjo už kažkokio amerikiečio. Ji maldavo pasilikti vaiką, nenorėjo apie tai pasakoti savo vyrui. Pasibaigus karui, išvažiavo su vyru į Valstijas, ir daugiau apie ją negirdėjome.

– Visos istorijos savaip tragiškos, – tarė Filipas. – Visi šie vargšai velniūkščiai buvo nepageidautini.

– Taip, – sutiko Leo. – Todėl Rachelė dėl jų taip ir stengėsi. Ji troško, kad jie jaustųsi mylimi, kad turėtų tikrus namus, tikrą motiną.

– Labai kilnu.

– Tik... Tik jos siekiai negalėjo pildytis tiksliai taip, kaip ji tikėjosi, – tarė Leo. – Ji buvo įsitikinusi, jog kraujo ryšiai nieko nereiškia. Bet žinote, tai *svarbu*. Paprastai savo vaikuose yra kažkas – kažkoks keistas būdo bruožas, kažkokia ypatinga mąstysena, kurią supranti be žodžių. Su įvaikiais tokio ryšio nėra. Nebegali *instinktyviai* suprasti, kas vyksta jų galvose. Žinoma, sprendi apie juos pagal save, pagal savo paties mintis ir jausmus, tačiau, reikia pripažinti, kad tos mintys ir jausmai gali labai skirtis nuo jų.

– Atrodo, jūs tai visą laiką supratote, – tarė Filipas.

– Aš perspėjau Rachelę, bet ji, aišku, nepatikėjo. Nenorėjo patikėti. Ji norėjo, kad jie būtų jos tikri vaikai.

– Turbūt Tinos kilmė visada buvo mažiausiai žinoma, – tarė Filipas. – Gal vienas iš jos tėvų tamsiaodis? Ar žinote, kas jos tėvas?

– Spėju, kad kažkoks jūrininkas. Gal indas. Kas jos motina, negaliu pasakyti, – sausai pridūrė Leo.

– Niekada nesuprasi, kaip ji reaguoja ar ką galvoja. Ji taip

mažai kalba. – Filipas patylėjo, paskui staiga paklausė: – Ką ji žino ir ko nesako apie visą šį reikalą?

Jis pastebėjo, kaip popierius varčiusi Leo Argilo ranka sustingo. Minutėlei stojo tyla, paskui Leo paklausė:

– Kodėl manote, kad ji kažką žino ir nesako?

– Liaukitės, sere! Juk tai tiesiog akivaizdu, ar ne?

– Aš nieko nepastebėjau, – atsakė Leo.

– Ji kažką žino, – tarė Filipas. – Galbūt kažką, kas pakenktų kokiam nors žmogui?

– Dovanokite, Filipai, bet tikrai neišmintinga taip samprotauti. Galima daug prisigalvoti.

– Jūs mane perspėjate, sere?

– Argi tai jūsų reikalas, Filipai?

– Norite pasakyti, kad aš ne policininkas?

– Taip, būtent tai aš ir noriu pasakyti. Tegul atlieka savo darbą policija. Jie tegul ir gilinasi.

– O jūs nenorite pasigilinti?

– Galbūt aš bijau to, ką galiu rasti, – atsakė Leo.

Susijaudinęs Filipas tvirčiau įsikabino į savo kėdę ir tylutėliai paklausė:

– O gal *jūs* žinote, kas tai padarė, sere?

– Ne.

Staigiai ir griežtai ištrūkęs Leo atsakymas Filipą išgąsdino.

– Ne, – pakartojo Leo, padėdamas ranką ant rašomojo stalo. Akimirksniu jis tapo nebe ta trapi, silpna, susimąsčiusi asmenybė, kurią taip gerai pažinojo Filipas. – Aš nežinau, kas tai padarė! Girdite? Nežinau. Neturiu nė menkiausio supratimo. Ir... Ir *nenoriu* žinoti.

Septynioliktas skyrius

– Ką *tu* čia veiki, mieloji Estera? – paklausė Filipas.

Jis stūmėsi savo vežimėliu koridoriumi. Ties jo viduriu persisvėrusi per langą žiūrėjo Estera. Ji krūptelėjo ir įtraukė galvą.

– A, tai jūs.

– Stebi visatą ar galvoji nusižudyti?

Ji įžūliai pažvelgė į Filipą.

– Kas jums leido taip kalbėti?

– Iš akių matau, kad apie tai galvojai, – tarė Filipas. – Atvirai kalbant, Estera, jei manai žengti šį žingsnį, langas tikrai netiks. Per daug žemai. Tik pagalvok, kaip bus nemalonu, jei vietoj palaimingo išsivadavimo, kurio taip geidi, teks kęsti sulaužytos rankos ar kojos skausmus.

– Mikas per šį langą nulipdavo magnolijos medžiu. Tai buvo jo slaptas įėjimas ir išėjimas. Mama taip ir nesužinojo.

– Tokių dalykų tėvai niekada nesužino! Apie juos galima parašyti ištisą knygą. Bet jeigu planuoji savižudybę, Estera, nušokti ten, prie vasarnamio, būtų kur kas geriau.

– Nuo to iškyšulio į upę? Taip, ten išsyk išsitėkštum į uolas!

– Visa problema, Estera, kad tavo vaizduotė tokia melodramiška. Daugelis žmonių kukliai pasitenkina, atsukę orkaitės dujas arba išgėrę saują migdomųjų vaistų.

– Aš džiaugiuosi jus čia matydama, – netikėtai tarė Este-

ra. – Tikriausiai norėtumėte pasišnekučiuoti?

– Iš tikrųjų, dabar nelabai turiu ką veikti, – atsakė Filipas. – Eime į mano kambarį ir pasikalbėsim. – Merginai vis dar dvejojant, jis padrąsino: – Merė antrame aukšte, nuėjo paruošti man savo rankutėmis kažkokį skanų rytinį patiekalą.

– Merė to nesuprastų, – tarė Estera.

– Taip... – sutiko Filipas. – Merė nieko nesuprastų.

Jis stūmėsi koridoriumi, o Estera ėjo šalia. Ji atidarė svetainės duris, ir Filipas įvažiavo. Estera įėjo paskui.

– Bet jūs suprantate, – tarė Estera. – Kodėl?

– Žinai, ateina laikas, kai susimąstai apie tokius dalykus... Pavyzdžiui, kai man atsitiko ši nelaimė ir supratau, kad galiu visam gyvenimui likti luošas...

– Taip, – tarė Estera, – tikriausiai buvo siaubinga. Siaubinga. Jūs irgi buvote pilotas, ar ne? Skraidėte.

– Ten aukštai, virš debesų, buvo gera, nebaisu, – juokais padeklamavo Filipas.

– Aš labai atsiprašau, – tarė Estera. – Tikrai. Turėjau apie tai pagalvoti ir labiau užjausti!

– Ačiū Dievui, kad neužjautei, – atšovė Filipas. – Bet dabar jau tas etapas baigtas. Žinai, prie visko pripranti. Tai kažkas, Estera, ko iš karto neįvertini. Bet tu pati prie to prieisi. Nebent pasielgsi labai neapgalvotai ir kvailai. O dabar papasakok man. Kas tave kankina? Turbūt susikivirčijai su savo draugu, tuo jaunu rimtu daktaru. Tiesa?

– Tai buvo ne kivirčas, – atsakė Estera. – Kur kas blogiau.

– Susitaikysit.

– Ne. Aš negaliu... Niekada.

– Kalbi taip išdidžiai. Tau viskas arba juoda, arba balta, ar ne, Estera? Jokių pustonių.

– Nieko negaliu pakeisti, – atsakė Estera. – Visada tokia buvau. Viskas, ką įsivaizdavau galinti padaryti, ar norėdavau padaryti, nueidavo vėjais. Svajojau turėti savo gyvenimą, kažkuo tapti, kažką atlikti. Nieko neišėjo. Man *niekas* nesisekė. Dažnai pagalvodavau apie savižudybę. Jau nuo keturio-

likos metų.

Filipas susidomėjęs žvelgė į ją. Paskui ramiai, tarsi konstatuodamas faktą, tarė:

– Žinoma, jaunuoliai nuo keturiolikos iki devyniolikos metų dažnai nusižudo. Tai toks laikotarpis, kai dalykai gyvenime praranda proporcijas. Mokyklinio amžiaus berniukai žudosi, nes mano, kad neišlaikys egzaminų, o mergaitės – todėl, kad mamos neleidžia jų į kiną su netinkamais draugais. Tai toks gyvenimo tarpsnis, kai viskas atrodo kaip šlovingame spalvotame filme. Džiaugsmas ir neviltis. Liūdesys ir beprotiška laimė. Bet tai praeina. Visa problema, Estera, kad tau tai užsitęsė ilgiau negu daugeliui.

– Mama visada buvo teisi, – tarė Estera. – Visi tie dalykai, kurių ji man neleisdavo, o aš norėdavau. Tada ji būdavo teisi, o aš klydau. Negalėjau to pakęsti, tiesiog negalėjau! Todėl pamaniau, jog turiu būti drąsi. Pradėti gyventi savarankiškai. Išbandyti save. Bet viskas sugriuvo kaip kortų namelis. Man nesisekė vaidinti.

– Ir kaip galėjo sektis? – nusistebėjo Filipas. – Tu visai nesilaikei drausmės. Iš tavęs, kaip sako teatralai, nebuvo jokios naudos. Tu viską dramatizuoji, mano mergyte. Ir dabar tai darai.

– O paskui man pasirodė, jog rimtai įsimylėjau, – toliau pasakojo Estera. – Tai nebuvo ta kvaila, mergiotiška meilė. Gerokai vyresnis vyras. Jis buvo vedęs, ir gyvenimas jam susiklostė labai nelaimingai.

– Įprastai situacija, – tarė Filipas, – ir jis ja, be abejo, pasinaudojo.

– Aš maniau, kad... mus užvaldys didžiulė aistra. Jūs iš manęs juokiatės? – Ji nutilo ir įtariai pažvelgė į Filipą.

– Ne, aš iš tavęs nesijuokiu, Estera, – švelniai tarė Filipas. – Puikiausiai suprantu, kad tau tai buvo tikras pragaras.

– Jokia aistra neįsiplieskė, – su kartėliu prisipažino Estera. – Tai tebuvo pigus mažytis meilės nuotykis. Viskas, ką jis man pasakojo apie savo gyvenimą, savo žmoną, buvo netiesa. Aš... Aš tiesiog puoliau jam ant kaklo. Kvailė, niekinga

kvailė!

– Kartais patirtis šio to išmoko, – paguodė Filipas. – Žinai, Estera, visa tai tau neišėjo į bloga. Tikriausia padėjo subręsti. Ar bent būtų padėję, jei būtum leidusis.

– Mama buvo tokia... tokia kompetentinga tais klausimais, – su apmaudu tarė Estera. – Ji buvo šalia, viską tvarkė ir sakydavo, kad, jeigu aš tikrai noriu vaidinti, verčiau stočiau į dramos mokyklą ir daryčiau tai kaip dera. Tačiau iš tikrųjų aš nenorėjau vaidinti ir tada jau supratau, kad nebūsiu aktorė. Taigi grįžau namo. Ką dar galėjau padaryti?

– Turbūt daugybę dalykų, – atsakė Filipas. – Bet tai buvo lengviausia išeitis.

– O, taip, – kaštai sutiko Estera. – Jūs puikiausiai viską suprantate. Matote, aš siaubinga ištižėlė. Visada renkuosi lengviausią kelią. O jeigu ir sukylu, tai visada taip kvailai, kad iš to nieko neišeina.

– Tu labai nepasitiki savimi, ar ne? – švelniai paklausė Filipas.

– Gal todėl, kad tesu įdukra, – atsakė Estera. – Tai sužinojau, tik būdama beveik šešiolikos metų. Aš jau buvau girdėjusi, kad kiti yra įvaikinti, todėl paklausiai apie save, ir... man atsakė, kad aš taip pat įdukra. Pasijutau klaikiai. Man atrodė, jog *visur* esu svetima.

– Kaip tu siaubingai dramatizuoji savo gyvenimą, – tarė Filipas.

– Ji nebuvo mano motina, – tęsė Estera. – Ir niekada nesuprato, ką aš jaučiu. Tik pataikavo ir kūrė mano ateities planus. O, kaip jos nekenčiau! Žinau, kad buvau bjauri, bet aš jos nekenčiau!

– Daugelis mergaičių išgyvena tokį laikotarpį, kai pajunta neapykantą ir savo tikroms motinoms, – tarė Filipas. – Nieko keista.

– Aš nekenčiau jos, nes ji buvo teisi, – paaiškino Estera. – Kaip siaubinga, kai žmogus visada yra teisus. Jautiesi vis labiau ir labiau nepilnavertis. O, Filipai, viskas taip baisu. Ką man daryti? Ką galėčiau padaryti?

– Ištekėk už to savo gražuolėlio ir įsikurk, – patarė Filipas. – Tapk gerute žmonele. O gal tai tau nepakankamai didinga?

– Dabar jis jau nebenori mane vesti, – liūdnai tarė Estera.

– Esi tuo tikra? Ar jis taip sakė? Gal tau tik atrodo?

– Ji mano, kad aš nužudžiau mamą.

– O, – aiktelėjo Filipas ir minutėlei nutilo. Paskui paklausė: – O kaip buvo iš tikrųjų?

Estera atsisuko į jį.

– Kodėl jūs manęs to klausiate? Kodėl?

– Pamaniau, jog būtų įdomu sužinoti, – atsakė Filipas. – Viskas liktų, taip sakant, šeimos ratelyje. Pareigūnai nesužinotų.

– Net jei ir būčiau ją nužudžiusi, nejaugi manote, kad jums pasakyčiau?

– Taip, iš tiesų... Būtų daug išmintingiau nesakyti, – sutiko Filipas.

– Jis pasakė, jog yra įsitikinęs, kad aš ją nužudžiau. Sakė, tereikia man prisipažinti, ir viskas bus gerai. Mes susituoksime, jis rūpinsis manimi. Ir... Ir tai liks tarp mūsų.

Filipas švilptelėjo.

– Taigi, taigi, taigi, – tarė jis.

– Kas iš to? – paklausė Estera. – Kas iš to, jei jam pasakysiu, kad jos nežudžiau? Juk vis tiek nepatikės, ar ne?

– Jei taip pasakysi, turėtų patikėti, – atsakė Filipas.

– Nežudžiau aš jos, – tarė Estera. – Suprantate? Nežudžiau. Ne, ne, ne! – pratrūko ji. – Bet kaip neįtikinamai tai skamba!

– Tiesa dažnai skamba neįtikinamai, – padrąsino ją Filipas.

– Mes nežinome, – tarė Estera. – Niekas nežino. Mes visi *spiginam akis* vieni į kitus. Merė žiūri į mane. Ir Kirsten. Ji man tokia gera, mano gynėja. Tačiau ji irgi mano, kad tai aš. Ką man daryti? Bus geriau, daug geriau, jei nuėjusi atsistosiu ant iškyšulio ir šoksiu žemyn...

– Dėl Dievo, nekvailiok, Estera. Galima pasielgti ir kitaip.

– Kaip dar kitaip? Aš viską praradau. Kaip man stumti tas dienas? – Ji pažvelgė į Filipą. – Manote, kad aš pamišusi, išmušta iš pusiausvyros. Gerai, gal tai aš ją nužudžiau. Gal graužia sąžinė. Gal aš negaliu užmiršti... *čia.* – Ji dramatiškai užsidėjo ranką ant širdies.

– Nebūk maža idiotė, – tarė Filipas. Jis staigiai ištiesė ranką ir prisitraukė merginą.

Estera vos neužvirto ant jo kėdės. Filipas ją pabučiavo.

– Vyro tau reikia, štai ko, mano mergyte, – tarė jis. – Ne tokio rimtuolio asilo, kaip tas Donaldas Kregas, kurio galvoje tik psichiatrijos žargonas. Kokia tu kvailutė, tiesiog idiotė... bet labai miela, Estera.

Atsidarė durys. Ant slenksčio kaip įbesta sustingo Merė Durant. Estera, ištrūkusi iš Filipo glėbio, atsitiesė, o jis droviai šyptelėjo žmonai.

– Aš tik linksminu Esterą, Pole, – pasiteisino jis.

– Ach, – aiktelėjo Merė.

Ji atsargiai įėjo ir pastatė padėklą ant mažo staliuko. Paskui pristūmė jį prie Filipo. Merė stengėsi nežiūrėti į Esterą, o ši sutrikusi dirsčiojo tai į vyrą, tai į žmoną.

– Ką gi, – pagaliau tarė ji. – Gal aš jau eisiu ir... eisiu ir...

Mergina išėjo iš kambario ir uždarė paskui save duris.

– Estera blogai jaučiasi, – paaiškino Filipas. – Ji galvoja nusižudyti. Mėginau atkalbėti.

Merė nepratarė nė žodžio.

Jis ištiesė į žmoną ranką. Ji pasitraukė.

– Pole, tu užpykai? Labai?

Ji neatsakė.

– Turbūt todėl, kad ją pabučiavau? Liaukis, Pole, nesmerk manęs už tą kvailą bučkį. Ji buvo tokia miela ir tokia kvailutė... Aš staiga panūdau vėl paišdykauti ir kartkartėm paflirtuoti. Eikš, Pole, pabučiuok mane. Pasibučiuokim ir susitaikykim.

– Tavo sultinys atauš, jei neišgersi, – atsakė Merė Durant.

Ji išėjo per duris į miegamąjį ir užtrenkė jas.

Aštuonioliktas skyrius

– Apačioje jūsų laukia jauna dama, sere.

– Jauna dama? – Kalgaris nustebo. Jis neįsivaizdavo, kas galėtų pas jį ateiti. Dirstelėjęs į ant stalo išmėtytus popierius, susiraukė. Vėl pasigirdo budinčiojo balsas, tik šįsyk taktiškai tyliau.

– Tikrai jauna dama, sere. Labai graži jauna dama.

– O, puiku. Parodyk jai mano kambarį.

Kalgaris nesusilaikė nešyptelėjęs. Atsargiai tylus balsas ir uolūs įtikinėjimai pažadino jo humoro jausmą. Įdomu, kas gi nori su juo susitikti? Išgirdęs skambutį į duris, Kalgaris visai apstulbo. Buvo beeinąs atidaryti, kai priešais išdygo Estera Argil.

– Jūs! – Nustebęs sušuko jis. Paskui pakvietė: – Užeikit, užeikit. – Jis įsitraukė merginą ir skubiai uždarė duris.

Keista, bet Estera sudarė jam beveik tokį patį įspūdį, kaip ir tada, kai pirmą kartą ją pamatė. Apsirengusi ne pagal Londono madas. Vienplaukė, tamsių plaukų garbanos netvarkingai išsidraikiusios aplink veidą. Iš po storo tvido palto kyšojo tamsiai žalias sijonas ir megztinio apykaklė. Atrodė, tarsi ji visą kelią būtų bėgusi be kvapo laukais.

– Maldauju, – prabilo Estera, – maldauju, padėkit man.

– Padėti? – Kalgaris išsigando. – Kaip? Jei galėsiu, žinoma, padėsiu.

– Aš nežinau, ką daryti, – tarė Estera. – Nežinau, kur

kreiptis. Bet kažkas turi man padėti. Daugiau nebegaliu, o jūs kaip tik tas žmogus. Juk jūs visa tai pradėjot.

– Kažkas atsitiko? Kokia nelaimė?

– Mums visiems blogai. Tačiau žmogus toks savanaudis, ar ne? Tai yra, aš galvoju tik apie save.

– Sėskis, mieloji, – švelniai tarė jis.

Kalgaris nurinko nuo fotelio popierius ir pasodino merginą. Paskui nuėjo prie kampe stovinčios indaujos.

– Tau reikia išgerti taurę vyno, – tarė jis. – Taurę sauso chereso*. Tiks?

– Kaip jums patinka. Man tas pats.

– Šiandien lauke taip drėgna ir šalta. Sušiltum.

Jis atsigręžė, laikydamas rankoje grafiną ir taurę. Estera sėdėjo susmukusi fotelyje, kažkaip keistai ir grakščiai pasvirusi. Ji atrodė tokia vieniša, ir Kalgariui suspaudė širdį.

– Nesijaudink, – švelniai tarė jis, statydamas šalia jos taurę ir pildamas vyną. – Žinai, niekada nebūna taip blogai, kaip gali atrodyti.

– Žmonės taip sako, bet tai netiesa, – atšovė Estera. – Kartais jie blogesni, negu atrodo. – Ji gurkštelėjo vyno ir kaltinančiai išbėrė: – Iki jūsų apsilankymo mes puikiausiai gyvenome. Viskas buvo gerai. Paskui... Paskui visa tai prasidėjo.

– Neapsimetinėsiu, kad nesuprantu, apie ką tu kalbi, – tarė Artūras Kalgaris. – Kai pirmą kartą man tai išrėžei, netekau amo, bet dabar jau geriau suprantu, ką tarp jūsų sukėlė mano... mano atnešta žinia.

– Lig šiol mes manėme, kad tai Džeko... – buvo bepradedanti Estera, bet nutilo.

– Žinau, Estera, žinau. Bet turėtum tai įveikti. Tavo saugumas buvo apgaulingas. Tik iliuzija, kažkoks kortų namelis. Kartais jis gali atrodyti saugi užuovėja, bet tai netikra ir negali būti tikra.

– Norite pasakyti, kad reikia sutelkti drąsą, kad negerai įsitverti į neteisingus dalykus tik dėl to, jog tai lengva? –

* Ispaniškas vynas

paklausė Estera. Ji minutėlę patylėjo, po to tarė: – *Jums* tai tikrai užteko drąsos! Aš suprantu. Šitaip ateiti ir papasakoti. Nežinant, kaip mes jausimės, kaip reaguosime. Drąsus žingsnis. Žaviuosi jūsų drąsa, nes pati nesu labai drąsi.

– Sakyk, – švelniai tarė Kalgaris, – sakyk, kas gi dabar atsitiko. Kažkas ypatinga, ar ne?

– Aš susapnavau. Yra toks žmogus... Jaunas žmogus... Daktaras...

– Suprantu, – tarė Kalgaris. – Jūs esate draugai, o gal net daugiau negu draugai?

– Aš maniau, kad mes buvome daugiau negu draugai... – atsakė Estera. – Ir jam taip atrodė. Bet suprantate, dabar viskas baigta...

– Kaip?

– Jis mano, kad tai mano darbas, – išsprūdo Esterai. – O gal ir nemano, kad aš tai padariau, bet nėra tuo tikras. Negali būti tikras. Jis galvoja... Matau, kad galvoja... jog veikiausiai taip pasielgiau būtent aš. Gal taip ir buvo. Gal mes visi taip galvojame vieni apie kitus. Tad aš ir pamaniau, jog kažkas turi padėti mums šioje siaubingoje sumaišty ir prisiminiau jus, nes susapnavau vieną sapną. Suprantate, aš pasiklydau ir negalėjau surasti Dono. Ji mane paliko, ir tarp mūsų atsivėrė didžiulis tarpeklis – praraja. Taip, būtent praraja. Skamba taip gūdžiai, ar ne? Tokia gili ir tokia... nepereinama. O jūs stovėjote kitoje pusėje ir ištiesęs rankas šaukėte: „Aš noriu tau padėti!“ – Ji giliai įkvėpė. – Taigi atėjau pas jus. Pabėgau iš namų ir atėjau čia, nes jūs turite mums padėti. Jei nepadėsite, nežinau, kas bus. *Privalote* padėti. Tai jūs užvirėte šią košę. Jūs galite pasakyti, kad esate niekuo dėtas. Kad tepasakėte mums... tepasakėte tiesą... Kad tai ne jūsų reikalas. Galite pasakyti...

– Ne, – pertraukė Kalgaris. – Aš nieko panašaus nesakysiu. Tai mano reikalas, Estera. Aš sutinku su tavim. Ką nors pradėjęs, turi ir užbaigti. Jaučiuosi lygiai taip pat, kaip tu.

– O! – Esteros skruostai išraudo. Staiga, kaip tai dažnai būdavo, ji tapo tokia graži. – Vadinasi, aš ne viena! Šalia

manęs kažkas *yra*.

– Taip, mieloji, šalia tavęs kažkas yra – bent jau tiek. Kol kas iš manęs ne daug naudos, bet stengiuosi ir niekada nesilioviau stengtis padėti. – Jis atsisėdo ir prisitraukė kėdę arčiau jos. – O dabar papasakok, ar taip jau labai blogai.

– Matote, tai vienas iš mūsų, – tarė Estera. – Mes visi tai žinome. Buvo atėjęs misteris Maršalas, ir mes apsimetėme, kad tai tikriausiai padarė kažkoks įsilaužėlis. Tačiau jis supranta, jog taip nėra. Tai vienas iš mūsų.

– O tavo draugužis... Kuo jis vardu?

– Donas. Donaldas Kregas. Jis gydytojas.

– Donas irgi mano, kad tai tu?

– Jis bijo, kad tai aš, – atsakė Estera. Ji dramatiškai užlaužė rankas ir pažvelgė į Kalgarį. – Gal ir jūs taip manote?

– O, ne, – patikino jis. – Aš puikiausiai suprantu, kad tu nekalta.

– Jūs taip sakote, tarsi išties būtumėte tuo įsitikinęs.

– Aš ir esu įsitikinęs, – atsakė Kalgaris.

– Bet kodėl? Iš kur jūs galite žinoti?

– Tu man kai ką pasakei, kai viską papasakojęs išeidinėjau iš jūsų namų. Prisimeni? Prisimeni, ką pasakei apie nekaltumą? Tu nebūtum galėjusi taip pasakyti... Nebūtum taip jautęsis... jei pati būtum buvusi kalta.

– O! – šūktelėjo Estera. – O... kaip gera! Kaip gera žinoti, kad yra kažkas, kas iš tikrųjų sako tai, ką mano!

– Taigi dabar, – tarė Kalgaris, – mes galime aptarti tai ramiai, ar ne?

– Taip, – sutiko Estera. – Dabar viskas atrodo... atrodo kitaip.

– Turint galvoje, kad tu dabar gerai žinai mano nuomonę apie visą šį reikalą, tiesiog norėčiau pasidomėti – kodėl kam nors galėtų dingtelėti mintis, kad būtent tu nužudei savo įmotę?

– Aš galėjau taip padaryti, – atsakė Estera. – Mane dažnai apimdavo toks noras. Įtūžęs kartais pasidarai kaip pamišėlis. Ir toks tuščias, toks... bejėgis. Mama visada būdavo

tokia rami, pranaši, viską žinanti ir visada teisi. Kartais pagalvodavau: „O, kaip norėčiau ją nužudyti!“ – Ji pažvelgė į Kalgarį. – Suprantate? Ar kada nors jaunystėje taip jautėtės?

Išgirdus šiuos žodžius, Kalgarį staiga pervėrė aštrus skausmas – toks pat dieglys, kokį jis pajuto, kai Draimuto viešbutyje Mikas jam mestelėjo „Atrodote vyresnis!“ Kada jis buvo jaunas? Nejaugi nuo Esteros jį skiria tokia ilga metų virtinė? Jo mintys plaukė praeitin. Kalgaris prisiminė, kaip būdamas devynerių metų pradinės mokyklos sode nuoširdžiai tarėsi su kitu mažu berniuku, kaip būtų geriau atsikratyti klasės auklėtoju, misteriu Varboru. Jis prisiminė, kaip užsiplieskė bejėgišku įniršiu, išgirdęs sarkastiškas misterio Varboro pastabas. Turbūt panašiai jautėsi ir Estera. Tačiau, nors jis ir tas berniūkštis – koks gi jo vardas?.. ach, taip, Počas... – nors jiedu tarėsi ir planavo, niekada taip ir nesiryžo padaryti galą misteriui Varborui.

– Žinai, – tarė jis Esterai, – tu jau seniai turėjai įveikti tokius jausmus. Nors aš, žinoma, juos suprantu.

– Tokią reakciją man sukeldavo būtent mama, – atsakė Estera. – Dabar pradedu suprasti, jog tai buvo mano pačios kaltė. Manau, kad jeigu ji būtų gyvenusi truputį ilgiau, kol aš būčiau šiek tiek labiau subrendusi... keista, bet mes turbūt būtume susidraugavusios. Aš būčiau pradėjusi džiaugtis jos pagalba ir patarimais. Bet... bet tada negalėjau jų pakęsti. Matote, jie priversdavo mane pasijusti tokia netikusia, tokia kvaila. Kad ir ko imčiausi, viskas krisdavo iš rankų. Aš ir pati mačiau, jog darau kvailystes. Tačiau taip elgdavausi todėl, kad norėjau maištauti, norėjau įrodyti, kad galiu būti savimi. Bet aš buvau *niekas*. Aš buvau skystalas. Taip, būtent skystalas. Niekada ilgesniam laikui neįgaudavau jokio pavidalo. Tik bandydavau – vienas mane sužavėjusio žmogaus pavidalas, kitas. Suprantate, man atrodė, kad jeigu pabėgsiu iš namų, pradėsiu vaidinti ir užmegsiu su kuo nors meilės romaną, tada...

– Tada pasijusi savimi ar bent jau kažkuo?

– Taip, – atsakė Estera. – Būtent. Dabar aš, žinoma, su-

prantu, jog elgiausi kaip kvailas vaikas. Jūs neįsivaizduojate, daktare Kalgari, kaip norėčiau, kad šiandien mama būtų gyva. Mat tai labai neteisinga... turiu galvoje, neteisinga jos atžvilgiu. Ji tiek dėl mūsų padarė ir tiek atidavė. O iš mūsų negavo nieko. Bet dabar jau per vėlu. – Ji patylėjo ir staiga atgijusi tęsė: – Štai kodėl aš nusprendžiau nebebūti kvaila ir vaikiška. Ir jūs man padėsite, tiesa?

– Aš jau sakiau, jog padarysiu viską pasaulyje, kad tau padėčiau.

Ji greitai, gana mielai nusišypsojo.

– Papasakok man, kas būtent nutiko, – paprašė jis.

– Viskas klostėsi taip, kaip aš ir tikėjausi, – tarė Estera. – Mes visi žiūrime vienas į kitą, galvojame ir nežinome. Tėtis žvelgia į Gvendą ir tikriausiai mano, kad tai ji. Ji dirsčioja į tėtį ir nėra tikra, kad tai ne jo darbas. Nemanau, kad jie susituoks. Viskas sugadinta. Tina mano, kad su tuo kažkaip susijęs Mikas. Nesuprantu kodėl – juk tą vakarą jo namuose nebuvo. O Kirsten mano, kad tai padariau aš, ir stengiasi mane ginti. Merė... mano vyresnė sesuo, kurios jūs nematėte... Merė mano, kad čia nagus prikišo Kirsten.

– O ką tu manai, Estera?

– Aš? – su išgąsčiu paklausė ji.

– Taip, tu, – atsakė Kalgaris. – Tikriausiai supranti, kaip svarbu tai išsiaiškinti.

Estera skėstelėjo rankomis.

– Aš nežinau, – sudejavo ji. – Tiesiog nežinau. Aš... baisu sakyti... bet aš visų bijau. Atrodo, tarsi už kiekvieno veido slėptųsi kitas... man nepažįstamas žudiko veidas. Nesu tikra, kad tėtis yra tėtis. Kirsten sako, kad turiu niekuo nepasitikėti – netgi ja. Štai žiūriu į Merę, ir man atrodo, jog nieko apie ją nežinau. O Gvenda... Gvenda man visada patiko. Džiaugiausi, kad tėtis ketina ją vesti. Bet dabar nebesu dėl jos tikra. Ji man atrodo kažkokia kitokia, nuožmi ir... ir kerštinga. Aš nebepažįstu artimųjų. Jaučiuosi siaubingai nelaiminga.

– Taip, – tarė Kalgaris. – Galiu įsivaizduoti.

– Aplinkui tiek skausmo, kad man atrodo, jog nelaimingas jaučiasi ir žudikas. Kas gali būti blogiau?.. Kaip manote, ar taip galėtų būti?

– Tikriausiai... – atsakė Kalgaris. – Nors abejoju. Tiesa, aš ne ekspertas, bet abejoju, ar žudikai kada nors jaučiasi nelaimingi.

– Kodėl gi ne? Turbūt nieko nėra baisiau, kaip žinoti, kad kažką nužudei.

– Taip, – pritarė Kalgaris, – tai siaubinga. Todėl manau, kad žmogžudžiais gali tapti dvejopi žmonės. Arba tokie, kuriems visai *nebaisu* ką nors nužudyti, kurie sau sako: „Ką gi, žinoma, gaila, kad teko taip padaryti, bet tai buvo būtina mano gerbūviui. Bet kuriuo atveju, tai ne mano kaltė. Aš tiesiog... turėjau tai padaryti". Arba...

– Taip? – paragino Estera. – Kokia gi kita žudikų rūšis?

– Aš tik spėlioju – tiksliai nežinau, bet manau, kad jeigu tu priklausytum tai kitai, kaip sakai, žudikų rūšiai, tiesiog negalėtum iškęsti tų kančių dėl savo poelgio. Turėtum arba kam nors prisipažinti, arba slapta parašyti šią istoriją savaip. Suversti kaltę kam nors kitam: „Niekada nebūčiau to padariusi, jeigu..." nebūtų įvykę to ir to. „Aš nesu žmogžudė, nes nenorėjau to padaryti. Tai įvyko savaime. Vadinasi čia kaltas likimas, ne aš." Ar bent kiek supranti, ką noriu pasakyti?

– Taip, – atsakė Estera. – Labai įdomu. – Ji prisimerkė. – Stengiuosi pagalvoti.

– Taip, Estera, pagalvok. Pagalvok kaip įmanydama geriau, nes jeigu nori, kad tau padėčiau, aš turėsiu pažvelgti į situaciją tavo akimis.

– Mikas nekentė mamos, – iš lėto tarė Estera. – Visada nekentė... Nežinau kodėl. Tina, manau, ją mylėjo. Gvendai ji nepatiko. Kirsten visada buvo paklusni mamai, nors nemanė, kad mama visada teisi. Tėtis... – Ji ilgam nutilo.

– Na? – padrąsino Kalgaris.

– Tėtis vėl gerokai nuo mūsų visų nutolo. Žinote, po mamos mirties jis buvo stipriai pasikeitęs. Nebe toks... sakyčiau, užsidaręs. Žmogiškesnis, gyvesnis. Bet dabar jis vėl

grįžo į kažkokią... į kažkokią nepasiekiamą šešėlių šalį. Aš tikrai nežinau, ką jis jautė mamai. Kai vedė, turbūt mylėjo. Jie niekada nesipyko, bet ką jis jai jautė – nežinau. Ach, – ji vėl skėstelėjo rankomis, – juk ne taip lengva suprasti kito jausmus, ar ne? Tai, kas slepiasi už mimikos, už gražių kasdieninių žodžių. Juos gali iškraipyti neapykanta, meilė, neviltis, o tu nieko *nežinosi*! Kaip siaubinga... O, daktare Kalgari, kaip siaubinga!

Jis paėmė ją už abiejų rankų.

– Tu jau nebe vaikas, – tarė Kalgaris. – Bijo tik vaikai. Tu suaugusi, Estera. Tu moteris. – Jis paleido jos rankas ir kaip niekur nieko paklausė: – Ar turi kur Londone apsistoti?

Estera kiek nustebo.

– Gal ir atsirastų. Nežinau. Mama paprastai apsistodavo pas Kurtį.

– Ką gi, tai puikus, ramus viešbutis. Tavo vietoje aš eičiau ir užsisakyčiau ten kambarį.

– Padarysiu viską, ką man liepsite, – tarė Estera.

– Gera mergaitė, – pagyrė Kalgaris. – Kiek dabar valandų? – Jis pažvelgė į laikrodį. – O, jau beveik septynios. Sakykim, dabar tu išsinuomosi kambarį, o aš atvažiuosiu maždaug be penkiolikos aštuonios ir mudu nueisime pavakarieniauti. Tinka?

– Nuostabu, – atsakė Estera. – Nejaugi taip ir bus?

– Taip, – atsakė Kalgaris. – Taip ir bus.

– O kas po to? Kas bus paskui? Juk negyvensiu Kurčio viešbutyje amžinai?

– Atrodo, tavo horizontas visada buvo beribis, – tarė Kalgaris.

– Gal jūs šaipotės iš manęs? – neryžtingai paklausė ji.

– Truputį, – atsakė jis ir šyptelėjo.

Estera kiek padvejojo, paskui taip pat šyptelėjo.

– Aš turbūt vėl viską dramatizuoju, – prisipažino ji.

– Ko gero, toks jau tavo įprotis.

– Todėl ir maniau, kad man turėtų gerai sektis scenoje, – tarė Estera. – Bet nesisekė. Visai nesisekė. O, aš buvau neti-

kusi aktorė.

– Kasdieninis gyvenimas tau pasiūlys dar ne tokią dramą, – atsakė Kalgaris. – O dabar, mieloji, įsodinsiu tave į taksi, ir važiuosi į Kurčio viešbutį. Ten nusiprausi, susišukuosi. Ar turi pasiėmusi reikalingiausių daiktų?

– O, taip. Turiu pasiėmusi lagaminėlį.

– Puiku. – Jis nusišypsojo jai. – Nesirūpink, Estera. Ką nors sugalvosim.

Devynioliktas skyrius

– Norėčiau su tavim pasikalbėti, Kirsti, – tarė Filipas.

– Klausau tavęs, Filipai.

Kirsten Lindstrom nustojo dirbusi savo darbą. Ji buvo ką tik atsinešusi skalbinius, kuriuos dabar dėliojo į komodos stalčius.

– Noriu pasikalbėti apie visą šį reikalą, – pakartojo Filipas. – Tu nieko prieš?

– Jau pernelyg daug kalbėta, – burbtelėjo Kirsten. – Bent aš taip manau.

– Bet gerai būtų padaryti kokias nors išvadas tarp saviškių, ar ne? Juk žinai, kas dabar dedasi?

– Dabar visur ne kas, – atšovė Kirsten.

– Manai, Leo ir Gvenda kada nors susituoks?

– O kodėl gi ne?

– Dėl kelių priežasčių, – atsakė Filipas. – Aš abejoju pirmiausia dėl to, kad Leo Argilas – protingas vyras ir supranta, jog jo santuoka su Gvenda duotų policijai tai, ko ji nori. Idealų jo žmonos nužudymo motyvą. Arba todėl, kad Leo įtaria žmogžudyste Gvendą. Būdamas jautrus, jis nenori vesti moters, kuri nužudė jo pirmąją žmoną. Ką pasakysi?

– Nieko, – atsakė Kirsten. – Ką aš galiu pasakyti?

– Tai kažkas tau labai brangus, tiesa Kirsti?

– Nesuprantu, apie ką tu kalbi.

– Ką tu užstoji, Kirsten?

– Nieko aš „neužstoju“, kaip tu sakai. Manau, kad užtenka tų kalbų. Verčiau žmonės skirstytųsi iš šių namų. Iš to nieko gera nebus. Ir tu, Filipai, važiuok su savo žmona namo.

– O, tu tikrai taip manai? Bet kodėl?

– Tu per daug klausinėji, – tarė Kirsten. – Vis stengiesi išsiaiškinti. O tavo žmonai tai nepatinka. Ji už tave protingesnė. Gali paaiškėti kažkas, ko tu nenorėtum sužinoti, arba ji nenorėtų, kad tu sužinotum. Verčiau važiuok namo, Filipai. Ir kuo greičiau, tuo geriau.

– Aš nenoriu namo, – atsakė Filipas. Jis kalbėjo kaip aikštingas berniūkštis.

– Taip sako vaikai, – tarė Kirsten. – Nenoriu to, nenoriu ano. Tačiau tie, kurie geriau pažįsta gyvenimą ir supranta, kas vyksta, turi įtikinti juos daryti tai, ko jie nenori.

– Tai tu šitaip supranti įtikinėjimą? Nurodinėti man.

– Ne, aš nenurodinėju. Tik patariu. – Ji atsiduso. – Ir visiems kitiems patarčiau tą patį. Mikas turėtų grįžti į savo darbą, o Tina – į biblioteką. Džiaugiuosi, kad bent Estera pabėgo. Ji turėtų gyventi ten, kur nereikėtų nuolatos visa tai prisiminti.

– Taip, – tarė Filipas. – Čia tai aš sutinku. Dėl Esteros tu teisi. Bet kaip tu pati, Kirsten? Gal ir tau reikia išvažiuoti?

– Taip, – atsidususi atsakė Kirsten. – Reikia ir man.

– Tai kodėl neišvažiuoji?

– Tu nesuprasi. Per vėlu man išvažiuoti.

Filipas įdėmiai pažvelgė į ją. Paskui tarė:

– Tiek daug variacijų... Vienos temos variacijų. Leo mano, kad tai padarė Gvenda, o Gvenda mano, kad tai padarė Leo. Tina kažką žino ir įtaria. Mikas žino, kas tai padarė, bet neima į galvą. Merė mano, kad tai Esteros darbas. – Jis patylėjo ir tęsė: – Tačiau iš tikrųjų, Kirsti, tai, kaip sakiau, tik vienos temos variacijos. Mes gana gerai žinome, kas tai padarė, ar ne Kirsti? Tu ir aš?

Ji staigiai dėbtelėjo į jį paklaikusiu žvilgsniu.

– Aš daug galvojau, – triumfuodamas tarė Filipas.

– Ką tu turi galvoje? – paklausė Kirsten. – Ką tuo nori

pasakyti?

– Iš tikrųjų aš *nežinau*, kas tai padarė, – atsakė Filipas. – *Bet tu žinai*. Tu ne tik manai žinanti, bet *tikrai žinai*. Juk aš teisus, ar ne?

Kirsten žengė prie durų. Ji atidarė jas, paskui atsigręžė ir tarė:

– Nemandagu taip sakyti, bet pasakysiu. Kvailys tu, Filipai. Tai, ką tu stengiesi padaryti, pavojinga. Tu šiek tiek supranti, kas yra pavojus. Buvai pilotas, ne kartą danguje susidūrei akis į akį su mirtim. Nejaugi nesupranti, kad priartėjus prie tiesos, iškyla toks pat pavojus, kaip kare?

– Ką tu čia paistai, Kirsti? Jei tu žinai tiesą, gal ir tau gresia pavojus?

– Aš dar galiu savimi pasirūpinti, – niūriai atsakė Kirsten. – Galiu būti atsargi. Bet tu, Filipai, sėdi neįgalaus žmogaus vežimėlyje ir esi bejėgis. Pagalvok apie tai! O be to, – pridūrė ji, – aš neskelbiu, ką galvoju. Esu patenkinta tuo, kas yra, nes manau, kad taip visiems bus geriausia. Jeigu visi išsivažinės ir imsis savo darbų, daugiau problemų neturėsim. O jei kas manęs paklaus – turiu ką pasakyti. Aš vis tiek tvirtinsiu, kad tai Džeko.

– Džeko? – apstulbęs paklausė Filipas.

– O kodėl ne? Džeko buvo protingas. Galėjo bet ką suplanuoti taip, kad pačiam netektų kentėti. Dar vaikystėje dažnai taip darydavo. Argi sunku sugalvoti alibi? Juk mes tai darome kone kasdien.

– Tokio alibi jis negalėjo sugalvoti. Daktaras Kalgaris...

– Daktaras Kalgaris... Daktaras Kalgaris... – nekantriai pamėgdžiojo Kirsten. – Todėl, kad jis gerai žinomas, todėl, kad garsus. Sakai „daktaras Kalgaris“, tarsi jis būtų koks Dievas! Bet paklausyk, ką pasakysiu. Juk tau kaip ir jam buvo sutrenkta galva, ir tu puikiausiai žinai, kad viskas galėjo įvykti kitą dieną... kitu laiku... kitoje vietoje!

Filipas šiek tiek pakreipęs galvą į šoną pažvelgė į ją.

– Tad štai kokia tavo versija. Ir laikaisi jos įsikibusi. Labai pagirtinos pastangos. Bet juk tu pati ja netiki, ar ne Kirsti?

– Aš tave perspėjau. Daugiau nebegaliu.

Ji nusigręžė, bet netrukus vėl kyštelėjo į kambarį galvą ir, kaip įpratusi, abejingai tarė:

– Pasakyk Merei, kad sudėjau švarius skalbinius į antrą komodos stalčių.

Filipas šyptelėjo, atslūgus įtampai. Paskui jo šypsena išblėso...

Jo vidinis pasitenkinimas vis stiprėjo. Atrodė, jog tiesa jau čia pat. Eksperimentas su Kirsten puikiai pavyko, nors jis abejojo, ar iš jos dar ką nors išpeš. Jos susirūpinimas juo Filipą suerzino. Tik tai, kad jis neįgalus dar nereiškia, jog toks pažeidžiamas, kaip ji įsivaizduoja. Jis irgi gali pasisaugoti... ir pagaliau, dėl Dievo, argi jo neprižiūri dieną naktį? Merė beveik nuo jo nesitraukia.

Filipas paėmė popieriaus lapą ir ėmė rašyti. Trumpos pastabos, vardai, klausimai... Pažeidžiamos vietos, kurias reikia išbandyti...

Staiga jis linktelėjo galva ir užrašė: *Tina*...

Filipas susimąstė.

Paskui išsitraukė dar vieną popieriaus lapą.

Kai į kambarį įėjo Merė, jis nė nepakėlė akių.

– Ką čia veiki, Filipai?

– Rašau laišką.

– Esterai?

– Esterai? Ne. Nežinau, nė kur ji apsistojo. Kirsti ką tik gavo iš jos atvirlaiškį, kurio viršuje užrašyta „Londonas“, bet tai ir viskas.

Jis šyptelėjo žmonai.

– Atrodo, tu pavyduliauji, Pole. Tiesa?

Ji šaltomis, mėlynomis akimis žvelgė į jį.

– Galbūt.

Filipas šiek tiek sutriko.

– Kam čia rašai? – Ji žingtelėjo arčiau.

– Prokurorui, – linksmai atsakė Filipas, nors viduje pyktelėjo. Nejaugi negalima net laiško parašyti? Tuoj pradeda klausinėti.

Paskui jis pažvelgė Merei į veidą ir atlyžo.

– Pajuokavau, Pole. Rašau Tinai.

– Tinai? Kam?

– Tina yra mano antrosios atakos objektas. Kur eini, Pole?

– Į vonią, – atsakė Merė ir išėjo iš kambario.

Filipas nusijuokė. Į vonią, kaip ir žmogžudystės vakarą... Jis prisiminė judviejų pokalbį apie tai ir vėl nusijuokė.

II

– Užeik, vaikeli, – padrąsino vyresnysis inspektorius Hušas. – Išklausysime.

Ponaitis Kirilas Grynas giliai įkvėpė. Tačiau jam dar nespėjus ištarti nė žodžio, įsikišo jo motina.

– Galima sakyti, kad tada, misteri Hušai, aš nelabai kreipiau dėmesio. Žinote, kokie tie vaikai. Amžinai svaičioja apie visokius kosminius laivus. Ir štai jis vieną kartą ateina pas mane ir sako: „Mama, mačiau *sputniką**, jis nusileido". Ką gi, prieš tai buvo skraidančios lėkštės. Visada kažkas atsitinka. Tai vis tie rusai prikemša vaikų galvas visokio šlamšto.

Vyresnysis inspektorius Hušas atsiduso ir pagalvojo, jog būtų daug lengviau, jeigu motinos nelydėtų pas jį savo sūnų ir nekalbėtų už juos.

– Nagi, Kirilai, – tarė jis, – tu parėjai namo ir pasakei savo mamai – juk taip buvo, ar ne? – kad matei šį rusų *sputniką*... ar kaip jis ten.

– Tada nelabai ką supratau, – atsakė Kirilas. – Buvau dar mažas. Tai buvo prieš dvejus metus. Dabar aš jau geriau žinau.

– Tos išsvajotosios mašinos, – įsiterpė jo motina, – tuo metu buvo ką tik pasirodžiusios. Iš vietinių gyventojų tokios dar niekas neturėjo. Todėl suprantama, kad pamatęs ją tokią – ryškiai raudoną – jis nesuprato, jog tai paprastas automobilis. O kitą dieną išgirdęs, kas nutiko madam Argil, Kirilas

* Palydovą (rus.)

atbėgo pas mane ir sako: „Mama, tai rusai. Jie nusileido tuo *sputniku* ir ją nužudė“. „Nekalbėk nesąmonių“, – atsakiau. O paskui, tą pačią dieną mes sužinojome, kad suimtas ir įtariamas jos sūnus.

Vyresnysis inspektorius Hušas dar kartą kantriai kreipėsi į Kirilą.

– Kaip suprantu, tai įvyko vakare? Ar prisimeni, kiek buvo valandų?

– Aš jau buvau išgėręs arbatą, – atsakė Kirilas. Stengdamasis prisiminti, jis sunkiai šnopavo. – Mama buvo išėjusi į institutą, taigi aš vėl išbėgau į lauką, ir mes lakstėme su kitais berniukais tuo taku iki naujojo kelio.

– Įdomu, ką jūs ten veikėte? – paklausė motina.

Čia įsiterpė policininkas Gudas, atvedęs šį daug žadantį įrodymų šaltinį. Jis gerai žinojo, ką naujajame kelyje veikė Kirilas su kitais vaikais. Keli gyventojai skundėsi, kad dingo chrizantemos, o prieš tai grupelė kaimo nedorėlių slapta kurstė jaunąją kartą priskinti jiems gėlių, kurias jie nešdavo į turgų. Tačiau policininkas Gudas suprato, jog dabar ne metas gilintis į senas nuodėmes. Tad sunkiai atsakė:

– Berniukai yra berniukai, madam Gryn. Jiems tik lakstyti.

– Taip, – pritarė Kirilas. – Mes tiesiog žaidėme. Tada aš jį ir pamačiau. „O, – sakau, – kas čia?“ Dabar tai žinau. Jau ne toks kvailas. Tai buvo vienas iš tų naujų automobilių. Toks ryškiai raudonas.

– O kelinta buvo valanda? – kantriai paklausė vyresnysis inspektorius Hušas.

– Na, kaip sakiau, aš išgėriau arbatos, išbėgau į lauką, mes lakstėme, ir staiga išgirdau mušant laikrodį. „O-o, – pagalvojau, – mama jau bus parėjusi ir išsigąs manęs neradusi.“ Taigi parbėgau namo. Papasakojau mamai, kad mačiau nusileidusį rusų palydovą. Mama pasakė, kad meluoju, bet aš nemelavau. Dabar aš, aišku, geriau žinau. Suprantate, tada buvau dar mažas.

Vyresnysis inspektorius Hušas atsakė, kad supranta. Paklausinėjęs dar šio bei to, jis paleido madam Gryn ir jos atža-

lą. Policininkas Gudas, visą laiką stovėjęs jiems už nugaros, nutaisė patenkintą policijos padėjėjo veido išraišką, išreiškiančią viltį, kad jo geras darbas bus įvertintas.

– Aš tiesiog prisiminiau, – tarė jis, – jog tas berniūkštis kažką vapaliojo, kad madam Argil nužudė rusai. Pagalvojau, jog tai galėtų kažką reikšti.

– Tai iš tiesų šį tą reiškia, – atsakė vyresnysis inspektorius Hušas. – Mis Tina Argil turi naujutėlaitį raudoną automobilį, o aš, atrodo, turiu jai keletą klausimų.

III

– Jūs buvote ten tą vakarą, mis Argil?

Tina pažvelgė į vyresnįjį inspektorių. Jos rankos laisvai gulėjo padėtos ant kelių, o tamsios nemirksinčios akys nieko nesakė.

– Praėjo tiek laiko, – tarė ji. – Nebeprisimenu.

– Ten matė jūsų automobilį.

– Tikrai?

– Na, mis Argil. Kai mes prašėme jūsų papasakoti, ką veikėte tą vakarą, jūs sakėte, kad po darbo grįžote namo ir niekur nebeišėjote. Pasidarėte vakarienę ir klausėtės gramofono. Pasirodo, tai netiesa. Prieš pat septynias jūsų automobilį matė netoli Sani Pointo. Ką jūs ten veikėte?

Tina nieko neatsakė. Hušas minutėlę kitą palaukė, paskui prabilo vėl.

– Ar buvote užėjusi į namus, mis Argil?

– Ne, – atsakė Tina.

– Bet jūs ten buvote?

– Sakote, kad buvau.

– Svarbiausia ne tai, ką aš sakau. Mes turime įrodymų, kad jūs ten buvote.

Tina atsiduso.

– Taip, – tarė ji. – Tą vakarą buvau ten nuvažiavusi.

– Bet sakėte, kad į namus neužėjote?

– Ne, į namus neužėjau.

– Tai ką gi jūs veikėte?

– Grįžau atgal į Redminą. Paskui, kaip jau sakiau, pasidariau vakarienę ir klausiausi gramofono.

– Kodėl jūs ten važiavote, jei neužėjote?

– Aš apsigalvojau, – atsakė Tina.

– Kas gi jus privertė apsigalvoti, mis Argil?

– Nuvažiavusi nebenorėjau užeiti.

– Dėl to, kad kažką pamatėte ar išgirdote?

Ji neatsakė.

– Paklausykite, mis Argil. Tą vakarą buvo nužudyta jūsų motina. Tarp septintos ir pusės aštuonių. Prieš septynias jūs buvote ten, ten matė jūsų automobilį. Kiek laiko truko nusikaltimas, mes nežinome. Gali būti, jog jis kiek užsitęsė. Jūs galėjote užeiti į namus... Juk, manau, turėjote raktą...

– Taip, – atsakė Tina. – Aš turėjau raktą.

– Gal jūs užėjote į namus. Gal pasukote į savo motinos svetainę ir radote ją negyvą. O gal...

Tina pakėlė galvą.

– O gal aš ją nužudžiau? Juk būtent tai norėjote pasakyti, ar ne, vyresnysis inspektoriau Hušai?

– Galėjo taip būti, – atsakė Hušas. – Bet labiau tikėtina, mis Argil, kad ją nužudė kažkas kitas. Jei taip, manau, jūs žinote... arba labai gerai nujaučiate... kas tas žudikas.

– Aš nebuvau užėjusi į namus, – tarė Tina.

– Tada kažką pamatėte ar išgirdote. Pamatėte, kaip kažkas įeina į namus ar išeina iš jų. Gal kažkas, kas neturėjo ateiti. Ar tik ne jūsų brolis Mišelis, mis Argil?

– Aš nieko nemačiau, – atsakė Tina.

– Bet kažką išgirdote, – įžvalgiai tarė Hušas. – Ką jūs girdėjote, mis Argil?

– Sakau jums, aš paprasčiausiai apsigalvojau.

– Atleiskite, mis Argil, bet aš tuo netikiu. Kam reikėjo važiuoti iš Redmino, kad aplankytumėte savo šeimą ir grįžti atgal nė neužsukus į namus? Kažkas privertė jus apsigalvoti. Kažkas, ką jūs pamatėte ar išgirdote. – Jis palinko į priekį. – Man atrodo, jūs žinote, mis Argil, kas nužudė jūsų motiną.

Ji labai lėtai pasukiojo galvą.

– Jūs *kažką* žinote, – pakartojo Hušas. – Kažką, ko esate nusprendusi nesakyti. Bet pagalvokite, mis Argil, labai gerai pagalvokite. Ar suprantate, kam jūs pasmerkėte visą šeimą? Nejaugi norite, kad jie visi būtų įtarinėjami – juk būtent taip ir bus, jeigu mes nesužinosime tiesos. Nereikia slėpti savo motinos žudiko. Juk taip? Jūs kažką slepiate?

Jis vėl sutiko tamsių, neperprantamų akių žvilgsnį.

– Aš nieko nežinau, – atsakė Tina. – Nieko negirdėjau ir nieko nematiau. Aš tiesiog... apsigalvojau.

Dvidešimtas skyrius

Kalgaris ir Hušas pažvelgė vienas į kitą. Vyresnysis inspektorius Kalgariui pasirodė vienas iš labiausiai prislėgtų ir paniurusių žmonių, kokį jis kada nors matė. Jis buvo toks nusivylęs, jog Kalgariui dingtelėjo, kad visa Hušo karjera buvo ištisa virtinė nesėkmių. Vėliau jis nustebo sužinojęs, kad vyresnysis inspektorius dirbo labai sėkmingai. O Hušas pamatė liesą, per anksti pražilusį vyrą, kiek gunktelėjusį, švelnių veido bruožų ir nepaprastai malonios šypsenos.

– Bijau, jūs manęs nepažįstate, – prabilo Kalgaris.

– O, mes viską apie jus žinome, daktare, Kalgari, – tarė Hušas. – Jūs tas džiokeris*, kuris sumaišė Argilams visas kortas. – Jo liūdnų lūpų kampučius staiga kilstelėjo netikėta šypsena.

– Vadinasi, vargu ar galite palankiai į mane žiūrėti, – atsakė Kalgaris.

– Tai buvo vienos dienos darbas, – tarė vyresnysis inspektorius Hušas. – Viskas atrodė aišku kaip ant delno, ir dabar nieko negali dėl to kaltinti. Bet kartais taip atsitinka. Ateina išbandymai, kaip senatvėje sakydavo mano motina. Mes nenešiojam akmens užanty, daktare Kalgari. Šiaip ar taip, kovojame dėl teisingumo, ar ne?

– Aš visada taip maniau ir manysiu, – atsakė Kalgaris. Paskui tyliai pridūrė: – Nė vienam žmogui neturime užkirsti

* Korta su juokdario atvaizdu (angl. *joker* – juokdarys)

kelio į teisingumą.

– Didžioji laisvių chartija, – tarė vyresnysis inspektorius Hušas.

– Taip, – atsakė Kalgaris. – Man ją pacitavo mis Tina Argil.

Vyresnysis inspektorius Hušas kilstelėjo antakiais.

– Tai bent. Jūs mane nustebinote. Nepasakyčiau, kad toji jauna ledi buvo labai aktyvi, padedant įsukti teisingumo ratą.

– Kažin kodėl? – paklausė Kalgaris.

– Atvirai kalbant, – atsakė Hušas, – norėjo nuslėpti informaciją. Dėl to nekyla abejonių.

– Kodėl? – vėl paklausė Kalgaris.

– Ką gi, tai šeimos reikalas, – atsakė Hušas. – Šeimos nariai visada laikosi drauge. Bet dėl ko norėjote susitikti su manimi?

– Norėjau gauti informacijos.

– Apie Argilų bylą?

– Taip. Suprantu, jog jums gali pasirodyti, kad kišuosi ne į savo reikalus...

– Bet juk tam tikra prasme tai jūsų reikalas, ar ne?

– Ach, jūs tai suprantate. Taip. Aš jaučiuosi atsakingas. Atsakingas už tai, kad sukėliau tiek rūpesčių.

– Kaip sako prancūzai, nesumušęs kiaušinių, neiškepsi omleto, – pašmaikštavo Hušas.

– Norėčiau sužinoti keletą dalykų, – tarė Kalgaris.

– Pavyzdžiui?

– Man reikėtų daug daugiau informacijos apie Džeko Argilą.

– Apie *Džeko* Argilą. Ką gi, šito iš jūsų nesitikėjau.

– Žinau, jis aprašytas ne kaip. Man tereikėtų kelių detalių iš bylos.

– O, tai visai nesudėtinga, – tarė Hušas. – Jis buvo apklaustas du kartus. Apklausiant antrą kartą dėl pinigų pasisavinimo, jam pavyko išsisukti tik per plauką – laiku išleido pinigus.

– Pradedantysis jaunas nusikaltėlis, tiesa? – paklausė Kalgaris.

– Visiškai teisingai, sere, – atsakė Hušas. – Ne žmogžudys, kaip jūs jau mums išaiškinote, bet daugybė kitų dalykų. Tačiau nieko ypatinga. Neužteko nei smegenų, nei nervų, kad labai įsisiūbuotų. Smulkus nusikaltėlis. Nugvelbdavo pinigų iš parduotuvių, viliojo juos iš moterų.

– Ir neblogai sekėsi. Turiu galvoje, vilioti pinigus iš moterų.

– O, tai buvo labai nepavojinga, – tarė vyresnysis inspektorius Hušas. – Moterys lengvai užkibdavo ant jo kabliuko. Paprastai gundydavo pusamžes ar senyvas. Nustebtumėte, kokios patiklios tokio amžiaus moterys. Jis buvo puikiausiai ištobulinęs savo metodiką. Apsimesdavo karštai jas įsimylėjęs. Nieko nereiškia įtikinti moterį, jeigu ji pati nori tuo patikėti.

– O paskui? – paklausė Kalgaris.

Hušas patraukė pečiais.

– Ką gi, anksčiau ar vėliau jos nusivildavo. Bet, žinote, į teismą nesikreipdavo. Nenorėdavo prasitarti, kad leidosi taip apkvailinamos. Taip, tai gana saugus metodas.

– Ar nepasitaikė šantažo atvejų? – pasidomėjo Kalgaris.

– Bent jau mes nežinome, – atsakė Hušas. – Tačiau galėjo būti. Ne ištisai – viena kita užuomina. Laiškai. Kvaili laiškai. Dalykėliai, kuriuos sužinoję jų vyrai, tikrai neapsidžiaugtų. Taip jis priversdavo moteris tylėti.

– Suprantu, – tarė Kalgaris.

– Ar tai viskas, ką jūs norėjote sužinoti? – paklausė Hušas.

– Yra dar viena Argilų šeimos narė, kurios nemačiau, – atsakė Kalgaris. – Vyriausioji duktė.

– A, madam Durant.

– Buvau nuvažiavęs pas ją į namus, bet radau užrakintus. Man pasakė, kad ji su vyru išvykusi.

– Jiedu Sani Pointe.

– Vis dar ten?

– Taip. Jis norėjo pabūti. Kaip suprantu, – pridūrė Hušas,

– misteris Durantas nusprendė kai ką išsiaiškinti.
– Jis neįgalus, tiesa?
– Taip, poliomielitas. Deja. Vargšas tiesiog neturi ką veikti. Štai kodėl jis taip susidomėjo šia žmogžudyste. Mat irgi tikisi ką nors aptikti.
– Ir kaip jam sekasi? – paklausė Kalgaris.
Hušas gūžtelėjo pečiais.
– Gal ir pasiseks. Jo šansai geresni negu mūsų. Jis pažįsta tą šeimą, turi gerą intuiciją ir pakankamai proto.
– Kaip manote, ar jam pasiseks?
– Galbūt, – atsakė Hušas. – Bet mums jis nieko nesakys. Tai liks tarp šeimos narių.
– O jūs pats ar žinote, kas kaltas, vyresnysis inspektoriau?
– Neturėtumėte manęs klausinėti tokių dalykų, daktare Kalgari.
– Norite pasakyti, kad žinote?
– Gali atrodyti, kad kažką žinai, – iš lėto atsakė Hušas, – bet jei neturi įrodymų, nedaug ką tegali padaryti, ar ne?
– Ir jūs nesitikite gauti reikiamų įrodymų?
– O! Mes labai kantrūs, – tarė Hušas. – Mėginsime toliau.
– Kas jų visų laukia, jeigu jums nepasiseks? – palinkęs į priekį paklausė Kalgaris. – Ar apie tai pagalvojote?
Hušas pažvelgė į jį.
– Tai štai kas jums kelia nerimą, sere?
– Jie *turi* sužinoti, – tarė Kalgaris. – Kad ir kas nutiktų, jie turi *sužinoti.*
– O ar jums neatrodo, kad jie jau žino?
Kalgaris papurtė galvą.
– Ne, – lėtai atsakė jis. – Čia ir visa tragedija.

II

– O-o, – tarė Maurina Kleg. – Čia vėl jūs!
– Labai atsiprašau, kad jus trukdau, – tarė Kalgaris.

– O, jūs visai manęs netrukdote. Užeikite. Šiandien turiu laisvą dieną.

Tą faktą Kalgaris jau buvo išsiaiškinęs, todėl čia ir atėjo.

– Tuoj turi grįžti Džo, – tarė Maurina. – O apie Džeko laikraščiai neberašo. Tai yra nuo tada, kai pranešė, kad jis reabilituotas, trumpai aprašė, kokie klausimai buvo užduoti parlamente, ir konstatavo, jog aišku, kad jis to nepadarė. Ir daugiau nė žodžio, ką dabar veikia policija ir pagaliau kas iš tikrųjų tai padarė. Įdomu, ar jie sugebės išsiaiškinti?

– O jūs pati vis dar neturite jokių idėjų?

– Tiesą sakant, neturiu, – atsakė Maurina. – Nors nenustebčiau, jei tai būtų kitas brolis. Labai jau keistas ir niūrus jis buvo. Džo kartais mato jį vežiojantį žmones. Žinote, jis dirba Bens Grupe. Jis pakankamai patrauklus, bet, sakyčiau, siaubingas paniurėlis. Džo girdėjo, kad jis ketina važiuoti į Persiją ar kažkur, ir tai kelia įtarimą. Ar jums taip neatrodo?

– Nesuprantu, kodėl tai turėtų kelti įtarimą, madam Kleg.

– Na, tai vienas iš tų užkampių, kur nepasieks policija, tiesa?

– Manote, jis sprunka?

– Jam gali svilti padai.

– Tikriausiai taip kalba žmonės, – tarė Artūras Kalgaris.

– Daug gandų sklando, – sutiko Maurina. – Kai kas kalba, kad madam Argil vyras ir jo sekretorė veikė ranka rankon. Bet jeigu būtų kaltas jos vyras, manau, jis veikiau būtų ją nunuodijęs. Juk paprastai taip daroma, tiesa?

– Taip, jūs daugiau prisižiūrite filmų už mane, madam Kleg.

– Iš tikrųjų aš nė nepažvelgiu į ekraną, – atšovė Maurina. – Ten dirbant, greitai nusibosta visi filmai. O štai ir Džo.

Džo Klegas taip pat nustebo, išvydęs Kalgarį, ir, atrodo, nelabai apsidžiaugė. Jie truputį šnektelėjo, o paskui Kalgaris nusprendė paaiškinti savo apsilankymo tikslą.

– Gal galėtumėte man pasakyti pavardę ir adresą? – galiausiai paklausė jis.

Jis rūpestingai užsirašė į užrašų knygutę.

Iš akies jis būtų davęs jai maždaug penkiasdešimt. Tai buvo stambi, drūta moteris, turbūt niekada nebuvusi patraukli. Tiesa, ji turėjo gražias akis – rudas ir malonias.

– Ką gi, iš tikrųjų... daktare Kalgari... – Ji dvejojo ir buvo sutrikusi. – Na... Aš tikrai nežinau...

Jis palinko į priekį, kaip įmanydamas stengdamasis ją padrąsinti, nuraminti ir parodyti jai savo simpatiją.

– Tai buvo taip seniai, – tarė ji. – Aš... Aš nebenoriu to prisiminti...

– Suprantu, – atsakė Kalgaris. – Jokių klausimų, kurie vėliau būtų paviešinti. Galite būti tuo tikra.

– Sakėte, norite parašyti apie tai knygą?

– Tik iliustruoti vieną charakterio tipą, – atsakė Kalgaris. – Žinote, tai įdomu ir medicininiu, ir psichologiniu požiūriu. Jokių vardų ar pavardžių. Tik misteris A, madam B. Štai šitaip.

– Jūs lankėtės Antarktidoje, tiesa? – staiga paklausė ji.

Kalgaris nustebo, kad ji taip netikėtai pakeitė pokalbio temą.

– Taip. Taip, dalyvavau Hazo Bentlio ekspedicijoje.

Jos skruostai paraudo. Ji tarsi atjaunėjo. Kažkurį akimirksnį Kalgaris išvydo merginą, kokia ji kitados buvo.

– Teko skaityti... Žinote, mane visada žavėjo viskas, kas susiję su Šiaurės ašigaliu. Pirmasis jį pasiekė tas norvegas, Amundsenas*, tiesa? Man atrodo, kelionė į ašigalį kur kas labiau jaudinanti, negu kopimas į Everestą, palydovai, skrydis į mėnulį ar panašiai.

---

* Amundsenas pirmasis pasiekė Pietų ašigalį. Šiaurės ašigalį 1909 04 06 pasiekė Robertas Edvinas Pyris, gimęs 1856 m., miręs 1920 m. vasario 20 dieną. Laikoma, kad jis pirmasis, pasiekęs geografinį Šiaurės ašigalį, nors šiuolaikiniais paskaičiavimais, iki ašigalio Pyriui dar buvo likę 60-195 km. Grįžęs iš ekspedicijos Pyris sužinojo, kad Šiaurės ašigalio teritorijoje 1908 04 21 jau pabuvojo jo bendražygis Frederikas Kukas

Pasinaudodamas proga, jis ėmė pasakoti jai apie ekspediciją. Tiesa, buvo keista, kad ji taip romantizuoja ašigalio tyrinėjimus. Pagaliau ji atsiduso ir tarė:

– Kaip nuostabu visa tai girdėti iš žmogaus, kuris tikrai ten buvo. – Paskui pridūrė: – Tai jūs norite sužinoti viską apie... apie Džekį?

– Taip.

– Pažadate neminėti mano vardo?

– Žinoma. Juk sakiau. Jūs ir pati žinote, kaip tai daroma. Misteris M. Madam Y. Štai šitaip.

– Taip. Taip, aš skaičiau tokią knygą... ir man atrodo, kad tai buvo, kaip jūs sakote, pato... pato...

– Patologiška, – pabaigė jis.

– Taip, Džekis tikrai buvo patologiškas tipas. Visada toks malonus. Tiesiog nuostabus. Patikėdavai kiekvienu jo žodžiu.

– Turbūt jis kalbėdavo nuoširdžiai, – tarė Kalgaris.

– Aš sakydavau, kad tinku jam į motinas, o jis atšaudavo, jog mergos jo nedomina. Taip ir rėždavo – „mergos“. Sakydavo, kad jį labiau traukia patyrusios, subrendusios moterys.

– Ar jis buvo labai jus įsimylėjęs? – paklausė Kalgaris.

– Sakė, kad taip. Taip atrodė... – Jos lūpos suvirpėjo. – O iš tikrųjų, manau, jam visą laiką terūpėjo pinigai.

– Nebūtinai, – atsakė Kalgaris, iš paskutiniųjų stengdamasis sušvelninti tiesą. – Juk jis galėjo būti nuoširdžiai susižavėjęs. Tik... neįstengė atsispirti negarbingoms užmačioms.

Pusamžį veidą kiek nuskaidrino graudi šypsena.

– Taip, – tarė moteris, – kaip malonu taip manyti. Ką gi, taip ir buvo. Mes drauge kurdavom planus, kaip išvažiuosim į Prancūziją arba Italiją, jei tik jam pasiseks. Jis sakydavo, kad tereikia trupučio kapitalo.

„Koks paprastas metodas“, – pagalvojo Kalgaris ir nusistebėjo, kad tiek jautrių moterų užkibo ant šio kabliuko.

– Nežinau, kas man buvo pasidarę, – prisipažino ji. – Aš galėjau ryžtis dėl jo viskam... *viskam.*

– Aš tuo neabejoju, – tarė Kalgaris.

– Išdrįsiu pasakyti, – su kartėliu tarė moteris, – kad tokia buvau ne vienintelė.

Kalgaris atsistojo.

– Kaip gerai, kad man visa tai papasakojote, – tarė jis.

– Jis jau miręs... Bet aš niekada jo neužmiršiu. Tas beždžioniškas veidas! Tai liūdnas, tai pratrūkstantis kvatotis. O, jis mokėjo bendrauti. Ir nebuvo toks jau blogas... Esu tikra, nebuvo *toks* jau blogas.

Ji ilgesingai pažvelgė į Kalgarį.

Tačiau į tai jis neturėjo ką atsakyti.

Dvidešimt pirmas skyrius

Ta diena Filipui Durantui niekuo nesiskyrė nuo kitų. Jis nė nenumanė, kad šiandien apsispręs dėl savo ateities kartą ir visiems laikams.

Prabudo geros savijautos ir puikios nuotaikos. Į langą švietė saulė, blyški rudeninė saulė. Kirsten pranešė apie telefono skambutį, kuris dar labiau pakėlė ūpą.

– Atvažiuoja Tina išgerti arbatos, – tarė jis Merei, kai ši atnešė pusryčius.

– Nejaugi? O, taip, žinoma, juk šiandien po pietų ji laisva, ar ne?

Merė, atrodė, susirūpino.

– Kas atsitiko, Pole?

– Nieko.

Ji pralupo jam kiaušinį. Filipas kaipmat susierzino.

– Rankas aš dar valdau, Pole.

– O aš pamaniau, kad nereikės tau vargintis.

– Kaip tau atrodo, kiek man metų? Šešeri?

Ji kiek nustebo. Paskui staiga tarė:

– Šiandien parvažiuoja Estera.

– Tikrai? – abejingai paklausė jis, nes visos mintys sukosi apie tai, ką reikės šnekėti su Tina. Po to jis pastebėjo žmonos veido išraišką.

– Dėl Dievo, Pole, nejaugi manai, kad aš liepsnoju nuodėminga aistra tai mergaitei?

Ji nusuko galvą.

– Visada sakydavai, kad ji tokia miela.

– Taip ir yra. Jei tau patinka graži figūra ir paslaptinga prigimtis. – Jis patylėjo ir sausai pridūrė: – Bet argi aš panašus į gundytoją?

– Gal ir norėtum toks būti.

– Nebūk juokinga, Pole. Nežinojau, kad tu linkusi pavyduliauti.

– Tu nieko apie mane nežinai.

Jis buvo bepradedąs prieštarauti, bet susilaikė. Filipui staiga dingtelėjo sukrečianti mintis, kad galbūt jis tikrai mažai ką žino apie Merę.

Ji tęsė:

– Aš noriu, kad tu priklausytum man... Ir tiktai man. O, kad pasaulyje daugiau nieko nebūtų – tik tu ir aš.

– Neturėtume apie ką kalbėti, Pole.

Jis ištarė tai linksmai, bet pasijuto nejaukiai. Rytmečio skaistumas staiga apniuko.

– Važiuojam namo, Filipai. Prašau, važiuojam.

– Greitai važiuosim, bet ne dabar. Viskas po truputį stoja į savo vietas. Kaip sakiau, šiandien po pietų atvažiuos Tina. – Jis tęsė, tikėdamasis nukreipti žmonos mintis kita linkme. – Su ja sieju dideles viltis.

– Kuria prasme?

– Tina kažką žino.

– Nori pasakyti... apie žmogžudystę?

– Taip.

– Bet iš kur ji gali žinoti? Tą vakarą jos net nebuvo namie.

– Tai va, aš ir galvoju. Žinai, man atrodo, kad ji *buvo*. Keista, kaip kartais padeda menkos smulkmenos. Ta aukšta tarnaitė, madam Narakot, man kai ką pasakė.

– Ir ką ji tau pasakė?

– Papasakojo apie vieną kaime sklandantį gandą. Apie kažkokią ponią ir kažkokį Ernį... ne, Kirilą. Jis turėjo su savo motina nuvykti į policiją. Mat kažką matė tą naktį, kai buvo pribaigta vargšė madam Argil.

– Ką jis matė?

– Na, šito madam Narakot nežinojo. Dar neišklausinėjo tos ponios. Bet juk galima paspėlioti, ar ne, Pole? Kirilas nesėdėjo namuose – vadinasi, jis kažką matė lauke. Iš to galimos dvi prielaidos. Jis matė Miką arba Tiną. Man atrodo, kad tą vakarą čia buvo Tina.

– Ji būtų pasakiusi.

– Nebūtinai. Labai panašu, kad Tina kažką žino, bet nenori prasitarti. Sakykim, tą vakarą ji buvo atvažiavusi. Gal užėjo į namus ir rado tavo motiną negyvą.

– Ir išvažiavo, niekam nieko nesakiusi? Nesąmonė.

– Tam galėjo būti priežasčių... Ji galėjo kažką pamatyti ar išgirsti ir įtarti, kas tai padarė.

– Ji visada ne itin mėgo Džeko. Esu tikra, ji jo neužstotų.

– Tada galbūt ji įtarė ne Džeko... O vėliau, kai Džeko suėmė, ji galėjo nuspręsti, kad jos įtarinėjimas nepasitvirtino. Sakydama, jog tą vakarą ten nebuvo, ji vis dar laikėsi savo nuomonės. Bet dabar, žinoma, situacija pasikeitė.

– Tu vis fantazuoji, Filipai, – nekantriai tarė Merė. – Prisigalvoji daugybę dalykų, kurių negalėjo būti.

– Priešingai – kaip tik taip ir galėjo būti. Pamėginsiu iškvosti Tiną.

– Nemanau, kad ji ką nors žino. Nejaugi tu įsitikinęs, jog ji žino, kas tai padarė?

– Aš taip toli neisiu. Manau, jog ji kažką matė... arba girdėjo. Noriu išsiaiškinti ką.

– Jei nenorės, Tina ir nesakys.

– Tas tiesa. Ji puikiai moka laikyti liežuvį už dantų. Ir tas nieko nesakantis veidelis. Bet ji tikrai nėra melagė – bent jau ne tokia gera melagė, kaip, pavyzdžiui, tu... Mano metodas bus atspėti. Pateiksiu jai savo prielaidą kaip klausimą. Kad atsakytų „taip“ arba „ne“. Ar žinai, kas atsitiks? Vienas iš trijų. Ji pasakys „taip“, ir tai bus tiesa. Arba pasakys „ne“. O kadangi ji nemoka meluoti, aš iš karto suprasiu, ar sako teisybę. Arba ji išvis neatsakys ir nutaisys nieko nereiškiančią miną. Tai, Pole, bus toks pat atsakymas, kaip „taip“. Nagi,

pripažink, jog mano metodas daug žadantis.

– O, liaukis, Filai! Palik tai ramybėje! Kad viskas nurimtų ir užsimirštų.

– Ne. Tai reikia išsiaiškinti. Priešingu atveju, Estera iššoks per langą, o Kirsti neatlaikys nervai. Leo jau sustingęs kaip stalaktitas*. O vargšė Gvenda jau rengiasi pasirinkti tarnybą Rodezijoje**.

– Koks tau skirtumas, kas jiems nutiks?

– Nori pasakyti, kad svarbiausia – mes?

Jo veidas buvo griežtas ir piktas. Merė išsigando. Nors dar niekada nebuvo mačiusi savo vyro taip įširdusio, ji iššaukiančiai įrėmė žvilgsnį į Filipą.

– O kodėl man turėtų rūpėti kiti?

– Tau niekada jie nerūpėjo, tiesa?

– Nesuprantu, apie ką tu kalbi.

Filipas perpykęs garsiai sušvokštė ir pastūmė pusryčių padėklą.

– Pasiimk. Nebenoriu.

– Bet Filipai...

Jis nekantriai mostelėjo. Merė paėmė padėklą ir išnešė jį iš kambario. Filipas prisistūmė su vežimėliu prie rašomojo stalo. Su plunksnakočiu rankoje įsistebeilijo per langą. Jis jautėsi keistai prislėgtas. Dar prieš kelias minutes buvo kupinas džiaugsmo, o dabar įsismelkė nerimas.

Tačiau jis sukaupė jėgas. Greitai ištraukė du popieriaus lapus. Paskui atsilošė ir susimąstė.

Taip galėjo būti. Galėjo. Bet jis nesijautė visiškai patenkintas. Ar jis teisingame kelyje? Tuo negalėjo būti tikras. Motyvas. Štai ko velniškai trūko. Jis kažkur kažko nepastebėjo.

Filipas nekantriai atsiduso. Jis nenustygo, laukdamas Tinos. O, kad pavyktų tai išsiaiškinti. Tik tarp savų. Daugiau nieko nereikia. Kai jie *sužinos*... visi išsivaduos. Išsivaduos

---

* Karstinių urvų varveklis.

** Buvusi britų kolonija Pietų Afrikoje. 1965 m. paskelbta nepriklausomybė, 1979 m. pavadinta Zimbabve.

nuo šios troškios įtarinėjimų ir beviltiškumo atmosferos. Visi galės imtis savo reikalų, išskyrus vieną. Jiedu su Mere grįš namo ir...

Jo mintys nutrūko. Malonus užsidegimas vėl išblėso. Filipas kaktomuša atsitrenkė į savo problemą. *Ne, jis nenori grįžti namo*... Vėl ta ideali tvarka, švytintys kartūniniai užtiesalai, spindinčios žalvarinės statulėlės. Švarutėlis, šviesus, išpuoselėtas narvelis! O tame narvelyje – jis pats, pririštas prie savo vežimėlio, apsuptas mylinčios žmonos rūpesčio.

Jo žmona... Pagalvojęs apie savo žmoną, jis tarsi išvysdavo du žmones. Viena iš jų – jo vesta mergina, šviesiaplaukė, mėlynakė, švelni, santūri. Tai buvo jo mylima mergina, mergina, kurią jis erzindavo, o ji spoksodavo į jį sutrikusi ir piktai suraukusi antakius. Jo Polė. Bet buvo ir kita – Merė. Merė... tvirta kaip plienas, aistringa, bet nesugebanti mylėti. Merė, kuriai niekas nerūpėjo, tik ji pati. Net ir jis buvo svarbus tik dėl to, kad priklausė jai.

Jo atminty iškilo frazė iš vieno prancūziško eilėraščio: „*Venus toute entière à sa proie attaché*...„*

Ir tos Merės jis nemylėjo. Už šaltų mėlynų tos Merės akių slėpėsi svetimas žmogus – svetimas, nepažįstamas žmogus...

Paskui Filipas nusijuokė iš savęs. Jis pradėjo nervintis bei karščiuotis, kaip ir visi šiuose namuose. Jis prisiminė, ką apie jo žmoną kalbėjo uošvė. Apie tą mielą šviesiaplaukę mergaitę Niujorke. Apie tą akimirką, kai vaikas ištiesė rankutes, apsikabino madam Argil kaklą ir sušuko: „Aš noriu būti su tavim. Aš *niekada* tavęs nepaliksiu!“

Juk tai buvo meilė, ar ne? Ir vis dėlto... kaip nepanašu į Merę. Argi gali tas pats žmogus taip pasikeisti? Gal Merei visada buvo sunku, beveik neįmanoma išsakyti, išreikšti savo meilę?

Vis dėlto šiuo atveju ji neabejotinai... Jo minčių srautas nutrūko. O gal tai visiškai paprasta? Jokios meilės, tik... išskaičiavimas. Priemonė tikslui pasiekti. Sąmoningai demonst-

* Ji buvo prisirišusi prie savo laimikio (pranc.)

ruojama meilė. Ką galėjo padaryti Merė, norėdama gauti tai, ko nori?

„Beveik viską", – pagalvojo jis ir pats išsigando tos minties.

Filipas piktai numetė plunksnakotį ir išriedėjo iš svetainės į šalia esantį miegamąjį. Prisistūmė prie tualetinio staliuko, paėmė šukas ir susišukavo į viršų ant kaktos užkritusius plaukus. Savo paties veidas jam pasirodė keistas.

„Kas aš ir kur aš einu?" – pagalvojo jis. Tokios mintys anksčiau jam niekada neateidavo... Jis privažiavo prie lango ir pažvelgė į lauką. Apačioje, prie atidaryto virtuvės lango stovėjo tarnaitė ir kalbėjosi su kažkuo virtuvėje. Jų balsai su švelniu vietinės tarmės akcentu atsklido iki jo...

Filipas plačiai išplėtė akis ir taip liko, tarsi apimtas transo.

Išgirdęs garsus gretimame kambaryje, jis atsitokėjo ir prisistūmė prie durų.

Prie rašomojo stalo stovėjo Gvenda Vaugan. Ji atsisuko į jį, ir Filipas krūptelėjo, rytmečio saulėje išvydęs jos išvargusį veidą.

– Sveika, Gvenda.

– Sveikas, Filipai. Leo pagalvojo, gal norėtum paskaityti *Illustrated London News*.

– O, ačiū.

– Koks gražus kambarys, – dairydamasi tarė Gvenda. – Atrodo, dar niekada nesu čia buvusi.

– Tikras karališkas liukso kambarys, ar ne? – paklausė Filipas. – Toli nuo visų. Idealus neįgaliems žmonėms ir medaus mėnesį leidžiantiems jaunavedžiams.

Jis per vėlai susiprato, kad paskutinių dviejų žodžių sakyti nereikėjo. Gvendos veidas suvirpčiojo.

– Turiu grįžti prie savo darbų, – pratarė ji.

– Tu puiki sekretorė.

– Mūsų laikais būna ir geresnių. Aš darau klaidų.

– O kas jų nedaro? – paklausė Filipas ir sąmoningai pridūrė: – Kada judu su Leo ketinate susituokti?

– Turbūt niekada.

– Padarytumėt didelę klaidą, – tarė Filipas.

– Leo mano, jog tai sukeltų nepageidautinų komentarų – iš policijos pusės!

Jos balsas buvo kupinas kartėlio.

– Velniop viską, Gvenda. Kartais reikia surizikuoti.

– Aš ir noriu rizikuoti, – atsakė Gvenda. – Niekada to nebijojau. Norėčiau sulošti iš laimės. Bet Leo...

– O ką Leo?

– Leo turbūt taip ir mirs Rachelės Argil vyru.

Jį nugąsdino pykčiu ir kartėliu degančios jos akys.

– Tarsi ji būtų gyva, – tarė Gvenda. – Ji *čia*... namuose... visą laiką.

Dvidešimt antras skyrius

Tina pasistatė automobilį ant žolės, prie kapinių tvoros. Rūpestingai nuvyniojo nuo nupirktų gėlių popierių, įėjo per vartus ir patraukė pagrindiniu taku. Naujos kapinės jai nepatiko. Ji norėjo, kad madam Argil būtų palaidota senosiose, kurios supo bažnyčią. Jas tarsi gaubė senojo pasaulio ramybė. Kukmedžiai ir apsamanoję akmenys. Šios kapinės, tokios naujos, tokios gerai suplanuotos, su pagrindiniu taku ir nuo jo atsišakojančiais šalutiniais, priminė paprastas ir masėms skirtas prekybos centrų sales.

Madam Argil kapas buvo gerai prižiūrėtas. Į kvadratinį marmurinį apvadą pripilta granito skaldos, gale stūksojo granito kryžius.

Laikydama rankose gvazdikus, Tina pasilenkė perskaityti užrašo. „Mylimos Rachelės Luizos Argil atminimui“. Apačioje buvo dar viena eilutė:

Jos vaikai pakils ir paskelbs ją palaimintąja.

Už nugaros pasigirdo žingsniai. Tina išsigandusi pasuko galvą.

– Mikai!

– Pamačiau tavo automobilį. Sekiau iš paskos. Vis tiek... norėjau čia atvažiuoti.

– Tu važiavai čia? Kodėl?

– Nežinau. Gal tiesiog atsisveikinti.

– Atsisveikinti... su ja?

Jis linktelėjo.
– Taip. Sutikau dirbti toje naftos kompanijoje, kurią minėjau. Maždaug po trijų savaičių išvažiuoju.
– Ir pirmiausia užsukai čia atsisveikinti su mama?
– Taip. Galbūt padėkoti jai ir atsiprašyti.
– Dėl ko tu gailiesi, Mikai?
– Tai jau tikrai ne dėl to, kad ją nužudžiau, jei apie tai galvoji. Juk tu manai, kad aš ją nužudžiau, taip, Tina?
– Aš nežinau.
– Dabar tu bet kuriuo atveju negali žinoti, ar ne? Tai yra, juk negerai, kad aš tau pasakiau, jog jos nenužudžiau.
– Dėl ko tu gailiesi?
– Ji daug dėl manęs padarė, – iš lėto atsakė Mikas. – Niekada nejaučiau jai nė lašo dėkingumo. Nekenčiau visko, ką ji darė. Nepasakiau jai nė vieno gero žodžio, nė sykio nepažvelgiau su meile. Dėl to dabar gailiuosi. Štai ir viskas.
– Kada tu lioveisi jos nekentęs? Kai ji mirė?
– Taip. Manau, taip.
– Bet juk tu nekentei ne jos, tiesa?
– Mm... taip. Tu buvai teisi. Aš nekenčiau savo paties motinos. Nes ją mylėjau. Nes ją mylėjau, o ji manimi nė kiek nesirūpino.
– O dabar ir dėl to nebepyksti?
– Nebe. Nemanau, kad ji galėjo ką nors pakeisti. Juk žmogus gimsta ir nebesikeičia. Ji buvo pilna džiaugsmo, laiminga būtybė. Pernelyg mylėjo vyrus ir butelį... Buvo graži savo vaikams, kai jausdavosi esanti graži... Niekam neleisdavo jų skriausti. Ką gi, vadinasi, ji manimi rūpinosi! Visus tuos metus nenorėjau susitaikyti su šia mintimi. Dabar ją priėmiau. – Jis ištiesė ranką. – Duok man vieną gvazdiką, Tina. – Jis paėmė gėlę ir pasilenkęs padėjo ant kapo, po užrašu. – Čia tau, mama. Buvau tau netikęs sūnus ir nemanau, kad tu man buvai labai išmintinga mama. Bet norėjai man gero. – Jis pažvelgė į Tiną. – Ar to užtenka atsiprašyti?
– Manau, kad taip, – atsakė Tina.
Ji pasilenkė ir padėjo savo gėles.

– Ar dažnai čia atvažiuoji padėti gėlių?

– Kartą per metus, – atsakė Tina.

– Mažoji Tina...

Jie apsigręžė ir patraukė kapinių taku.

– Aš jos nežudžiau, Tina, – tarė Mikas. – Prisiekiu. Patikėk manim.

– Tą vakarą aš buvau ten, – tarė Tina.

Jis pasisuko į ją.

– Tu ten buvai? Turi galvoje Sani Pointą?

– Taip. Buvau nusprendusi išeiti iš darbo. Norėjau dėl to pasitarti su tėčiu ir mama.

– Na ir? – paragino Mikas. Jai neprabilus, jis paėmė Tiną už rankos ir krestelėjo ją. – Pasakok, Tina. Turi man papasakoti.

– Šito aš dar niekam nesakiau, – tarė Tina.

– Nagi, – vėl padrąsino Mikas.

– Pasiekiau namus. Iki pat vartų nevažiavau. Žinai tą vietą pusiaukelėje, kur lengviau įsukti?

Mikas linktelėjo.

– Ten išlipau iš automobilio ir patraukiau namų link. Jaučiausi nedrąsiai. Žinai, kaip kartais būdavo sunku kalbėtis su mama. Tai yra, ji visada turėdavo savo nuomonę. Norėjau viską išdėstyti kuo aiškiau. Todėl nuėjau iki namo, paskui grįžau prie automobilio ir vėl pasukau atgal. Vis galvojau.

– Kelinta buvo valanda? – paklausė Mikas.

– Nežinau. Nebeprisimenu. Aš... laikas man nedaug ką reiškia.

– Taip, mieloji, – tarė Mikas, – tu visada gyvenai, tarsi turėtum marias laiko.

– Mane pridengė medžiai, ir aš tylutėliai pėdinau...

– Kaip ta maža katytė, – meiliai pridūrė Mikas.

– ...ir tada išgirdau juos.

– Ką?

– Du žmones šnabždantis.

– Na? – Mikas įsitempė. – Ir ką jie sakė?

– Jie pasakė... Vienas iš jų pasakė: „Tarp septintos ir pu-

sės aštuonių. Tada. Įsimink ir nesugadink reikalo. Tarp septintos ir pusės aštuonių". Tas kitas sušnabždėjo: „Gali manim pasitikėti", o pirmasis atsakė: „O po to viskas bus nuostabu".

Stojo tyla, paskui Mikas paklausė:

– Na... tai kodėl tu tylėjai?

– Aš nežinojau... Nežinojau, kas ten kalbėjosi.

– Kurgi ne! Vyras tai buvo ar moteris?

– Nežinau, – atsakė Tina. – Nejaugi nesupranti? Kai šnabždasi du žmonės, *balsų* nesigirdi. Tai būna tik... šnabždesys. Man atrodo... Žinoma, man atrodo, kad tai buvo vyras ir moteris, dėl to...

– Dėl to, ką jie pasakė?

– Taip. Bet tiksliai nežinau.

– Manai, kad tai galėjo būti tėtis su Gvenda? – paklausė Mikas.

– Taip galėjo būti, ar ne? Galėjo būti, kad Gvenda turėjo išeiti iš namų ir sutartu laiku grįžti arba Gvenda liepė tėvui nulipti iš antro aukšto tarp septintos ir pusės aštuonių.

– Jeigu tai buvo tėvas su Gvenda, tu nenorėjau įduoti jų policijai, taip?

– Jeigu aš būčiau tikra... – tarė Tina. – Bet tiksliai nežinau. Galėjo būti ir kažkas kitas. Pavyzdžiui, Estera su kuo nors. Arba netgi Merė... Tik ne Filipas. Ne, žinoma, ne Filipas.

– Sakai, Estera su kuo nors? Ką tu turi galvoje?

– Nežinau.

– Nežinai, kas jis galėtų būti... Tas vyras?

– Ne, – atsakė Tina. – Neįsivaizduoju.

– Tina, man atrodo, tu meluoji. Juk tai buvo vyras, ar ne?

– Aš apsisukau ir nuskubėjau prie automobilio, – tarė Tina. – Kitoje kelio pusėje kažkas labai sparčiu žingsniu mane pralenkė. Tai buvo tik šešėlis tamsoje. Ir tada man pasirodė... Man pasirodė, kad kelio gale suburzgė automobilio variklis.

– Tu pagalvojai, kad tai *aš*... – tarė Mikas.

– Aš nežinojau, kas tai. *Galėjai* būti ir tu. Tas žmogus buvo maždaug tavo ūgio.

Jie priėjo mažučiuką Tinos automobilį.

– Nagi, Tina, – tarė Mikas, – sėskis. Važiuosiu su tavim. Trauksim į Sani Pointą.

– Bet Mikai...

– Juk nėra prasmės tau kartoti, kad tai buvau ne aš, ar ne? Ką aš dar galiu pasakyti? Na, važiuojam į Sani Pointą.

– Ką tu nori padaryti?

– Kodėl manai, kad aš noriu kažką padaryti? Juk tu vis tiek rengeisi važiuoti į Sani Pointą?

– Taip, – atsakė Tina. – Rengiausi. Gavau laišką nuo Filipo.

Ji užvedė savo automobiliuką. Mikas sėdėjo šalia įsitempęs kaip styga ir sustingęs.

– Gavai žinią iš Filipo? Ką jis rašo?

– Kviečia atvažiuoti. Nori su manim susitikti. Žino, kad šiandien man išeiginė.

– O! Ar užsiminė, apie ką norėtų pasikalbėti?

– Rašo, kad norėtų užduoti man vieną klausimą ir tikisi, jog atsakysiu. Esą man nieko nereikės pasakoti – jis pats papasakos. Turėsiu sakyti tik „taip" arba „ne". Prižadėjo niekam neprasitarti apie mūsų pokalbį.

– Vadinasi, jis už kažko užsikabino, ar ne? – tarė Mikas. – Įdomu.

Sani Pointas buvo čia pat. Kai jie atvažiavo, Mikas tarė:

– Eik, Tina. Aš truputį pasivaikščiosiu po sodą, pagalvosiu. Eik. Duok interviu Filipui.

– Juk tu nesiruoši... Tu ne...

Mikas nusijuokė.

– Įsimylėjėlio savižudybė? Baik, Tina, tu mane gerai pažįsti.

– Man kartais atrodo, kad aš nieko nepažįstu, – atsakė Tina.

Ji nusigręžė nuo jo ir iš lėto nužingsniavo į namus. Mikas žvelgė jai įkandin, piktai suraukęs kaktą, palenkęs galvą į

priekį, susikišęs rankas į kišenes. Paskui jis užsuko už namo kampo ir susimąstęs pažvelgė į viršų. Vėl užplūdo vaikystės prisiminimai. Čia tebeaugo senoji magnolija. Jis ne kartą užlipdavo ja ir įsmukdavo per langą. Šį žemės sklypelį Mikas laikė savo nuosavu sodu. Ne, jis pernelyg nesidomėjo augalais. Kur kas mieliau griebdavo kokius nors mechaninius žaislus ir sulaužydavo juos į šipulius. „Viską griaunantis velniūkštis“, – kiek pralinksmėjęs pagalvojo jis.

O, taip, žmogus iš tikrųjų nesikeičia.

Įėjusi vidun, Tina prieškambaryje sutiko Merę. Ši, atrodė, nustebo ją matydama.

– Tina! Atvažiavai iš Redmino?

– Taip, – atsakė Tina. – Nežinojai, kad atvažiuosiu?

– Buvau užmiršusi. Atrodo, Filipas minėjo.

Ji nusisuko.

– Einu į virtuvę. Pažiūrėsiu, ar iškepė pyragas. Filipas mėgsta paskanauti prieš naktį. Kirsten ką tik nunešė jam kavos. Kava jam labiau patinka už arbatą. Jis sako, kad nuo arbatos jam sustoja skrandis.

– Kodėl tu elgiesi su juo kaip su invalidu, Mere? – paklausė Tina. – Juk jis tikrai toks nėra.

Merės akys piktai žybtelėjo.

– Kai pati turėsi vyrą, geriau suprasi, kaip reikia su jais elgtis, – atšovė ji.

– Atsiprašau, – švelniai tarė Tina.

– O, kad mes greičiau dingtume iš šių namų. Filipui čia taip *blogai*. Ir dar ta Estera šiandien grįžta.

– Estera? – Tina nustebo. – Tikrai? Kodėl?

– Iš kur man žinot? Vakar vakare paskambino ir pasakė. Nežinau, nė kokiu traukiniu parvažiuos. Turbūt kaip visada ekspresu. Kažkam reikės belstis į Draimutą jos pasitikti.

Merė nuėjo koridoriumi į virtuvę. Tina kiek padvejojo, paskui ėmė lipti laiptais. Antrojo aukšto aikštelėje atsidarė pirmos durys iš dešinės, ir išėjo Estera. Pamačiusi Tiną, ji apstulbo.

– Estera! Girdėjau, jog grįžti, bet nemaniau, kad tu jau čia.

– Mane atvežė daktaras Kalgaris, – tarė Estera. – Nuėjau tiesiai į savo kambarį. Atrodo, dar niekas nežino, kad aš grįžau.

– Ar daktaras Kalgaris dabar čia?

– Ne. Jis išleido mane prie namų ir nuvažiavo į Draimutą. Ten turi su kažkuo susitikti.

– Merė nežinojo, kad tu atvažiuosi.

– Merė niekada nieko nežino, – atšovė Estera. – Ji su Filipu atsiskyrę nuo visko, kas vyksta. Tėtis ir Gvenda turbūt bibliotekoje. Atrodo, viskas teka sava vaga.

– O kodėl turėtų būti kitaip?

– Nežinau, – vangiai atsakė Estera. – Tiesiog tikėjausi, kad kažkas bus pasikeitę.

Ji smuko pro Tiną ir nubėgo laiptais žemyn. Tina praėjo pro biblioteką ir patraukė koridoriumi iki galo, kur buvo apsistoję Durantai. Prie Filipo kambario durų su padėklu rankose stovinti Kirsten Lindstrom staigiai pasuko galvą.

– O, Tina, kaip tu mane išgąsdinai, – tarė ji. – Ką tik atnešiau Filipui kavos su sausainiais. -- Ji pakėlė ranką belsti. Tina atsistojo greta.

Pabeldusi Kirsten atidarė duris ir įėjo. Įėjo kiek pirmiau už Tiną, ir jos aukšta, prakauli figūra užstojo vaizdą, tačiau Tina išgirdo Kirsten aiktelėjimą. Ji paleido iš rankų padėklą, šis terkštelėjo ant grindų, prie židinio grotelių pažiro puodukų ir lėkštučių šukės.

– O, ne! – sušuko Kirsten. – *O, ne!*

– Filipai? – tarė Tina.

Ji praėjo pro moterį ir prisiartino prie rašomojo stalo, kur savo kėdėje sėdėjo Filipas Durantas. Jai pasirodė, kad jis rašo. Prie dešinės rankos gulėjo plunksnakotis, tačiau keistai pakreipta galva buvo nukarusi į priekį. Ant sprando ji pamatė kažką panašaus į ryškiai raudoną rombą, sutepusį baltą apykaklę.

– Jis nužudytas, – suvapėjo Kirsten. – Nužudytas... nudurtas. Ten, į smegenų kamieną. Vienas nestiprus dūris, ir jis

buvo lemtingas.

Ji patylėjo ir pakėlusi balsą pridūrė:

– Aš jį perspėjau. Padariau viską, ką galėjau. Bet jis buvo kaip vaikas – žaidė su pavojingais dalykais ir nematė, kur eina.

„Kaip košmariškame sapne“, – pagalvojo Tina. Ji stovėjo tylutėliai prie Filipo alkūnės ir žvelgė į jį, o Kirsten paėmė jo suglebusią ranką ir pamėgino ties riešu apčiuopti pulsą, bet jo nebebuvo. Ko jis norėjo Tinos paklausti? Kad ir kas tai būtų, jau niekada nebepaklaus. Nors šią minutę Tina neįstengė mąstyti objektyviai, jos mintys šaudė kaip kulkos ir perkratinėjo įvairiausius faktus. Taip, jis kažką rašė. Čia pat gulėjo plunksnakotis, bet popieriaus lapo nebebuvo. Neliko jokių užrašų. Žudikas juos pasiėmė. Ji ramiai, kone mechaniškai ištarė:

– Reikia pasakyti kitiems.

– Taip, taip, eime pas juos. Pasakysime tavo tėvui.

Abi moterys šalia viena kitos išėjo per duris. Kirsten apkabino Tiną. Tinos žvilgsnis užkliuvo už numesto padėklo ir sudužusių indų.

– Menkniekis, – tarė Kirsten. – Sutvarkysiu vėliau.

Tina vos nesuklupo. Kirsten ranka ją prilaikė.

– Atsargiai, nepargriūk.

Jos ėjo koridoriumi. Atsidarė bibliotekos durys. Išėjo Leo su Gvenda. Tina aiškiu, žemu balsu pratarė:

– Filipas nužudytas. Nudurtas.

„Viskas kaip sapne“, – pagalvojo ji. Šūkavo sukrėstas tėvas, Gvenda nusekė paskui ją, nubėgo pas Filipą... pas Filipą, kuris buvo miręs. Kirsten atsitraukė nuo jos ir nuskubėjo laiptais žemyn.

– Reikia pasakyti Merei. Atsargiai pasakyti. Vargšelė. Jai bus siaubingas šokas.

Tina iš lėto patraukė iš paskos. Ji kaip niekada anksčiau jautėsi apsvaigusi, tarsi sapnuotų. Į širdį įsismelkė keistas skausmas. Kur ji eina? Šito ji nežinojo. Realybė tarsi ištirpo. Tina pasiekė atviras lauko duris ir žengė per jas. Staiga pa-

matė iš už namo kampo išsukantį Miką. Automatiškai, tarsi ne savo kojomis, patraukė tiesiai prie jo.

– Mikai, – tarė ji. – O, Mikai!

Jis ištiesė rankas. Ji puolė tiesiai į glėbį.

– Viskas gerai, – tarė Mikas. – Sugavau tave.

Tina suglebo jo glėby ir susmuko ant žemės. Tuo metu į lauką išbėgo Estera.

– Ji apalpo, – bejėgiškai tarė Mikas. – Neprisimenu, kad Tina kada nors būtų alpusi.

– Tai dėl šoko, – tarė Estera.

– Kaip tai... dėl šoko?

– Filipas nužudytas. Nežinojai?

– Iš kur man žinoti? Kada? Kaip?

– Ką tik.

Jis spoksojo į ją. Paskui paėmė ant rankų Tiną. Lydimas Esteros, nunešė ją į madam Argil svetainę ir paguldė ant sofos.

– Paskambink daktarui Kregui, – liepė jis Esterai.

– Štai jo automobilis, – tarė ji, žiūrėdama per langą. – Tėvas paskambino ir pasakė apie Filipą. Aš... – Ji apsidairė. – Nenoriu su juo susitikti.

Estera išbėgo iš kambario ir užlėkė laiptais.

Donaldas Kregas išlipo iš automobilio ir įėjo per atviras namų duris. Jį pasitiko iš virtuvės išnirusi Kirsten.

– Laba diena, mis Lindstrom. Kas čia vyksta? Misteris Argilas man pranešė, kad *nužudytas* Filipas Durantas. *Nužudytas*?

– Tikrai taip, – atsakė Kirsten.

– Ar misteris Argilas skambino policijai?

– Nežinau.

– Gal Filipas tik sužeistas? – paklausė Donas ir nusigręžė paimti iš automobilio savo reikmenų dėžutę.

– Ne, – atsakė Kirsten. Jos balsas buvo kategoriškas ir pavargęs. – Jis negyvas. Esu tuo tikra. Jis nudurtas... į čia.

Ji parodė ranka į savo sprandą.

Prieškambaryje pasirodė Mikas.

– Ei, Donai, geriau pažiūrėtum Tiną! – šūktelėjo jis. – Ji apalpo.

– Tina? A, ta... iš Redmino, ar ne? Kur ji?

– Tenai.

– Dirstelsiu į ją, o paskui lipsiu į antrą aukštą. – Įėjęs į kambarį, jis per petį tarė Kirsten: – Laikykite ją šiltai, vos tik atsipeikės, duokite karštos arbatos ar kavos. Viską pati žinote...

Kirsten linktelėjo.

– Kirsti!

Koridoriumi iš lėto lingavo iš virtuvės išėjusi Merė Durant. Kirsten puolė prie jos. Mikas bejėgiškai spoksojo į Merę.

– Tai netiesa! – garsiai ir šaižiai sukliko Merė. – *Netiesa!* Tai jūsų sugalvotas melas. Kai palikau jį vos prieš kelias minutes, dar viskas buvo gerai. Jis jautėsi puikiai. Jis rašė. Sakiau jam nerašyti. Aš jam *sakiau.* Kodėl jis nepaklausė? Kodėl buvo toks kietakaktis? Kodėl nesutiko važiuoti namo, kai jo prašiau?!

Kirsten ją ramino kaip įmanydama.

Tuo metu iš svetainės išpuolė Donaldas Kregas.

– Kas pasakė, kad mergina apalpo? – paklausė jis.

Mikas į bedė į jį akis.

– Bet ji tikrai apalpo, – tarė jis.

– Kur ji buvo, kai apalpo?

– Su manim... Ji išėjo iš namo ir žengė manęs pasitikti. O paskui... tiesiog susmuko.

– Susmuko, sakai? Taip, ji susmuko, – niūriai pratarė Donaldas Kregas ir šoko prie telefono. – Turiu iškviesti greitąją pagalbą. Tučtuojau.

– Greitąją? – Kirsten ir Mikas įsistebeilijo į jį. Merė, atrodė, net neišgirdo.

– Taip. – Donaldas piktai rinko numerį. – Mergina ne apalpo, – tarė jis. – Ji nudurta. Girdite? Nudurta į nugarą. Turime kuo skubiau ją vežti į ligoninę.

Dvidešimt trečias skyrius

Viešbučio kambaryje Artūras Kalgaris sklaidė ir sklaidė savo užrašus. Kartkartėmis vis linkteldavo galva.

Taip... Visų pirma, jis klydo, sutelkdamas dėmesį į madam Argil. Devyniais atvejais iš dešimties tai būtų buvę teisinga. Tačiau čia ir buvo tas dešimtasis atvejis.

Jis visą laiką jautė, jog yra kažkoks nežinomas veiksnys. Jeigu būtų iš karto pavykę jį aptikti, byla būtų buvusi išspręsta. Aiškindamasis jis pernelyg daug galvojo apie mirusiąją ir tik dabar suprato, jog iš tikrųjų svarbu ne tai. Tam tikra prasme, *bet kas* galėjo tapti auka.

Jis pakeitė savo atskaitos tašką – grįžo atgal prie to momento, kai viskas prasidėjo. Grįžo prie Džeko.

Ne tiek prie to jauno žmogaus, kuris buvo neteisingai nuteistas už nusikaltimą, kiek prie Džeko vidinio pasaulio. Ar buvo Džeko, pasak seno kalvinistų mokymo, „destrukcijai skirtas indas“? Juk jam gyvenime buvo sudarytos visos galimybės, ar ne? Daktaro Makmasterio nuomone, jis bet kuriuo atveju buvo vienas iš tų, kurie jau gimsta nedorėliais. Jokios sąlygos negalėjo nei padėti jam, nei jį išgelbėti. Ar tai tiesa? Leo Argilas apie jį kalbėjo atlaidžiai, su gailesčiu. Kaip jis ten pasakė? „Viena iš gamtos klaidų.“ Tai šiuolaikinės psichologijos požiūris. Neįgalus, bet ne nusikaltėlis. O ką sakė Estera? Tiesiai šviesiai – „Tas Džeko visada buvo siaubingas!“ Tiesmukas, vaikiškas vertinimas. O Kirsten Lind-

strom? „Džeko buvo pavojingas!" Taip, ji taip ir išrėžė. Pavojingas! Tinos žodžiai: „Man niekada jis nepatiko ir niekada juo nepasitikėjau". Taigi iš esmės jie visi sutarė, ar ne? Tik Džeko našlė nukrypo nuo bendro prie konkretaus. Maurina Kleg turėjo savo požiūrį į Džeką. Ji veltui stengėsi dėl Džeko. Jis buvo ją pakerėjęs, ir ji nenorėjo pripažinti to fakto. Dabar, sėkmingai ištekėjusi antrą kartą, ji palaikė savo vyro požiūrį. Maurina atvirai papasakojo Kalgariui apie kai kuriuos įtartinus Džeko darbelius ir jo metodus išvilioti pinigus. *Pinigus*...

Išvargusiame Artūro Kalgario prote šis žodis šokinėjo tarsi užrašas ant sienos gigantiškomis raidėmis. Pinigai! Pinigai! Pinigai! „Kaip operos motyvas", – pagalvojo jis. Madam Argil pinigai! Patikėtosios nuosavybės pinigai! Kasmetinės rentos pinigai! Vyrui paliktas nekilnojamas turtas! Iš banko paimti pinigai! Pinigai rašomojo stalo stalčiuje! Estera, išbėgusi prie savo automobilio tuščia pinigine, tik su dviem svarais iš Kirsten Lindstrom. Pas Džeko rasti pinigai, kuriuos, kaip jis prisiekinėjo, jam davė motina.

Visa tai dėliojosi į paveikslą... paveikslą iš nereikšmingų detalių apie pinigus.

Ir tame paveiksle, savaime suprantama, aiškėjo nežinomas veiksnys.

Kalgaris pažvelgė į laikrodį. Sutartu laiku reikėjo paskambinti Esterai. Jis prisitraukė telefoną ir paprašė surinkti numerį. Pasigirdo skambus, kone vaikiškas merginos balsas.

– Estera, ar su tavim viskas gerai?

– O, taip, su *manim* viskas gerai.

Praėjo sekundė kita, kol jis suprato, ką ji norėjo pasakyti, pabrėždama šį žodį. Kalgaris staigiai paklausė:

– Kas atsitiko?

– Nužudytas Filipas.

– Filipas! Filipas Durantas?

Kalgaris negalėjo patikėti.

– Taip. Ir Tina... nors ji dar gyva. Ligoninėje.

– Papasakok, kaip tai įvyko, – paprašė jis.

Estera papasakojo. Jis klausinėjo ir klausinėjo, kol suži-

nojo visus faktus.

Paskui niūriai tarė:

– Laikykis, Estera, važiuoju. Būsiu – jis dirstelėjo į laikrodį – už valandos. Dar turiu susitikti su inspektorium Hušu.

II

– Ką jūs norėtumėte sužinoti, daktare Kalgari? – pasidomėjo vyresnysis inspektorius, bet Kalgariui dar neprabilus, ant stalo suskambo telefonas ir Hušas pakėlė ragelį. – Taip. Taip, aš klausau. Minutėlę. – Jis prisitraukė lapą popieriaus, paėmė plunksnakotį ir pasirengė rašyti. – Taip. Sakykite. Taip. – Jis užsirašė. – Kaip? Pakartokite paskutinį žodį. O, supratau. Taip, kol kas tai nedaug ką sako, ar ne? Gerai. Daugiau nieko? Gerai. Ačiū.“ – Jis padėjo ragelį. – Skambino iš ligoninės, – paaiškino Hušas.

– Tina? – paklausė Kalgaris.

Vyresnysis inspektorius linktelėjo.

– Ji kelioms minutėms buvo atgavusi sąmonę.

– Ar ką nors kalbėjo?

– Nežinau, ar galiu jums tai sakyti, daktare Kalgari.

– Prašau, pasakykite, – tarė Kalgaris. – Manau, galėsiu būti jums naudingas.

Hušas dvejodamas pažvelgė į jį.

– Jūs visa tai labai imate į širdį, ar ne, daktare Kalgari?

– Taip, jūs teisus. Matote, jaučiuosi atsakingas dėl šios bylos atnaujinimo. Atsakingas dėl šių dviejų tragedijų. Ar mergina išgyvens?

– Gydytojai mano, kad taip, – atsakė Hušas. – Peilis nekliudė širdies, bet būklė pavojinga. – Jis papurtė galvą. – Tai amžina problema, – tarė jis. – Žmonės netiki, jog žudikas jaučiasi nesaugiai. Keista, bet taip jau yra. Jie visi žinojo, kad tarp jų yra žudikas. Turėjo pasakyti, ką kas žino. Kai kur nors šalia yra žudikas, vienintelis saugus dalykas yra *iš karto* pasakyti policijai, ką žinai. Ką gi, jie to nepadarė. Jie delsė. Filipas Durantas buvo puikus vyrukas – protingas vyrukas,

bet žiūrėjo į tai kaip į žaidimą. Kaišiojo visur savo nosį, spendė žmonėms spąstus. Ir kažką aptiko, ar bent jau jam taip pasirodė. Kažkas kitas irgi pagalvojo, kad jis kažką aptiko. Rezultatas: man paskambina ir pasako, kad jis nužudytas, nudurtas į sprandą. Štai kas laukia žaidžiančių su žmogžudyste ir nesuprantančių pavojaus. – Jis nutilo ir atsikrenkštė.

– O mergina? – paklausė Kalgaris.

– Mergina kažką žinojo, – atsakė Hušas. – Kažką, ko nenorėjo pasakyti. Man atrodo, ji tą vaikiną įsimylėjusi.

– Jūs kalbate apie... Miką?

Hušas linktelėjo.

– Taip. Sakyčiau, kad ir Mikui ji krito į akį. Bet meilė nieko nereiškia, jeigu esi beprotiškai išsigandęs. Tai, ką ji žinojo, turbūt buvo baisiau, negu ji pati suprato. Štai kodėl, kai ji rado Durantą negyvą ir išbėgusi papuolė tiesiai Mikui į glėbį, jis pasinaudojo proga ir ją nudūrė.

– Tai tik jūsų spėlionės, ar ne, vyresnysis inspektoriau?

– Ne visai taip, daktare Kalgari. Jo kišenėje rado peilį.

– Tą patį peilį?

– Taip. Dar kruviną. Rengiamės ištirti kraują, bet jau ir taip aišku, kad jis Tinos. Tinos ir Filipo Duranto kraujas!

– Bet... taip negalėjo būti.

– Kas taip pasakė?

– Estera. Aš jai paskambinau, ir ji man viską papasakojo.

– Sakote, papasakojo? Ką gi, faktai labai paprasti. Dešimt po keturių Merė Durant nuėjo į virtuvę, palikusi savo vyrą gyvą. Tuo metu Leo Argilas ir Gvenda Vaugan buvo bibliotekoje, Estera Argil – savo miegamajame antrame aukšte, o Kirsten Lindstrom – virtuvėje. Truputį po keturių atvažiavo Mikas ir Tina. Mikas nuėjo į sodą, o Tina užlipo laiptais – tiesiog įkandin Kirsten, kuri nešė Filipui kavos ir sausainių. Tina stabtelėjo pasikalbėti su Estera, paskui pasivijo mis Lindstrom, ir jos kartu rado Filipą nužudytą.

– Visą tą laiką Mikas buvo sode. Tai tikriausiai puikus alibi?

– Jūs dar nežinote, daktare Kalgari, kad prie namo auga didžiulė magnolija. Vaikai mėgdavo į ją laipioti. Ypač Mikas. Tai buvo jo įėjimas į manus. Jis galėjo įkopti į medį, patekti į Duranto kambarį, nudurti jį ir tuo pačiu keliu pasprukti į sodą. O, laiko tebuvo kelios sekundės, todėl nuostabu, ką kartais gali padaryti ryžtas. Bet Mikas buvo užspęstas į kampą. Jam žūtbūt reikėjo sutrukdyti Tinai susitikti su Durantu. Kad išliktų saugus, jis turėjo nužudyti juos abu.

Kalgaris minutėlę kitą pagalvojo.

– Jūs ką tik minėjote, vyresnysis inspektoriau, kad Tina buvo atgavusi sąmonę. Ar ji aiškiai nepasakė, kas ją nudūrė?

– Ji kalbėjo nelabai rišliai, – iš lėto atsakė Hušas. – Tiesą sakant, aš abejoju, ar ji buvo atgavusi sąmonę pilna to žodžio prasme.

Jis liūdnai šyptelėjo.

– Gerai, daktare Kalgari, Aš pasakysiu, ką ji sakė. Pirmiausia ji paminėjo vardą. *Mikas...*

– Vadinasi, Tina apkaltino jį, – tarė Kalgaris.

– Atrodo, kad taip, – tarė Hušas ir linktelėjo galvą. – Kiti jos žodžiai nedaug teturi prasmės. Jie kiek fantastiški.

– Ką gi ji pasakė?

Hušas nudelbė akis į priešais gulintį popieriaus lapą.

– *„Mikas.“* Pauzė. Paskui: *„Puodelis buvo tuščias...“* Vėl pauzė. Ir tada: *„Balandis ant stiebo.“* – Jis pažvelgė į Kalgarį. – Ar ką nors supratote?

– Ne, – atsakė Kalgaris. Jis papurtė galvą ir nustebęs pakartojo: – *„Balandis ant stiebo.“* Kokie keisti žodžiai.

– Kol kas mes nežinome jokių stiebų ir jokių balandžių, – tarė Hušas. – Tačiau jai, jos protui tai kažką reiškė. Tačiau tai gali būti nesusiję su žmogžudyste. Dievas žino, kokiose dausose ji skrajoja.

Kalgaris kurį laiką tylėjo ir galvojo. Paskui paklausė:

– Jūs suėmėt Miką?

– Taip, mes jį sulaikėme. Per dvidešimt keturias valandas jam bus pareikšti kaltinimai.

Hušas smalsiai pažvelgė į Kalgarį.

– Kaip suprantu, šis vaikinas, Mikas, nebuvo *jūsų* atsakymas į problemą?

– Ne, – tarė Kalgaris. – Ne, Mikas nebuvo mano atsakymas. Netgi dabar... aš nežinau. – Jis atsistojo. – Aš vis dar manau, kad esu teisus, bet gerai suprantu, jog turiu nepakankamai faktų, kad manimi patikėtumėte. Man reikia su jais visais susitikti.

– Ką gi, – atsakė Hušas, – būkite atsargus, daktare Kalgari. Beje, kokia *jūsų* versija?

– Ar jums ką nors reikš mano įsitikinimas, jog šis nusikaltimas buvo padarytas iš aistros?

Hušas pakėlė antakius.

– Aistros būna įvairios, daktare Kalgari. Neapykanta, gobšumas, baimė – tai vis aistros.

– Aš turiu galvoje tiesioginę to žodžio reikšmę, – atsakė Kalgaris.

– Jeigu kalbate apie Gvendą Vaugan ir Leo Argilą, – tarė Hušas, – tai mes daug apie tai galvojome, bet, žinote, ši versija, atrodo, netinka.

– Viskas kur kas sudėtingiau, – atsakė Kalgaris.

Dvidešimt ketvirtas skyrius

Kai Artūras Kalgaris pasiekė Sani Pointą, vėl leidosi sutemos – kaip ir tą vakarą, kai jis atvažiavo čia pirmą kartą. „Vaiper Pointas“, – pagalvojo jis ir paspaudė skambutį.

Viskas klostėsi kaip ir tada. Duris atidarė Estera. Tas pats priešiškas, beviltiškos tragedijos paženklintas veidas. Už jos, prieškambaryje, jis vėl pastebėjo akylą, įtarų Kirsten Lindstrom žvilgsnį. Istorija kartojosi.

Paskui visas vaizdas subangavo ir pasikeitė. Įtarumas ir neviltis Esteros veide išnyko. Jį nušvietė miela, kviečianti šypsena.

– *Jūs!* – tarė ji. – O, kaip aš džiaugiuosi, kad atėjote!

Kalgaris suėmė jos rankas į savo delnus.

– Norėčiau pasikalbėti su tavo tėvu, Estera. Jis bibliotekoje?

– Taip. Taip, jis ten su Gvenda.

Kirsten Lindstrom žengė prie jų.

– Ir vėl jūs čia? – smerkiančiu tonu prabilo ji. – Jau aną kartą tiek rūpesčių mums sukėlėt! Tik pažiūrėkit, kas mus ištiko. Esteros gyvenimas sugriautas, misterio Argilo irgi... ir dar du nužudyti. Du! Filipas Durantas ir mažoji Tina. Tai vis *jūsų* darbas – tik jūsų!

– Tina dar gyva, – atsakė Kalgaris. – O aš neišeisiu, kol kai ko nepadarysiu.

– Ir ką gi jūs darysit? – Kirsten vis dar stovėjo, užstojusi

jam kelią į laiptus.

– Turiu užbaigti tai, ką pradėjau, – atsakė Kalgaris.

Jis labai švelniai uždėjo ranką jai ant peties ir šiek tiek stumtelėjo. Paskui ėmė lipti laiptais. Estera nusekė iš paskos. Kalgaris grįžtelėjo per petį ir tarė Kirsten:

– Ateikit ir jūs, mis Lindstrom. Norėčiau, kad susirinktumėt visi.

Bibliotekoje Leo Argilas sėdėjo prie rašomojo stalo. Gvenda Vaugan klūpojo priešais židinį, įsistebeilijusi į žėruojančius pelenus. Jie kiek nustebę pakėlė akis.

– Dovanokite, kad užgriuvau taip netikėtai, – tarė Kalgaris, – bet, kaip jau sakiau šioms dviems moterims, aš atėjau, kad užbaigčiau tai, ką pradėjau. – Jis apsidairė. – Ar madam Durant vis dar čia? Norėčiau, kad ateitų ir ji.

– Man atrodo, ji prigulė, – tarė Argilas. – Ji... Ji taip sunkiai viską išgyveno.

– Vis tiek prašyčiau ją pakviesti. – Jis pažvelgė į Kirsten. – Gal galėtumėte nueiti ir ją atvesti?

– Ji gali nenorėti ateiti, – niūriai burbtelėjo Kirsten.

– Pasakykite, kad ji kai ką sužinos apie savo vyro mirtį.

– Nagi, Kirsti, – paragino Estera. – Nebūk tokia užsispyrusi. Ir nereikia mūsų visų ginti. Aš nežinau, ką daktaras Kalgaris rengiasi pasakyti, bet turime susirinkti visi.

– Kaip pageidausite, – atsakė Kirsten.

Ji išėjo iš kambario.

– Sėskit, – pakvietė Leo ir parodė krėslą kitoje židinio pusėje. Kalgaris atsisėdo.

– Prašau man atleisti, – tarė Leo, – bet šiuo metu tenorėčiau pasakyti viena: geriausia būtų buvę, jeigu jūs niekada nebūtumėt čia atėjęs, daktare Kalgari.

– Tai neteisinga! – piktai užriko Estera. – Siaubingai neteisinga taip kalbėti.

– Suprantu, ką jūs jaučiate, – atsakė Kalgaris. – Jūsų vietoje turbūt jausčiausi panašiai. Kurį laiką aš gal netgi pritariau jūsų požiūriui, bet gerai pagalvojęs, supratau, kad kitaip pasielgti negalėjau.

Į kambarį grįžo Kirsten.

– Merė tuoj ateis, – tarė ji.

Jie sėdėjo tylėdami ir laukė. Įėjo Merė Durant. Kalgaris smalsiai ją nužvelgė, nes matė pirmą kartą. Ji atrodė rami ir susikaupusi, tvarkingai apsirengusi, kiekvienas plaukelis savo vietoje. Tačiau veidas buvo be jokios išraiškos – kaip kaukė, ir, atrodė, tarsi ji vaikšto sapnuodama.

Leo pristatė Merę. Ji vos pastebimai linktelėjo galvą.

– Kaip gerai, kad atėjote, madam Durant, – tarė Kalgaris. – Manau, turite išgirsti tai, ką pasakysiu.

– Kaip pageidausite, – atsakė Merė. – Bet nei jūsų, nei kieno kito žodžiai Filipo man nesugrąžins.

Ji pasitraukė nuo jų atokiau ir atsisėdo į krėslą prie lango. Kalgaris apsidairė.

– Norėčiau pasakyti štai ką. Kai atvykau čia pirmą kartą ir pasakiau jums, kad galiu reabilituoti Džeko vardą, jūsų reakcija mane nustebino. Dabar ją suprantu. Bet didžiausią įspūdį padarė tai, ką man išeinant pasakė šis vaikas. – Jis pažvelgė į Esterą. – Ji pasakė, jog svarbu ne teisingumas, o tai, kas nutiko nekaltajam. Tai apibūdina viena naujausio Jobo knygos* vertimo frazė – *nekaltąjį užgriuvusios nelaimės*. Mano atnešta žinia jus visus privertė kentėti. Nekaltasis neturi kentėti, jam nedera kentėti. Kad užbaigčiau nekaltojo kančias, aš vėl esu čia ir pasakysiu tai, ką turiu pasakyti.

Jis nutilo minutėlei kitai, bet niekas nepratarė nė žodžio. Artūras Kalgaris savo ramiu, pedantišku balsu tęsė:

– Mano pirmas apsilankymas neatnešė jums, kaip tikėjausi, begalinio džiaugsmo. Jūs visi buvote susitaikę su Džeko kalte. Jei galima taip sakyti, visi buvote tuo *patenkinti*. Tai buvo geriausias sprendimas madam Argil nužudymo byloje.

– Ar ne per daug aštriai pasakyta? – paklausė Leo.

– Ne, – atsakė Kalgaris. – Tai tiesa. Kadangi joks pašalietis padaryti šio nusikaltimo negalėjo, tinkamiausias kandidatas jums visiems pasirodė Džeko. Jo atveju, jūs galėjote rasti reikiamų pateisinimų. Nelaimėlis, psichiškai neįgalus, neat-

* Senojo Testamento knyga

sakingas už savo veiksmus, buvęs problemiškas, nusikalsti linkęs paauglys. Visos šios frazės, kuriomis mes taip lengvai švaistomės šiandien, pateisina kaltę. Jūs, misteri Argilai, minėjote, kad jo nekaltinate. Sakėte, kad Džeko nesmerktų ir jo motina, – auka. Jį apkaltino tik vienas žmogus. – Kalgaris pažvelgė į Kirsten Lindstrom. – *Jūs!* Jūs aiškiai ir tiesiai pasakėte, kad jis pavojingas. Būtent toks buvo jūsų apibūdinimas. „Džeko buvo pavojingas", – pasakėte jūs.

– Galbūt, – tarė Kirsten Lindstrom. – Galbūt... Taip, atrodo, jog taip sakiau. Taip ir buvo.

– Taip ir buvo. Jis *buvo* pavojingas. Jeigu jis nebūtų buvęs pavojingas, viso šito nebūtų įvykę. Ir vis dėlto, jūs gerai žinote, – tarė Kalgaris, – kad mano pateikti faktai įrodė, jog jis nekaltas.

– Ne visada gali tikėti faktais, – atsakė Kirsten. – Jūs buvote patyręs smegenų sukrėtimą. O aš labai gerai žinau, ką tai reiškia. Po tokios traumos žmonės viską prisimena kaip per miglą.

– Tai jūs vis dar laikotės savo nuomonės? – paklausė Kalgaris. – Vis dar manote, kad Džeko iš tikrųjų padarė tą nusikaltimą ir kažkaip sugebėjo įgyti alibi? Juk taip?

– Detalių aš nežinau. Taip, kažkas panašaus. Aš vis tiek tvirtinu, kad tai padarė jis. Visos mūsų kančios ir mirtys... taip, tos siaubingos mirtys... tai vis *jo* darbas. Tik Džeko darbas!

– Bet, Kirsten, tu visada taip mylėjai Džeko! – sušuko Estera.

– Galbūt, – atsakė Kirsten. – Taip, galbūt. Bet vis tiek sakau – jis buvo pavojingas.

– Manau, šiuo atžvilgiu jūs esate teisi, – tarė Kalgaris. – Bet kitu – klystate. Smegenų sukrėtimas ar nesukrėtimas, mano atmintis kuo puikiausia. Jau sakiau, jog tą vakarą, kai buvo nužudyta madam Argil, aš pavežėjau Džeko. Tą valandą jis negalėjo – primygtinai kartoju – negalėjo nužudyti savo įmotės. Jo alibi tvirtas.

Leo neramiai pasirangė krėsle. Kalgaris tęsė:

– Manote, kad aš kartoju tą patį per tą patį? Ne visai taip. Reikia atsižvelgti ir į kitus dalykus. Vienas iš jų – vyresniojo

inspektoriaus Hušo liudijimas, kad Džeko buvo tikras graž- bylys ir nėrėsi iš kailio, brukdamas savo alibi. Jis turėjo iš anksto paruoštus atsakymus į klausimus „Kur?“ ir „Kada?“, *tarsi žinodamas, kad jam to prisireiks*. Čia pat galiu prisi- minti savo pokalbį apie Džeko su daktaru Makmasteriu, itin patyrusiu, tiriant sunkiai išaiškinamus nusikaltimus. Jį nu- stebino ne tiek tai, kad Džeko nešiojo širdyje žmogžudystės sėklas, kiek tai, kad viena iš jų sudygo. Pasak jo, labai tikėti- na, jog Džeko pavedė atlikti nusikaltimą *kažkam kitam*. Taigi aš iškėliau sau klausimą: Ar Džeko žinojo, kad tą vakarą bus padarytas nusikaltimas? Ar žinojo, kad jam reikės alibi ir ar sąmoningai jį susikūrė? Jei taip, vadinasi, madam Argil nužu- dė *kažkas kitas, bet...* Džeko žinojo, kad ji bus nužudyta, ir galima drąsiai sakyti, jog nusikaltimo organizatorius buvo jis.

Kalgaris atsigręžė į Kirsten Lindstrom.

– *Jums taip atrodo, ar ne? Jums vis dar taip atrodo, ar bent jau norite, kad taip būtų?* Jūs laikote, kada madam Argil nužudė Džeko, *ne jūs*... Jums atrodo, kad jūs tai pada- rėte, jam liepiant. Todėl visą kaltę norite suversti ant *jo*!

– Aš? – Kirsten pastatė akis. – Aš? Ką jūs sakote?!

– Aš sakau, – tarė Kalgaris, – kad šiuose namuose buvo tik vienas žmogus, galėjęs tapti Džeko Argilo bendrininku. Ir tas žmogus esate *jūs*, mis Lindstrom. Yra žinoma, kad Džeko sugebėdavo sugundyti pagyvenusias moteris. Jis sąmonin- gai naudojosi tuo savo talentu. Jis mokėjo įtikinti. – Kalgaris palinko į priekį ir švelniai paklausė: – Jis jums meilinosi, tie- sa? Sudarė įspūdį, kad jumis rūpinasi, kad nori vesti ir, labiau užvaldęs savo motinos pinigus, kur nors jus išsiveš? Juk taip buvo, ar ne?

Kirsten spoksojo į jį. Ji sėdėjo kaip ištikta stabo ir nepra- tarė nė žodžio.

– Tai buvo padaryta žiauriai, beširdiškai ir tyčia, – tęsė Artūras Kalgaris. – Įsivėlęs į eilinę nešvarią istoriją ir jausda- mas, kad kvepia kalėjimu, tą vakarą jis atsibastė čia nusitei- kęs gauti kiek pinigų. Madam Argil nesutiko duoti. Atstum- tas jos, jis kreipėsi į jus.

– Nejaugi jūs manote... – pagaliau prabilo Kirsten Lindstrom. – Nejaugi manote, kad aš galėjau paimti madam Argil pinigus ir atiduoti jam, užuot davusi iš savo piniginės?

– Ne, – atsakė Kalgaris, – jūs būtumėte davusi savo, jei tik būtumėt turėjusi. Bet vargu ar turėjote... Jūs gaudavote geras pajamas iš madam Argil parūpintos rentos, bet, manau, Džeko jau buvo išgręžęs iš jūsų paskutinius pinigus. Taigi tą vakarą jis buvo pasiryžęs bet kam. Kai madam Argil nuėjo pas savo vyrą į biblioteką, jūs išėjote į kiemą, kur laukė Džeko, ir jis pasakė jums, ką turite daryti. Pirmiausia turėjote atnešti jam pinigus, o paskui, kol neišaiškėjo vagystė, nužudyti madam Argil. Mat ji tikrai to nebūtų slėpusi. Džeko tvirtino, kad bus nesunku. Jums tereikėjo smogti jai į pakaušį ir, ištraukius stalčius, sukurti apiplėšimo įspūdį. Jis įtikinėjo, kad madam Argil nė nepajus skausmo. Jis pats pasirūpinsiąs alibi, tad jūs turite tai padaryti sutartu laiku – tarp septynių ir pusės aštuonių.

– Netiesa, – iškošė Kirsten. Ji pradėjo virpėti. – Jūs pamišėlis.

Keista, bet jos balsas buvo bejausmis, mechaniškas ir pavargęs.

– Net jeigu tai tiesa, – tarė ji, – nejaugi manote, kad būčiau leidusi apkaltinti jį žmogžudyste?

– O taip, – atsakė Kalgaris. – Juk jis jums sakė, kad turės alibi. Gal jūs tikėjotės, kad jį suims, bet paskui įrodys nekaltumą. Tai buvo jūsų plano dalis.

– Bet kai jam nepavyko įrodyti, kad yra nekaltas? Argi tada nebūčiau jo gelbėjusi? – paklausė Kirsten.

– Gal ir būtumėt, – atsakė Kalgaris, – bet... sutrukdė vienas įvykis. Kitą rytą po žmogžudystės *į šių namų duris paskambino Džeko žmona*. Jūs nežinojote, kad jis buvo vedęs. Moteris turėjo du ar tris kartus tai pakartoti, kol patikėjote. Tuo metu žemė slystelėjo jums iš po kojų. Staiga išvydote Džeko tokį, koks jis yra – beširdį intrigantą, be kruopelytės meilės jums. Jūs supratote, ką jis privertė jus padaryti.

Staiga Kirsten Lindstrom pratrūko kalbėti. Pasipylė ne-

rišlios frazės.

– Aš jį mylėjau... Mylėjau iš visos širdies. Buvau kvailė, patikli sena beprotiškai įsimylėjusi kvailė. Jis privertė mane manyti... privertė patikėti. Sakė, kad jaunos merginos jam niekada nerūpėjo. Sakė... Negaliu papasakoti visko, ką jis kalbėjo. Aš jį mylėjau. Sakau jums – mylėjau. Ir tada čia atsibastė ta žiopla pamaiva, ta menkysta. Aš supratau, kad viskas buvo melas, viskas nedorybės, pavojingos nedorybės... *Jo*, ne mano.

– Kai atėjau čia tą vakarą, jūs labai išsigandote, ar ne? – tarė Kalgaris. – Išsigandote to, kas gali įvykti. Išsigandote dėl kitų. Dėl Esteros, kurią mylėjote, dėl Leo, kurį gerbėte. Tikriausiai jūs dar menkai tesupratote, kas jų laukia. Bet labiausia bijojote dėl *savęs*. Dabar matote, kur jus nuvedė baimė... Jūsų rankos suteptos dar dviejų žmonių krauju.

– Norite pasakyti, kad aš nužudžiau Tiną ir Filipą?

– Žinoma, jūs, – atsakė Kalgaris. – Tiesa, Tina jau atgavo sąmonę.

Prislėgta nevilties, Kirsten susigūžė.

– Tai ji jums pasakė, kad aš ją nudūriau. Maniau, nepastebėjo. Man, aišku, buvo aptemęs protas. Aptemęs jau ir anksčiau, iš siaubo. Tai vis artėjo... ir artėjo.

– Norite, pasakysiu, kokie buvo pirmi Tinos žodžiai, kai ji atgavo sąmonę? – paklausė Kalgaris. – Ji pasakė: „Puodelis buvo tuščias.“ Aš supratau, ką tai reiškia. Jūs apsimetėt, kad nešate Filipui Durantui puodelį kavos, bet iš tikrųjų, kai išgirdote ateinant Tiną, jūs jau buvote jį nudūrusi ir išėjusi iš kambario. Jūs staigiai apsigręžėt ir apsimetėt, kad dar tik rengiatės *įnešti* padėklą. Vėliau, nors merginą Filipo mirtis siaubingai sukrėtė, ji netyčia pastebėjo, kad ant grindų nukritęs puodelis tuščias ir šalia jo – nė lašo kavos.

– Bet Kirsten negalėjo jos nudurti! – sušuko Estera. – Tina nulipo laiptais ir išėjo į lauką pas Miką. Ji visai gerai jautėsi.

– Mano mielas vaike, – tarė Kalgaris, – žmonės su įsmeigtu peiliu gali nueiti visą gatvę, nė nežinodami, kas jiems nutiko! Ištikta šoko, Tina vargu ar ką nors jautė. Gal tik nestiprų dūrimą, nedidelį skausmą. – Jis vėl pažvelgė į Kirsten. – O

paskui jūs tą peilį įkišote Mikui į kišenę. Tai buvo niekingiausias jūsų poelgis.

Kirsten maldaudama ištiesė rankas.

– Aš negalėjau kitaip... Negalėjau... Mane spaudė į kampą... Visi pradėjo suprasti. Filipas vis knaisiojosi, o Tina... Man atrodo, tą vakarą Tina nugirdo mano pokalbį su Džeko už virtuvės lango. Jiems visiems pradėjo aiškėti... Aš norėjau apsisaugoti. Norėjau... bet *niekada negali būti saugus!* – Jos rankos nusviro. – Aš nenorėjau žudyti Tinos. Kai dėl Filipo...

Merė Durant atsistojo. Ji lėtai, bet vis ryžtingesniu žingsniu perėjo per kambarį.

– Tai tu nužudei Filipą? – sušvokštė ji. – *Tu* jį nužudei!

Staiga ji kaip tigrė puolė Kirsten. Gvenda akimoju pašoko ant kojų ir ją sulaikė. Jai padėjo Kalgaris, ir kartu jiedu nutempė Merę į šalį.

– Tu... Tu! – šaukė ji.

Kirsten pažvelgė į ją.

– O ko jis kišosi ne į *savo* reikalą? Ko šniukštinėjo ir klausinėjo? *Jam* niekas negrėsė. *Jam* tai nebuvo gyvybės ar mirties klausimas. Tik... pramoga.

Ji apsisuko ir lėtai išėjo per duris. Išėjo, nė nepažvelgusi į juos.

– Sustabdykit ją! – sušuko Estera. – O, reikia ją sustabdyti!

– Tegul sau eina, Estera, – tarė Leo Argilas.

– Bet... ji nusižudys.

– Labai abejoju, – atsakė Kalgaris.

– Ji taip ilgai buvo ištikima mūsų šeimos bičiulė, – tarė Leo. – Ištikima, atsidavusi... ir še tau!

– Kaip manote, ar ji... nepasidarys sau galo? – paklausė Gvenda.

– Daug labiau tikėtina, – atsakė Kalgaris, – kad ji eis į artimiausią stotį, sės į traukinį ir važiuos į Londoną. Bet, žinoma, niekur nepaspruks. Ją suseks ir suras.

– Mūsų mieloji Kirsten, – tarė Leo. Jo balsas suvirpėjo. – Tokia ištikima, tokia gera mums visiems.

Gvenda sučiupo jį už rankos ir krestelėjo ją.

– Kaip tu gali, Leo, kaip tu gali? Tik pagalvok, kiek ji mums prikrėtė... kaip privertė kentėti!

– Žinau, – atsakė Leo. – Bet ir pati prisikentėjo. Manau, būtent *jos* kančią mes ir jautėme šiuose namuose.

– Dėl jos, mes galėjome kankintis amžinai! Jei būtų neatėjęs daktaras Kalgaris,– tarė Gvenda ir dėkingai pažvelgė į jį.

– Vadinasi, aš pagaliau kažkuo padėjau, nors ir gana vėlai, – tarė Kalgaris.

– Pernelyg vėlai, – su kartėliu pridūrė Merė. – Pernelyg vėlai! O, kodėl mes nesupratome... Kodėl *neatspėjome*? – Ji smerkiančiai dėbtelėjo į Esterą. – O aš maniau, kad tai *tu*. Visada maniau, kad tai *tu*.

– *Jis* taip nemanė, – tarė Estera ir pažvelgė į Kalgarį.

Merė Durant tyliai suvapėjo:

– Aš nebenoriu gyventi.

– Mano brangus vaike... O kad galėčiau tau padėti, – sudejavo Leo.

– Niekas negali man padėti, – tarė Merė. – Filipas pats kaltas. Jis norėjo čia pabūti, norėjo išnarplioti šią mįslę. Ir pats žuvo. – Ji apžvelgė susirinkusius. – To niekas nesupras.

Ji išėjo iš kambario. Kalgaris su Estera nusekė jai iš paskos. Žengdamas per duris, Kalgaris grįžtelėjo ir pamatė, kaip Leo ranka apglėbė Gvendos pečius.

– Žinote, ji mane perspėjo, – tarė Estera, išgąstingai išplėtusi akis. – Ji iš pat pradžių pasakė, kad nepasitikėčiau ja ir bijočiau jos kaip visų kitų...

– Užmiršk tai, mieloji, – nuramino Kalgaris. – Dabar tai užvis svarbiau. *Užmiršti*. Jūs laisvi. Nekaltojo nebetemdo kaltės šešėlis.

– O Tina? Ar ji pasveiks? Juk ji nemirs?

– Nemanau, kad numirtų, – atsakė Kalgaris. – Juk ji myli Miką, tiesa?

– Gali būti, – kiek nustebusi sutiko Estera. – Niekada apie tai nepagalvojau. Jie visada buvo brolis ir sesuo. Bet juk iš tikrųjų jie nėra giminės.

– Beje, Estera, kaip manai, ką Tina turėjo galvoje, sakyda-

ma „Balandis ant stiebo“?

– Balandis ant stiebo? – Estera susiraukė. – Minutėlę. Kažkur labai girdėta. *„Balandis ant stiebo, mes plaukiam be miego. Raudoki, raudoki, raudoki“.* Taip?

– Gali būti, – atsakė Kalgaris.

– Tai tokia daina, – tarė Estera. – Lopšinė. Mums ją dainuodavo Kirsten. Teprisimenu kelias nuotrupas. *„Mano dešinėje stovėjo mylimasis“* ir panašiai, ir taip toliau. *„O mieliausioji mergele, išėjau aš jau į kelią. Neturiu namų, pastogės nei pakrantėj, nei kely – tik tavoj mieloj širdy.“*

– Suprantu, – tarė Kalgaris. – Taip, taip, suprantu...

– Kai Tina pasveiks, gal jie susituoks. Tada ji galės važiuoti su juo į Kuveitą. Tina visada norėjo gyventi ten, kur šilta. O Persijos įlankoje labai šilta, ar ne?

– Sakyčiau, pernelyg šilta, – atsakė Kalgaris.

– Tinai nebus per šilta, – užtikrino Estera.

– Ir tu dabar būsi laiminga, mano mieloji, – tarė Kalgaris, imdamas Esteros rankas. Jis prisivertė šyptelėti. – Ištekėsi už savo jauno daktaro, kur nors apsigyvensi, ir daugiau tavęs nepersekios tie klaikūs vaizdiniai bei siaubinga neviltis.

– Ištekėsiu už *Dono*? – nustebusi tarė Estera. – Kurgi ne! Aš nesiruošiu tekėti už *jo*!

– Bet tu jį myli.

– Nemanau. Iš tikrųjų... Man tik atrodė, kad mylėjau. Bet jis netikėjo manimi. Jis *nesuprato*, kad aš nekalta. Turėjo suprasti. – Ji pažvelgė į Kalgarį. – *Jūs* supratote! Todėl mielai ištekėsiu už jūsų.

– Bet, Estera, aš už tave daug vyresnis. Tu negali...

– Tai yra... jeigu jūs to norite, – staiga sudvejojusi tarė Estera.

– Ir dar kaip! – atsakė Artūras Kalgaris.

AGATA KRISTI

Agata Kristi, visame pasaulyje tituluojama detektyvų karaliene, gimė 1890m. Torkyje, Devono grafystėje, Frederiko ir Klarisos Milerių šeimoje. Mirė rašytoja 1976 metais.

Išsilavinimą Agata gavo namuose, nes po tėvo mirties (tuomet Agatai tebuvo 12 metų) finansiniai šeimos reikalai pašlijo. 16-os metų Agata buvo išsiųsta į Paryžių, kur mokėsi dainavimo ir skambinimo pianinu. Nors jai sekėsi neblogai, tačiau scenos baimė ir įgimtas drovumas sutrukdė jai siekti karjeros šioje srityje. Savo drovumo rašytojai taip ir nepavyko nugalėti. Net 18 metų (nuo 1958 iki 1976) išbuvusi Detektyvų klubo prezidente, teisę sakyti kalbas ir tostus ji perleisdavo kitiems.

Agata Kristi buvo tipiška viduriniosios klasės atstovė, tačiau tam tikrų aplinkybių dėka jai teko pamatyti ir kitokį gyvenimą. Baigusi medicinos seserų kursus, I Pasaulinio karo metu dirbo Torkio ligoninėje. Vėliau tapo farmacininko mokine – štai iš kur ji taip puikiai išmanė nuodus. Reikia pažymėti, kad ir II Pasaulinio karo metu Agata Kristi, jau būdama garsi rašytoja, savanoriškai grįžo prie savo pirmosios profesijos – dirbo medicinos seserimi.

Rašyti Agata pradėjo visai atsitiktinai. Kartą, sveikdama po ligos, Agata nuobodžiavo, nežinodama kuo užsiimti. Tuomet motina patarė jai parašyti apsakymą. Milerių namuose nebuvo įprasta ginčytis su motina, todėl Agata griebėsi darbo. Juo labiau, kad vyresnioji Agatos sesuo Madžė buvo ne tik parašiusi, bet ir atspausdinusi keletą savo apsakymų žurnale.

Savo pirmąjį detektyvinį romaną „Paslaptinga afera Stailse" Agata Kristi parašė 1920 metais, baigiantis I Pasauliniam karui, kuriame dalyvavo kaip medicinos sesuo. Kūrinyje ji pavaizdavo mažąjį belgų seklį Erkiulį Puaro, kuriam buvo lemta tapti populiariausiu detektyvų personažu po Šerloko Holmso.

Sukūrė šį romaną susilažinusi su savo seserimi Madže, kai ši suabejojo, ar Agata sugebėtų parašyti detektyvą, nes tai labai sunku. Lažybos tikrąja to žodžio prasme neįvyko, tačiau Agata labai rimtai nusprendė įrodyti seseriai, ko esanti verta. Romaną atmetė šešios leidyklos, tik septintoji ryžosi jį išleisti, – knygą 1920 metais išleido „The Bodley Head". Būsimosios „detektyvų karalienės" gimimas liko nepastebėtas: buvo parduoti *tik* apie du tūkstančiai egzempliorių, o honorarą tesudarė 25 svarai. Nuo to laiko Agata Kristi ėmė pastoviai ir metodiškai rašyti.

Kurį laiką, kasmet parašydavusi vis po naują knygą, 1926 metais Agata Kristi sukūrė savo šedevrą, „Rodžerio Ekroido nužudy-

mas". Tai buvo pirmoji HarperCollins leidyklos išleista jos knyga. Prasidėjo 50 metų trukęs leidėjų bendradarbiavimas su rašytoja. Buvo išleista daugiau kaip 70 knygų.

Kristi romanų herojai dažniausiai turtingi žmonės, užklupti finansinių problemų, kurios ir nuveda prie žmogžudystės. Agata Kristi buvo novatorė, sulaužiusi tuo metu madingas klasikinio detektyvo rašymo taisykles, kai romane „Rodžerio Ekroido nužudymas" paaiškėjo, jog žudikas yra ne kas kitas, o žmogus, pasakojantis tą istoriją. Skaitytojai ir vėl apsigavo: pasakotojas, kaip ir seklys, iki tol turėjo savotišką nekaltumo prezumpciją. Tiek plunksnos broliai, tiek kritikai, tiek ir detektyvinio žanro gerbėjai apkaltino autorę nesąžiningu žaidimu. Polemika, kurią sukėlė „Rodžerio Ekroido nužudymas", pasitarnavo autorei: ši diskusija padarė neblogą reklamą ir pritraukė naujus skaitytojus. Po „Rodžerio Ekroido nužudymo" publikacijos ji kasmet išleisdavo po vieną, o kartais net po dvi naujas knygas. Beveik kiekviena iš jų tapo bestseleriu. „Rodžerio Ekroido nužudymas" – pirmasis inscenizuotas A. Kristi kūrinys, – pavadintas „Alibi", jis sėkmingai rodytas Londono Vestende. Garsiausia jos pjesė „Pelėkautai" buvo pastatyta 1952 metais ir yra ilgiausiai rodoma per visą teatro istoriją.

Po trejų metų rašytoja vėl atsidūrė dėmesio centre, tik šį kartą ne dėl eilinio savo romano, o dėl netikėto dingimo. 1929 metų gruodį Agata Kristi netikėtai dingo ir buvo surasta tik po 10 dienų Harougeito miestelio (Šiaurės Jorkšyras) viešbutyje. Ten ji buvo apsistojusi misis Nyl pavarde. Savo dingimą ji aiškino emocinio šoko sukelta amnezija. Mat, prieš pat dingimą, jos pirmasis vyras Arčibaldas Kristis prisipažino mylįs jaunesnę moterį, vardu Nensė Nyl (Nancy Neele). Taip ir liko neaišku, ar tokiu būdu Agata norėjo atkeršyti savo vyrui bei išgarsinti savo romanus, ar iš tiesų ją buvo ištikusi amnezija. Antroji Agatos Kristi santuoka buvo sėkminga. Ji ištekėjo už archeologo Makso Melouno (Max Mallowan), kurį sutiko keliaudama po Artimuosius Rytus. Lydėdama savo vyrą ekspedicijose, Agata labai rimtai susidomėjo archeologija ir jau po kelių metų tapo senosios keramikos žinove.

Rašytojos knygų anglų kalba parduota virš milijardo, kita tiek išversta į daugelį kitų pasaulio kalbų. Visais laikais ir visose šalyse jos kūriniai buvo labiausiai publikuojami po Biblijos ir Šekspyro. Agata Kristi sukūrė per 80 detektyvinių romanų ir apsakymų rinkinių, 19 pjesių ir šešis romanus, kuriuos pasirašė Meri Vestmakot slapyvardžiu.

Paslaptingos istorijos mergaitėms

Nensės Driū nuotykiai

Carolyn Keene

➪ Nežinomybės akimirkos...
➪ Neduodantys ramybės galvosūkiai...
➪ Geriausiems pasaulyje sekliams – paaugliams nėra neįveikiamų užduočių!

Kartu su Nense ir jos draugais dalyvaukite jaudinančiuose nuotykiuose bei intrigose.

➪➪➪

Nauja detektyvinių istorijų serija

Hardžių berniukai

Franklin W. Dixon

➪ Sunkiai išaiškinamos paslaptys...
➪ Gudriai suplanuoti nusikaltimai...
➪ Nepaprastai veiklūs broliai sekliai!

Prisidėkite prie Franko ir Džo Hardžių ir dalyvaukite jų kovos bei įtampos kupinuose nuotykiuose.

www.knyguprekyba.lt

Agatos Kristi kolekcija

1. **Kalėdų pudingas**
(THE ADVENTURE OF THE CHRISTMAS PUDDING)
2. **Po laidotuvių**
(AFTER THE FUNERAL)
3. **Mirtis ant Nilo**
(DEATH ON THE NILE)
4. **Nesibaigianti naktis**
(ENDLESS NIGHT)
5. **Palšas žirgas**
(THE PALE HORSE)
6. **N ar M?**
(N OR M?)
7. **Keleivis į Frankfurtą**
(PASSENGER TO FRANKFURT)
8. **Laikrodžiai**
(THE CLOCKS)
9. **Paslaptingasis misteris Kvinas**
(THE MYSTERIOUS MR QUIN)
10. **Blogis po saule**
(EVIL UNDER THE SUN)
11. **Perskilęs veidrodis**
(THE MIRROR CRACK'D FROM SIDE TO SIDE)
12. **Žmogžudystė klebonijoje**
(THE MURDER AT THE VICARAGE)
13. **Trečioji mergina**
(THIRD GIRL)
14. **Pavojus Endhauze**
(PERIL AT END HOUSE)
15. **Nusikaltimo bendrininkai**
(PARTNERS AT CRYME)
16. **Viens, du, užsek man batus**
(ONE, TWO, BUCKLE MY SHOE)
17. **Dilema Polensos kurorte**
(PROBLEM AT POLLENSA BAY)

18 **Tiria Parkeris Painas**
(PARKER PYNE INVESTIGATES)

19 **Susitikimas su mirtimi**
(APPOINTMENT WITH DEATH)

20 **Pirmosios Puaro bylos**
(POIROT'S EARLY CASES)

21 **Paskui ateina mirtis**
(DEATH COMES AS THE END)

22 **Katė tarp balandžių**
(CAT AMONG THE PIGEONS)

23 **Lordo Edžvero mirtis**
(LORD EDGWARE DIES)

24 **Erkiulio Puaro Kalėdos**
(HERCULE POIROT'S CHRISTMAS)

25 **4.50 iš Padingtono**
(4.50 FROM PADDINGTON)

26 **Lavonas bibliotekoje**
(THE BODY IN THE LIBRARY)

27 **Ir tada nebeliko nei vieno.** ***Dešimt indėniukų***
(AND THEN THERE WERE NONE)

28 **Permaininga sėkmė**
(TAKEN AT THE FLOOD)

29 **Mieganti žmogžudystė**
(SLEEPING MURDER)

30 **Nekaltojo kankinimas**
(ORDEAL BY INNOCENCE)

Rengiama spaudai:

- **Tai daroma su veidrodžiais**
  (THEY DO IT WITH MIRRORS)

Kai kurių knygų pradžią galite skaityti www.knygupREKYBA.lt

Christie, Agatha
CH 525 Nekaltojo kankinimas : [romanas] / Agatha Christie; [iš anglų kalbos vertė Jolanta Kriūnienė]. – Vilnius : UAB Vilniaus spaustuvė, 2004. – 228[12]p. – (Agatos Kristi kolekcija, 30)
ISBN 9955-9528-8-1

UDK 820-3

AGATA KRISTI

NEKALTOJO KANKINIMAS

Iš anglų kalbos vertė *Jolanta Kriūnienė*
Dailininkė *Daiva Staškevičienė*
Dailininkas – dizaineris *Danielius Samulevič*
Maketavo *Eglė Mikitavičienė*

2004 09 01. 8,7 leidyb. apsk. l.
Leidykla Sirokas
Spausdino UAB Vilniaus spaustuvė,
P. Vileišio g. 18, Vilnius
www.knyguprekyba.lt

Teismas nusprendė, kad Džeko Argilas žarstekliu užmušė savo motiną. Nuteistas kalėti iki gyvos galvos, jis mirė už grotų nuo plaučių uždegimo. Deja, tik po dvejų metų daktaras Artūras Kalgaris pateikė įrodymus, kurie galėjo išteisinti Džeko. Be to, daktaro pateikti faktai atvėrė senas šeimos žaizdas ir sukėlė pavojų, jog tikrasis žudikas smogs dar kartą…

Nors ir sakyčiau, kad esu nekaltas,
mano lūpos pasmerktų mane.
Darosi baisu dėl visos mano
kančios, nes žinau, kad tu manęs neišteisinsi.

Citata iš Jobo knygos

[redacted]

Agatha Christie

ISBN 9955-9528-8-1

„Meistriškai sukurta įtampa bei įtarinėjimai šeimoje. Kaip visada stulbinanti atomazga."

New York Times